
3 1761 07747985 5

M. GOLDSCHMIDT

UDVALGTE SKRIFTER

ROMANER, FORTÆLLINGER
OG SKILDRINGER

M. GOLDSCHMIDT

UDVALGTE SKRIFTER

ROMANER, FORTÆLLINGER OG SKILDRINGER

TEKSTREVISION VED RAADHUSBIBLIOTHEKAR
JULIUS SALOMON

5.

FEMTE BIND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL, N. F.

KØBENHAVN — FORLAGSTRYKKERIET

KÆRLIGHEDSHISTORIER

FRA MANGE LANDE

(1867)

INDLEDNING

Verdensudstillingen i Paris, den storartede Samling af alle Nationers Frembringelser, fandt Sted, som de Fleste bekjendt, i en Bygning, der ikke var smuk: en meget stor, forholdsvis lav, rund Ting, der af Nogle blev sammenlignet med et Gasometer, af Andre med Laaget til en Smørkande. Imidlertid, det var kun for det ydre Blik og paa kort Tid, at Bygningen tog sig saadan ud; det indre Blik blev snart paavirket og saa Gjenstanden paa en eller anden symbolsk Maade. Den Kjendsgjerning, at den stod i eller nær ved Paris, men saa at sige opslugte Staden, at den forenede alle Nationer i Fred og Samdrægtighed, at disse paa særegen, praktisk Maade boede derinde hver i sin Gade og dog glede over i hinanden i tilsyneladende, men let løselig Forvirring — lod Bygningens ejendommelige Form gjøre det Indtryk paa Fantasien, at her var Babels Taarn gjenfundet. Et Slag af en mægtig Haand fra oven havde trykket det fladt, saa at det ikke længer truede med at ville ind i Himlen; men de Mennesker, der ikke i deres Overmod havde villet for højt, vare blevne bevarede, havde i de forløbne 5 à 6000 Aar formeret sig, arbejdet, udviklet sig, og man kunde nu gaa ind og se til dem og overbevise sig om, at ved stor Anstrengelse var Forbandelsen bleven løst, Babel betød ikke længer Forstyrrelse, men mangefold Enhed.

I Tidernes Løb, kunde man endvidere se, var der sket noget Nyt. Derinde i Taarnet havde man formeret sig for stærkt og desaarsag udsendt Kolonier, der toge Bolig

i den nærmeste Omegn. En mægtig Have eller Park, der strakte sig omkring hele Bygningen, var fuld af deres Huse eller Slotte, og herude mærkedes Forskjelligheden, som var opkommen, her havde Kolonierne efterhaanden faaet en forskjellig Arkitektur, ja en forskjellig Tro; thi der var f. Ex. et engelsk Bedehus, et ægyptisk Tempel, en gothisk Kirke, en tyrkisk Moske, Altsammen uden Intolerance og Had, skjønt ogsaa uden Menighed.

Det var især i Foraarsaftenens Halvmørke, at Fantasien var mest tilbøjelig til at gaa ind paa denne Opfattelse. Selve Babeltaarnet var da lukket; de Aartusinder gamle Mennesker skulde tidlig i Seng; men i Haven med de ungdommelige Kolonier kunde man vandre om til henimod Midnat og lade sig paavirke af de mangfoldige Tungemaal, der løde mere dæmpet og klang anderledes i Luften end om Dagen, af de mangeslags Dragter og af sælsomme Lys, der tændtes hist og her, enten i Træerne eller fra et af de smækre Taarne.

Første Gang, jeg om Aftenen var derude, var strax efter min Ankomst til Paris. Vi vare fire, der efter en sildig Middag vilde have den i visse Maader prosaiske, i andre Maader poetiske Nydelse, ved Stjerneskin at drikke ægte tyrkisk Kaffe, skænket af ægte Muselmænd.

Det Meste var endnu nyt for os, og vi vidste ikke ret Besked. Da der var meget faa Folk i Haven, tog det sig ogsaa ud for os, som om Stedet ikke ret var bestemt for et Publikum. Efter nogen Famlen fandt vi det tyrkiske Kaffehus; men det var lukket. En Politibetjent sagde os, at der et andet Sted i Haven var et tunesisk Kaffehus, og efter i Mørket at have faret vild, hvilket lod Stedet synes os fjernt og skjult, fandt vi det. Det var et hvidt Telt, hvor jeg troede, at vi skulde ind; men før vi naaede det, skimtede vi i en Forstue en lille, tyk Mand i hvid Turban og spurgte ham paa Fransk, om vi kunde faa tyrkisk Kaffe. Han sagde: „Mustafa!", og saa kom der en ung Mand i korte Benklæder og med rød Fez paa Hovedet og stillede fire Rørstole omkring et lille Bord i Sandet tæt ved Teltet. Derpaa gik han ind i Forstuen, hvor Nogen laa og pustede Lue i Gløder paa Gulvet, og raabte: „Arba!" Dette ene Ord (arabisk: Fire)

overbeviste os om, at vi virkelig vare mellem Østerlændere, og forvandlede Sandet, hvori vore Stoleben sank ned, til Ørkenen. Et svagt, blaat Lys, hvis Oprindelse vi ikke kunde forklare os, opkom engang imellem, lod Træerne synes ibenholtsorte og Sandet havblaat, og forsvandt igjen. Endelig kom Mustafa med Kaffen, og netop idet han satte de smaa, ægformige Kopper for os, flammede det blaa Lys, — det var, som vi senere erfarede, det elektriske Lys, hvormed man gjorde Forsøg fra et Fyrtaarn — op i overordenlig Glans, lod Gjenstande nær og fjern dukke frem i pludselig Tydelighed som en Verden, der vilde ind paa os, og lod dem ligesaa hastig synke tilbage igjen som Spøgelser.

„I Sandhed, vi ere i Tusind og èn Nats Fædreland," sagde en af vort lille Selskab, en Maler, der havde rejst i Syrien. Derpaa begyndte han at tale Arabisk til Mustafa; men da denne svarede paa altfor godt og hurtigt Arabisk, foretrak Maleren snart Fransk, hvilket Sprog Mustafa ogsaa talte ganske godt.

„Gode Mustafa," sagde Maleren, „vi ere nu aabenbart i Ørkenen; vi ere en Karavane og have gjort Holdt ved Din Stammes Telte, og Du beværter os gjæstfrit med Kaffe i Haab om en Bakschisch, som ikke skal udeblive. Fortæl os nu et Æventyr."

„Hvad ved jeg?" sagde Mustafa.

„Fortæl os om Ildsultanen eller om Krig eller om Kjærlighed, om hvad Du vil. Du maa vide, Mustafa, at her sidder en Digter fra et meget fjernt Land i Norden, som gjerne vil høre saadanne Fortællinger og til Gjengjæld kan fortælle Dig en."

Mustafa svarede: „Saa vilde jeg for at forfriske min Hukommelse ønske, at Din Ven fra Norden fortalte først, især da Du kalder ham Digter."

Der var efter Omstændighederne ikke Andet at gjøre overfor den intelligente Orientaler og mine tre Venner. Jeg bød Mustafa en Cigar og fortalte den korte Historie, som findes i det Følgende under Nr. I.

Da den var forbi, strøg Mustafa sig om Hagen og sagde: „Du Giver af en god Cigar fra et fjernt Land og af et Æventyr, som endnu ligger behageligt i Øret, Du

skal vide, at der er en Begivenhed, meget gammel og bekjendt — ubekjendt og ny ønskes den at være for Dig og Dine Venner —, som fortælles om Kjærlighed mellem en Rettroende og en kristen Pige. De elskede hinanden ømt; men han blev syg, og da han følte sig Døden nær, frygtede han for, at han ikke skulde komme i hendes Himmel, antog derfor den kristne Tro og paalagde en Ven at bringe hende Budskab derom, saasnart han var død. Vennen udrettede Ærindet; men da han ankom til hende, var ogsaa hun dødelig syg. Saasnart hun erfor, at hendes Elsker var død. blev hun angst for, at hun ikke skulde komme i hans Himmel, og udtalte vor Tros Formular, der ikke kan tilbagekaldes: „La Allah, laïl il Allah!" og døde. Dette er min Fortælling."

Vi erkjendte med Beundring det heldige Træf eller det heldige Valg af Fortællingen som overordenlig passende paa et Sted, hvor alle Nationaliteter og alle Religionsbekjendere mødtes; men derhos blev den „liggende behagelig i Øret" ved sin egen, indre Fortjeneste, navnlig ved den besynderlig blide, fine Ironi, hvormed Livets Skæbne — hvis Fortællingen er sand — eller Digteren — hvis den er opdigtet — synes at stille Kjærligheden op som det Væsenlige og alt Andet, selv det mest Agtede, som det Næste, og dog lader tvivle om, hvorvidt Saadant er ment eller ej. Kun Et lader den ikke tvivle om: Kjærlighedens store Flugt.

Jeg vilde nu gjerne sige, at min Samling havde sin Oprindelse herfra. Det vilde maaske tage sig godt ud for Læserne, hvis de bragtes paa den Forestilling, at et Menneske efter en saadan Paavirkning havde gaaet omkring hist mellem alle Nationers Summen og Larmen og gjennem den eller over den kun havde hørt fine Lyd fra Hjerternes Inderste, havde ladet hver Nation fortælle sin erotiske Sorg og Glæde. Det vilde imidlertid kun meget betingelsesvis være sandt; thi nogle af de Skildringer eller Scener, som man vil finde i det Efterstaaende, ere skrevne før Verdensudstillingen i Paris. Men det forekom mig ved hin Lejlighed med Et, at mange Billeder og Erindringer, Scener, der vare gaaede mig forbi, Fysiognomier, sete hist og her, snart i et Land, snart i et andet, Facetter,

om jeg saa tør sige, af samme Grundtanke eller Grundfølelse og dog forskjellige, det Ene mere, det Andet mindre virkeligt, men Altsammen sandt, haaber jeg — samlede sig i Kreds om Babeltaarnet og gave sig ind under et fælles Navn, der svarede til Mødet i Paris: Kjærlighedshistorier fra mange Lande.

Det er jo muligt, at en eller anden patriotisk Læser endog efter denne Oplysning vil spørge: Men hvorfor kunde ikke alle Fortællingerne ligesaa godt være gjorte rent danske? — Paa et saadant haardnakket Spørgsmaal har jeg ikke andet Svar end Udtalelsen af det Haab, at de i visse Maader ville findes danske alligevel.

Oktbr. 1867.

I.

Den polske Kongesøn.

En Konge og en Dronning i Polen havde en Søn, hvem de elskede højt, og hvem de besluttede at sende ud at besøge andre Lande, for at han kunde udvide sine Kundskaber og sin Erfaring og blive end dygtigere til engang at regere sit Folk. De lovede sig saa meget større Udbytte af Rejsen, som Prinsen, skjønt ung, var af en alvorlig Natur og kun havde den Fejl eller Særegenhed, at han aldrig vilde spise Fisk, fordi han, uvist af hvilken Grund, havde faaet Modbydelighed mod alle Dyr med Skæl. Dette gjorde den gode Konge og hans Dronning ondt, fordi de selv holdt meget af Fisk, og fordi deres Rige havde Overflødighed af de herligste Fisk, saavel fra Havet, som fra Aaer, Floder og Søer.

Til at ledsage Prinsen paa hans Rejse valgte de en ung Mand, der var bekjendt for sin Klogskab, Sindighed og blide Karakter. Ham blev det før Afrejsen indstændig paalagt saavel af Kongen som af Dronningen at vogte vel paa Prinsen, om mulig bringe ham til at spise Fisk, men især afholde ham fra Kvindekjærlighed, medmindre en saadan Kjærligheds Gjenstand var jevnbyrdig, af fyrsteligt Blod.

Prinsen rejste da med denne Ledsager under den gode Konges og Dronnings, Hoffets og hele Folkets Velsignelser, og da de efter to Dages Sørejse stege iland paa fremmed Kyst, var det Første, Prinsen lagde Mærke til, en meget smuk, ung Kvinde. Eftersom hun ikkun var Datter af en simpel Adelsmand, vilde Hofmesteren nødig lade Prinsen opsøge hende; men saasom han var saa klog og vidste,

at Kjærligheden er en Lidenskab, der tiltager ved Hindringer, besluttede han ikke at modsætte sig, og fulgte selv med Prinsen til Besøg hos Adelsmanden.

Efter kort Tids Forløb mærkede Hofmesteren, at Prinsens Kjærlighed, uagtet han ikke hindrede den, alligevel steg, og han besluttede derfor at tilintetgjøre den med Klogskab. Ved et Aftenselskab hos Adelsmanden bragte han Talen hen paa den nyere Tids mærkværdige mikroskopiske Opdagelser, og da han havde et af de dengang nyopfundne stærke Forstørrelsesglas med sig, indrettede han det klogt saaledes, at han fik Tilladelse til at lægge Forstørrelsesglasset ogsaa paa hin unge Dames liliehvide Haand, ja paa hendes endnu blødere, finere Kind, og da Prinsen paa Hofmesterens Ønske saa igjennem Glasset, maatte han se, at hans Elskedes fine Hud som enhver anden Dødeligs var skælagtig.

Samme Aften spiste Kongesønnen Fisk.

II.

Paolo og Giovanna.

I den gamle Stad Padua boede en ung Mand, der elskede en Pige, men maatte rejse bort uden at have faaet Lejlighed til at sige hende det, og da han kom tilbage til Byen, var hun gift.

Han hentæredes af Sorg og af Længsel efter blot at se hende; men denne Længsel var meget vanskelig eller umulig at tilfredsstille; thi hun gik aldrig ud undtagen til Kirken, og selv da var hun tilsløret, og hendes Ægtefælle, der var meget skinsyg, fulgte altid med hende. Paolo følte tilsidst, at han ikke kunde leve uden at se hendes Aasyn, og da Livet ebbede ud i ham, gik han til hendes Ægtefælle, og enten af Svaghed eller af Sjælsstyrke henvendte han en usædvanlig Anmodning til ham. Han fortalte ham om sin Kjærlighed: at han havde elsket Giovanna først, og bad sin lykkelige Medbejler om Tilladelse til blot at turde se hende et eneste Øjeblik engang om Ugen. Han tilføjede: „I og Eders Slægtninge, saa mange af dem, som I vil, kunne naturligvis være tilstede. I kunne Alle vogte paa mig, at jeg ikke siger et Ord eller foretager Noget, der er imod Eders Ære, og desuden giver jeg Eder mit Ord paa, ja vil besværge det med hvilkensomhelst Ed, at jeg Intet skal foretage, aabenbart eller hemmelig, imod Eders huslige Fred og Lykke, hvilket jeg ej heller tror vilde lykkes mig; thi Eders Hustru er dydig og ved desuden Intet om min Kjærlighed; men jeg føler, at jeg maa dø, ellers vilde jeg heller ikke have kunnet ydmyge mig saa dybt og bede Eder om det, som jeg nu beder og besværger Eder om at tilstaa mig."

Stefano Matteï var ikke blot skinsyg, men ogsaa meget stolt eller forfængelig. Det var derfor ikke af Ædelmod, men af tilfredsstillet Stolthed, at han næsten leende svarede Paolo: „Det vil jeg, min Tro, ikke nægte Eder; hvilken Dag i Ugen vil I komme?"

Paolo valgte Fredagen, som var den næste Dag, og Stefano skiltes fra ham med de Ord: „Godt, om Fredagen; men I maa kun se Eder om i Stuen, hvorpaa jeg vil følge ud med Eder, som om I havde et Ærinde til mig."

Den næste Dag havde Stefano Matteï alle sine Slægtninge forsamlede hos sig. Han havde ikke for dem Alle kundgjort Paolos Besøg og Hensigten dermed, men kun betrot Sagen til en Svoger, som derpaa havde omtalt den til sin Kone, og rimeligvis tav hun ikke ganske, da hun kom sammen med de Andre. Derfor var der blandt flere af de Forsamlede, om ikke højrøstet, saa hemmelig Tale om Paolos besynderlige eller latterlige Anmodning, og man morede sig i Forvejen over den Rolle, han vilde spille; thi det er nu engang saa, især blandt Kvinder, at skjønt de have dyb Medfølelse for Kjærligheden, kunne de dog le over den Forelskede, ja omtale Kjærligheden ilde.

Men da Døren gik op og Paolo kom ind, meget bleg, og kastede et Blik paa Giovanna, et kort Blik, men saa sælsomt, at det saa ud, som om hans Sjæl fulgte med og blev liggende foran hende, kunde Ingen le. Nogle følte Medynk, Andre Vrede, atter Andre sagde senere, at de i det Øjeblik havde været tilmode, som naar en Døende skal have den sidste Olie. Stefano kunde knap trække Vejret. Han følte med Et, at han havde handlet meget letsindig og bragt Noget ind i sit Hus, der aldrig vilde forlade det, og naar han hver Uge skulde have en saadan Scene, vilde han faa et Helvede i sin egen Sjæl og blive til Latter for den hele Stad. Han rejste sig derfor hastig, og idet han ifølge Aftalen fulgte Paolo ud, sagde han til ham: „Hvis I atter sætter Eders Fod over min Tærskel eller banker paa min Dør eller blot gaar forbi mit Hus, vil jeg lade Eder piske af mine Folk, eller jeg vil dræbe Eder som en Hund."

Endnu bævende og blændet udbrød Paolo: „Bryder I

Eders Løfte? Tager I Livets Ord tilbage? Vogt Eder! Da vil Synet af hende ikke blive undt Eder; men jeg skal se hende!"

Stefano drog sin Dolk og kastede den efter Paolo, men uden at ramme ham.

Da Stefano kom tilbage til Stuen, havde Kvinderne forladt den, og han gjensaa ikke sin Hustru, før hun tilsløret kom ud for at følges med ham til Kirken, til Vesper, Aftenen før Sct. Cecilies Dag. Hun laa længe knælende, saa at de Fleste gik ud af Kirken, inden hun var færdig med sin Andagt. Derpaa gik hun rask op imod Højaltret, kastede sig ned paa Trinet, og sagde til den Gejstlige, at hun viede sig til Kristi Brud.

Stefano kunde Intet udrette herimod, men maatte gaa ene hjem.

Denne Begivenhed blev meget omtalt i Padua. Nogle sagde, at Giovanna havde fattet sin Beslutning af Fortrydelighed over Stefano, der ved at føre en Fremmed i Huset under saadanne Vilkaar havde vist, at han ikke elskede hende højt nok eller paa rette Maade. Andre mente, at Giovanna altid havde elsket Paolo og nu, da hun saa, at han elskede hende, ikke ansaa det for sømmeligt at være en anden Mands Hustru.

Paa den Tid, da dette skete, var Giovanna atten Aar.

I hendes otte og tyvende Aar, da hun ved sin Fromhed og Blidhed havde erhvervet et saadant Navn, at hun næsten betragtedes som en Helgen, blev hun alt svagere, og i Forventning om Dødens Komme gik hun for sidste Gang til Skrifte.

Hun sagde gjennem Skriftestolens lille Gitter til Munken, som sad derinde og lagde sit Øre til Gitteret: „Hellige Fader, i mere end ti Aar har jeg Dag og Nat kun havt en Tanke, og endnu i dette Øjeblik tænker jeg kun paa En, en Mand ved Navn Paolo. Kan det nogensinde tilgives mig? Vil Herren have Barmhjertighed og Medynk med mig?"

Munken svarede: „Der er større Miskundhed i Himlen, end Jorden drømmer om. Himlens Hærskarer med Guds Moder i Spidsen bede for dem, der have følt en stor og

fuldstændig Kjærlighed og ikke for dens Skyld gjort Ondt og ikke glemt Herren."

Giovanna sagde: „Men min Synd er stor, hellige Fader; jeg har for min Kjærligheds Skyld næsten glemt min Herre og Frelser; thi endnu i denne Stund, da jeg føler Døden nær, har jeg en stor Længsel: den, at til Gjengjæld for de ti Aar, jeg nu har levet, mine Øjne maatte se ham i min Dødsstund; ja, det forekommer mig, at kun ved Hjælp af et saadant Syn, der vilde være et Underværk, kan min Sjæl rive sig løs for at gaa til Gud. Hellige Fader, hvorledes kan en saadan Synd tilgives, og hvorledes kan min arme Sjæl faa Ro til at dø?"

Munken svarede: „Min Datter, vend Dit Øje mod det lille Gitter, hvorigjennem Du har talt til mig."

De andre Nonner hørte et svagt Skrig fra Skriftestolen; derpaa blev Alt stille. Da man endelig blev opmærksom paa, at der vedblev at være saa stille, og nærmede sig, fandt man Munken og Nonnen siddende døde, hver i sit Rum.

III.

Patrick O'Brien og Cathleen.

Patrick O'Brien var Forpagter, hvilket vil sige, at han imod en aarlig Afgift til Grundejeren besad et lille Hus og et lille Stykke Jord, der ved Flid og Tarvelighed netop kunde ernære ham. Han var en ung, smuk Mand, af det ægte milesiske Blod, høj, rank, med sort, krøllet Haar og mørkeblaa Øjne, og han havde to Egenskaber, af hvilke den ene var god, den anden tvivlsom, eller maaske vare de begge af tvivlsom Art. Den ene var, at han hørte til den meget udbredte Familie, der roser sig af at nedstamme fra en af de gamle irske Konger, O'Brien, og endskjønt der, som antydet, kan tvivles om, hvorvidt det er et Fortrin at høre til en Slægt, der for flere Aarhundreder siden var fornem, men senere er gaaet igjennem Nød og Ydmygelse, saa var Patrick O'Brien dog stolt deraf, og han satte en særlig Stolthed i, at han stadig boede paa sine Fædres Jord. Thi paa den Tid, da Cromwell konfiskerede saagodtsom hele Irland, boede en O'Brien paa denne Plet og fik paa en eller anden Maade Lov til at blive boende, og hans Familie havde bestandig senere holdt sig fast. Vel var det Slot, som Datidens O'Brien skulde have beboet, aldeles forsvundet, og Patrick, hans Efterkommer, boede i den eneste Levning af den Sidebygning, der engang havde været Stald, og han var Lejer i Stedet for Ejer; men det var og blev dog hans Forfædres Hus.

Dette var altsaa Patricks ene Egenskab. Den anden var, at han uden netop at være en Dranker holdt meget af et lystigt Lag, og ved saadanne Lejligheder sang han

med smuk Stemme meget smukke Sange og erhvervede sig megen Hengivenhed blandt sine Jevnaldrende; men han vandt ikke i Indtægt eller aarligt Overskud i samme Forhold, som han vandt i Yndest.

Sandheden byder nu at sige, at han selv kom til Bevidsthed om Nødvendigheden af en Forandring i denne Henseende; men sandt er det ogsaa, at det kun var, fordi der hændte ham Noget, som han ansaa for meget usædvanligt. En Dag var han nemlig kommen til at se fejl paa en Stente. Det var ingenlunde, fordi han den Dag havde været i lystigt Lag og drukket; han havde aldrig været mere ædru. Men der syntes nu engang at være Øjeblikke, da en af de fem Sandser, vi have af Naturen, kan svigte os ved højlys Dag ligesaa uformodet som den bedste Hest, naar den gjør et Fejltrin. Egenlig var det da heller ikke Stenten, Patrick havde set fejl af, men af Noget paa den. Det var i en Mils Afstand fra hans Hjem, da han vendte tilbage fra nærmeste By og nærmede sig Skoven, han skulde igjennem, at han saa en Skikkelse stige over Stenten til Skoven. Inden den forsvandt, stod Skikkelsen et Øjeblik paa Stenten, i Solskin, saa besynderlig rank og besynderlig lys, at Patrick, der ikke var ganske fri for Overtro, følte sit Hjerte banke og næsten antog, at det var Skovdronningen, der havde været ude at kigge efter Verden. Alligevel, skjønt overrasket, var Patrick ingenlunde fejg og skyndte sig efter Skikkelsen; men da han, efterat Skovvejens Slyngning en Stund havde skjult den for ham, igjen fik Øje paa den, opdagede han, at den var ganske simpelt klædt ligesom en af Egnens Piger, hvilket virkede paa ham, som om Dronningen, da hun mærkede sig fulgt, havde forvandlet sig. Men Patrick fik ikke Tid til at anstille Betragtninger herover; thi idet hans hastige Gang havde ført ham Skikkelsen næsten paa Siden, vendte den sig halvt om, og nu saa han, at det ikke var nogen Anden end en Pige, han egenlig godt burde kjende: Cathleen O'Connor, eneste Datter af Forpagter O'Connor — der roste sig af at være ligesaa fornem og var næsten ligesaa fattig som Patrick og hans Slægt —; men han havde hidtil baade set og ikke set hende, det vil sige: ikke lagt Mærke til hende. Men nu,

da hun vendte sig, og han saa de lange, sorte Øjenhaar over de blaa Øjne og den fuldvoxne, jomfruelige Figur, der passede saa hemmelighedsfuldt nøjagtig til Øjet og Blikket, var det igjen ikke den Cathleen, han egenlig skulde kjende: i Skikkelsen, han nu saa, var Skikkelsen fra Stenten paa en egen Maade skjult, og han blev saa besynderlig tilmode, ganske ængstelig, saa at han gik ved hendes Side uden at kunne tale et fornuftigt Ord, endsige synge en lystig Sang som for andre Piger. Dette var det Usædvanlige, der var hændt ham.

Naar der i den nærmeste Tid derefter tilfældigvis blev talt om Cathleen O'Connor og hun blev kaldt en smuk og kraftig Pige, var det Patrick ubehageligt; thi det syntes ham ikke stort bedre end en Fornærmelse, eller det var magtesløst hinkende Ord i Forhold til, hvad han vidste eller havde set foran og i Skoven. Men havde Nogen paa egne Vegne højt og lydelig udtalt dette, saa vilde Patrick upaatvivlelig have udfordret ham til Møde med sin Shillelagh, saalænge han kunde røre sig. Kort, han havde fornummet Noget, en Ynde, en Magt, der berusede fuldstændigere, mere udholdende og lyksaligere end nogensomhelst Drik, han hidtil havde kjendt, og dels fordi han saaledes uvilkaarlig havde forandret Smag, dels fordi han tænkte paa at behage Cathleen og mulig faa hende til Hustru, holdt han op med at drikke, uden dog at gaa ind i en Afholdenhedsforening.

Naar en ung Mand bliver saa kraftig forelsket, vil han i Reglen trods al Ængstelighed og Tøven søge en Lejlighed til at sige det, og det slaar da sjelden fejl, at Lejligheden engang bliver funden, og da dette skete mellem Patrick og Cathleen, var der to lykkelige Mennesker flere i Verden; thi Cathleen holdt ogsaa af Patrick, hvilket maaske allerede var at formode af den Virkning, hun havde gjort paa ham i Skoven; thi det er vist sjeldent, at en Person, der er ligegyldig stemt, drager en saadan usynlig Lys- og Ildfunke ad sin Vej.

Men ganske kort Tid efter, at de To havde givet hinanden deres Tro, døde Cathleens Fader, og hendes Stedmoder besluttede at gifte sig igjen.

En Morgen stod Cathleen udenfor Patricks Hytte eller

Hus, og da han henrykt sprang ud og hilste hende og bød hende indenfor, vægrede hun sig og sagde: „Jeg kan nu ikke længer blive hjemme, og Du ved, Patrick, hvad Fader M'Kay siger: at vi Irlændere ere letsindige og gifte os uden at eje Noget, og faa stor Familie, og saa drikker Manden, og Konen bliver ulykkelig og et Svin. Saadan skal det ikke gaa med mig og Dig, Patrick; jeg vil ikke opleve at se Dig komme fuld hjem . . . ."

„Eller gaa fuld ud," tilføjede Patrick, der tænkte med mere Erfaring og desuden var skjelmsk som en Irlænder.

„Nej," vedblev Cathleen, „og derfor tager jeg imod Hr. O'Dooles Tilbud. Han skal overtage en stor Forpagtning nær ved Limerick og behøver flinke Piger. Saa spare vi begge To, Du og jeg, hvad vi kan, og naar vi have Noget samlet, gifte vi os, hvis Du ellers vil holde ud saa længe, Patrick."

„Ak, Cathleen," sagde Patrick meget alvorlig, „jeg vil holde ud i hele mit Liv og det næste med og aldrig ophøre at elske Dig! Men hvor længe tror Du saa, det kan vare, inden vi gifte os?"

„Det maa komme an paa, hvor meget vi ville arbejde og spare. Jeg har gjort en Regning og tænker, det kan vare tre Aar."

„Men naar jeg arbejder dobbelt, kan det saa ikke blive i halvandet Aar, Cathleen?"

„Jo, Patrick, saasnart vi have tyve Pund til at forpagte mere Jord og kjøbe Faar og gjøre Dit Hus ordenligt, saa vil vi gifte os."

„Tre Aar! Halvandet Aar! O, Cathleen, hvorledes skal jeg holde ud at være skilt fra Dig! Og saa vil Du se alle de smukke Mænd, der maaske ere ved Limerick, og de vil allesammen forelske sig i Dig og sige Dig det, og saa er jeg langt borte og kan ikke sige Dig, at Du skal ikke tro, at Nogen elsker Dig saa inderlig som Patrick O'Brien! For det er umuligt!"

„Hør nu, Patrick," sagde Cathleen, „her er min salig Faders Hund. Den er det Eneste, jeg har arvet, og den skal Du have, den skal blive hos Dig. Og nu vil jeg kysse Dig, mens den ser paa det, saa kan Du da vide, at jeg ikke svigter."

Det var, som om den store, sorte Hund forstod, hvad der foregik; thi den gik hen til Patrick og slikkede hans Haand. „Ja, Bob," sagde Cathleen, „nu skal Du blive hos Patrick, til jeg kommer."

Da de kom til Stedet, hvor de skulde skilles, bleve Patrick og Bob staaende og saa sørgmodig efter Cathleen, saalænge de kunde øjne hende. Derpaa gik de hjem til Hytten, Patrick meget forknyt; men da han havde siddet nogen Tid med Taarer i Øjnene, sprang han op med den Beslutning strax at arbejde og blive ved, til han kunde føre Cathleen hjem, og saa begynde igjen.

Det gik ogsaa meget godt. Patrick var flink baade hjemme og hos Andre, var ikke stolt, men paatog sig hvilketsomhelst Arbejde, at lægge og hyppe Kartofler, at ruske Hør, at føre Svin tiltorvs o. s. v., og han gjorde ingen Fordring, men modtog, hvad man frivillig betalte ham, som Vorherres Hjælp til, at Cathleen kunde blive hans Hustru. Vel var Egnen ikke meget formuende, og han erhvervede kun smaa Sølvmønter, som han gjemte i et gammelt Lerkrus; men efter nogen Tids Forløb var der et dobbelt Lag paa Bunden af Kruset.

Da kom det en Morgen som et Tordenslag over Patrick: fra næsten alle hans Naboer indløb Klage over, at Bob havde baaret sig ad som afsindig og skambidt baade Fjerkræ, Faar og Svin. Man lempede sig saa meget som mulig efter Patrick; men han maatte dog udrede alle Lerkrusets Sølvpenge i Skadeserstatning. Dette gik ham haardt til Hjerte, ikke blot for Tabets Skyld, men ogsaa og især fordi han i denne Hundens Adfærd saa et Varsel om, at Cathleen ikke længer elskede ham, hvisaarsag han skrev til hende og klagede og forespurgte sig. Derpaa fik han et Brev, der ikke var med Cathleens Haandskrift — thi, hvor smuk Pige hun end var, kunde hun ikke skrive, ikke engang sit eget Navn, uden med et Kors. Det lød saaledes:

„Dette er for at lade Eder vide, at Cathleen er den kjønneste Pige og vel afholdt af Alle; men jeg bevarer Dig min Tro, Patrick, og er at tilføje, at I kan give Bob nogle Stryg eller ogsaa binde ham eller give ham en

Mundkurv paa. Men det er Synd, og heller børste ham og ingen Griller. Jeg forbliver Eders Tjenerinde

Forpagter O'Doole, hans Kone."

„Hør nu," sagde Patrick til Bob, da han havde læst Brevet og igjen var blevet glad, „jeg har faaet Lov til at banke Dig; men jeg vil ikke være den Slemme. Du er og bliver Cathleens Hund, og Du var Vidne, saa jeg vil tage det med det Gode."

Da Bob hørte Cathleens Navn, sprang den glammende i Vejret og slikkede Patrick i Ansigtet, og da Patrick mærkede, at den var saa vel tilsinds, tog han den ud med i Nabolaget, førte den hen til Høns, Faar og Svin og sagde Cathleen, og hver Gang gjøede Bob af Glæde og sprang tilbage til Patrick og op ad ham, som om den vilde forsikre ham, at den ikke oftere vilde staa eller gaa i Vejen for hans Bryllup, og saa tog Patrick fat igjen.

Efter nogen Tids Forløb, da der atter var Sølvlag paa Bunden af Lerkruset, hændtes det Samme igjen. Bob havde bevislig en Nat været henne hos en Forpagter i en halv Mils Afstand og bidt endel af hans Faar. Og da Patrick havde været paa Stedet og betalt Skaden efter gode Mænds Skjøn, ejede han ikke mere end sex Pence, for hvilke han i sin Fortvivlelse besluttede at drikke et godt Glas Whisky; thi det var længe, længe siden, at han havde smagt Spiritus, og han trængte til Opmuntring.

Men dennegang opmuntrede Drikken ham ikke; han blev kun mere tungsindig og vred, og jo mere han nærmede sig sit Hjem, desto mere besluttede han, at han vilde have en ordenlig Afregning med Bob, om han nok saa meget havde tilhørt Cathleen og været Vidne.

Bob laa paa Bænken, og det lod til, at den vidste, med hvilke Tanker Patrick kom hjem; thi den rejste sig ikke for ham og trak lidt op i den ene Side af Overlæben, saa at dens hvide Tænder saas et Øjeblik ligesom et Lynglimt; men den sagde ikke Noget.

„Naa, Du er ikke engang høflig," sagde Patrick; „det er maaske mig, der skal bede Dig om Forladelse, hvad? Nej, forrige Gang var det en og tyve Shilling og tre Pence,

og dennegang er det sytten Shilling foruden de sex Pence til Whisky, hvilke Du vel ikke for Menneskene, men for Gud har paa Din Samvittighed. Du er min eneste Uven; men Du ødelægger mig ogsaa grundig, og da Du nu oven i Kjøbet snærrer ad mig, og jeg har faaet Lov, saa skal Du have et ordenligt —"

Og med Lynets Hurtighed, inden Ordet endnu var sagt, førte Patrick med sin Shillelagh et Slag imod Bob. Men Indledningen havde formodenlig været for lang og forberedt Bob altfor godt; thi han undveg Slaget, sprang tilbage i Stuen og stillede sig op med et vildt Glam, som om han vilde sige: „Jeg har længe ventet paa at se, hvem af os To der er stærkest."

„Ja, det fornøjer mig, at Du vil forsvare Dig," sagde Patrick, „tag nu Dit Hoved iagt!"

Bob bøjede virkelig af for Slaget, som om det gjaldt Hovedet, og vilde derpaaa springe løs paa Patrick; men nu først kom det virkelige Slag og ramte Bobs højre Forpote, og det var upaatvivlelig et meget haardt Slag; thi Bob tumlede i selve Springet, snurrede helt rundt og løb saa paa tre ud i det lille Køkken.

Men nu havde Patrick engang slaaet og vilde slaa mere, hvorfor han fulgte Bob. Bob krøb op ad en lille Stige, der førte til Loftet, og blev staaende paa Randen, som om han indsaa, at Stillingen var god at forsvare, eller som om han nu vilde indlade sig i Underhandlinger; men Patrick krøb efter med hævet Shillelagh, og da Bob nu ikke saa anden Udvej, vendte den hastig om og sprang ud af Glugvinduet og slap derved saa nogenlunde, men ikke ganske; thi i det Mindste Enden af dens Hale fik det vældige Slag, som Patrick havde tiltænkt Bobs Rygstykker paalangs. Størstedelen af Slagets Magt ramte derimod Gluggens Karm, knuste det gamle Træ og et Stykke af Straataget og aabnede for Patricks Øjne det mest forbavsende Syn: Fra en Lerkrukke udvældede en Strøm af Guldmønter, der hoppende og klingende udbredte sig paa Loftets Gulv.

Patrick troede ikke sine Øjne. Han blev bange for, at der havde været altfor megen Velsignelse eller sær Fortryllelse i den Whisky, han havde drukket, og han stod

længe og saa paa det Hele med en vantro Mine, som om han formodede, at Nogen var bagved og troede, at han var dum nok til at lade sig narre. Men efter en Stunds Forløb mente han dog, at han kunde tage en af disse gulrøde Tingester op og se paa den, og han saa da, at den efter Udseendet at dømme var en Guldmønt fra Aaret 1620, og den Tanke opkom hos ham, at muligvis en af hans Forfædre havde skjult Penge her; man havde dog forhen hørt Sligt.

Inden det blev mørkt, havde han opsamlet hver eneste Mønt; men nu, da den Overbevisning dæmrede for ham, at han var blevet rig, kom ved Siden af Glæden en ligesaa stor Angst, nemlig den, at Bob, som havde givet Anledning til den hele Berigelse, løb rasende om og bed alle Landets Faar, saa at han netop havde faaet Pengene for at betale Bobs Udskejelser. Tanken om, hvad Cathleen vilde sige, og Frygten for, hvad Bob vilde gjøre, holdt ham vaagen den hele Nat, og om Morgenen lyttede han ængstelig efter enhver Lyd, maaske Besøg, der anmeldte bidte Faar; men Ingen kom.

Hele Dagen tilbragte han som i Feber; men om Aftenen nedgrov han de fleste af Mønterne i Stuegulvets Ler, og næste Morgen begav han sig paa Vejen til Limerick.

Da han kom til O'Dooles Forpagtergaard og spurgte efter Cathleen, var hun ikke tilstede; men da han blev ført ind til Madam O'Doole og navngav sig, raabte hun: „Saa I er den Mand, skikkelige Folk ikke kan være hos! Hvilket Fruentimmer vil I gifte Jer med til Haan for Tro og Love? Har I saa lidt Undseelse, at I selv kommer og melder det?“

Patrick kunde ikke forstaa et Ord heraf, men begreb det først, da han erfarede, at Bob den foregaaende Dag var kommen løbende. At Bob havde kunnet finde Cathleen paa et saa langt fraliggende Sted, hvor den aldrig havde været, havde forekommet Alle som et Vidunder, der kun kunde betyde, at Patrick var blevet utro, og at skikkelige Folk ikke kunde være hos ham. Men nu fortalte Patrick Mad. O'Doole, hvad han kun havde havt til Hensigt at betro Cathleen, og nu blev der stor Glæde. Cathleen blev hentet og var først meget forbavset, men

derpaa desto gladere, og det syntes Patrick, at hendes Øjne bleve, om det ellers var muligt, endnu dejligere ved Lykken. Forpagter O'Doole kom hjem, og Bob kom ligeledes frem, og den bar sig ganske ad som en gentleman, lod i Fremmedes Overværelse, som om Intet var forefaldet, og hilste blot Patrick noget koldt.

Nu vilde O'Doole gjøre Brylluppet og opfordrede Patrick til at forpagte Jord der i Egnen; men Patrick erklærede med Tak, at han vilde blive paa sine Fædres Grund, kjøbe noget Jord og forpagte mere.

„Men," sagde han med betænkelig Mine til Cathleen, „hvad skal vi gjøre med Bob? For det er dog Din Hund, og han har set endel, husker Du nok, og det er egenlig ham, der har gjort os til rige Folk, og jeg kan aldrig binde ham eller slaa ham igjen; men selve Lordlieutenanten kan ikke betale alle de Faar og Høns og Svin, som Bob i et svagt Øjeblik kan behandle ukjærlig."

Nu blandede Forpagter O'Doole sig i Talen og anstillede en Undersøgelse over, hvordan Bob var vant til at leve fra Hvalp af, og hvorledes han havde levet hos Patrick, og saa oplystes det, at Bob var en engelsk Hund, der var godt vant og af Cathleens Fader havde faaet Kjød i det Mindste om Søndagen, hvorimod den hos Patrick aldrig havde faaet Kjød eller Ben, fordi Patrick aldrig selv spiste Kjød, men levede som den fattigste Arbejder, siden han havde begyndt at samle Sølvpenge i Lerkruset. Men Bob maatte have Kjød og blev vild efter nogen Tids Forløb, naar han ikke fik det.

Og nu — skjønt det kan findes upassende at tale paa engang om Kjød og Kjærlighed — slutte vi med det Ønske: at enhver Ungersvend, der elsker en Pige og for sin Kjærligheds Skyld kan bære lange Savn, maa have ligesaa god Lykke som Patrick O'Brien!

IV.

Henry Cecil og Sarah.

Udenfor Landsbyen Hodnet i Shropshire, tæt ved Randen af en Bæk, laa et simpelt, men vel vedligeholdt Sted, som tilhørte en Selvejer ved Navn Hoggins. Bækken var smal, men dens Bredder meget høje, og fra den ene Bred til den anden førte en Bro, der kun bestod af tre løse, runde Træstammer. Strax ovre paa den anden Bred var tæt Skov.

Ud af denne Skov kom en Dag en Zigeunerkone, gik over Broen og hilste i Forbigaaende paa Sarah Hoggins, der i dette Øjeblik stod udenfor sin Faders Hus. Da Sarah hilste igjen, standsede Zigeunerkonen og sagde: „I skal, i Sandhed, have Tak for den Hilsen; jeg tror, den spaar mig Lykke. Og skjønt mit Ærinde har Hast, vil jeg dog standse og spaa Eder til Gjengjæld. Ræk mig Haanden, Du kjønne Barn."

Sarah var, som de fleste af os ere, baade noget bange for at blive spaaet og noget begærlig derefter, saa at Zigeunerkonen efter ringe Modstand fik hendes Haand i sin. Konen saa i Haanden, derpaa op i det friske, syttenaarige Ansigt, derpaa igjen i Haanden og sagde: „Den vil blive lagt i en Lords Haand."

„For Guds Skyld!" raabte Sarah; „mener I: for Altret?"

„For Altret eller ikke for Altret, det staar ikke i Haanden, det er Menneskeskik," raabte Zigeunerinden leende og fjernede sig.

Nogle Timer senere, henved Solnedgang, sad Sarah tilligemed hendes Fader og Moder og et Par yngre Sø-

skende udenfor Huset ved deres Aftensmaaltid. Solen kastede sine skraa, rødlige Straaler henover dem og over den store, stille Skov hinsides Bækken. En temmelig ung, velvoxen Mand med Ransel paa Ryggen, kom rask ud af Skoven og gik over Broen; men enten var han ikke vant til at gaa over den Slags Broer, eller en af Stammerne laa løsere end sædvanlig og rullede under ham, nok, han styrtede ned i Bækken. Familien skreg højt og var overbevist om, at han havde slaaet sig ihjel i Faldet; men da man ilede til, saa man, at han var paa Benene og, skjønt blødende, søgte at arbejde sig opad Skrænten. Man kastede et Tov til ham, hjalp ham op og bragte ham strax tilsengs, uagtet han paastod, at det slet ikke var nødvendigt. Næste Morgen kom han ned, frisk og rask, takkede Familien og fortalte, at han hed Henry Silley og var Mekaniker, havde lagt sig lidt Penge op og nu vandrede uafhængig om, til han maaske fandt et Sted, hvor der var godt Arbejde. Han havde et Ærinde i nogle Miles Afstand og spurgte, om han ikke turde lade sin Ransel ligge her hos Hoggins, til han kom tilbage. Den Tilladelse fik han beredvillig; man syntes godt om ham; man var ham taknemlig for, at han ikke havde slaaet sig ihjel lige ved Familiens Hjem og i dens Paasyn.

Lidt efter Middag vandrede han bort og kom efter nogle Timers Forløb til Sir Walter Kingsleys Herresæde. Her kaldte han sig John Burke og afleverede et Anbefalingsbrev fra Henry Cecil, ældste Søn af Lord Burleigh, der anbefalede ham som en dygtig Blomstermaler. Som Følge af dette Anbefalingsbrev blev han meget godt modtaget og fik strax et Værelse anvist; thi der var indledet Familieunderhandlinger om en Forbindelse mellem Henry og Adelaide, ældste Datter af Sir Walter Kingsley, og i Anbefalingsbrevet havde Henry Cecil ikke blot nævnt John Burke som en fortræffelig Maler, men ogsaa som en meget god Ven af sig. Adelaide værdigede ham denne Aften og det følgende Par Dage netop saa megen Opmærksomhed, som tilkom ham ifølge en saadan Anbefaling. Hun lod ham male nogle Blomster, give hende nogle gode Raad med Hensyn til hendes egne Frembringelser, men beskæftigede sig ellers ikke med ham, syntes

knap at se saadan paa ham, at hun senere kunde kjende ham igjen. Et eneste Øjeblik vakte han maaske hendes Interesse, da der nemlig var Tale om Lordens Hus i London, som var meget pragtfuldt udstyret, og som den gamle Lord mentes at ville i levende Live afstaa til sin ældste Søn, hvis han giftede sig.

Samme Aften afsendte John Burke eller Henry Silley følgende Brev:

„Mylord og dyrebare Fader! Den unge Dame er Fuldkommenheden selv, men — eller og — passer ikke til mig. I Haab om, at dette gunstigst bliver mig undskyldt, forbliver jeg,

Mylord og dyrebare Fader,
med sønlig Ærefrygt
Henry Cecil."

Sandheden er, at den unge Mand var Henry Cecil, Earlen af Burleighs ældste Søn og Arving til Peerstitlen og Godserne. Han havde sat sig i Hovedet, at han vilde elskes for sin egen Skyld, og derfor aflagde han hint Besøg under falsk Flag. Forresten sagde han ikke Usandhed. Han havde studeret i Oxford, men lagt sig baade efter Kunst og Haandværk, kunde vise sig baade haardfør og forkjælet; men fremfor Alt var han betaget af Trang til at kunne give sig helt og tillidsfuldt hen og erhverve en Andens hele Hu og Sind til Gjengjæld.

Da han vandrede bort fra Kingsley-Hall, sagde han til sig selv: „Den Gamle bliver vred, og nu opfylder han sin Trusel. Han tror, han kan sulte mig til at tage en Kone. Ja, nu skal jeg tage En, der er forelsket i vort Hus i London, en Anden, der længes efter min Moders Død for at kunne bære Familiejuvelerne, en Tredje, der vil herske som Dronning paa Burleigh Castle, eller en Fjerde, der vil alle tre Dele og mere endnu. Var jeg kommen der under Navnet Henry Cecil, havde hun, Gud hjælpe mig saa sandt, svoret paa, at hun elskede den Person, jeg nu staar og gaar i, men som hun aldeles foragtede under Navnet John Burke. Nu ikke flere Prøver af den Slags."

Med Et huskede han paa, at han skulde hente sin

Ransel hos Hoggins, og den Følelse af Glæde, der ledsagede denne Husken, blev ham selv saa paafaldende, at han begyndte at undersøge den, og saa standsede han ved Billedet af den unge Pige. Fra dette Billede kom der et Solskin, en Friskhed og Varme til hans Sind, som han hidtil ikke havde kjendt. Han sagde forundret til sig selv: „Er det virkelig Kjærlighed, som jeg begynder at føle? .... Vil hun saa elske mig? .... Den nydelige Pige, der ser saa hjertens uskyldig ud, kan jo godt være forelsket i en af sine Lige i al Tugt og Ære. Hele Verden staar ikke stille for at vente paa Peer-Sønner .... Men om saa var? .... Om nu hun! .... Der er dem, der har giftet sig med Theaterprinsesser .... Henry, gjør Dit Bedste!“

Da han kom tilbage til Landsbyen, blev han endnu en Dag hos den gjæstfri Familie og lejede sig derpaa et Hus langt fra den, i den anden Ende af Landsbyen. Han bosatte sig som rigtig Mekaniker, og skjønt han næppe i London eller en anden stor By vilde blevet anerkjendt som dygtig, gik det dog meget godt i Hodnet. Han kunde istandsætte Uhre, Laase o. desl., og han forstod sig desuden udmærket godt paa Heste, og efterhaanden fandt han Behag i at drive en lille, ærlig Hestehandel, hvilket bragte ham i Anseelse.

Ved Juletid var der megen Lystighed i Landsbyen, og paa den saakaldte „Tolvte Nat“, Helligtrekonger Aften, var Ungdommen samlet hos Hoggins.

Først legede man Snap dragon, hvilket bestaar i, at en Kjedel med Rom eller Brandy og nogle Rosiner bliver sat over Ilden, og de, som have Lyst, gribe med Fingrene efter en Rosin. Saa bliver der Skrig af dem, der brænde sig, og høj Latter af dem, der have brændt sig eller skulle til det.

Den Leg trættede dog snart, og saa fulgte Characters. Man tegner paa smaa Stykker Papir en eller anden Figur, f. Ex. en Konge, en Dronning, en Prokurator, en Harlekin, en Majdronning, og kan man ikke tegne Skikkelsen aldeles tydelig, skriver man, hvad den skal betyde. De tegnede Blade blive tilligemed hvide Blade rullede sam-

men og kastede i en Hat, hvoraf enhver i Selskabet maa trække, og den Figur, man trækker, den Rolle maa man spille hele Aftenen, saa godt man kan; men de Fleste ville gjerne have en saadan Rolle at spille. Nu traf det sig saa, at Sarah trak en Zigeunerkvinde og Henry en kongelig Kammerherre, og da hun skulde spaa ham, faldt hun ud af Rollen og stod ganske fortabt; men i det Samme begyndte Musiken at spille den nationale Yndlingsdans Sir Roger de Coverley, og saa greb Henry Sarah om Livet, og da hun i sin Sindsbevægelse ikke gav Agt, lykkedes det ham i Dansen at føre hende hen under Mistelstejnen, der hang ned fra Midten af Loftet, og saa havde han efter Skik og Brug Ret til at kysse hende under Mistelstejnen, og det Kys tør gives paa Læberne, medens man ellers, i det Mindste naar Folk se paa det, kun kysser paa Kinden.

Ved dette Kys udbrød Sarah: „Gud fri mig!“ og ilede hen til sin Moder. Da Moderen saa hendes Sindsbevægelse, drog hun hende med sig og udspurgte hende; men Sarah kunde ikke give anden Forklaring end, at i det Øjeblik hun var blevet kysset, var hun kommen til at tænke paa Lorden, som man havde spaaet hende, og var blevet saa bange og næsten svimmel af Angst .... og .... Frygt.

Henry kom til, og paa hans Spørgsmaal svarede Moderen temmelig usammenhængende; men han forstod dog baade det Besynderlige, at en Lord var bleven Sarah spaaet, og at hans Kys havde sat hende i Uro, og han udbrød: „Sarah, føler Du for mig? Vil Du gjøre mig lykkelig, vil Du være min Hustru?“

Sarah svarede med Graad og med Glæde: „O, Henry, saa er jeg frelst! Ingen i Verden kan være Dig saa god og tro, som jeg skal være Dig!“

Kort efter stod Brylluppet, og da de kom hjem fra Kirken, sagde Henry til Sarah: „Du har gjort mig lykkelig. I Sandhed, jeg skal betale Dig det!“

Et Aarstid efter fødte Sarah en Søn, og i Glæden over at have en Søn sagde Henry igjen: „Sarah, jeg skal betale Dig det!“

Dette gjentog han ved lignende Lejlighed et Par Gange senere, saa at det i Hodnet blev Skik, naar man var meget glad over Noget, at sige: „Jeg skal betale Dig det."

Henry tog regelmæssig engang om Ugen tiltorvs i den nærmeste By og blev da borte en Dags Tid; men engang sendte han sin Hustru Bud, at hun ikke maatte vente ham i de første Dage, og det varede en hel Uge, inden han kom hjem. Han var meget alvorlig, men sagde: „Nu skal det ikke let ske igjen, Sarah, at jeg forlader Dig. Derimod har jeg et Forslag at gjøre Dig. Paa min sidste Udflugt har jeg i visse Maader tjent godt, og jeg mener nu, at Du ogsaa engang kunde unde Dig en Fornøjelse. Der skal være stor Fest i Anledning af, at den nye Earl af Burleigh kommer hjem og tager Godset i Besiddelse. Skal vi ikke ride dertil og se paa Festen?"

Det var Sarah villig og gjerne beredt til, og Henry fremhentede en ny Kaabe, som han havde hjembragt til hende.

En Formiddag henad Middag nærmede de sig Burleigh-Castle og saa Borgen med dens tykke, normanniske Taarne hæve sig paa en Høj, opad hvilken, i jevn Skraaning, førte en bred Allé. Paa begge Sider af Alleen var der tæt af Mennesker i Søndagsdragt, og de forekom Sarah at se paa hende og Henry med megen Forundring eller endog Uvilje, idet de kom fra en Sidevej og rede ind i Alleen, som Andre med Ærbødighed lode tom.

„Vi ride vist i Vejen," sagde Sarah.

„Jeg skal sige Dig, Sarah," svarede Henry, „jeg kjender Nogen inde i Slottet, der vil tage sig af vore Heste; vi kan godt ride ind."

Et Øjeblik efter aftog han sin Hat, uden at Sarah bemærkede det, og i samme Øjeblik begyndte det med utallige Hurraraab paa begge Sider af Vejen.

„Nu kommer bestemt Herskabet," sagde Sarah urolig.

„Ja," svarede hendes Ægtefælle, „det er formodenlig dem, der komme i Vognen bagved os."

Sarah vendte sig uvilkaarlig; men til sin Forbavselse eller næsten Skræk gjenkjendte hun med sit skarpe Moderøje sine tre Børn i Vognen.

Det svimlede for hende; men i dette Øjeblik sprang

hendes Ægtefælle af Hesten, holdt hendes Stigbøjle og sagde: „Velkommen til Burleigh-Castle, ædle Frue!"

Og idet han vendte sig til Mængden, der stimlede sammen omkring dem, raabte han: „Der er Eders Frue! Hun har gjort mig meget lykkelig! Holder af hende! Og her er vore Børn!"

Nu blev der et Hyldingsraab uden Ende, og den nye Earl og hans Hustru og Børn bleve bogstavelig baarne paa Hænderne ind i Borgen.

Da de endelig vare alene i Slottets Hal og stode ved Vinduet og saa ud paa Mængden af deres Vasaller, der vedbleve at hilse og lykønske, sagde Henry: „Jeg har ikke betalt Dig endnu, Sarah!"

V.

Billedhuggeren.

Paa et smukt Landsted i Nærheden af Lissabon boede et Par unge Folk. De levede kjærlig sammen, men meget ensomt; thi Manden var overordenlig skinsyg. Han kunde sige sig selv, at det var uden Grund, men formaaede ikke at bekæmpe den Blanding af Smerte, Vrede og Angst, som opkom i hans Sind, naar en anden Mand saa paa hans Hustru, og da hun var af et blidt Gemyt, fandt hun sig for hans Skyld i at leve afsondret fra Verden.

Den Eneste, der kom i deres Hus, var en ganske ung Billedhugger, en Barndomsven af Don Camillo — saaledes hed Ægtemanden. Han var paa en Maade Postbud imellem dem og Verden, bragte dem alt Nyt, men med Livlighed og Glæde, saa at Huset ligesom blev lysere, naar han saas komme.

En Dag bragte han en Nyhed, der vedkom ham selv: Han havde ved Akademiet vundet den første Pris, han var paa Veje til at blive en berømt Mand. Men i Maaden, hvorpaa han fortalte det, eller rettere: i det Blik, hvormed han saa paa Donna Antonia, forraadte han, at det var for hendes Skyld han havde stræbt, af hende han havde suget Begejstring.

Don Camillo bemærkede ikke dette hastige, lidenskabelige, hengivelsesfulde Blik; men ved at møde det blev Donna Antonia tilmode, som om hele hendes hidtidige Liv havde været en Drøm eller en Fejltagelse, som om hun aldrig havde elsket nogen Anden end den unge Billedhugger.

Hun forudsaa, hvilken forfærdelig Ulykke der vilde

afstedkommes, hvis hendes Ægtefælle nogensinde opdagede Sandheden, og skjønt den voldsomt opblussende Kjærlighed kunde have bragt Sydlænderinden til at trodse sin Mand og den hele Verden, indsaa hun dog ogsaa, at hun for Billedhuggeren ikkun kunde blive en kort Henrykkelse og derpaa en Byrde eller Forbandelse; thi han var yngre end hun, og han burde, mente hun, være fri og glad for at følge sin store Bane ud i Livet.

Den heftige Kamp, hvori hun kom med sig selv, og den store Lidelse, som fulgte af, at hendes Forstand stræbte at holde Tøjlerne, kastede hende paa Sygelejet, og selve den Omstændighed, hvormed hendes Ægtefælle plejede hende, forøgede hendes Mismod og Lidelse, saa at hun bukkede under for Sygdommen og døde.

Da den første Sorg havde sat sig, gav Don Camillo sig til at undersøge hendes Gjemmer; thi han var skinsyg endnu efter hendes Død og kunde ikke komme af med den Tanke, at hun havde baaret paa en Hemmelighed, der var krænkende for ham. Men han fandt Intet, der bestyrkede hans Mistanke. Derpaa henvendte han sig til Billedhuggeren og bad ham, efter Erindringen udhugge en Marmorstatue af Donna Antonia.

Dertil var Kunstneren strax villig, og efter nogen Tids Forløb stod Statuen færdig i hans Atelier.

Da Don Camillo saa den staa der, med et Smil og et Udtryk, som om den levede, vendte han sig mod Billedhuggeren og skreg: „Du har elsket hende!"

„Stille!" sagde Billedhuggeren og tvang ham tilside.

„Og hun har elsket Dig! Jeg kan se det!" raabte Don Camillo ude af sig selv.

Billedhuggeren sprang imod ham med Udraabet: „Har hun? .... Saa bliver jeg endnu en stor Mand!" — og sank i det Samme død til Jorden, truffen i Hjertet af Don Camillos Dolk.

VI.

Senki.

En from Mandæer[1]) ved Navn Senki boede ved Siden af en Muhamedaner. Denne forfulgte og krænkede ham paa mange Maader, bl. A. ved at give sin Hund Navnet Senki. Naar han vidste, at Senki var paa sit Tag (Husets friskeste Sted), kaldte han paa sin Hund, og naar da Senki svarede, sagde Muhamedaneren: „Det er min Hund, jeg kalder paa.“ Men hvis han tav, udskældte Muhamedaneren ham, fordi han ikke svarede, naar en Rettroende talte til ham.

Da klagede tilsidst Senki sin Nød for Himlen, og den sendte Solen til ham i en Løves Skikkelse. Han bad Løven om Hjælp, og Løven omstyrtede Muhamedanerens Hus. Derpaa bad Løven Senki om Tilladelse til at kysse hans Haand, og da dette var sket, opdagede Senki, at hans Haand var forvandlet til en Hundepote. Han klagede højt derover, hvorpaa Løven sagde: „Vil Du have Hævn for Intet?“

Den fromme Mands Søn kom hjem, steg op paa Taget hos sin Fader og spurgte, idet han forundret saa sig om: „Hvor er vor Nabos Hus?“ Faderen svarede: „Det har jeg i min retfærdige og fromme Vrede ladet omstyrte af Solen.“ Da sønderrev Sønnen sine Klæder og satte sig hen i en Krog, hvorfra han kunde se Husets Ruiner, og udtalte Løfte om, at han fra nu af ikke vilde spise eller drikke. Forfærdet spurgte Faderen hvorfor. — „Fordi,“ svarede Sønnen stille, „i det Hus boede hun, jeg elskede, vor Nabos Datter.“

---

[1]) Om Mandæerne, en ejendommelig, blid Religionssekt ved Eufrat, se Anmærkninger.

Efter nogen Betænkning sagde Faderen: „Dit Løfte har Intet at betyde; jeg er en saa from Mand, at jeg kan løse Dig derfra. Jeg løser Dig."

Sønnen svarede: „Du kan ikke løse den, der ikke vil løses."

Henad Aften lod Faderen bringe Spise og Drikke op, tæt ved Sønnen, satte sig tilbords og sagde: „Du er i en stor Vildfarelse, min Søn; Kjærlighed er Intet eller en farlig Ting. Hør efter, og jeg vil fortælle. — Da Schiiterne fordreve vore Folk fra Basra, begave de Fleste sig her til Egnen ved Eufrat; men Nogle nedsatte sig i Ahwas. Nu ved Du, min Søn, at ifølge vor hellige Religions Forskrifter skulde vi altid bo ved rindende Vand, og man besluttede derfor at lede den Flod, der strømmede nær Ahwas, ind i Byen. Men da man til den Ende, for at tvinge Flodens Løb, opførte en Dæmning, blev Arbejdet altid nedrevet om Natten. Man udstillede da Vagter, og disse saa, at der om Natten kom en Dew (ond Aand) og nedbrød Værket. Ypperstepræsten skrev Bønner og besværgende Ord paa Stykker Papir, der bleve kastede i Floden; men det nyttede Intet. Da sagde Ypperstepræstens Datter, som var meget smuk, til sin Fader: „Den Dew, som forfølger os, er uden Tvivl en ubekjendt Dew, og da Du ikke ved hans Navn, virke Dine Besværgelser ikke; men jeg vil skaffe Dig hans Navn at vide." — Den følgende Nat gik hun til Dæmningen med sin Fader og bad ham skjule sig tæt ved og, saasnart han hørte Dewens Navn, nedskrive det; thi da kunde Dewen strax fanges. Hun gik ud paa Dæmningen, afklædte sig og ventede paa Aanden. Da han kom, blev han henrykt over at se en saa skjøn Jomfru, og han spurgte hende, hvad hun vilde paa det Sted. Hun svarede, at hun elskede ham og vilde ægte ham, og dertil var han strax villig. „Men," sagde hun, „før det kan ske, maa jeg kjende Dit Navn, for at jeg kan vide, hvorfra og af hvilken Slægt Du er kommen." — Han svarede: „Schâm Bân ber Dschedschaua er mit Navn." — Saasnart han havde udtalt det, og Ypperstepræsten havde nedskrevet det, var han fangen. Der ser Du, min Søn, hvad Kjærlighed er. Den besnærer baade Mænd og Dews. Kom nu og spis."

Da Sønnen ikke efterkom Indbydelsen, sagde Faderen: „Hvad tænker Du paa?"

Sønnen svarede: „Jeg tænker paa den Tid, da Den, hvem Du har begravet, gik indenfor det Gitter, som nu ikke er mere."

Faderen gik ned i Huset og lagde sig til Hvile; men ved Midnat stod han op og saa efter Sønnen. Han sad endnu sammenbøjet i Krogen.

Faderen sagde: „Du spurgte mig slet ikke om, hvad der blev af Dewen, da han var fangen."

„Nej, Fader," svarede Sønnen.

„Saa vil jeg fortælle Dig det. Han sagde: „Lader mig gaa, saa vil jeg til Gjengjæld bringe Eder til et Sted, hvor ingen Muhamedanere findes. En Fredag vil jeg komme og hente Eder; holder Eder da beredte i Eders Huse, og siger ikke til mig, at jeg skal vente." — De toge imod hans Forslag og lode ham fri. Den ene Fredag gik efter den anden, og han kom ikke. Endelig en Fredag, da de ikke længer tænkte paa ham og vare paa Marken, kom han og flyttede dem Alle, Menneskene med deres Huse, Kvæg og Grund, bort igjennem Luften, saa at der siden den Tid ingen Mandæer er i Ahwas, og man vidste kun, at Dewen havde ført dem bort til Landet Bejadhie, hvilket Land ligger i Mohgreb. Der er Jorden af purt Guld, og der er altid Foraar. — Saa kom for 26 Aar siden en Fremmed, der havde rejst langt, til Basra og viste ved Tilfælde en Mandæer en lille Guldkop, som han havde faaet paa sine Rejser. I Koppen var mandæiske Tegn, og da den Fremmede blev udspurgt, svarede han, at han havde været i Mohgreb og var kommen til Grænsen af Landet Bejadhie. Men ind turde han ikke komme, fordi han ikke var Mandæer. En Kvinde, der boede ved Grænsen, havde bredt et hvidt Silketæppe for ham og beværtet ham med kostelige Spiser i Guldskaale og endelig givet ham en Kop. „I det Land," tilføjede han, „er der utallige Hjorder, som Indvaanerne eje i Fællesskab. Overalt er rindende Vand, og naar en Fjende nærmer sig, bliver han til Sten, indtil Ypperstepræsten løser ham og sender ham hjem i Fred." — Da Mandæerne i Basra hørte dette, bade de den Fremmede om at føre dem til Lan-

det Bejadhie; men han undskyldte sig med, at han var paa en Pilegrimsvandring. Derimod betegnede han Vejen meget nøje, og fire Mænd bleve udvalgte for at finde Landet og forespørge, om Mandæerne i Basra Alle turde komme. — De fire Mænd droge da ud og vandrede i sex Aar. I det syvende saa de Landet Bejadhie; men fordi der havde været forsøgt Svig mod Landet, havde Ypperstepræsten oprejst en umaadelig høj Bjergkæde, som ikke kunde overskrides. De fire Mænd vendte da om; men de tre døde paa Hjemvejen. Den fjerde kom tilbage og fortalte i syv Dage og syv Nætter om sin Rejse. Derpaa døde han af Sorg, fordi hans Kone havde giftet sig, medens han var borte. — Der ser Du, min Søn, det er Ægteskabet. Manden drager ud efter Landet Bejadhie, imens gifter Konen sig. — Hvad tænker Du paa, min Søn?"

„Jeg tænker paa, at i Paradis vil Hun igjen vandre bag et Gitter."

Faderen søgte paany sit Leje; men henad Daggry stod han op og saa efter Sønnen. Han sad endnu i Krogen. Der var Dug paa ham, og da Faderen rørte ved ham, fandt han ham saa kold, som om han var død. Faderen blev bange, og tænkte, at han virkelig kunde dø.

„Hvad skal jeg dog gjøre!" udbrød han, tilhyllede sit Hoved og kaldte igjen paa Solen. Den kom i Skikkelse af en Elefant.

„Kan Du igjen oprejse Huset uforandret med alt Levende?" spurgte han Elefanten.

„Jeg kan," svarede Elefanten, og Huset stod der igjen.

„Hør nu," sagde Senki, da Elefanten vilde gaa, „kunde jeg ikke nu slippe af med den Hundepote?"

„Skulde Løve og Elefant have gaaet ganske for Intet?" svarede Elefanten og fjernede sig.

Strax efter kom Muhamedaneren frem paa Husets Tag og raabte over: „O, Senki, ikke min Hund, men min Nabo! Jeg har havt en skrækkelig Drøm! Jeg drømte, at Du var en Løve og udstrakte Din Pote og omstyrtede mit Hus og begravede mig og alle Mine. Og min Datter drømte, at Din Søn bad for os, og Du udstrakte Din Haand og gjorde os Alle levende igjen."

„Drømmen var sand, og dette bærer jeg derfor," svarede Senki og viste sin Hundepote.

Men Muhamedaneren kunde ikke se Andet end, at den var en Løvepote, og raabte: „O fromme og mægtige Mand, saa skal Din Tro være min og Din Slægt min!"

Da rakte Senki sin Hundepote frem for at velsigne sin Svigerdatter, og se, i samme Øjeblik var den igjen en Haand.

VII.

Lureley.

Studenterne fra Bonn vare paa en Udflugt langs Rhinen, og efter at have besøgt Bingen og den berømte Lureley Klippe holdt de om Aftenen et Komment eller lystigt Lag i Ruinen overfor St. Goar, der kaldes die Katze. De havde ladet det store, øde Rum, der engang var Hallen, gjøre nogenlunde ryddeligt for Grus og Sten og ladet anbringe et stort Bord og Bænke. Ogsaa var der blevet bragt Ridderdragter og Sværd dertil, saa at de sad i Hallen som gamle tyske Stridsmænd, og beskinnede af nogle Fakler samt af Himlens Stjerner — thi Hallen havde ikke længer Loft og Borgen ikke Tag — talte de om mange Ting og sang endel af de skjønne Sange, hvorpaa Rhinlandet er saa rigt. Saa sang de sig tørstige og drak sig igjen syngende.

Blandt disse Studenter var der en med digterisk Hang, men som ikke kunde synge, og i hvem Melodierne samlede sig med deres store Magt. Hvad de indeholdt af Længsel og Forjættelse, af dristig Mandsvillie og fine Kvindesmil, blev for ham til en indre Verden af lyse og dog vemodbringende, hastig farende Billeder, som gjorde Sjælen ondt ved selve deres Dejlighed. Han var fra de schlesiske Bjerge og hed Franz Georg. Efterhaanden virkede det Hele, Sangen, Vinen, Fakkelglansen, Stjerneskinnet og Melodierne saadan paa ham, at det forekom ham, som om det, der dybest og inderligst vedrørte hans Sjæl fra dens Hjemstavn, ventede paa ham etsteds, som

om han kun behøvede at gaa et Par Skridt ud i Verden for at betræde „das alte romantische Land“.

Han gik udenfor, og Aftenluften og Stilheden kølede vel hans Tindinger og tilhviskede ham en sørgmodig Mindelse om, at Virkeligheden ikke indeholder, hvad Sangen lover; men Længslen vedblev alligevel, og da han kom ned til Floden og hørte Bølgerne glide imod Bredden og saa det matblanke Vand svagt gjenspejle Himlens Stjerner, kunde han havt Lyst til at kaste sig ud og blandt de blinkende Stjerner dernede søge efter sin Længsels Gjenstand.

Da saa han med Et, at i ringe Afstand Noget, han først havde antaget for en Sten, bevægede sig, og da han gik nærmere, opdagede han, at det var en ganske ung Pige med rigt Haar og med et Par Øjne, der syntes ham skjønnere end noget af Himlens Stjernepar.

Han udbrød: „Drømmer jeg, eller er dette et levende Væsen?“

Skikkelsen svarede: „Maaske begge Dele.“

Franz blev næsten aandeløs ved at mærke virkeligt Liv i Skikkelsen og ved at høre den gjækkende-blide Stemme. — „Hvordan kommer Du her, forunderlige Væsen?“ spurgte han endelig.

Hun svarede: „Det vilde være langvarigt at fortælle. Men hvordan kommer I her, Hr. Ridder?“

Hvergang Stemmen paany lød i Natten, virkede den paa Franz som en Trolddom, og han svarede tankeløs og dog betagen af Tanker: „Ja, hvordan kommer jeg her?“

„Det burde I dog vide,“ sagde en haardere Kvindestemme tætved, og det var, som om endnu en Sten, en mosgroet Klippesten, var blevet levende; thi en gammelagtig lille Kone traadte ud af Halvmørket og kom nær. Hun saa paa Franz og tilføjede: „Ej, hvor I har mejet Eder ud! Er I maaske en af Studenterne i die Katze?“

„Vel muligt,“ svarede Franz og tog sig til Panden; „jeg ved ikke, hvad jeg er. I Guds Navn — hvis det Ord ikke skræmmer Eder — hvor have I hjemme?“

„For Øjeblikket i die Maus,“ svarede den Gamle. Og man maa nu vide, at die Maus er en Ruin, der ligger paa en Klippe ikke langt fra die Katze.

„I die Maus!" raabte Franz. „Men der er jo ikke til at bo!"

„Ligesaa godt som i die Katze," svarede den Gamle.

„Sig mig Sandheden, Du skjønne Pige!" sagde Franz; „af Din Mund vil jeg tro Alt."

„Det er, som min Moder har sagt," svarede den unge Kvindeskikkelse.

„Maa jeg da følge med Eder til Borgen . . . . eller have I Magt og Ledsagelse nok, blive alle Klippestykker her til Riddere, naar I kalde?"

Den Gamle svarede: „Det er allerede nok, at en er blevet til Ridder, og siden I, som I selv siger, er Andet, end I tror at være, saa passer I maaske til at følge med."

Franz forstod ikke disse Ord; men de fulgtes nu opad Bjerget, og for Franz var det, som om han steg op i Skyerne og Jorden blev borte under ham.

Igjennem den forfaldne Portaabning blinkede Lys og hørtes Stemmer; men da de Tre kom ind, blev der et Øjeblik dyb Tavshed, medens de Forsamlede stirrede paa dem. Endelig raabte En: „Det er Max!" — „Nej, det er Wilhelm Meister!" raabte en Anden; „vi behøvede kun ham for at blive fuldtallige." — „Vist ikke, nej!" skreg en Tredje, „se I ikke, at det er Georg, Götz's egen Georg?" — „Det er det jo ogsaa!" sagde den Første; „velkommen, Georg!"

Franz undrede sig ikke over, at en af de Tilstedeværende kjendte hans andet Navn, hvorunder han forresten sjelden blev nævnt; han var saadan tilmode, at Alting syntes ham naturligt, og han spurgte den Nærmeste: „Hvem er Du?"

Manden gik et Par Skridt til Siden, kom tilbage med en Guldkrone paa og sagde: „Jeg er Carolus Magnus; men naar jeg sætter Haaret saadan, er jeg Kong Lear og bliver gal, og tager jeg Kronen af, er jeg Wallenstein og altfor klog, og saa gaar det mig ilde — Du forstaar mig vel, brave Georg?"

„Nej," svarede Franz.

Der var trods hans Ridderdragt og trods hans Sinds poetiske Betagethed Noget ved Franz, der i Forhold til de Andres sære Lystighed maatte synes nøgternt, og det

bevirkede, at han lidt efter lidt fik en prosaisk Forklaring, men som heller ikke passede til hans Stemning. Den Mand, der havde sat Guldkrone paa, blev ham sagt, var af Stand Greve, men havde gjort sig til Livsopgave at forhøje og forædle den tyske dramatiske Kunst, hvisaarsag han havde samlet et Skuespillerselskab, som han selv vejledede og førte om til de store Byer. Man var netop nu paa Rejse til en stor Stad; men Greven havde undt sit Selskab et kort Ophold paa en forfalden Rhinborg for at styrke det i Følelsen af de forbigangne Tider.

Franz opfattede aldeles ikke denne Beretning med Tro. Vel mente han ikke, at den værdige Mand med Guldkrone paa vilde sige ham Andet end, hvad han selv ansaa for Sandhed; men han antog for sikkert, at der bagved denne Sandhed laa en anden, større Sandhed, som svarede til det trolddomsagtige Øjeblik, da han havde set den skjønne unge Pige ved Floden, og til selve dette Øjeblik i Borgruinen. Han var vis paa, at han havde overrasket Livet i en underfuld Stund, da det ligesom den vingede Prinsesse havde aftaget sin Fugleham.

„Vakre Ungersvend," sagde Manden med Guldkrone, „kunde Du have Lyst til at blive hos os?"

„Ja, det kunde jeg visselig!" svarede Franz med et Blik paa den unge Pige, der i det urolige Lys og i de besynderlige Omgivelser syntes ham alt skjønnere.

„Ja, det er min Cordelia, min Thekla, min Mignon," sagde Manden; „det vil sige, hun bliver det, naar hun faar debuteret."

„Mignon!" sagde Franz.

En af Skikkelserne — thi i det flagrende Lys syntes de Alle mere Skikkelser end Mennesker — en noget aldrende Mand med et lunefuldt Ansigt, opfangede Franz's Blik og gav sig til at synge Visen af Götz von Berlichingen:

„Es fing ein Knab' ein Vögelein.
Hm! Hm!
Da lacht' er in den Käfig 'nein.
Hm! Hm!
So So!"[1])

[1]) En Dreng fangede en Fugl, da lo han ind i Buret.

Den værdige Gamle vedblev: „Lad os da høre, hvad Du kan!"

Franz havde en Følelse af, at hans eneste Dygtighed og Fortjeneste i dette Øjeblik bestod i at beundre den unge Pige og være dragen til hende med en Magt og Inderlighed, der, skjønt pludselig, var saa gammel som hans eget Væsen; men uvilkaarlig, af Vane, svarede han med alvorlig og nøjagtig at berette om, hvilke Forelæsninger han hørte, samt naar han kunde tage Examen og faa Embede. Efter at have hørt paa ham med ligesaa stor Alvor, brød man pludselig ud i et stort Latterkor, og da Franz igjen vendte sig til den unge Pige, gled en ung Mand ind mellem hende og ham. Den unge Mand havde en Violin, som han spillede med megen Kunstfærdighed, men med de stærkeste, mest skjærende Overgange fra det Følsomme til det Lystige. Han gav sig til at danse foran Franz, som om han vilde træde paa ham, saa stift paa ham med sine grønlige, stikkende Øjne og tvang ham til at gaa baglængs, og imidlertid sang han til sit underlige Akkompagnement den højst følsomme Sang:

„Und wenn Gott einst die Todten ruft,
Sie liebend zu erhöhen,
Dann wollen wir aus einer Gruft
Vereinigt auferstehen.
Ich ewig Dein!
Du ewig mein!
Nichts soll uns dann mehr trennen!
Gott, welche Freude wird es sein,
Zu gross um sie zu nennen!"[1])

Da Sangen var endt, stod Franz udenfor Hallen, alene i Mørke; men i næste Øjeblik var den unge Pige ved hans Side og sagde: „Kom, denne Vej."

De gik et kort Stykke, over Stene og Murbrokker, til de stode paa en nogenlunde banet Sti, der gik nedad Klippen, og som Franz kunde skimte.

---

[1]) Og naar Gud engang kalder de døde for at ophøje dem i Kærlighed, da vil vi i Forening stige op af den samme Grav. Jeg evig Din, Du evig min, Intet skal da fremtidig adskille os. Gud, hvilken Glæde vil det ikke være, for stor til at nævne den!

„Her skilles vi," sagde den unge Pige; „farvel."

„Skilles?" sagde Franz bedøvet.

„Ja," svarede hun og gav ham Haanden.

Han stod lidt lavere end hun, og idet han greb hendes Haand, trak han, uden selv at have Vilje og Dristighed dertil, hende til sig, og deres Læber mødtes.

Inden Franz endnu kom til Besindelse efter dette korte Øjebliks berusende Magt, var hun borte, og han gik nedad, fordi Vejen gik nedad, og fordi Andet ikke forekom ham muligt, men med en Fornemmelse, som om han egenlig ikke fjernede sig.

Næsten med hvert Skridt, han tog, blev hin Verden ovenfor ham klarere og herligere. Rigtignok syntes det ham en egen, næsten pinlig Maade, hvorpaa han var bleven bragt ud af Hallen; men det var det Særegne ved hans Sjælsstemning, at han tog det Oplevede helt med sig, levede deri som Noget, der baade var virkeligt og symbolsk, og saa blev ogsaa hin Dansescene symbolsk: der stod altid noget Fjendtligt mellem Menneskene og Paradiset; men Hun, som havde fulgt ham ud, holdt Forbindelsen aaben.

Da han kom tilbage til die Katze, fandt han sine Kammerater liggende under Bordet eller henstrakte paa Gulvet i meget uordnede Grupper. I Morgendæmningen saa de ud som Lig; men hans Erfaring sagde ham, at de ikkun sov en Rus ud. „O," sagde han, „her ligger den søvntunge Menneskeslægt, medens jeg har været Gudernes Gjæst."

En af hans Kammerater kom. Han havde været nede ved Floden og vasket Rusen af sig, og han raabte ved Synet af Franz: „Hvor har Du været henne? Du var borte fra Dit Banner hele Natten! Du vil blive dømt fra Æren ligesom Ridder Kenneth!"

„Ja, som Ridder Kenneth!" svarede Franz i Ekstase; „jeg har som han været borte fra Banneret ifølge højere Ordre, men en meget højere end den, han adlød."

„Det var som Pokker!" svarede Vennen; „hvor høj var da den Ordre, og hvorhen begav Du Dig?"

„Op i Himlen! Jeg har været i Himlen, ja i Himlen, det tror jeg forvist!"

„Tal nu ikke i Gaader. Har Du været fuld før os Andre,

saa bekjend oprigtig. Er Du løbet bort efter et Skjørt, saa bekjend det ligesaa oprigtig."

„Brug ikke Ordet Skjørt," sagde Franz. „Mig er hændt Noget, der baade er vidunderligt og helligt, og naar det kom i Skikkelse af en ung Kvinde, saa ...."

„Fortæl," sagde Vennen.

Franz fortalte, og saasnart han var færdig, tog Vennen et stort Tinkrus og hamrede dermed løs paa et Skjold, saa at Larmen vækkede de fleste af Soverne. Han sagde til dem: „Paa die Maus er der Komødianter med unge Piger! Hvad om vi fornyede den gamle Fejde, som der utvivlsomt har været mellem die Katze og die Maus, eftersom de vare Naboer, og indtoge den fjendtlige Borg!"

Alle gave deres Bifald, og man drog afsted; men da man med Møje havde besteget die Maus, var der tomt, med ikkun svage Spor af Besøg. Man nedsatte straks en Ret for at dømme Vedkommende, der havde foranlediget det frugtesløse Tog; men paa samme Tid hendroges Opmærksomheden paa et Naturskuespil. Man havde paa Vandringen ikke mærket Solopgangen, fordi det var Taage. Nu brød Solglimt ind i den store, sønderbrudte Hal, og de friske, jomfruelig bævende Lysstriber gave Halvmørket derinde et forunderligt Skjær. Man sprang op i de brudte Vinduer for at komme Solen nærmere og hilse den. Nedenfor laa Alting klamt og taaget; men ovenfor saas hist og her gjennem Rifter en lysende Klippetinde, der strax efter indhylledes, medens en anden og en tredje bleve synlige. Der kom alt mere Liv. Den døde Taagemasse afdelte sig i Grupper, der lettede som uformelige Fugle og med tunge Vingeslag bøjede om Klipperne, og pludselig, ligesom ved et Ryk, blev Alt, baade Himlen og Bjergene og Jorden dernede med den blaa Flod, synligt, spillende med Glans og Farver.

Nogle fornam i denne Scene blot den kvægende og forfriskende Virkning af Naturmagten; Andre, som havde beholdt mere Aandslivlighed, saa Symbol i Kampen, følte Lysets Sejr eller Jordens svindende Drøm eller Aander, der vege efter at have holdt haardnakket fast. En raabte: „Det var Lureley, som var heroppe inat! Det var hende, der koglede for Franz!"

Lurely Klippen var saa nær i Rum og Sagnene om den saa nær Tanken, at Skaren istemte: „Det var Lureley!“ Uden at tænke videre paa Jomfruen, der havde siddet ved Klippen og med sin Sang draget Skibe i Malstrømmen, drog man sorgløst nedefter, syngende, men rigtignok hæst syngende.

Franz havde opfattet og udlagt Naturscenen ganske anderledes. Deroppe havde han pludselig følt Savnet: Det, der havde været, var ikke længer, og han stod et Øjeblik ganske ene i Tilværelsen. Men da Solen begyndte at lyse saa livsalig over Omgivelserne over Gruset og Stenene, hvor hun havde traadt, fik hans Sjæl den dybeste Overbevisning om, at det Skete ikke kunde være tabt, at det ikke tilhørte Natten og Drømmen, men Dagen, der begyndte, Fremtiden.

Han kom tilbage til Bonn med ligesom tilsløret Bevidsthed. Noget, højere end det sædvanlig Jordiske, havde aabenbaret sig for ham og havde Fordring paa ham for hele Livet. Han var udkaaret, han skulde udrette Noget, selv blive noget Usædvanligt — han vidste blot ikke hvad, og det sædvanlige Hverdagsliv, hvori han snart kom tilbage, stod omkring ham som en Mur, der hindrede ham, eller som en Taage, der blindede ham. Han vilde nødig tro, at det havde været virkelige Skuespillere, og tænkte dog paa at rejse hen og søge alle Steder, hvor der blev spillet.

Da fik han et Brev hjemmefra, hvori han anmodedes om at komme hjem i Familieanliggender. Det maa nu bemærkes, at der altid havde været et meget godt og fortroligt Forhold mellem Franz og hans Moder, og da hun strax ved Hjemkomsten mærkede, at der var kommet noget Usædvanligt i hans Sind, fik hun ham ved klog og blid Spørgen til at fortælle.

Hun var naturligvis overbevist om, at det virkelig havde været Skuespillere, og var kun bange for, at hendes Søn igjen skulde træffe sammen med dem; men hun sagde skjemtende, at det dog maaske havde været en Drøm, hvilket Franz mente, at han kunde have modbevist ved at fortælle om Kysset, som han endnu med besynderlig Henrykkelse troede at føle; men det fortalte han ikke om.

Imidlertid sørgede Moderen for, at han kom ud mellem saa megen Ungdom som mulig, og da de engang besøgte en Skovrider, traf de der en ung Pige, der syntes Franz paafaldende at ligne Hende, og dette Syn begyndte han selv at tvivle om, at Scenen ved Floden og paa Klippen havde været Andet end et forunderligt Syn, en Bebudelse om, hvad han skulde finde i Virkeligheden.

Han gjorde meget Indtryk paa den unge Pige og vandt hende snart med en Slags Overmagt, fordi han paa en særegen, halvdulgt Maade antydede, at de havde mødt hinanden før. Hun opfattede det ikke som Hentydning til, at hun lignede en anden, virkelig Kvinde, ej heller noget Syn; men hans Ord malede for hende en fjern eller en Fortids-Verden, som hendes egen Fantasi ikke kunde skabe, men som hun forstod, og hvori de paa mysteriøs Maade skulde have kjendt hinanden. Han overvældede hende med en Poesi, som en anden Kvindeskikkelse havde skabt; men han stod oprigtig i den Tro, at det egenlig var hende selv.

Moderen blev hjertensglad ved at se den romantiske Inderlighed, hvormed Franz sluttede sig til den agtværdige unge Pige, og da der blev givet de unge Folk megen Lejlighed til at være alene, kom ogsaa en Aften i Tusmørke det Øjeblik, da Franz sagde Bertha, hvor dybt og fuldstændig han droges til hende, og da han ved hendes Svar henrykt tog hende i sine Arme og kyssede hende.

Men i det samme Øjeblik, som han gav hende Brudgomskysset og følte hendes Læber mod sine, gjenvaktes uimodstaaelig hele Erindringen om eller Fornemmelsen af hint andet Kys, og det forekom Franz, at han først nu tilfulde forstod, at han i hint store Øjeblik var bleven berørt af en højere kvindelig Organisme. Kysset paa Bjerget var givet ham af en udspringende Rose, der pludselig levede, eller af Noget endnu mere mysteriøstherligt, havde for Sjæl og Sands indeholdt en uendelig Forjættelse, og det Kys, han nu fik, skjønt blidt og varmt og jomfrueligt, var mat som den tamme Fugl imod Ørnen eller Glenten. Hans Forlovede mærkede Intet til det Omslag, der strax i det første Øjeblik kom i hans

Sind; thi selv blev hun stille og lykkelig drømmende og troede, at hans Tavshed betød det Samme.

Samtidig med, at Moderen erfor Forlovelsen, mærkede hun den tilbagevendende, stærkere Melankoli hos Sønnen, og da hun efter nogen Tids Forløb igjen spurgte baade klogt og vedholdende, fortalte Franz endelig, skjønt modstræbende, hvad han hidtil havde fortiet, om Kysset.

Moderen blev forskrækket, uden ret tydelig at vide hvorfor, og tav; men da hun følte, at hendes Tavshed var talende, skyndte hun sig med at sige: „Du kan være vis paa, mit kjære Barn, at der ikke er hændet Dig Andet end, hvad der er meget sædvanligt. Det er vistnok i den Henseende ens med Mænd og med Kvinder. Der er maaske faa unge Piger, som ikke i en tidligere Tid have set en Anden, i hvem det syntes dem, at der var en stor, ubestemt Lyksalighed, saa at det senere forekom dem, at de maatte slaa meget af, idet de skulde modtage Virkeligheden. Men alligevel ere de blevne lykkelige i Ægteskabet. Og saaledes antager jeg ogsaa, at det gaar mangen ung Mand, der glemmer sin Drøm og bliver virksom og dygtig. Det, som man ved saadanne Lejligheder skal knytte sig til, er Pligten og Æren. Dem kan man ikke løbe fra uden at blive ulykkelig."

„Ja," svarede Franz, „jeg vil gjøre min Pligt."

„Men frejdig," tilføjede Moderen; „den maa ikke gjøres saadan, at en Uskyldig alligevel lider. Hvis man vil være Mand, maa man tage Magten over sig selv og paaskjønne Virkeligheden og ryste Drømmen af sig og blive munter."

„Saa frejdig og munter, som jeg kan, Moder," sagde Franz, og gjorde ogsaa sig fra den Dag af stor Umage, saa at det ofte lykkedes ham at vise sig munter og glad; men i Hjertet blev Melankolien kun dybere. Han skrev til en Ven: „Jeg er trolovet med al Verdens Poesi, men maa gifte mig med dens Oversættelse i Prosa." Men han vovede ikke at afsende Brevet.

Undertiden kunde hele hans Stilling forekomme ham unaturlig og næsten uvirkelig, fordi han uden egen Skyld var bleven bragt i en saadan, hele Livet afgjørende Kvide. Vel kunde da den Tanke rejse sig svagt for hans Bevidsthed, at han dog selv havde nogen Skyld, fordi han, der

jo havde begært og paakaldt Lykken, havde ladet sig danse ud fra den i Stedet for at holde Stand og gribe Øjeblikket, koste hvad koste vilde; men at han aldeles uden Overlæg og Raadførsel med sine Venner maaske skulde have valgt en anden Løbebane for hele Livet eller strax revet den Ubekjendte med sig paa sin Bane, syntes ham dog saa urimeligt, skjønt det, at han havde ladet sig danse ud, vedblev at nage ham.

Det kunde trods Franz's gode Vilje og Anstrengelse ikke i Længden skjules, at der var Noget i Vejen med ham,, og man antog saa meget snarere, at hans legemlige Helbred havde taget Skade, som selve hans Sinds Anstrengelse og Lidelse virkelig svækkede ham. Lægen, der ikke vidste andet Raad, mente, at en Rejse vilde gjøre godt, og da Franz's tilkommende Svigerfader skulde foretage en Rejse i Rhinegnen, indbød han Franz til at gjøre en Rhinfart i Følge med sin Brud.

Synet af Floden gjorde Franz endnu mere ondt end Tanken derom. Hjertet var nær ved at standse i aandeløs Længsel overfor den Egn, hvor det underfuldt Skjønne havde aabenbaret sig for ham. Men hermed fulgte ogsaa noget Vækkende. Jord og Himmel levede igjen, der var en Sjæl eller Aand, som gjennemstrømmede Alt, og som kunde træde frem paany og gjøre et Underværk. Der kunde ske det Forunderligste for at forløse ham fra den Lidelse, hvori han uden bevidst Skyld eller Vilje — sagde han stadig — var bleven bragt; det Himmelske eller det Dulgte kunde forbarme sig over ham og pludselig vise ham, at Bertha dog var Hende. Ja, en Forvandling kunde foregaa med Bertha eller med ham eller med hele Verden. Det var en Betagenhed, der steg og steg, altsom de nærmede sig det egenlige Sted, og den Maade, hvorpaa han imidlertid adskillige Gange betragtede Bertha, det søgende, af Længsel, Poesi og Feber luende Blik, lod det synes for hende, der fordrede saa Lidt, at han blev baade sundere og kjærligere.

Saaledes nærmede de sig Lureley Klippen, og efter Sædvane stod der, ved Skibets Nærmelse, i Skoven paa den modsatte Bred en Mand og blæste paa Valdhorn. Man lyttede med Fornøjelse, medens man nærmede sig; men

til almindelig Forundring, kun ikke for Franz, der ventede Alt, blev Ekkoet fra Lureley Klippen alt stærkere, ja meget stærkere end selve Lyden af Valdhornet ligeoverfor, og da man kom ganske nær, opdagede man, at der paa Klippens Afhang befandt sig Musikanter. De vare fantastisk klædte, og det var, til Franz's usigelige Overraskelse, Tilfredsstillelse, Glæde og Sorg, det samme Selskab, som han havde truffet hin Nat. Han kunde kjende det paa Manden, der havde baaret Krone, men især paa Hende, og idet hans hele Væsen bævede baade af Henrykkelse og af Smerte, huskede han, at han var bunden, at hans Forlovede stod ved hans Side, at han ikke engang havde Lov til at se i den Retning, og saa saa han ned. Men da saa han det hele Syn, Klippen, Skoven og hine Trylleskikkelser, afspejlede i Vandet, og i dette Øjeblik havde Hun gjenkjendt ham og hilste til ham, og i hendes Miner og Bevægelser var der Noget, som berusende mindede om Kysset og dets Forjættelser.

Franz udstødte et Raab og sprang ud til Billedet, og først ved St. Goar drev hans Lig iland.

VIII.

Fuglen, der sang.

Nær ved Byen, der fører til Øerne[1]), i Dalen, som er velsignet med Vand og med Skygge af Træer, der bære søde Frugter, og med Græs og Blomster af mange Farver, vogtede Elijah sin Faders Hjord tæt ved Siden af Chajim Hakolbas store Hjorder. Det var endnu ikke en Menneskealder efter Jerusalems Indtagelse; Templet og Staden vare Øde og Tomhed, for den, der vovede at nærme sig, at se til, som om ikke Guds Helligdom og levende Mennesker engang havde dvælet der, men som om Jorden havde aabnet sig og udkastet Ild og gloende Stene og flydende Erts og Alt derefter var størknet til sorte, hæslige Klumper, Sorgens og Forbandelsens Form.

Men laa Helligdommens Tinde nedbrudt ved den ødelagte Stads Fødder, saa havde Israel begrebet, at Herrens Tempel, før det kunde gjenrejses i sin Herlighed paa Zions Bjerg, maatte opbygges i Folkets Hjerter, og aldrig tilforn havde der været en saadan Iver for at studere Loven som nu, da et Under var sket, da Rabbi Jonathan, den eneste Levende, der endnu kjendte Lovfortolkningen, var i en Ligkiste bleven baaren ud af den belejrede Stad og havde af Kejseren, Titus, faaet Tilladelse til at aabne en Skole. Livet var steget op af en Ligkiste, og Alle, som kunde, hastede til Jabne (Jamnia) for at lytte til Rabbien eller en af hans Disciple og opsamle Livets Ord, paa det at Ordet ikke atter skulde staa Fare for at blive begravet mellem Ruiner.

---

[1]) Ved Øerne forstod man i Jødeland hele den Del af Verden, der ligger paa den anden Side af Middelhavet. Byen, der „fører til Øerne", er Havnestaden Joppe; øst for den ligger Dalen Saron.

Paa den Tid var Elijah sexten Aar, og Zippora, den yngste af Chajim Hakolbas Døtre, var fjorten Aar, og de vare nu i den giftefærdige Alder, og de elskede hinanden.

En Dag, da de tilsammen saa et Brudetog drage forbi med Cymbler og Fløjter, sagde Elijah: „Hvilken lykkelig Dag det vil vorde, den Dag, da Du og jeg skulle føres sammen under Hruppen[1]) — blot Din Fader nogensinde vil tilstede det!"

Zippora lo og svarede: „Min Fader vil være glad til ved at faa mig gift; fra ham kommer ingen Hindring."

Elijah betænkte disse Ord; thi Zippora var smuk og hendes Fader rig, og han behøvede ikke at takke Nogen for at ægte hende. Efter en Stunds Forløb sagde Elijah ængstet: „Fra Din Fader vil ingen Hindring komme, siger Du; mener Du da, fra nogen Anden? Fra mig kan den visselig ikke komme, og Du, Du elsker mig jo, Zippora — er det ikke saa?"

Zippora svarede: „Du maa ikke blive bedrøvet og ikke tvivle om mig; men det vil gjøre mig stor Sorg, naar mine Søstres Mænd ville kalde Dig Am Hoorez[2]); saa kan jeg aldrig være lykkelig."

Elijahs Bryst løftede sig i stor Sindsbevægelse, og han sagde: „Zippora, hvad forlanger Du af mig?"

Hun svarede med et stort Blik: „Det Højeste; Du skal blive større end nogen af mine Søstres Mænd!"

Da luede det ogsaa i Elijahs Øjne, og han udbrød: „Jeg har ikke vovet at lytte til Tanken, før Du udtalte den! Det Højeste! Nu er det sagt! I den almægtige Guds Navn!"

Zippora rakte ham sin Pande til Kys, idet hun sagde: „I tre Aar vil jeg vente paa Dig, min Herre og Brudgom!"

Elijah gik hjem og sagde til sine Forældre, at han vilde drage til Jabne, og skjønt de vanskelig kunde undvære ham fra Hjorden, stillede de sig ikke mellem ham og Herren, men velsignede hans Bortgang og medgave ham en Tærepenge paa Vejen.

I Jabne vare mange tusinde Disciple, og naar de sad om deres Lærere, blev den Ene overset formedelst Mæng-

---

[1]) Baldakinen, hvorunder Vielsen foregaar. [2]) Jordens Barn, Bonde, uvidende. Landbefolkningen var plebs, Rabbi'erne (doctores) Aristokrati.

den af de Andre. Derfor skete det, at der hengik et halvt Aar, inden Rabbien endnu havde kastet et Blik paa Elijah; men da det skete en Dag ved Indgangen til Forsamlingsstedet, standsede Rabbien og sagde til ham: „Hvad søger Du?"

Elijah kunde knap tale af Sindsbevægelse over den store Ære, at Rabbien talte til ham, men svarede dog: „Det Højeste."

Rabbien spurgte: „Hvorledes beder Du?"

Elijah svarede: „Jeg beder Herren om at gjenopbygge Templet og velsigne Folket og om ikke at føre mig i Fristelse."

Da sagde Rabbien: „Den, som søger det Højeste, maa ikke frygte Fristelsen, men bede om at blive sat paa Prøve."

Samme Aften bad Elijah bævende til Gud om at blive ført i Fristelse, men tillige om Kraft til at modstaa den.

En af de næste Dage kom den Mand, paa hvis Tag Elijahs Telt stod[1]), til ham udenfor Huset og sagde: „Min Broder, Du kan vise Gud og mig en Tjeneste ved at værge mig imod en ond Mand. Jeg har betalt ham hundrede Sekel Sølv, men forsømte at have Vidner tilstede, og nu nægter han at have modtaget dem. Sandelig, det kan ikke være Gud velbehageligt, at en underfundig Mands Anslag lykkes, og da Du nu ved Sandheden, kan Du bevidne den, og jeg vil for Din gode Hjælp give Dig halvtredsindstyve Sekel."

Elijah svarede: „Hvorledes kan jeg bevidne at have set, hvad mine Øjne ikke saa?"

Den Anden svarede: „Du skal kun bevidne og hjælpe Sandheden, og den kjender Du. Eller tvivler Du om, at jeg har sagt Dig Sandhed?"

„Jeg tvivler ikke, men kan kun vidne om, hvad mine Øjne have set og mine Øren hørt."

Da Elijah kom til Forsamlingsstedet, saa Rabbien nøje paa ham og sagde: „Det er godt."

Elijah priste og takkede Gud, fordi Fristelsen ikke var vanskeligere, men havde givet ham en saa let Sejr.

---

[1]) I Østerland faar man i Reglen ikke Lov til at bo i Huset med Familien; man opslaar sit Telt paa Husets Tag ɔ: man logerer.

Nogen Tid efter kom hans Vært igjen til ham og sagde: „Jeg har tænkt over Eders Adfærd, da I afslog at vidne for mig, og jeg erkjender, at I, strengt taget, havde Ret. I er en brav Yngling, og jeg vil Eder vel; I kan forlange en Tjeneste af mig."

Elijah svarede med Tak, at han Intet havde fortjent og Intet begærede. Den Anden sagde: „Hvorledes skulde det gaa os, hvis vi Intet fik uden det, vi have fortjent! Jeg siger Eder, mange af os fik da end ikke det tørre Brød, endsige frisk Vand og saftige Frugter! Kom, jeg ved jo, at I om henved tre Aar, naar I bliver Rabbi, vil gifte Eder med Chajim Hakolbas smukke Datter. Men hvorfor skal det vare saa længe? Jeg er Ven af en Rabbi, der paa tre Maaneder vil erklære Eder for udlært, og da kan I drage hjem til Eders Forældre og vorde lykkelig med Zippora."

Det foer som en Ildstraale gjennem Elijahs Blod ved den Tanke, at han allerede om tre Maaneder kunde vende tilbage og ægte Zippora; men derpaa betænkte han, at dette kunde ikke have været hendes Mening, da hun bød ham gaa og søge det Højeste og lovede at vente paa ham i tre Aar. Derfor takkede han Manden og skyndte sig bort.

Anden Gang, da han kom til Forsamlingsstedet, saa Rabbien ind i hans Øjne og sagde: „Det er godt." Og strax efter nærmede sig ham en Schammus (Tjener ved Bedehuset eller hos Rabbien) med sin Stav og tilsagde ham til Møde hos Rabbien om Aftenen, naar Stjernerne tændtes.

Da Elijah var ene, kastede han sig paa sit Ansigt og sagde: „Min Gud! Hvor Du er barmhjertig og hjælper mig til at overvinde Fristelsen og belønner mig med saa stor Ære for det, jeg kun har udført ved Dig! Min Gud! Min Gud!"

Om Aftenen tog Rabbien ham med paa Husets Tag og viste ham Himlen og Stjernernes Hær og forklarede ham deres Gang omkring Jorden og Aarstidernes Skiften og Helligdagene, og da Elijah henreves af Storhedens Majestæt og af Visdommen og Magten og spurgte om de Ting, der ere skjulte bagved Glansen og det store Dyb,

løftede Rabbien en af Hemmelighedens Flige, men sagde, at videre kom Ingen.

Da spurgte Elijah: „Rabbi, hvorfor er det saa, at Sjælen længes saa stærkt efter at skue, og engang skal den komme dertil; men netop hernede, hvor den længes stærkest, er en snever Grænse dragen, endog, som I siger, for de Udvalgte?“

„Fordi, min Søn, der er blevet givet os to Opgaver,“ svarede Rabbien. „Vi skulle mætte vor Sjæl med Erkjendelse; men vi skulle ogsaa leve for Jorden og forplante Slægten og have Jordens Glæder, saavidt Herren tilsteder det. Men derfor er vor jordiske Del til Hinder for, at vor himmelske Del kan blive ganske fri og skue. Kunde en Dødelig holde sig ren for alt Begær, da skulde han se Gud.“

Elijah turde ikke spørge mere, men gjemte Ordet, uden at lægge Mærke til, at her var Fristelsen tredje Gang. Fra den Dag af blev han Rabbiens kjæreste Discipel, og efter de tre Aars Udløb erklærede Rabbien højtidelig og med Haandspaalæggelse, at Elijah ben Meir var Rabbi Elijah, og en stor Skare af Venner og Beundrere fulgte den nye Rabbi paa Vejen til hans Hjem. Og da han nærmede sig, gik Chajim Hakolba ham imøde med alt sit Hus. Der blev blæst i Bukkehorn og paa Fløjter, og unge Piger sloge paa udspændte Skind, der gave Metalklang. Og Chajim Hakolba førte sin Datter Zippora tilsløret ved Haanden, og hun blev stillet under Hruppen med Elijah, Ringe bleve vexlede, Glasset søndertraadt, og Elijahs Fader og Moder velsignede ham og den Stund, han var dragen ud.

Da den glade Bryllupsskare var kommen til hans Hjem, søgte Elijah et Øjeblik at blive ene og gik ned i en lille Lund bagved Huset. Han sagde: „Almægtige, barmhjertige Gud! Før jeg gaar ud af Paradiset og bliver som andre Dødelige og tager min Hustru i min Favn, har jeg den store Bøn til Dig. Lad Din Naade falde paa mig, og lad mig skue blot et Glimt af det Højeste eller høre blot et kort Øjebliks Lyd fra Din Evighed! Almægtige Fader, Du, som slukker Dyrets Tørst, hav Du Medynk med min Sjæls Tørst efter Dig og Din Herlighed, og lad en

Draabe falde paa mig, selv med Fare for, at jeg skal savne den, naar jeg engang efter Din Vilje kaldes bort fra denne Jord."

Da hørte han lidt over sit Hoved en Fugl synge. Lyden var fløjtende og kvidrende som anden Fuglesang, men meget forunderlig. Der kom en Tone, som syntes Elijah at løfte ham op paa en Bølge, og Bølgen syntes igjen Elijah at være i Slægt med en af de syv Sefiroth, der engang, da Tiden blev til, udstrømmede fra Ham, den Eneste, Metatron, og bleve til de syv Verdener med al deres Lyst og Sorg. En anden Tone kom, og igjennem den syntes det Elijah at høre en Gjenlyd af den Hymne, som Englene sang til Ham Selv, Adonai, da Skabelsen var fuldbyrdet. Dette hørte Elijah; men han hørte i de to Toner endnu Mere, som ikke kan udsiges. Derpaa tav Fuglen.

Elijah lyttede endnu et Øjeblik og sagde derpaa: „Herre, jeg takker Dig; nu er jeg næsten mæt."

Han vendte om mod Huset for at gaa til sin Brud og blev noget overrasket ved at bemærke, at Alt var blevet stille, og at ingen Lys vare tændte; men da han antog, at det var en Spøg af hans lystige Venner, besluttede han at lade dem nyde Spøgen og bankede paa Husets Dør. Ingen svarede, og han tænkte: „De holde sig i Skjul og smile og ville ret have mig tilbedste," hvorpaa han bankede haardere. Da hørte han en fremmed Stemme, der spurgte: „Hvem er der?" — Elijah svarede: „Det er mig; luk mig ind til min Brud!" — „Der er ingen Brud i dette Hus, Fremmede," svarede Stemmen; „forstyr ikke Nattens Ro."

Elijah bemærkede nu, at han virkelig havde taget fejl af Huset, og medens dette forekom ham højst sælsomt, gav han sig til at søge efter sit Hus, men kunde ikke finde det. Morgenen brød frem, og ængstet og forfærdet over sin frugtesløse Søgen og over det fremmede Blik, hvormed hans Fødeegn syntes ham at se paa ham, gik han til Synagogen, og da han ogsaa her saa lutter fremmede Ansigter, brast han i Graad og raabte højt sin Faders og sin Moders Navn. Ingen svarede; men Alle saa forundrede eller betænkelige paa ham. Da vaklede en

gammel Mand hen til ham og sagde: „Hvo er det, som kalder paa min Ungdoms Venner?"

„Det er mig! Kjender I mig? Jeg blev viet igaar! Hvor er min Brud? Hvor er min Slægt og mine Venner? Hvor er mit Hus?"

„Hvad hed Din Brud?" spurgte den rystende Olding, og da han havde hørt Svaret, udbrød han: „Almægtige Gud, saa er I den Elijah, der paa saa hemmelighedsfuld Maade forsvandt for halvfjerdsindstyve Aar siden."

„Halvfjerdsindstyve Aar!" raabte Brudgommen og tog sig til Hovedet. „O, det er en grusom Spøg — sig, at I mener det ikke! Før mig til min Brud! I Guds Navn, hold op at skjemte!"

„Jeg vil føre Eder," sagde den Gamle og ledte ham til det gode Sted (Begravelsespladsen) og viste ham der hans Forældres Grave og ligeledes hans Bruds Grav, og paa Stenen var en Indskrift, som hentydede til hendes Brudgoms gaadefulde Forsvinden paa selve Bryllupsdagen.

Elijah satte sig ved Siden af Graven og tilhyllede sit Ansigt. Da nærmede sig Dødsenglen med brede Vinger og sagde til ham: „Kom og følg mig, Broder, hjem til hende, der sendte Dig efter det Højeste."

IX.

Assar og Mirjam.

Assar, Søn af Juda, en kraftig og nidkjær Yngling, kom vandrende tilbage hen imod Modin, da saa han fra en Høj et stort Syn paa Sletten. Hist kjørte Mænd paa Stridsvogne omkap i en stor Kreds; mange Folk stode omkring og raabte højt til Vognstyrerne og de vælige Heste. Et andet Sted saas Ryttere i gyldent Harnisk, som stak med Spyd efter Ringe, og der blev slaaet paa Pavker for den, der udmærkede sig. Der var paa Slettens Rand en liden Lund af Olietræer; den var ikke tæt. I Lunden stod en nøgen Kvinde af Marmor; hendes Haar var af Guld og hendes Øjne sorte, og unge Piger dansede om hende med Blomsterkranse.

Da sagde Assar: „Ve! Det er jødiske Piger, der danse om Afguden, og det er græske Mænd, der ere i Vaaben paa vor hellige Jord og lege som i deres Hjem! Og ingen jødisk Mand gjør dem Legen farlig!"

Han gik ned ad Højen og kom til et Buskads, som naaede til en liden Bæk. Hinsides Bækken stod en græsk Høvedsmand over Hundrede, en ung Mand, og han talte til en Pige, der stod paa denne Side af Bækken, i Buskadsets Rand.

Krigeren sagde: „Du siger, at Din Gud forbyder Dig at komme over i Lunden. Hvilken mørk og uvenlig Gud de have givet Dig, skjønne Barn af Juda! Han hader Din Ungdom og Livets Glæde og Roserne, som burde kranse Dit sorte Haar. Mine Guder have venligere Sind imod Menneskene. Apollon kjører hver Morgen sit herlige Spænd opad Himmelbuen og lyser Krigerne til Bedrift,

Selenes blidere Fakkel tindrer om Natten for de Elskende, og dem, som i Livet have dyrket hende, giver den skjønne Afrodite et evigt Liv paa sin Lyksalighedsø. Det er hendes Billedstøtte, der staar i Lunden. Naar Du giver Dig under hendes Beskyttelse, giver hun Dig til Gjengjæld en Helt til trofast Elsker, og senere vil en eller anden Gud sætte Dig, yndefulde Datter af Juda, med Dine straalende Øjne blandt Stjernerne at lyse for de Dødelige og vidne om, hvor skjøn Jordens Kjærlighed er."

Den unge Pige vilde maaske svare; men i dette Øjeblik var Assar hende nær, og hun kjendte ham, og han saa, at det var Mirjam, Rabbi Mattathiæ Datter, den Kvinde, han elskede, og som var ham bestemt til Brud. Hun vendte sig og fulgte med ham; men Krigeren paa den anden Side af Bækken raabte: „Hvad Ret har Du til at føre denne Pige bort?"

Assar svarede: „Jeg har ingen Ret."

„Hvorfor gaar Du da med ham, hulde Judæ Datter!" raabte Krigeren.

Mirjam svarede ikke; men Assar sagde: „Fordi hun endnu ikke har opsagt Tjenesten hos sin Herre."

„Hvem er hendes Herre?" spurgte Krigeren; „jeg kan kjøbe Dig fri, Du skjønne Barn!"

Assar svarede: „Jeg ønsker, at Du maa se ham."[1])

Da Krigeren ikke kunde komme over Bækken paa dette Sted eller i Nærheden, raabte han, medens de fjernede sig: „Sig mig Din Herres Navn!"

Assar vendte sig og svarede: „Jeg vil bede ham komme til Dig."

En Høj unddrog dem for Krigerens Blik, og Mirjam sagde: „Assar!"

Assar svarede: „Mirjam! Jeg har aldrig elsket Dig saa højt som idag. Jeg ved ikke, om det er Velsignelse eller Forbandelse, som er i mine Aarer. Du har hørt paa Hedningens Ord."

„Jeg hørte paa dem, fordi han talte saa blidt; men jeg har ikke svigtet Herren eller Dig."

„Du har tilladt hans Ord at berøre Dit Øre og Din Sjæl."

[1]) Den, som ser Gud, maa dø.

„Hvad skulde jeg gjøre, Assar? Han talte blidt."

Assar standsede og sagde til sig selv: „Ja, han talte blidt. De tale blidt. Der er ogsaa blevet talt blidt til de stakkels Piger, der danse om Afguden i Lunden. Var der blevet talt haardt og truende, havde de ikke danset."

Atter standsede han og sagde til sig selv: „Hvis de kom med Vold, vilde Rabbien dræbe hende og derpaa sig selv, eller hun vilde frivillig styrte sig fra en Klippetinde. Men hvo kan sætte Vagt til at vogte paa blide Ord?"

Tredje Gang standsede han og sagde: „O Israel, Du kan ikke taale blide Ord!"

Mirjam troede, at han mistænkte hende, og hun standsede og sagde: „Jeg er en Rabbis Datter!"

Assar svarede: „O, Mirjam, jeg er Assar, og jeg vil være mine egne Gjerningers Søn."

„For Guds Skyld," udbrød Mirjam, „opsøg ikke hin Kriger og yp ikke Kiv med ham! Han vil dræbe Dig eller lade Dig kaste i Fængsel. Der er Ulykke nok over Israel! De Fremmede ere i vore Stæder. Lader os bøje Hovedet og vente, hvad den almægtige Gud tilskikker os, men ikke udfordre! Assar, jeg maatte dø, hvis der tilstødte Dig Noget!"

„Og hvad maatte jeg, hvis der tilstødte Dig Noget! Mit Hoved svimler! Hvor skulle vi flygte hen? Mon Din Fader og Dine Brødre ville flygte til de vilde Bjerge?"

„De have talt om Saadant. Men der er Intet at flygte til og heller Intet at flygte for; thi Hedningen tager vel Gods og Guld, men er dog blid dennegang."

Assar svarede: „O, ja, han er blid; næsten havde jeg glemt det. — Mirjam, hvis jeg gaar bort, vil Du da tro og vedblive at tro, at jeg gaar Guds Ærinde?"

„Assar, et mørkt Blik af Dig er mig kjærere end Hedningens blideste, og et Ord af Dig er mig sikrere end Vidner. Men gaa ikke fra mig! Bliv og beskyt mig!"

„Jeg gaar for at beskytte Dig! Jeg gaar til Højden og til Dybet for at kalde Israels Gud frem. Vent hans Komme!"

Assar gik til Kongen, Antiokhos Epifanes, bøjede sig for ham og sagde: „Gid Verdens Herre styre Dine Fjed!"

Kongen saa paa ham med Velbehag og spurgte om hans Navn, hvortil Assar svarede, at han var en Mand af Juda Stamme.

Kongen sagde: „Faa af Dine Landsmænd komme at tjene mig."

Assar svarede: „Hvis Du tillader Din Tjener et dristigt Ord, Konge, saa er Skylden Din."

Og da Kongen forundert spurgte, hvorledes dette kunde være, svarede Assar: „Fordi Du er for mild, Herre."

Kongen vendte sig til sin Raadgiver og sagde med Latter: „Da vi toge Tempelskatten i Jerusalem, fandt de det strengt nok."

„O. Konge," svarede Assar, „Sølv og Guld og ædle Stene kunne gjenerhverves, og Jøderne vide det; men Du lader dem beholde det, som ikke kan gjenerhverves, naar det engang er tabt."

Kongen spurgte begærlig: „Hvad er det?" og Assar svarede: „Jøderne have en Gud, som er saare mægtig, men ogsaa meget nidkjær. Han har altid efter tunge Dage hjulpet dem, naar de blot holdt fast ved ham og ikke tilbad andre Guder; thi dette kan hans Skinsyge ikke taale. Naar de gjøre dette, forlader han dem. Men Du, o Konge, Du tager Deres Sølv og Guld og Klenodier, men lader dem beholde den Gud, der kan give dem Alt igjen. Dette vide de, og derfor smile de i Stilhed ad Dig og vente, at Du skal blive kastet overende af Ham, og da ville de rejse sig som Hans Stridsmænd og forfølge Dine Mænd."

Kongen blegnede; thi han erindrede sit Nederlag i Ægypten, og han frygtede, at hvis Fjenderne fulgte efter ham, skulde de finde Bistand hos Jøderne, og han sagde: „Hvad skulle vi da gjøre?"

Assar svarede: „Hvis Du tillader Din Tjener et ydmygt Raad, da skal Du fare frem med Strenghed og forbyde dem at bede til den Gud, de kalde Jehova, men paabyde dem at ofre til Dine Guder."

Kongens Raadgiver saa paa Assar og spurgte: „Har Du ofret til vore Guder?"

Assar svarede: „Jeg er rede."

De førte ham ind til et Offeralter, og paa Vejen dertil sagde Assar: „Herre, almægtige Gud! Du, som ser ind i Hjertet og ikke paa Haandens Gjerning alene, vær mit Vidne! Der staar skrevet: Og det skal ske paa den samme Tid, at jeg vil udrydde Afgudernes Navn af Landet, og de skal ikke ihukommes ydermere, og den urene Aand vil jeg komme til at fare af Landet. Du gjøre det saa, o Herre! Amen!"

Da Offeret var bragt, blev Assar paa Kongens Bud iført Festklæder, og han fik Plads blandt Kongens Venner, og der blev sendt Bud og Befaling omkring over det hele Land overensstemmende med, hvad han havde sagt.

Ogsaa til Modin kom Kongens Sendebud, og da Rabbien havde hørt derom, gik han med sine fem Sønner til det store Bedehus og oplæste Forbandelserne over dem, som dreve Afguderi, og Velsignelserne over dem, som bleve hos Jehova. Og de, som vare forsamlede, lagde Mærke til, at Rabbiens ældste Søn, Judas Makkabæus, havde et Sværd under sin Kjortel.

Og da de kom ud af Bedehuset, saa de, at der var rejst et hedensk Alter, og der var en Jøde, som ofrede, og da Rabbi Mattathias saa dette, ilede han til og greb Offerkniven og stødte den i Jødens Bryst. Høvedsmanden over Hundrede, der stod hos, og som var den, der forhen ved Bækken havde talt til Rabbiens Datter Mirjam, vilde dræbe Rabbien; men Judas Makkabæus drog hastig sit Sværd og slog Høvedsmanden paa Halsen og fældede ham. Da stimlede Kongens Stridsmænd sammen; men Gaden var snever, og Judas Makkabæus gik sidst og værgede for Alle, indtil de ved det indbrydende Mørke havde samlet deres Kvinder og kunde flygte til Bjergene. Og da begyndte Juda Mænds Kamp mod de Makedonere, Grækere og Syrere, og de dræbte Kongens Mænd, som forfulgte dem mellem Bjergene.

Da sagde Kong Antiokhos, Tempelrøveren, til Assar: „Dette er Dit Raad!", hvortil Assar svarede: „Nej, Konge; thi det er Dine Stridsmænds Raad, fordi de lade Opsætsige undslippe og ikke fare frem uden Barmhjertighed.

Thi dette maa Du vide, o Konge, at saalænge Du viser dette Folk Skaansel, er der intet Haab."

Da udgik der skærpet Bud og Befaling om at pine og dræbe Alle, der modsatte sig Kongens Bud, og alle de af Israel, i hvem Jehova endnu levede, rejste sig da for at stride i Fællesskab med Mattathias og hans Sønner, og Mænd og Kvinder, ja Børn opflammedes til at taale Døden for Herrens og hans Lovs Skyld.

Men paa denne Tid var det, at Kong Antiokhos, Tempelskjænderen, blev ramt af sin forsmædelige Sygdom, og han sendte Bud med rige Gaver til alle Orakler og Templer for at søge Hjælp; men der var ingen Hjælp at finde.

Da sagde han til Assar: „Engang sagde Du, at Jødernes Gud er saare mægtig; mon ikke han vilde kunne helbrede mig for min Sygdom?"

Assar svarede: „Visselig har jeg hørt fra min Barndom af, at Jødernes Gud er en mægtig Gud; men, o Konge, Du vil dog vel ikke give efter for hin haarde Slægt og forsone dens Gud?"

Kongen svarede: „Jeg vil leve! Hvorledes kan han forsones?"

Assar sagde: „Det er altfor tungt et Offer for en saa stor Konge, som Du er. Thi deres vise Mænd paastaa, at Gud har givet dem Landet til Ejendom, og Du maatte derfor ikke alene tilstede dem at dyrke deres Gud, men ogsaa drage Dine Stridsmænd bort og slutte en Pagt med dem, saa at de blot bleve skatskyldige. Men dette er Mere, end jeg kan tilraade."

Kongen svarede: „Meget giver Mennesket for sit Liv. Tror Du, at han er en stor Gud?"

„Jeg har set et stort Bevis derpaa, Herre."

„Hvilket er det?"

„Dette, at endog en saadan Storhed som Din ikke har kunnet maale sig med ham."

„Det er ingen Skam at være mindre end en af de Udødelige. Gaa og bered Alt, efter hvad her er talt."

Da beredte Assar Alt og lod Kongens Stridsmænd trække sig tilbage og tilsagde Indvaanerne Fred og førte Kongen paa hans Vej til Jerusalem, og de kom forbi Modin.

Og fordi Kongens Smerter vare meget store, lod han sig bære ind i Bedehuset foran det Hellige og han bad til Jødernes Gud. Og Juda Mænd stode omkring ham., De stode oprejste, og han laa lavt, og de havde frelst deres Sjæle.

Men da Kongen blev baaren ud, var der en af de makkabæiske Stridsmænd, som gjenkjendte Assar og raabte: „Du har ofret til Afguden, og fra Dig ere komne de onde Raad, der have kostet dyrebart Blod! Du skal udryddes af Jorden!"

Han drog Sværdet og stødte efter ham; men Mirjam, som havde nærmet sig, kastede sig imellem med Raabet: „Han kaldte Israels Gud frem!" Og Jernet, som var tiltænkt ham, gjennemborede hende.

Da drog Assar Sværdet ud af hendes Barm og stak det i sit eget Bryst, idet han sagde: „O Israel, Du er dyr at frelse."

X.

Guds Engel fra Rørvig.

Naar man fra den dybe og brede Isefjord vil sejle ud i Kattegattet, ligger tilvenstre, en Fjerdingvej fra Fjordens Munding, Fiskerstedet og Landsbyen Rørvig, og tilhøjre, skraas overfor, i en halv Mils Afstand, det høje Spodsbjerg. I Krigens Tid, som vore Forældre sagde, nemlig 1807—14, var der paa hver sin Side, lidt nord for Rørvig og lidt nedenfor Spodsbjerg, anlagt en Skanse med Kanoner for at holde fjendtlige Skibe borte og beskytte vore egne, der af en eller anden Grund søgte ind i Fjorden. Indenfor Rørvig-Skansen i en lille, dyb Bugt, vare nogle Kanonbaade stationerede.

Rørvig var desuden ligesom nu et Toldsted, og der boede i den Tid, vi tale om, en Toldkontrollør, hvis ældste attenaarige Datter hed Lise; men Folk i Egnen havde givet hende et andet Navn, der for Mange vil lyde følsomt, indtil de faa det opklaret. Det var: Guds Engel fra Rørvig. Det hidrørte fra, at hun først var gaaet omkring som et meget stille og svagt, men ogsaa meget smukt Barn, der ikke antoges at kunne leve, men saa, ligesom næret og styrket af den fælles Kjærlighed, der vistes hende, var blevet sund. Og det syntes da, at der baade i hendes og de Andres Sind var blevet efterladt en bestandig Erindring om, at hun var saa at sige Barn af Alles Kjærlighed, at hun paa særegen Maade, ligesom ved Alles Forbøn, var bleven knyttet til Livet og til dem.

En Ejendommelighed ved Landskabet havde maaske bidraget til Navnet eller fuldendte i det Mindste dets Betydning. Strækningen vesterpaa, mellem Nykjøbing og

Rørvig, var dengang, og er størstedels endnu, fattig, lyngklædt Hede; men idet man nærmer sig Stranden og snarest vilde vente Sand, bliver Landet frodigt med Kornmarker og Trægrupper, og udenfor Toldkontrollørens Hus, nærmest ved Fjorden, fuldender denne Frodighed sig i en dejlig Have. Fra Huset løb — og løber — en Allé i skraa Retning mod Landingsbroen, og denne Allé af besynderlig velformede, fyldige Popler paa Grønsvær tæt ved Vandet var vistnok det, der sluttelig og afgjort prægede Stedet med Skjønhed. Naar man den Dag idag kom dertil, vilde kun Synet af et smukt, hvidklædt Barn behøves for at henvende Ens Tanke paa Paradis, og man vilde kunne forstaa, at der under Omstændigheder som de nys omtalte blev et usædvanligt inderligt Forhold mellem Barnet og Egnen, saa at de holdt fast sammen.

En tidlig, stille Foraarsmorgen hørte man Kanonskud mod Nord, og Rørvigs Indvaanere, der hurtig kom paafærde og samlede sig paa den høje Klitbølge, som engang er blæst ind nordvestfra indtil i faa hundrede Alens Afstand fra Fjorden, saa i det Fjerne paa den blanke Flade et Skib med dansk Flag, øjensynlig en Kaper, ved Siden af et noget større Skib, et Koffardiskib, rigtignok med engelsk Flag, men med dansk Flag ovenover, altsaa tydelig nok en Prise. Efter dem fulgte engelske Baade, og man skød fra begge Sider. Det var næsten blikstille. De to Skibe havde Sejl oppe; men den Smule Vind, som undertiden fyldte dem, lod dem snart igjen falde slappe ned, saa at de engelske Baade syntes at maatte naa dem.

Generalmarschen gik i Rørvig — thi der laa en Afdeling Soldater i en Barak vest for Toldkontrollørens Have —, og Rødkjoler stillede sig op i Nærheden af Varden, et højt Træstillads lidt nordligere. I Bugten ved Batteriet blev der ligeledes livligt, men til ingen Nytte; thi Kanonbaadene havde kort i Forvejen havt et Sammenstød med Engelskmænd ude i Kattegattet og vare blevne

ilde tilredte, hvilket Fjenden rimeligvis var godt bekjendt med. Saavel de to Skibe som Baadene vare for langt fra Rørvig-Skansen, til at dens Kanoner kunde række, og endnu længere fra Spodsbjerg; et enkelt Skud, som Underofficeren i Skansen paa egen Haand afskød, om ikke for Andet, saa for at opmuntre de Danske „med en hjemmegjort Hilsen", vandede et godt Stykke foran Skibene. Imidlertid gled de langsomt indad, med bestandig mindsket Afstand mellem dem og Baadene, under stor, spændt, hjerteangst Deltagelse fra Land.

Men saa, i det rette, yderste Øjeblik, kom en Brise. Man saa, hvorledes Sejlene svulmede og Forstavnene nejede under det pludselige Tryk og skøde Skum foran sig. Men man saa ogsaa, at Skibet med dansk Flag ikke benyttede Vinden til at sejle ind. Det lod sin Ledsager gaa frem, men vendte selv om ligesom et levende Væsen, som en Mand, der har bragt en Kvinde i Sikkerhed og nu gjør Front mod hendes Forfølgere. Alle Folk paa Stranden kunde se, at det var kjækt gjort; men ligesaa hurtig havde de fjendtlige Baade af Brisens Natur mærket, at Krigens Vilkaar vare imod dem; de tiltraadte Tilbagetoget, snart beskyttede af et stort Krigsskib, der for fulde Sejl stod ind mod Fjordmundingen.

Det var naturligt, at Kaptajnen, der havde frataget Fjenden et Skib større end hans eget og endda „sparket Forfølgerne ud af Porten, som de vilde ind ad", og udført det i en Søtræfning for Alles Blik, maatte vække megen Deltagelse. Men da han ikke hørte til nogen af Etaterne, vilde hverken Landstyrken, der laa i Byen, eller Søstyrken, der laa ved Skansen, gjøre nogen Anstalt for at vise det. Maaske havde man dog paa en eller anden Maade givet Noget tilkjende, hvis han var kommen iland strax; men der er en Barre med ikkun ti Fod Vand lidt nord for Rørvig, og før Prisen kunde blive bragt derover, maatte den tildels losses i Baade, hvilket Arbejde varede til langt ud paa Aftenen, og imidlertid fik man Lejlighed til at tænke og betænke sig. Kaptajnen vilde være kommen til at gaa iland som en ganske almindelig Skibsfører, hvis ikke ud paa Aftenen Nogen var faldet paa at anbringe to Begfakler ved Enden af Alleen, alt-

saa lige tæt ved Landingsbroen, og Tanken herved var maaske nok saa meget at vise de indkommende fremmede Baade Vej som at bevise dem Ære.

Men idet disse Fakler stode ganske ene og brændte ved Vandet, udbredte de en Højtidelighed, som om Nogen mere end en Konge var ivente. Rørvig Folkene gik til og fra, bestandig i Afstand fra Lyset, og dannede snart en større, snart en mindre sort Rand. Toldkontrollørens Familie var i Haven. De kunde se Græsset og Træerne lyse i feagtig Kreds omkring den ensomme Ild, medens de hørte Søens sagte Slag imod Stranden, snart som dybe Aandedræt, snart som hemmelighedsfulde Skridt, og ved en enkelt Opflammen af Faklerne saas i svage, men forstørrede Omrids de faa Mænd, der stode ventende ude paa Dæmningen som paa Jordens yderste Odde.

Endelig kom Kapitajnen og blev hurtig ledsaget op til „Tolderens“, ved Siden af Toldkontrollørens, hvor Embedsmændene vare samlede for at modtage hans „Deklaration“. Idet han undervejs kom ind i Lyset fra Faklerne og man saa hans blanke Hat og Kaardehæftet, raabte det oppe i Mørket: „Længe leve den raske Kapitajn! Alle Mand, Hurra!“ Skaren skreg, halvt undselig, halv vildt; men ved dette Raab brøde alle Børnene i Kontrollørens Have ud i Graad, fra den Ældste til den Yngste.

Kapitajnen kom til at bo hos Tolderens, og Rørvig Folk syntes snart godt om ham. Det er bekjendt nok, at Folk, som de ere flest, naar de komme i Berørelse med en Mand, som har udmærket sig, meget snart se bort fra Bedriften, Dygtigheden o. desl. og kun fæste Øjet paa Personen, som han er til hverdags. Man kunde godt lide Kapitajnen, fordi han var høflig, og man fandt, at han slet ikke lignede de sædvanlige Kaperkapitajner, der i Almindelighed vare yderst storagtige, naar de havde taget blot et lille Skib, og ofte bragte raa Svir og Sværm til det Sted, hvor de løb ind med en Prise. Skjønt han

var skægget og solbrændt, fandt man ham smuk og undredes især over hans blide Øjne; Kvinderne sagde, at der skulde vist Meget til at gjøre den Mand vred. Han var af en bekjendt Søofficersfamilie og havde været Søkadet; men paa Grund af en eller anden Fejl — man sagde, en grov Insubordinationsfejl — havde han ikke kunnet blive Officer. Saa var han løbet bort, i fremmed Tjeneste, og kom nu tilbage med dansk Kaperbrev, men under et andet Navn; han kaldte sig Kapt. Jehan.

I Rørvig vidste man Intet om hans personlige Forhold, hvorimod man snart af ham selv og af Mandskabet erfarede Alt, hvad der angik Skibet. Paa den Tid var der Meget, som nu vilde synes uregelmæssigt og besynderligt, men som man dengang godt forstod eller gled hen over. Skibet var ikke dansk, men førte i danske Farvande dansk Flag, fordi Kapt. Jehan havde dansk Kaperbrev. Det tilhørte et Kompagni i Marseille og blev formedelst dets overordenlige Hurtighed brugt ikke blot som Kaper, men undertiden ogsaa i særlige Ærinder. Kapitajnen havde netop nu et hemmeligt Ærinde for den kejserlig franske Regering enten til det danske Hof eller til den franske Gesandt i Kjøbenhavn, og det var egenlig en Fejl, at han ved at nærme sig en engelsk Konvoj ikke havde modstaaet Fristelsen til at tage et rigt ladet Skib og derved blive sinket eller komme ud af sin Kurs eller endog, som det viste sig, være nær ved at blive taget. Saasnart han lykkelig havde fuldført denne Rejse, havde han Udsigt til en betydelig Stilling i Frankrig, og naar man talte om Farerne ved at komme tilbage, lo baade han og hans Mandskab; thi „Falken", saaledes hed Skibet, havde, naar det blot gjaldt om at undfly, intet Skib at frygte i de europæiske Farvande. Kapitajn Jehan pralede af Intet uden dette — hvis det ellers kan kaldes Praleri at udtale sig tillidsfuldt om et virkeligt Fortrin.

Under sit Ophold i Rørvig — der paa Grund af forskjellige Omstændigheder blev langvarigt og kun afbrudt af en Rejse til Kjøbenhavn — blev Kapitajnen snart en daglig Gjæst hos Toldkontrollørens; men han kom, i det Mindste i flere Uger, ikke til at tale et Ord

med Lise. Det er ikke — og var endnu mindre dengang — Skik i jevne, danske Familier, især paa Landet, at en fremmed Gjæst strax faar Lejlighed til at knytte en Samtale med alle Voxne og fortrinsvis med de kvindelige Medlemmer. En saadan fransk Belevenhed vilde blive anset for Paatrængenhed eller Kurmageri, og den unge Pige, som foranledigede og modtog den, vilde synes meget fri, ja koket. Man er ikke skinsyg paa spansk Maner; men Gjæsten skal være tilbageholden og give Tid. Han skal tale med Husfaderen eller højst Husmoderen og blive vel bekjendt med dem først. Det Kejtet-Tilbageholdne, som herved opkommer i Forholdet til de Yngre, overvindes efterhaanden, men undertiden ad en farligere Vej; thi man begynder Samtalen med dem i flygtigt, ensomt Forbigaaende. Men hvis der ikke er Lejlighed til saadanne smaa Møder, kan en Gjæst blive temmelig gammel i Huset uden at have vexlet et Ord med dem, han maaske helst vil tale med, og som med nedslagne Øjne give Agt paa ham, medens Husfaderen, i den naive Tro, at Gjæsten vil kjede sig tildøde uden ham, strax bemægtiger sig ham og hele Tiden søger at holde ham i Aande.

For Kapitajnens Vedkommende hidrørte Tavsheden vel ogsaa fra, at han til alle Andre kunde tale om ligegyldige Ting, til Lise kunde han strax ikke have talt uden om hende selv. Som han selv sagde senere, var han angst for hende. Han havde set Meget af Verden og troede sig Mand for at tage, hvad der tilkom ham; men ved denne unge Pige var der Noget, som syntes saa langt at overgaa, hvad han havde Ret til eller turde gjøre sig Haab om, at han opførte sig imod hende som mod et Væsen af anden, højere Art end han. Men naar hun var tilstede, var egenlig dog Alt, hvad han sagde eller fortalte, henvendt til hende, og — som hun senere sagde — hun mærkede det.

Paa den anden Side var der ogsaa Noget, som han mærkede, uden ret at kunne klare sig det: hans smaa Vaner bleve iagttagne og hans Ønsker gjættede paa en Maade, hvorom han uvilkaarlig sagde sig selv, at det hidrørte fra Noget, der ikke var almindelig Gjæstfrihed, Noget, som gjorde Luften underlig, elektrisk varm,

fyldt af en Lyksalighed, der nærmede sig Barndomsverdenens; men han kunde ikke faa Øje paa det Sted i Luften, hvorfra det kom. Naar han saa ned, syntes det ham undertiden, at det maatte være Lise; men naar han saa op, var det borte. Imidlertid, det gav ham en saadan Fred og Lykke, at det tidt forekom ham, som om Jorden, han traadte paa, var hellig; han kunde undertiden ikke begribe, at det var ham, der var Kaperkapitajnen.

En eneste Gang i Løbet af flere Uger kom han til at henvende et Ord ligefrem til Lise. Man havde faaet Jordbær, og Børnene havde den Tro, at første Gang, man spiste af Aarets Frugt, kunde man ønske Noget og faa det opfyldt. Børnene raabte til Lise, da hun skulde spise det første Jordbær: „Ønsk for mig!" I samme Øjeblik mødtes hendes og Kapitajnens Øjne, og skjønt han bævede lidt derved, sagde han: „Jeg skal rejse; vil Jomfruen ikke ønske for mig?"

Hun svarede paa en særegen rolig Maade: „Nej, jeg vil ønske for mig selv."

En Dag mødtes de ved Diget nord for Haven. Vejen derigjennem var saa smal, at en af dem eller Begge maatte standse, og nu vare de ene.

For dog at sige Noget sagde han: „Har De saa faaet Deres Ønske opfyldt, Jomfru?"

Hun blev blussende rød og spurgte: „Hvilket Ønske?"

„Det, De havde, da De spiste det første Jordbær."

Hun svarede kort Nej.

„De faar det nok opfyldt," sagde han.

Med et Udtryk som af stor Angst, forekom det ham, sagde hun: „Hvorfor spørger De? Hvorfor siger De det?"

„Fordi jeg tror, at det, De ønsker, vil Vorherre nok opfylde, og fordi jeg selv vilde ønske Dem alt muligt Godt i Verden, Jomfru Lise, især nu, da det stunder til, at jeg skal bort."

„Ja, det skal De jo," sagde hun.

Hun sagde dette simple Ord simpelt og ligefrem; men alligevel var der i Tonen Noget, som, uden at han kunde gjøre sig Rede derfor, igjen bredte om ham den Atmosfære af Varme og Sympathi, han hidtil kun havde fornummet med nedslaaede Øjne, og samtidig syntes det ham desuagtet umuligt, at den kvindelige Herlighed, der stod for ham, virkelig skulde bekymre sig om ham.

„Ved De, Jomfru Lise, hvorfor jeg spurgte Dem om Deres Ønske?“ sagde han.

„Nej,“ svarede hun igjen med den besynderlige Angst.

„Fordi jeg saa gjerne, saa inderlig gjerne — ja, det er maaske urigtigt at sige det, De bliver maaske vred — men jeg bærer saa megen Ærbødighed for Dem, Jomfru Lise, og saa megen — — det er, fordi jeg saa gjerne vilde være med i Deres Tanker.“

„Gud forbarme sig!“ raabte hun og vendte sig om.

Han forstod ikke disse Ord; men dersom de skjulte Noget, som hun vilde dølge, saa forraadte det attenaarige Barn ved sin hele Holdning et Andet, som han gjættede, fordi han selv elskede.

„Er jeg virkelig i Deres Tanker, Jomfru Lise!“ udbrød han, idet han greb hendes Haand. „Er jeg?“

„Ja, men lad mig bare gaa.“

„Er De mig god? Er det muligt, at Vorherre lader sit Himmerige falde ned til mig paa Jorden? .... Lise, hvis De er mig god, saa giv mig et Kys til Tegn paa, at jeg maa tale til Deres Fader, og at De vil følge mig.“

„Følge Dem?“ sagde hun, idet hun saa sig om. „Følge Dem? Nej det kan jeg ikke — jeg kan ikke! — Saa maa De ikke kysse mig.“

Hun sagde det saa bestemt og overbevist, at han ganske tabte Haabet og sørgmodig sagde:

„Saadan er jeg aldrig bleven slingret fra Toppen helt ned i Afgrunden. Bedre havde det været for mig, om jeg ikke var bleven løftet saa højt .... men det var min egen Skyld.“

„Er De vred?“ spurgte hun.

„Vred? Hvem kan blive vred paa Dem? Men det gjør ondt .... Eller vilde De forandre Deres Beslutning, dersom De vidste, at den gjorde mig meget ulykkelig?“

„Følge Dem bort herfra? .... Nej, jeg kan ikke! Frist mig ikke, jeg kan ikke!“

Med disse Ord gik hun.

Han kunde ikke forstaa hende. De havde talt for lidt sammen, til at der kunde være andet Menneskeligt imellem dem end poetisk, mysteriøs Tiltrækning, fra hans Side mere bevidst som Kjærlighed. Men han blev nu saa usikker, at han ikke vidste, om hun var for barnlig uvidende til at kunne føle Kjærlighed, eller om hun maaske var bunden ved et tidligere Løfte. Dog, ogsaa i begge disse Retninger blev han usikker ved en Samtale med hende kort Tid efter.

I Naboens, Tolderens, Have, der stødte tæt op til, stod et stort, gammelt Morbærtræ, plantet i Kristian d. 4des Tid. Deraf havde Lise faaet en Aflægger og plantet den i sin Have. Dagen efterat hun havde talt med Kapitajnen, flyttede hun den, uagtet Alle gjorde Indsigelser derimod og undrede sig over den Haardnakkethed, hvormed den ellers saa blide Lise vedblev sin Beslutning.

En Uges Tid efter traf Kapitajnen hende ene i Haven; hun stod ved Planten og saa opmærksomt paa den. Han vilde benytte Øjeblikkets Ensomhed og spurgte bedende, om hun ikke havde betænkt sig.

Hun svarede ikke og vedblev at se sørgmodig paa Planten.

„Hvorfor ser De saadan ned? Hvad er der i Vejen?“ spurgte han.

Hun svarede: „Den kunde ikke flyttes. Den er død.“

Med den Kløgt, som Kjærligheden giver, gjættede han Meningen og raabte: „For Guds Skyld, Jomfru Lise! har De taget Varsel? Betænk dog, at den kunde være død, selv om den ikke var bleven flyttet!“

„Det er ogsaa sandt,“ sagde hun langsomt, men tilføjede saa: „Det varsler jo ikke Noget, naar jeg bliver hjemme.“

„Det er jo netop det,“ sagde Sømanden forsagt og fjernede sig.

Afrejsens Dag kom, og han tog Afsked med Toldkontrollørens; Lise sagde ham Farvel med sin sædvanlige, blide Ro.

Klokken var ti om Aftenen, da han forlod dem og lod sig ro ud til sit Skib. Inden han kunde lette Anker, var endnu noget Arbejde at udføre, hvortil han ikke selv behøvedes, og han lod sig igjen ro iland for at tage Afsked med det ham saa kjære Sted, Diget, hvor han havde talt med hende, og hvor hun havde ladet ham formode, at hun elskede ham.

Da han kom derhen, sad der i Sommernattens Halvmørke en kvindelig Skikkelse med en lille Bylt paa Skødet. Det var Lise. Hun sprang op i hans Arme med Udraabet: „Jeg kan ikke lade Dig rejse alene! Tag mig med, mens det er mørkt! Hvor Du er, er der to Fakler, og Vorherre vil stige ned!"

Han bar hende og Bylten, hvori hun havde sine nødvendigste Klæder, som beruset, tavs af Lyksalighed. Medens han bar hende, sagde hun: „Kan Du huske — ja, det husker Du — at Du for nogen Tid siden, da vi spiste de første Jordbær, bad mig om at ønske Noget for Dig, og at jeg ikke vilde, men ønskede Noget for mig selv?"

„Ja," svarede han.

„Det var, fordi jeg ønskede, at Du vilde kysse mig, før Du rejste. Men dengang vidste jeg ikke, at det betød, at saa skulde jeg følge med Dig. Nu ved jeg det."

„O!" sagde han og bedækkede hende med Kys.

Den næste Morgen vaagnede hun glad og sagde smilende til ham: „Nu gaar jeg iland og siger Fader, at Du har bortført mig."

Hun klædte sig paa og gik op paa Dækket og saa — Havet, Intet uden Hav.

Hun stirrede derpaa. Langsomt syntes det at gaa op for hende, at mellem hende og den Verden, der hidtil havde været hendes, hvor hun havde været Guds Engel fra Rørvig, laa et Svælg, der ikke kunde udfyldes, og som hun ikke ret havde tænkt paa førend nu.

Hun gik stille tilbage, klædte sig igjen af, og lagde sig i den lille Køje.

Hvergang han kom ned til hende, syntes hun lykkelig og glad; men ti Dage efter Bortrejsen var hun død.

Ud paa Efteraaret kom en Sømand til Rørvig; det var Kapt. Jehan. Man kjendte ham knap igjen; thi han var bleven gammel. Han gik til Lises Forældre, fortalte dem Alt, hvad der var sket, bad om deres Tilgivelse og fik den.

Vinteren over boede han hos dem, siden i et lille Hus, som han selv byggede tæt ved det Sted, hvor hun havde siddet med Bylten paa sit Skød.

Folkene der paa Egnen gave ham et Tilnavn, der betegnede, at han havde afløst Guds Engel fra Rørvig; de kaldte ham Guds Djævel fra Søen, men sagde det efterhaanden uden at mene noget Ondt dermed.

Derimod opkom — maaske tildels ved den Omstændighed, at han havde bygget sit Hus paa hint Sted — et sælsomt Sagn om ham. Man sagde, at der i hans Kammer var en stor Kasse med Guld og Sølv, men at der laa et Lig ovenpaa.

Nu er han for længe siden død og borte, og det trøster, at de ikke ere værst farne, som have følt meget.

XI.

Henrik og Rosalia.

Den Skæbne, der raader i Kjærligheden, er ofte underlig og dens Veje uransagelige, ej blot under store Forhold, men under ganske smaa, hvilket efterstaaende lille Begivenhed vil tjene til at vise.

Stud. theol. Henrik Falk havde om Aftenen været i Theatret med sin Forlovede, Rosalia Hvidbjerg, og set Heibergs „De Uadskillelige", og sad nu i sin lune Stue paa Regensen, rygende sin Morgenpibe, da han modtog en Billet saalydende:

„Jeg anser det for rigtigst, at vor Forbindelse hæves.

Rosalia."

. Som man kan tænke, blev han højst besynderlig tilmode ved dette Budskab, satte Piben fra sig, klædte sig paa og ilede til sin Forlovedes Bopæl. Der blev sagt ham, at hun var rejst; men forresten var Intet til Hinder for, at han kunde faa hendes Tante i Tale. Hun kunde dog ikke sige ham Andet end, at det var hende ganske uforklarligt. Rosalia var den foregaaende Aften kommet stille hjem, men havde lidt efter vist en stor Sindsbevægelse og givet tilkjende, at et saa poesiløst Forhold som Malles og Klisters var baade utaaleligt og syndigt, og saadan vare i Grunden alle eller de fleste Forlovelser eller vilde blive det, og hun vilde hellere leve og dø ugift. Saa havde hun skrevet en stor Mængde

Breve, formodenlig alle til ham, Henrik Falk, men revet dem itu, det ene efter det andet, men endelig sendt et afsted. Hun havde slet ikke været iseng, men havde pakket sit Tøj og var rejst med Morgentoget. „De ved," tilføjede Tanten, „at jeg ingen Magt har over hende, hos mig var hun jo egenlig kun i Besøg, og naar hun vil hjem til .... en af vor Familie, kan jeg ikke hindre hende."

Hvem af Familien det var, hvilken Tante eller Onkel — thi Rosalia var forældreløs — vilde Tanten ikke sige; hun sagde, at hun hellig havde lovet at fortie det.

De talte endnu lidt om Tingen. Tanten spurgte forsigtig Henrik, om han vidste sig fri for at have fornærmet Rosalia; det kunde han højt og dyrt forsikre.

„Ja, ja," sagde Tanten, „saadan en ung Pige paa sytten Aar, især naar hun har Lidt tilbedste, er maaske noget vanskelig at behandle. Ved De hvad, Hr. Falk, det er for tidlig en Alder at forlove sig i. Næste Gang skulde De være forsigtigere."

Medens Henrik gik hjem, og flere Timer efter, holdt han en tilbageskuende Mønstring over sig selv. Han maatte tilstaa, at der havde været Øjeblikke, i hvilke han selv havde, ikke fortrudt, men næsten fortrudt Forlovelsen, ingenlunde fordi han havde det Ringeste at udsætte paa Rosalia; men, naar han rigtig skulde gaa tilbunds i det, saa var det — ja, hvad var det, som havde gjort ham mindre taknemlig, saa utaknemlig, at han nu havde Møje med at forstaa det? Jo, naar han anstrengte sig, kunde han huske, at endnu den foregaaende Dag havde Rosalia forekommet ham som for let erhvervet. Et Bal strax efter *philosophicum*, ét tilfældigt Møde og en Spadseretur, en lykkelig Stemning — saa var Ordet blevet sagt og havde strax virket, var blevet modtaget og havde bundet ham — til en større Lykke, end han hidtil havde paaskjønnet; men det var Sagen, han havde ikke paaskjønnet den, der havde i hans Sind været Noget, en Slaphed, en Mangel paa Kraft og Villen, en Mangel paa Begejstring, og den havde hun ganske rigtig mærket og havde nu straffet ham saa retfærdig, men saa haardt. Nu stod hun for ham i al den Elskelig-

hed, som han en Tidlang næsten havde overset; nu saa han hende meget tydeligere end nogensinde, naar han havde set hende med legemlige Øjne; men nu var det Altsammen forbi; thi blandt andre Egenskaber, han før ikke havde iagttaget og paaskjønnet hos hende, traadte nu især en frem i det Fysiognomi, som stod for ham: hun var resolut, og hun havde et højt Sind. Det var af poetisk Følelse, af kvindeligt Højsind, af Mangel paa Koketteri, at hun strax havde sagt ham Ja, og den Poesi havde han trukket ned i Prosa og gjort sig selv uendelig ulykkelig derved.

Han sørgede virkelig, og Sorgen aftog vel i Styrke, men blev i hans Sind, forandrede Meget paa ham.

For det Første opgav han at studere Theologi. Det var kommet rent tilfældigt, samtidigt med Forlovelsen. De havde talt sammen om Landliv, Præstegaarde, Lykke, og umærkeligt havde dette ført til det afgjørende Ord, og det havde forekommet ham, at der i Maaden, hvorpaa han havde talt, laa en Tilsigelse om at føre hende ind i en Præstegaard, og saa havde han begyndt paa Theologien. Men nu var der ingen Grund mere hertil. Han havde tabt al Lyst til Præstegaarde, Præstekoner og Koner overhoved, og han greb nu det Studium, han oprindelig havde havt mest Lyst til, og som syntes ham at indeholde mest Frigjørelse: Medicinen.

Efter halvfemte Aars utrættelig Flid blev han færdig: Cand. med. & chir., og han besluttede nu at nedsætte sig i en af Provinserne. Dette hidrørte atter fra, at der i Tidens Løb havde i hans Sind udviklet sig en vis Længsel efter Romantik. I Kjøbenhavn, syntes ham, var Alt nøgternt; i en Provinsby eller paa Doktorrejser i Omegnen kunde man træffe Friskhed, Uskyldighed, Poesi.

Han hørte, at der var Udsigt til Praxis i en jydsk By, og tog derover. Men skjønt den melankolsk-venlige, kjønne, unge Doktor egenlig vakte Sympathi, mødte han dog strax Chikane; thi der var ikke mange Lejligheder at faa tilleje, og de faa, han kunde bruge, vilde Vedkommende nødig overlade ham for ikke at støde en af hans allerede bosatte Kolleger. Saa døde netop en Dyr-

læge, og da han havde lidt Formue, kjøbte han Dyrlægens Sted af Enken og flyttede derind.

Kort efter kom en Dag en Karl fra Landet kjørende og bad Doktoren strax følge med ud til en Bondegaard. Dr. Henrik Falk blev glad over at se, at Rygtet om hans Bosættelse var trængt igjennem paa Landet. Hans nye, ubrugte Doktorstol blev hastig sat i Vognen, og han kjørte.

Da de vare komne ud fra Byens Stenbro, spurgte han sin tavse, tvære Kusk: „Hvad fejler Patienten? Hvad tror man, der er i Vejen?"

„Han har faaet et Ben i Halsen."

„Naa — har I da ikke dunket ham i Ryggen?"

Karlen vendte sig langsomt om, saa paa Doktoren og svarede: „Det er muligt."

Videre blev der ikke talt, og de ankom til Gaarden, der laa paa Hedens Rand eller lidt inde i den. Gaardmanden tog imod ham, førte ham ind i Stuen og lod bringe Smørrebrød og Brændevin, som Doktoren kun nødig smagte paa; thi han følte sig ikke ganske vel. Endelig skulde de da til Patienten, og Henrik Falk blev noget forundret, da Manden førte ham ud i Gaarden, gjennem Staldbygningen og ud til et lille, ensomt Hus, der laa i en Slags Morads og lugtede meget ilde. Gaardmanden aabnede den lave Dør, gik selv foran og førte Doktoren hen foran en Gris. „Der ligger han," sagde Gaardmanden.

Henrik Falk havde aldeles glemt, at han var flyttet ind efter en Dyrlæge. Han blev blodrød og sagde: „Byder I mig til at kurere Jer Gris?"

Bonden svarede: „Ja, det er jo sandt, at vi sendte Bud efter ham, Jespersen, til vor Hest; men næste Gang — om det saa er Vorherres Vilje at hjemsøge os — skal Han faa Hesten med. Tag nu tiltakke med Grisen for idag."

„Aa, jeg vil se Jer — jeg havde nær sagt Noget — baade Jer og Jeres Gris og Jeres Hest."

„Saadanne fæle Ord skulde han ikke sige," sagde Bonden og blev lidt rød paa begge Kinder.

„Jo, det skal jeg netop!" raabte Doktoren. „En anden

Gang, naar I har et sygt Kræ, kan I sende Bud efter en Veterinær og ikke efter en praktiserende Læge, skjønt jeg har jo nok hørt om Jer herovre, at til Jere Bæster er Intet for godt, men til Mennesker lade I ikke engang hente en Dyrlæge."

„Naa, saadan," sagde Bonden.

„Ja, saadan. Lad mig nu strax komme tilbage til Byen igjen."

„Ja, værsgo," svarede Bonden; „der er Ingen, der holder enten paa Ham eller Hans fæle Ord. Dem maa han helst tage med sig."

„Det falder mig ind," sagde Doktoren mildere, „her er vist en Fejltagelse. Jeg er flyttet ind efter Dyrlæge Hansen; deraf kommer det vel."

„Det kan være," svarede Bonden.

„Ja, lad saa Vognen kjøre frem."

„Nej, vore Heste skal ikke gaa fra Gaarden med Ham og Hans fæle Ord — det skulde da være, at Han først kurerede Grisen."

„Aa, bliv mig fra Livet med Jer fordømte Gris!"

Uden at sige et Ord mere slog Bonden et Tag i ham, et ret mærkeligt Tag; thi han knugede Doktorens Arme ind mod hver sin Side af Underlivet lidt ovenfor Hofterne og bragte ham, ved at løfte ham lidt, i næsten vandret Stilling. Saaledes bar han ham ud og stillede ham først oprejst et Stykke fra Gaarden, idet han sagde: „Tvi med Ham og Hans fæle Ord!"

Stønnende af Trykket og af Vrede sagde Dr. Falk: „I skal kjøre mig hjem! I har min Doktorstol! Det er Tyveri, hvis I beholder den!"

Bonden gik tilbage i Gaarden, hentede Doktorstolen og lagde to Markstykker paa den, idet han sagde: „Betalt, og tvi end engang!"

Doktoren begreb, at han var slagen. Han besluttede at begive sig hjemad tilfods og undervejs leje Nogen til at hente Stolen. Ukjendt med Egnen huskede han blot, at han var drejet ind i Gaarden tilvenstre, og vendte sig altsaa ved sin Bortgang tilhøjre. Men han oversaa, at han var bleven sat ud ad den modsatte Side, og Følgen deraf var, at han gik aldeles galt. I Førstningen

gav han formedelst Sindsbevægelse ikke Agt paa Vejen; da han endelig begyndte at undre sig over, at han endnu ikke ad Markvejen havde naaet den brede Landevej, var der heller ingen Markvej mere at se, men kun Hjulspor i Heden, og nu begyndte det ikke blot at mørkne, men ogsaa at regne med en kold Blæst. Han holdt Raad med sig selv, søgte at orientere sig, overtænkte omhyggelig Alt, hvad der var foregaaet, og kom i Erindringen ganske rigtig til at bemærke, at Bonden ikke havde sat ham ud af Porten, saa at han begreb, at han havde taget en fejl Retning og maatte omtrent samme Vej tilbage. Men dels vilde han ikke lige til Gaarden igjen, dels beregnede han, at Gaarden maatte ligge øst for ham og Byen syd for Gaarden, saa at han vilde gjøre rigtigst i at holde en lige Linie mod Sydost. Men Heden er ikke til at befare ved Hjælp af Gisninger; efter en Stunds Forløb var han fuldstændig forvildet imellem lutter Lyng, i dybt Mørke og gjennemvaad. Hans Stilling begyndte med god Grund at synes ham ligefrem livsfarlig. Det Ildebefindende, han allerede tidligere paa Dagen havde sporet, tog til; Blodet bankede hedt og smertefuldt i Tindingerne, medens Legemet var vaadt og Tid efter anden gjennemisnedes af Blæsten. Han anstrengte sig fremad i lige Linje og gik mindre i Haab om at finde Vej end for at holde Varme og Liv oppe. Heden syntes ham at give Plads for Græsmarker; han saa et Hus med Lys; men der var et Vand imellem; han gik videre næsten sandseløs.

Paa samme Tid sad i den høje, gammeldags Dagligstue paa Gaarden Lundtofte to Damer, en aldrende Kone og en to eller tre og tyveaarig Pige.

Den ældre Dame saa stille-klog ud; den yngre havde et Udtryk, som man kunde kalde det rette, naar man vilde tænke sig Indledningen til en Roman paa en ensom Gaard. Det var virkelig et romantisk Ansigt. Skikkelsen var, taget som Helhed, nydelig og hjemlig; men der

var tillige Noget, maaske en Ubetydelighed, i alt Fald noget Ubeskriveligt, ved Øjnene, ved Ansigtsfarven, ved Haaret, ved Maaden, hvorpaa det var sat — der hørte til andensteds, bevarede et Minde, nedlagde en Indsigelse imod den Tanke, at Dørene vare lukkede, at en Gjæst ikke ventedes, skjønt hans Navn ikke vidstes. For den, der nogenlunde kunde læse, stod det i Skikkelsen tydeligt, ikke som med Bogstaver, men som med Musik uden Ord, at hun forskende havde set paa og nærmet sig mangen en Gjæst, men hurtig trukket sig tilbage efter en Raadslagning med Noget indvendig, der bestandig i sidste Øjeblik foretrak at vente. Ja, det egenlig Romantiske ved hende var Forventning, Forventning om noget Æventyrligt, begyndende, tankemoden Tvivl om, at det vilde komme dennegang, men tillige den faste Vilje at beholde Poesien paa Prøve foreløbig et Aarstid endnu, selv om Kinderne skulde blegne endnu lidt mere derved.

Husherren var borte paa et Jagtparti. Maaske var han ikke nogen interessant Mand; men selv en uinteressant, tilvant Personlighed kan ved sin Fraværelse foraarsage et Hul, et Savn, som det især paa Landet kan være vanskeligt at udfylde, f. Ex. naar der endnu er en eller to Dage til Postens Ankomst, eller naar Karlen, sidste Gang han var i nærmeste Kjøbstad, har faaet enten de fejle eller slet ingen Bøger fra Lejebibliotheket. Lykkeligvis var Gaarden Lundtofte ikke ganske uden Selvejerbøger. Efter nogen Utaalmodighed ved Sytøjet havde den yngre Dame fremtaget et Exemplar af Oehlenschlægers Digte og begyndte efter Anmodning at læse højt. Bl. A. var der Romancen om Aage og Else. Endnu før Slutningen afbrød den unge Dame sin Oplæsning med det Spørgsmaal eller den Bemærkning: „Hvoraf kan dog saadanne Sagn være komne, om Elskere, der staa op af Graven? For af Virkeligheden er det dog ganske vist ikke taget.“

Den gamle Dames Svar førte Samtalen over paa Spøgelser, derfra blev den ved et Spring bragt tilbage paa Kjærlighed, saa igjen paa Gjengangere, indtil den yngre Dame sagde: „Det kunde dog være Umagen værdt at se En i levende Live, der vilde og kunde gjøre Saadant efter sin Død.“

Den gamle Dame svarede: „Dem, som vilde gjøre det for os, se vi maaske ikke med de rette Øjne, før de ere i deres Grav.“

Derpaa fulgte en Tavshed, hvori Begge syntes beskæftigede med Tanker, hver til sin Side.

Stuepigen kom ind og sagde: „Der er En ude, som beder om Husly.“

„Hvad er det for En?“ spurgte den gamle Dame.

„Det ved jeg ikke. Han ser fæl ud; han er ligesom dyppet i sine egne Klæder.“

„Er det en Haandværkssvend?“

„Nej; han har Hvidt i Brystet, hvordan det saa ser ud.“

„Hvem kan det dog være? Spørg om hans Navn.“

Stuepigen gik, men kom strax tilbage med den Bemærkning: „Nu ligger han der.“

„Hvad gjør han?“

„Ja, han ligger. Jeg er ganske bange for, at han er død.“

Begge Damer ilede ud i Forstuen. Den yngre udstødte et Skrig ved Synet af Henrik Falk — thi det var, som man vel allerede har gjættet, vor vildfarne Doktor —; den ældre gav Befaling til Værelse, varme Lagener o. s. v.

Det varede nogle Dage, inden Doktoren kom til Sands og Samling; men da det skete, hændte det ham at opleve Noget, som Enhver af os, hver paa sin Maade, maaske tør vente at opleve en Gang i sit Liv, nemlig et Mirakel eller Noget, der for os er saa underfuldt og lyksaligt, at det ikke forekommer os sket paa sædvanlig Maade, efter Regel eller Fortjeneste eller blot ved Tilfælde, men ligefrem ved Himlens Naade.

Ved hans Seng sad Rosalia, smukkere end nogensinde før, forskjønnet ved selve Tabet, feagtig forherliget ved det Pludselige, det Fremmede og det Velgjørende i hele Situationen.

Hvorledes nu de To igjen knyttede den Traad, der var bleven revet over fem Aar tilbage, maa man søge at forestille sig. Sligt sker ved Ord, der have en sælsom,

hemmelighedsfuld Magt over dem, af hvem de siges og høres, men for et fremmed Øre tabe deres mærkværdige Klang.

Dog kan dette siges, at Sammenknytningen var saa meget lettere, som Rosalia oprindelig aldrig havde trot, at der var Noget aldeles overklippet. Det kan synes underligt; men da hun sendte Henrik Opsigelsesbrevet, var der i hendes Sind mindre en Fornemmelse af, at Baandet brast, end af, at det blev gjort overmaade langt. Forklare dette, hvo vil; det er ikke væsenligt, ligesaa lidt som det, at Henrik efterhaanden forekom sig selv at have følt det Samme.

Hvis Alt dette var usikkert, saa var der til Gjengjæld Noget, som hos Rosalia ikke blot overlevede den første Glæde og Henrykkelse — hvori hele Lundtofte deltog —, men varede bestandig som oplivende og fornyende Magt i Ægteskabet, og det var den Tilfredsstillelse, hvormed hun kunde fordybe sig i Forestillingen om Henrik, der vandrede over Heden ført af Kjærlighedens Skæbne, men uden ringeste Forestilling derom, ja i højeste Grad uvillig og lidende. Det forekom hende, at hun næsten med legemlige Øjne saa Livets Romantik personliggjort ved Henriks Side eller overfor ham, undertiden læggende Haand paa ham og drivende ham frem gjennem den vaade Lyng, tvingende ham til hvert Skridt, der skulde føre ham tilbage til en tabt Lykke. Det var og blev hendes Rigdom, og hvergang det blev bragt paa Bane, frembragte det jo rigtignok hos Doktoren et kjærligt og taknemligt Smil, men tillige en ubehagelig Fornemmelse, som han omhyggelig skjulte; thi han kunde aldrig bringe det over sit Hjerte at sige hende og høre sine egne tydelige Ord berette den Kjendsgjerning, at hele den skjønne, lykkelige, romantiske Vending i hans og hendes Liv var kommen af en uromantisk Gris, der havde faaet et Ben i Halsen.

XII.

Genremaleren.

I en Række af Aar lagde jeg ved en Genremalers Arbejder Mærke til, at paa hvert af hans Malerier kom i de forskjelligste Skikkelser det samme Fysiognomi igjen. Det var den kvindelige Hovedperson, som altid bar dette Mærke, undertiden kun fint eller svagt, men dog tydeligt for mig, der nu engang havde givet Agt, og jo finere Kjendetegnet var, desto mere havde det Noget ved sig, der paa egen Maade tiltalte eller næsten rørte mig. Jeg er ogsaa overbevist om, at den Lykke, hans Arbejder gjorde, for en stor Del hidrørte fra dette Skjulte, om jeg saa maa sige: Lyriske i Form og Farve. Selv naar han undtagelsesvis malede Portræter, forekom det mig, at han gav et behageligt kvindeligt Hoved et Udtryk, hvorved der fremkom et svagt Slægtskab med hint bestandig tilbagevendende, svævende Billede. Maaske efterhaanden, maaske pludselig — det husker jeg ikke — paakom den Tanke mig, at der stod et jordisk Ideal for ham, at en Kvinde havde saa fuldstændig præget sig i hans Sjæl, at han altid i sin kunstneriske Skaben med eller mod sin Vilje havde hende nærværende i Aanden og paavirkende Haanden. Det er den Slags Tanker, man kan gaa længe med uden at udtale dem, og det var kun tilfældigt, at jeg engang ved at høre hans personlige Forhold omtale kom til at spørge: „Er han gift?“ — Man svarede Ja, og jeg spurgte: „Lykkelig gift?“ —

„Ja,“ svarede man, „det er et rigtig smukt Familieliv.“

En Tid hengik igjen, og Omstændighederne førte mig til hans Atelier. En Dame kom ind, og han forestillede: „Min Kone.“ Det overraskede mig; hun lignede slet ikke hans Billeder. Maaske saa jeg et Øjeblik for længe eller for opmærksomt paa hende; men man syntes ikke at bemærke det.

Vi bleve mere bekjendte; jeg kom undertiden i Familien, og det er nok muligt, at jeg en eller to Gange med et kort, forskende Blik søgte i den fyrretyveaarige Kones Ansigt at opdage Spor af den yngre Kvinde, der paa den anførte Maade skulde have været Kunstnerens Model — hans Ideal og tillige hans Eje —; men jeg fandt ikke Ligheden.

Engang sad han og jeg ene sammen og talte om Kunst, Fysiognomier, fjerne Ligheder o. s. v. Lidt efter lidt mærkede jeg, at Kunstneren vilde være fiffig; han førte Samtalen hen mod et Maal, som jeg flere Gange bøjede af fra; men tilsidst lod jeg ham have sin Vilje, og saa kom han temmelig naturlig til det Spørgsmaal, om jeg havde set hans Kone før eller kjendt Nogen, der lignede hende.

„Nej,“ svarede jeg, „hvorledes falder De paa det?“

„Aa,“ sagde han, „siden vi ere komne paa det Thema, kan jeg jo gjerne sige det: Allerede første Gang, De var her, studsede De ved at se min Kone, og det synes mig, at De adskillige Gange har set søgende paa hende.“

„O,“ svarede jeg, „det havde en ganske anden Grund — eller De har Ret paa en anden Maade. Jeg søgte Ligheden med et Fysiognomi, der synes mig ofte at komme igjen i Deres Billeder, og jeg havde sat mig i Hovedet, at det skulde være Deres Hustru.“

Med helt forandret Ansigt sagde han: „Virkelig? Paa hvilke Malerier har De set det? Kunde De ikke nævne mig dem?“

Jeg gjorde det saa godt som mulig efter Hukommelsen.

„Har De da kjendt hende?“ spurgte han efter en Pavse.

Eftertrykket laa saadan paa hende, at jeg spurgte: „Hvem?“

Han gjorde en Bevægelse, som om han vilde ryste Noget af sig, og svarede: „Ja, nu er det jo sagt. Det var en Anden.“

Jeg blev tavs. Han begyndte lidt efter med en Tone, der skulde være let eller sorgløs: „Det hænder jo saa mange af os. Man faar ikke altid den, man i sin første Ungdom bliver helt .... saadan .... man tror, man kan ikke leve hende foruden. Naa, jeg var jo ung dengang, havde store Tanker om mig selv og vilde være Historiemaler og Gud ved hvad! Men det gaar over, som de Gamle sige i „Abekatten“.“

Jeg sagde: „Der staar ogsaa i „Abekatten“: „Men det gik aldrig over.“

„Det gjør det heller ikke .... det kan ogsaa siges .... naar Sygdommen har været meget stærk. Jeg kom gaaende i Vimmelskaftet og mødte Vogne, Brudetog, der skulde til Helliggejstes Kirke. Da jeg kom hen i Kirken, var det hende. Jeg blev funden liggende paa Kultorvet.“

Jeg kunde Intet sige. Kunstneren talte saa rolig og dog i en Tone, der malede det Hele for mig. Jeg saa hendes Brudekjole og Blomsterkosten og følte hans Hjertes Slag ved Synet.

Kunstneren vedblev: „Det er det Eneste, der endnu glæder mig, at jeg faldt omkuld saa langt borte. Om jeg var daanet paa Kirkegulvet og hun og han havde faaet det at vide! ....“

„Vidste, anede hun da slet Intet?“

„Om, at jeg styrtede? Nej, det haaber jeg.“

Efter en Stunds Tavshed sagde jeg: „Tillad mig et Spørgsmaal, der maaske er meget indiskret: Ved Deres Hustru det?“

Han svarede Ja, men tilføjede lidt efter: „Ja, det ved hun; men der er en Ting, som hun ikke ved, og som jeg aldrig kan sige hende, og som aldrig maa siges hende. Giver De mig Deres Ord paa, at De ikke taler videre derom, saalænge hun eller jeg lever?“

„Ja.“

„Det er, at min Kone, ikke *en face*, heller ikke helt i Profil, havde en lille Lighed med Hende. Paa det friede jeg, og paa det har jeg nu i sexten Aar været Mand og Husfader og ernæret min Familie. Men De kan nok indse, at det maa min Kone ikke vide."

XIII.

Hertugen af Villa-Medina.

Om spanske Piger
Vel Rygtet siger
o. s. v.

Der er blevet talt Meget om den Skæbne, som Hertugen af Villa-Medina havde i Spanien under Kong Filip den 3dje. Man har forklaret hans Handlemaade af, at han var stolt indtil Vanvid, og at hans Forfængelighed ikke tillod ham at elske en Kvinde for hendes Persons, men for hendes Rangs Skyld eller formedelst den Glans, som en Fornemmeres Kjærlighed kastede paa hende. Der gives unægtelig Folk af denne Art, og den Slags Kjærlighed kalde Franskmændene amour-vanité [1]. Imidlertid kunde det være, at man ved at lægge Mærke til visse Enkeltheder i Hertugens Liv, som Historieskriverne ikke have skænket Opmærksomhed, kunde komme til en anden og rigtigere Opfattelse. Det vil da ses, at skjønt han gik Kongen i Vejen overfor Kvinder, var den rette Anledning hertil dog aldeles modsat den, som tillægges ham.

Det synes vel, at han har været meget stolt, ikke blot som Grande af Spanien, men ogsaa paa Grund af sine personlige Fortrin fremfor de fleste andre Mænd; thi han var ej alene udrustet med store Aandsevner og meget smuk, men tillige begavet med en sjelden, man kunde sige: mysteriøs Egenskab, idet, som det syntes, enhver Kvinde, hvis Kjærlighed han ønskede, maatte elske ham og vedblive at elske ham. Der blev hemmelig sagt,

[1]) Kærlighed af Forfængelighed.

at han havde et Tryllemiddel; men saasnart man saa ham, troede man det ikke og begreb, at Alt gik naturlig til.

Han kom inden sit tredivte Aar til sin Skjæbnes Afgjørelse ved at møde en Kvinde, hvem han lettelig vandt, men som efter at have bøjet sig for ham alt mere rejste sig med sælsom Kvindemagt og bandt ham fuldstændigere, end han havde bundet nogen Kvinde.

Hvorfra denne Magt kom, og hvori den bestaar, lader sig ikke tydeliggjøre. Historien kjender Kvinder, der have været i Besiddelse af den, og Sagnet har paataget sig, hvad Historien ikke formaaede, at forklare deres Herredømme, netop ved at sige, at det beroede paa Trolddom, paa en Ring, en Lok Haar eller desl. Saalænge en Mand bar Lokken eller Ringen, var han ikke sig selv mægtig, men droges med uimodstaaelig Længsel til den Kvinde, der saaledes havde tryllet ham. Ingen tror vel herpaa for Alvor; men ej heller vil Nogen lettelig forklare Tovelilles, Rosamundas, Diana af Poitiers' Magt uden af Noget, der i sig selv er uforklarligt, en særdeles Evne, en kvindelig Genialitet — aldeles forskjellig fra en Mands Genialitet, der er i Karakteren og de intellektuelle Evner —, en Organisme, der, naarsomhelst den vil, tiltaler og griber en Mands Inderste, lader ham paa det Fuldstændigste fornemme noget henrykkende evig Beslægtet og tillige evig Forskjelligt: „das ewig Weibliche", der er blevet Person. Sagnet har, vel mulig, havt Ret i, at denne Magt ikke kom fra Himlen; men saa har det Dæmoniske i den tillistet sig et Skjær fra det Himmelske, fra det, der ikke kan dø. Thi ønskes det hver en Dannemand, at han aldrig maa møde denne Magt.

Hun var Datter af en Adelsmand, i hvis Hus Hertugen siden sine Drengeaar var vant til at komme næsten daglig. Hvor vanskeligt det end er at skjule Ild, blev deres Forhold ikke bemærket. Hvad der formodenlig bidrog til at vedligeholde Hemmeligheden, var, at der over Inez, ved Siden af det tidligere Barnlige, Ungdommelige, Urolige eller Pikante, nu var kommet en ejendommelig Blufærdighed. I Familien blev sagt: „Nu er hun voxet op og blevet Jomfru."

Engang stode han og Inez ude paa Balkonen, da den unge Konge red forbi. Kongen saa op. Efter en Stunds Forløb sagde hun: „Hvor han er smuk!“ Hertugen fangede hendes Øjne, inden det Udtryk, hvormed hun havde sagt Ordet, var forsvundet. Det var for ham som en Afgrund, hvori han følte sig selv nær ved at drukne, et Svælg af hemmelighedsfuld Ild, af kvindelig Ærgjerrighed, Skalkagtighed, Selvtillid, Erotik, der paa sindsforvirrende Maade lyste over eller ud af hende.

Fra dette Øjeblik af mistede han den store, stolte Ro, hvormed han hidtil havde set paa Tilværelsen. Bevidstheden om at være født til Kvindens Herre forlod ham eller vaklede som ved et Jordskjælv, og det Pludselige i denne nye Følelse forøgede Angsten, men ogsaa den feberagtige Vilje til at kæmpe og mulig endnu sejre over den Ene. Skjønt det var hende, fra hvem Uroen kom, skjønt han var skinsyg paa hende som nogensinde nogen Mand, og skjønt Anledningen var given mindre af en Mands Blik paa hende end af hendes paa en Mand, var det dog ikke imod hende, at hans Sind vendte sig. Hun havde allerede for megen Magt over ham, ingen Bitterhed kunde komme op imod Sødmen, hvormed hun paavirkede ham. Hans Følelse for hende havde maaske fra Først af ikke fuldstændig været, hvad vi vilde kalde Kjærlighed; men den blev det nu, i et Sekund, eller det foregjøgledes ham saa. Hun var ikke blot det Attraaede, det Liv- og Lysbringende i Tilværelsen; men hun syntes ham at gjemme hans eget Væsen, og han vilde tabe det, hvis hun svigtede. Han var rig overfor hele Verden, men en Tigger overfor hende, turde og kunde ikke blive vred paa hende, fordre Regnskab af hende, skjønt der for ham intet Mellemværende i Verden var uden mellem hende og ham. Men han vendte sig imod Kongen. Enhver anden Mand vilde han i et lignende Tilfælde have dræbt. Hvad der nu hindrede ham, var ikke deres gamle Venskab — Kongen og han havde i det Mindste leget sammen og holdt af hinanden som Børn —, men Loyaliteten mod hans Souverain, Ærefrygten for den Salvede, hvilken en Hertug af Villa-Medina ikke kunde krænke fuldstændig. Alt indtil Livet kunde han i sin Feber tage fra Kongen — ja, det var

en Feber, en Slags Vanvid; thi han mente egenlig ikke Kongen; det var Inez, han vilde trodse, og det blev Kongen.

Der var en Dame, hvem Kongen sagdes at vise Opmærksomhed. Hertugen nærmede sig hende og forsøgte al den Magt, han tidligere havde tiltrot sig, overfor hende. Det lykkedes ham vel ikke i Virkeligheden, men tilsyneladende. Fra det Øjeblik, da han havde tabt Troen paa at kunne beherske en Kvinde absolut, var Troldomsmagten vegen fra ham overfor dem alle. Men hin Dame blev smigret ved, at Hertugen af Villa-Medina, hvem alle Kvinder sagdes at elske, hyldede hende, og hun frygtede desuden hans bekjendte stolte, lidenskabelige Sind. Det skete derfor, at en Dag, da han besøgte Damen og saa et kostbart Skjærf, som Kongen samme Morgen havde sendt hende, gav hun Hertugen det for at undgaa hans Misfornøjelse. Han bandt Skjærfet om sig og gik ud paa Gaden. Der var Folk ved Hoffet, som kjendte dets Historie, og man gav Kongen Underretning. Men enten har Damen vidst at opdigte en sandsynlig Historie, eller Kongen har ikke villet optage Handsken: Sagen førte ikke til Noget. Imidlertid havde Hertugen af Villa-Medina efter faa Minutters Forløb sagt til sig selv: „Hvad nytter mig det Skjærf! Det er jo ikke fra Inez, at jeg har vundet det! . . . Hvis Kongen havde givet Inez det!" — Han sønderrev Skjærfet, endnu inden han i sin Tanke fik tilføjet: „Hun havde maaske ikke engang vist mig det!"

Han havde altsaa ikke bevist sig selv Noget ved at kunne erobre hin Dame og blive Kongen foretrukken. Det Eneste, han syntes at have godtgjort, var, at Ingen kunde være sikker paa Kvindetroskab. Umuligheden af nogensinde at kunne tale ligefrem med Inez, at kunne faa en tilfredsstillende Forklaring af hint Blik, at kunne tro hende, hvad enten hun talte eller tav, lod hele Luften forekomme ham fyldt med hemmelighedsfuldt Forræderi, og der var knap nogen Forbigaaende, hvem han ikke tiltroede at bringe Bud fra Kongen til Inez eller — endnu mere sindsfortærende — fra Inez til Kongen. For om mulig at udrette Noget og tillige faa Luft for den Stemning,

der førte ham imod Kongen, fandt han i sin Feber paa en ny og større Plan.

Han havde længe truffet Forberedelser til at give Hoffet et Skuespil. Han lod nu Theatret indrette paa en egen Maade, og i det Øjeblik, da Skuespillet var forbi, stak han Ild paa Bygningen for i den almindelige Forvirring selv at kunne frelse den unge Dronning og gjøre hende en Kjærlighedserklæring. Altfor mange Øjne havde været tilstede ved Forberedelserne, til at hans Handling kunde blive skjult eller se ud som Tilfælde, og man gjættede ogsaa paa, at han i sin umættelige Stolthed havde løftet sine Øjne til selve Dronningen. Men Forbrydelsen var saa stor, at man kun vovede at hviske derom.

Det vil spørges: Men Dronningen? — Vel, en gammel fransk Dame har sagt: „Jeg er nu blevet sex og firsindstyve Aar, men har endnu ikke set den Mand, hvis Øjne vare revne ud af en Dame, fordi han havde sagt, at han elskede hende.“ — Det tilføjes heller ikke, at Dronningen forraadte Hertugen. Men den Maade, hvorpaa han havde frelst hende, var i alt Fald imod Etiketten, og Spørgsmaalet var om, hvorvidt Kongen skulde efter Omstændighederne skænke Sagen Opmærksomhed eller ikke. Kongen var altid meget langsom i sine Beslutninger og tav længe.

Hertugen havde gjort Regning paa, at Inez ved at erfare hans Handling eller Bedrift skulde anse Dronningen for en farlig Rivalinde og blive skinsyg og angst og foreslaa ham at flygte. Men da han kom til hende og paa hendes Opfordring fortalte, med tilsyneladende Diskretion, viste hun intet Tegn paa Skinsyge, men satte et næsten umærkeligt Smil op.

Hertugen udlagde det paa sin Maade, fandt deri en saadan ubevislig, uhaandgribelig Bebudelse om Erstatning for Kongen, at han ønskede sig død, idet han gik bort.

Han vendte om, gik til hendes Fader, bad om hendes Haand og foreslog, at hele Familien skulde rejse til en fjern Provins, hvor han havde Godser. Hertugen vidste godt ved sig selv, at dette ikke engang havde den Fortjeneste at være moralsk, men at det var et Frafald fra Kjærlighed, Ungdom og Tro, et Forsøg paa at sætte Loven i Aandens Sted, at redde det Ydre, det Faktiske, me-

dens det Sjælelige, som hidtil havde været hele Kampens Gjenstand, traadte tilbage. Det var en anden Hertug af Villa-Medina end den hidtidige, der foreslog Ægteskab; i den forrige var Fjedren bristet. Faderen var imidlertid strax villig, og den forestaaende Formæling blev bekjendtgjort.

Dagen efter forfremmede Kongen Adelsmanden til en høj Post og gav hans Datter en Ansættelse ved Hove, som hun ikke uden kongelig Tilladelse kunde forlade, og samme Dag indbød Kongen endvidere Hertugen til en Kjøretur.

De kom forbi en Galge, hvor der endnu hang en Forbryder, og Kongen sagde, idet han pegede paa den Hængte: „Hvis han havde forladt Madrid i rette Tid, vilde det ikke gaaet ham ilde.“

Hertugen forstod fuldkomment Meningen, men svarede: „Allerhelligste Majestæt, hvis den Mand havde været en Adelsmand og havt sit Sind i Madrid, vilde han være gaaet ud ad den ene Port og kommen ind ad den anden.“

Den følgende Dag, da Hertugen af Villa-Medina red sin sædvanlige Tur gjennem Prado, traadte en Mand frem med en Bøsse og raabte: „E por mandamiento del Re! Paa Kongens Befaling!“ og skød Hertugen.

XIV.

Sidi-el-Barduk og Zuleima.

Kalifens Palads i Bagdad laa dengang paa en Ø i Tigris, der nu er forsvunden tilligemed Paladset. Mod Øst førte en Bro af Sten over til Staden; ellers var der ingen Tilgang; den brede og pilsnare Flod omgav Øen som en Fæstningsgrav og vandede dens Haver som et Kildevæld.

Paladset var bygget saaledes, at det, naar man nærmede sig fra Staden, tog sig ud som en Bøffel, hvis Legeme er skjult i Skoven, medens dens Hoved er vendt frem til Angreb eller Forsvar. Af den store Samling Bygninger saa man formedelst tæt Lund ikkun det stærke, undersætsige Vagthus med hvælvet Port midtpaa og med to fremskydende, taarnagtige Fløje, hver med en Kuppel. I Porten og den firkantede Gaard, hvortil den førte, færdedes som oftest en Mængde Bevæbnede, og paa den ene Side af Gaarden stod en Række af lange, smukt støbte Broncekanoner med Løve-, Tiger- eller Slangegab. Ligeoverfor denne Række var Fængslet og udenfor et af dets snevre Vinduer saas i Reglen nogle afhuggede Hoveder paa Spyd.

Igjennem flere, uregelmæssige Gaarde naaede man mod Nordvest til Haremet. Der var en dobbelt Port, og foran den inderste stod Gildingevagten. Selve Haremet bestod, i nederste Stokværk, af en eneste, meget stor, firkantet Hal, der højt oppe havde et Galleri, hvilende paa smækre Marmorsøjler. Disse Søjler delte paa en skjøn Maade Hallen saaledes, at der var en indre Firkant, belagt med rige Tæpper og med et Springvand i Midten, og omkring den, paa alle Sider, en Mængde Rum, hvor kvindelige Arbejder bleve foretagne. Om Springvandet

samledes Odaliskerne, dansede, spillede eller smykkede sig; i Afstand fra dem, hinsides Søjlerne, arbejdede deres Tyende, som tillige var tilstede for at spejde. Der var ingen Vinduer. Lyset kom ind gjennem Muren, der for en Del ikkun syntes Mur og var sindrig udskaaret Træværk.

Fra Hallen førte skjulte Trapper op til Galleriet, der blot var en smal Gang udenfor Odaliskernes gyldne, farverige Kamre. Der var ingen Døre, men tykke Forhæng. I Kamrene var ingen Vinduer, men højt oppe i Væggen udskaaret, skjønt smykket Træværk ligesom i Hallen.

Endnu højere oppe var mod Vest et rummeligt Kammer, bestemt for de Piger, som Kalifen endnu ikke havde set og benaadet med at være Odalisker, og tæt ved, mod Nord, var et lignende Kammer, Paladsets højeste og friskeste Sted, hvor de undertiden for ret at blive glade og ikke tabe i Skjønhed nøde den Gunst at tilbringe nogle Timer. Naar de stege op paa den brede Divan, kunde de ved at række sig meget kigge gjennem Træværket ud over Lunden og ud til den Verden, hvorfra de vare komne; men skjønt Træværket var til at aabne, fordi dog Ingen kunde undfly fra denne Taarnhøjde ovenfor den rivende Flod, var Saadant dog strengelig forbudt.

Men om nogen Kvinde længtes bort fra dette gyldne Fængsel, plejede Længslen dog sjelden at vare længe, fordi der indenfor Haremets Mure var en Luft, der betog hende. Imellem alle disse Skjønheder, nogle livlige, andre lade, nogle fint begavede, andre kun skjønt Legeme, var der en fælles Lidenskab, der strax tændtes, uden at Ord behøvedes: den, at besejre de Andre, at blive en af Kalifens Yndlingshustruer eller maaske hans eneste Yndling, Moder til hans kjæreste Søn, at throne i et særskilt Harem, at blive opvartet af Rigets højeste Embedsmænd, at uddele Gunst, straffe og hævne, at beherske Kalifen og ved ham den hele Verden.

Overfor Paladset mod Nord, paa den anden Side af Floden, stod en Dag under en Palme Sidi-el-Barduk, en ung Araberhøvding. Han stod der i sin hvide Burnus og hvide Turban, ikke som en tilfældig Vandrer, der hviler et Øjeblik, men som en Marmorskikkelse, der pludselig var kommen tilstede og gjort fast i Jordbunden. Hans sorte Øjne vare stirrende heftede paa den Del af Paladsets høje, gule Mur, hvor en Kjenders Blik opdagede Tremmer eller udskaaret Træværk, og han saa med et Udtryk, hvori der paa engang var den haabløseste Fortvivlelse og den dybeste Beslutning. Han saa ikke for at spejde, men ligesom for at holde Paladset fast med sit Blik. Han saa, fordi hans hele Sjæl var dragen til, som Oceanet drages af Maanen, som Ørkenens Sand af Hvirvelvinden, som Mænds Skæbne af Himlens Vilje.

Og vel havde han Grund dertil. Thi da Kalifen nys havde ytret Ønske om at besidde en frisk og skjøn Pige fra Ørkenen, var der gjort et Strejftog, og i Sidi-el-Barduks Fraværelse vare hans Stammes Telte blevne overfaldne og Zuleima, den Pige, han elskede, bortført. Om tre Dage vilde Kalifen vende tilbage fra en Rejse; inden tre Dage maatte Zuleima være fri eller Sidi-el-Barduk død.

Solen steg til Middagsglød, den bøjede nedad og heldede; Araberen stod stadig paa samme Sted.

Da kom en Dervisch forbi, fattig klædt og gammel af Udseende, men paafaldende at se til, fordi hans Ansigt var skarpt og hans Øjne funklende som en Høgs. Han standsede og hilste Fred; men Araberen gav ikke Agt paa ham og hilste ikke.

„Ej, ej," sagde Dervischen og stillede sig tæt foran ham, „jeg tror, jeg kjender min Mand!"

„Fred med Eder," sagde Araberen og gik et Skridt tilside.

„I byder mig Noget, I ikke har selv," svarede Dervischen og fulgte ham.

„Vel muligt," sagde Sidi-el-Barduk og veg atter et Skridt tilside.

„Vel muligt? Hvem taler her om Muligheder? Det er en Vished. Jeg kjender min Mand."

„Hvis I kjender mig, Gamle, saa glem det; men I tager fejl."

„Jeg tager fejl? Hør nu og døm selv, om jeg tager fejl. Jeg er en gammel Mand, og jeg har altid set, at naar der fra Ørkenen er kommet en smuk Pige til vor Kalifs Harem, saa er en ung Mand fra Ørkenen kommen løbende bagefter og har staaet etsteds og kigget i nogen Tid."

Sidi-el-Barduk skjælvede og sagde: „Gaa, Gamle!"

„Ja, det er let nok at sige: „Gaa, Gamle!" Men ved I, hvad der er vanskeligere at sige, hvis der ellers skal være Fynd deri? Ved I det? Det er: „Kom, Gamle!" Nu er jeg her og vil ikke forlade Eder, før jeg har givet Eder et godt Raad."

„Ved I et Raad?" raabte Araberen og greb den Gamle i Armen.

„Ikke saa haardt, min gode Ven fra Ørkenen. Saadan. Ja, jeg ved et godt Raad. Jeg ved to — nej, tre."

„Hvilke ere de?" spurgte Araberen.

„Det første er, at I gaar over til den anden Side af Paladset, over Broen, indad den høje Port, drager Eders Klinge og udrydder den hele Vagt. Derpaa tager I Kalifens Skatkammer og hele Harem og rider bort dermed."

„Det er tidsnok den Dag, da Kalifen kommer hjem, at mit Hoved sættes paa Spyd i Slotsgaarden," svarede Araberen.

„Det mener jeg ogsaa; mere end tidsnok. Det var jo muligt, at I ikke beholdt Valpladsen uden med Hovedet, som I selv siger. Derfor har jeg tænkt paa et andet Raad."

„Hvad er det."

„I skal ikke gaa over paa den anden Side, men blive her og bygge en Bro over Floden og saa om Natten storme Paladset i Spidsen for Eders Stamme."

„Min Stammes Telte ere adsplittede, mine Venner saarede eller dræbte; jeg er ene."

„Ene? Er I virkelig alene? Ganske mutters alene imod de Troendes Behersker? Hør, min Ven, I er en tapper Mand. Det kalder jeg tappert at staa her hele den udslagne Dag og tænke paa Noget, som vor Kalif vilde lade

Eders Hoved springe for, hvis han vidste det. I Sandhed, det er meget tappert."

„Gamle Mand, I gjør Synd i at haane. Lad mig heller ene og forraad mig til Ingen."

„Til hvem skulde jeg forraade Eder! Hvad skulde jeg forraade? At I staar og ser paa Paladset, som om I vilde kjøbe det? Det er tilladt. Haane Eder? Det er ikke saa meget som faldet mig ind at haane Eder, men blot at skjemte med Eders Ord, hvilke jeg ikke tror. Vil I bilde mig ind, at en saa fornuftig ung Mand fra Ørkenen som I staar her i et saadant Ærinde ganske ene og forladt? I det Mindste maa I da have en Talisman, hvormed I kan nedbryde Mure."

„Jeg har slet Intet, uden den Tro, at en saadan Ulykke kan Allah ikke lade ske. Den er for stor. Han maa hjælpe mig, eller det er skrevet, at jeg skal dø."

„Hm! Hvor længe agter I da at staa og vente paa Ham?"

„Til enten Han eller Kalifen kommer."

„Hm! Vi vil se først! — Men jeg lovede Eder mit tredje Raad, maaske det bedste."

„Hvad er det?"

„Har I bedet til Simurg?"

„Hvem er Simurg?"

„Ej, min unge Ven fra Ørkenen, I er jo saa uvidende, at det er en Fornøjelse! Nu kan I og jeg faa os en fornuftig lille Passiar, det vil sige: jeg taler, og I hører til. Nu falder Mørket paa, og Kalifens Palads løber vel ikke bort, om I ogsaa skænker mig lidt Opmærksomhed. Maa jeg spørge: Har I spist til Middag?"

„Nej."

„Naa, og til Aften har I heller ikke spist. Trænger I ikke til Noget?"

„Jeg har Dadler og ristet Byg i min Rejsetaske."

„Og jeg har to Ris- og Faarefedt-Kager. Og Floden har det dejligste Vand. Min Ørkenven, vi ville holde et godt Maaltid."

Maaltidet varede forholdsvis længe; thi Dervischen spiste baade sine egne Kager og Araberens Dadler og drak mange Gange af Floden.

Endelig var han færdig og sagde: „Hør nu vel efter, saa skal I erfare noget Paalideligt om Simurg. I Kong Salomos Tid sad hun altid i hans Raad og var dengang kjendt under Navnet Fuglen Grif. Kongen foretog aldrig noget uden at raadspørge hende, og hun blev derover efterhaanden saa stolt, at hun tænkte paa at oprette et uafhængigt Rige, bestaaende af Solen, Maanen og Jorden, hvilket hun mente at kunne regere. Det var, netop som hun engang sad i Raadet og overlagde sin Plan, at en Stemme lød fra Himlen til Kongen og spurgte ham: „Hvad er mest, Taqdir (Skæbnen) eller Tedbir (de Vises Raad)?“ Salomo vendte sig til Simurg, og paa hendes Anvisning svarede han: „Taqdir er meget; men Tedbir er ogsaa meget.“ — Da lød Stemmen igjen og spurgte: „Kan Du bevirke, at Østens Konges Søn ikke ægter Vestens Konges Datter?“ — Salomo saa til Simurg, hun nikkede, og Kongen svarede: „Ja.“

Flux fløj Simurg mod Vest, fandt Vestens Konges tiaarige Datter siddende i Græsset, tog Barnet og bragte det til et utilgængeligt Bjerg, hvor Simurg havde et Slot og en Have.

Nogle Aar efter vilde Østens Konges Søn gjøre en Sørejse, fik sin Faders Tilladelse og indskibede sig. Skibet gik under; men Prinsen reddede sig paa en Planke, der drev iland. Han steg op ad et Bjerg nær Stranden, og dette var netop det Bjerg, hvortil Fuglen havde bragt Prinsessen. Prinsessen saa Prinsen, og han behagede hende. De vilde til hinanden, men kunde ikke udføre det. Da raadede hun Prinsen til at skjule sig i en hul Træstamme, der laa ved Bjergets Fod. Fuglen plejede, naar den kom tilbage til sit Slot, at undersøge hele Egnen og dræbe alt Levende af Mandkjøn vidt omkring, for at Prinsen ikke under nogetsomhelst Skjul skulde komme Prinsessen nær, og den gjorde det Samme, idet den nu kom tilbage, og da den fandt Prinsessen meget bedrøvet, spurgte den, hvad der fattedes hende. Prinsessen svarede, hun længtes efter Mennesker. Fuglen sagde, at Tiden endnu ikke var kommen, da hun kunde vende tilbage mellem Menneskene; men Alt, hvad hun ellers ønskede, vilde den gjøre for hende. Da bad hun Fuglen

bringe hende den hule Træstamme, der laa ved Bjergets Fod, for at hun kunde have den at gynge paa. Det gjorde Simurg og fløj igjen afsted for at sidde i Kong Salomos vise Raad. Prinsen kom ud af Træstammen, og de Elskende omfavnede hinanden og toge Himlen til Vidne paa, at de vilde være Ægtefolk til Døden. Derpaa gik Tiden, og Prinsessen fødte en Søn.

Da lød igjen Stemmen fra Himlen til Kong Salomo i Raadet og spurgte, hvad der var mest, Taqdir eller Tedbir, og om han kunde forhindre Østens Konges Søn fra at ægte Vestens Konges Datter. Paa begge Spørgsmaal svarede Kongen efter Simurgs Raad som forrige Gang. I det næste Aar fødte Prinsessen en Datter; den samme Stemme lød til Kongen, og han svarede det Samme. I det tredje Aar fødte Prinsessen en Søn; Stemmen lød paany, og Salomo svarede igjen som før.

Det blev tilsidst Salomo paafaldende, at der blev spurgt saa tidt fra Himlen om Vestens Konges Datter, og han ønskede at have Prinsessen ved sit Hof for at se, om hun var saa mærkværdig og skjøn og saa megen Omhu værd, og tillige for at gifte hende bort, eftersom det nu syntes at være paa Tiden. Simurg fløj da afsted for at hente hende.

Prinsessen havde, hver Gang hun saa Fuglen komme, skjult sin Mand og sine Børn i den hule Træstamme, og hun gjorde det Samme dennegang. Da Fuglen nu vilde have hende med, sagde hun: „Dengang jeg var lille, kunde Du bære mig paa Din Nakke; nu er jeg voxen og bange for at falde af. Lad mig krybe ind i den hule Træstamme og bring mig saaledes til Kongen.“ Dette gjorde Simurg og lagde Træstammen foran Kong Salomos Throne. Kongen rejste sig og sagde: „Ædle Prinsesse, hvem Vi længe have ønsket at se, men hvem Vi have maattet holde skjult indtil nu, for at Østens Konges Søn ikke skulde ægte Dem, gjør Os den Ære at træde frem og lade Os og Vort Hof hilse paa Dem.“

Da steg Prinsen først ud, derpaa de tre Børn og endelig Prinsessen.

Den forbavsede Konge erfor nu, hvorledes Alt var tilgaaet, og erkjendte, at Tedbir Intet formaar imod Taq-

dir. Han sendte Prinsessen med Prinsen og Børnene og rige Gaver til Østens Konge.

Men Simurg fløj bort for aldrig mere at vende tilbage til Kongen. Hun sad i sit Slot og stirrede uafbrudt hen for sig, enten af Fortrydelse over, at hun, skjønt selv Kvinde, var bleven narret af en lille Pige, eller ogsaa, hvad der er rimeligst, af dyb Sorg over at have villet være visere end Gud og gjøre sig til uafhængig Hersker over Sol, Maane og Jord, medens hun ikke engang havde kunnet beherske en saa lille Ting som to Menneskers Ægteskab. Hun vedblev at stirre hen for sig i saadan Anger og Ruelse, at hun svandt ind til Intet og blev til en ren Aand, og i denne Skikkelse blev hun modtaget af Allah, fik Plads i hans Raad, og hende er nu Alt, hvad der angaar Jordens Kjærlighed, underlagt. Thi ogsaa af al Jordens Kjærlighed, der er som en stærk Fugl og tror at kunne stifte et uafhængigt Rige, skal engang ikke Andet end den rene Aand blive tilbage.

Nu har jeg fortalt Dig, hvem Du skal bede til; gjør derefter."

Saaledes sluttede Dervischen og gik bort.

Sidi-el-Barduk havde efterhaanden lyttet meget opmærksomt og næsten glemt, hvorfor han var paa dette Sted. I samme Øjeblik, som Fortællingen var tilende, stod Virkeligheden igjen for ham ligesom ny og med forstærket Smerte. Han tvættede Hænderne i Floden og sagde de Troendes Bøn, men vovede ikke at bede til Simurg, fordi han ikke kjendte dette Væsen og ikke vidste, om det var en ren og god Aand, hvem han saaledes skulde anbefale Zuleima. Men han føjede til sin Bøn: „Hvis en af Dine gode Aander er villig til at hjælpe mig, og det er Din Vilje, o Allah, da lad det ske! Hvis ikke, maa jeg dø."

Solen stod op, og Sidi-el-Barduk blev paa sin Plads, fordi han intet andet Sted havde i Verden at gaa til, og fordi dette Sted paa en frygtelig Maade indeholdt hans Skæbne. Han havde Intet vundet i den forløbne Aften og Nat, men kun tabt Tid, var rykket Afgjørelsen nærmere

uden at have Mere til at møde den med. Han havde ikke Andet end sin fuldstændige, hjælpeløse Fortvivlelse, der kun indeholdt Haab, fordi den var saa stor, fordi Ulykkens Gjennemførelse syntes ham at maatte stride mod Verdens gode Orden. Stillet der magtesløs overfor Kalifens faste Slot og ventende Redning var han maaske den Dag den mest Troende paa hele Jordens Kreds, og dog var Troen mindre end Angsten, der ved den svageste Tanke om, at hvert Sekund bragte Ulyksaligheden nærmere, steg indtil Vanvid.

Solen steg, naaede Middagspunktet, dalede igjen, og paa den Tid, da Vinden bragte Køling langs Floden, kom ogsaa Dervischen igjen og bragte Araberen et Øjebliks Lindring, fordi han dog var et menneskeligt Væsen, der kjendte hans Skæbne og nogenlunde forstod den.

Den Gamle var noget alvorligere end den foregaaende Aften og sagde efter at have hilst Fred: „Saa I staar her endnu? De unge Mænd fra Ørkenen plejede i min Tid at gaa hjem efter den første Nattevagt.“

Sidi-el-Barduk fandt Intet at svare herpaa.

Den Gamle vedblev: „Maa jeg gjøre Eder et Spørgsmaal, min Ven? Et uforbeholdent Spørgsmaal?“

„Spørg,“ svarede Araberen.

„Naar jeg ikke skal tro, at I er gal, hvad vil I da, at jeg skal tro om Eder?“

„Hvad I selv vil.“

„Hvad jeg selv vil? Meget vel. Dersom I tror, at jeg nogensinde vil tro Andet end, hvad jeg selv vil, saa tager I mægtig fejl. Ved I, hvad jeg tror?“

„Nej.“

„Jeg tror, I bilder Eder Noget ind af, at I kan staa her saa længe.“

Og da Araberen ikke svarede, vedblev den Gamle: „Men det er ikke Noget at være kry af; thi for det Første kan det komme af gode Ben, for det Andet af Noget endnu værre.“

„Hvad er værre end gode Ben?“ spurgte Araberen.

„Nu tror I maaske, at I har sagt noget Vittigt, ikke sandt? Hvad der er værre end gode Ben? Det skal jeg sige Jer. Det er daarligt Kjød.“

Araberen var ikke i Stemning til at le af, hvad der syntes en stor Taabelighed, og tav. Men den Gamle behøvede heller ingen Hjælp for at tale. Han sagde: „Dersom I havde det Allerringeste at sætte paa Spil undtagen Eders Hoved, som tilkommer vor Herre, Kalifen, saa vilde jeg vædde med Eder om, at I ikke forstaar mig."

„Det gjør jeg heller ikke."

„Naa, kan I dog endelig indrømme Noget! Saa vil jeg, for at I skal forstaa mig, fortælle Eder en Historie. Har I spist, eller har I noget at spise?"

„Der er endnu ristet Byg i min Rejsetaske," svarede Araberen.

„Saa lad os dele det."

De holdt igjen Maaltid, og Alt blev opspist indtil det sidste Bygkorn.

„Hør nu min Historie," sagde Dervischen. — „Der var engang en meget hellig Mand, hvis Bønner Allah gjerne opfyldte. Engang fløj en Rovfugl hen over ham, og fra dens Næb faldt en Museunge til Jorden foran den Helliges Fødder. Han tog den op, fandt Liv i den, kjærtegnede den og besluttede at tage den med til sin Bolig; men saa huskede han, at den gamle Kvinde, han boede hos, holdt meget af Katte, og da han nu ikke vidste, hvad han skulde gjøre, og ikke vilde lade det nydelige Kræ omkomme, bad han Allah om at forvandle Musen til et Pigebarn. Det skete, og han kom hjem med den skjønneste lille Glut, som Nogen vilde se for sine Øjne, og som den gamle Kvinde modtog med aabne Arme. Barnet voxede op under omhyggelig Varetægt og blev til en skjøn Jomfru, og da det var paa Tiden at gifte hende bort, tænkte den hellige Mand med megen Alvor paa at finde en passende Husbond til hende. Dette syntes ham vanskeligt; thi, som hun selv forekom ham at være den ypperste Kvinde, vilde han kun vælge hende til Ægtefælle den allerherligste blandt Mænd. Da han talte med Pigen derom, var hun ogsaa af hans Mening og vilde have en Mand, der kunde naa ethvert Herredømme, vinde enhver Sejr og stige op ad ethvert Hæderens Trin.

„Jeg indser da, at det ikke kan blive nogen Ringere end

Solen," sagde den Hellige og henvendte sig ved næste Daggry til Solen med sit Anliggende.

Solen blev rød af Undseelse over at skulle være den Allerherligste i Verden og svarede: „Ser Du den lille Sky? Saa lille, den er, er den stærkere end jeg; thi den forhindrer mine Straaler fra at naa Jorden, og hvor den gaar imellem, vil jeg altid synes Intet."

Den hellige Mand gik da til Skyen i samme Ærinde. Skyen trak sig sammen i Ydmyghed og svarede: „Hvo er jeg, at jeg skulde være den Herligste? Jeg har en Herre, der jager mig efter Tykke og Vilkaarlighed. Det er Vinden."

Da gik den Hellige til Vinden. Den foldede sig i sig selv og svarede: „Megen Magt har jeg, det er sandt; men der er En, som trodser mig og har trodset mig i Aarhundreder. Ser Du Bjerget hist? Med al min Magt har jeg ikke kunnet bringe det til at vige et Hanefjed."

Saa gik den Hellige til Bjerget, der svarede: „I min Grundvold gnaver den lille Mus og vil engang styrte mig."

Den Hellige gik hjem og fortalte Pigen dette. Hun svarede: „Bjerget har vistnok Ret; Musen er den Mægtigste. Nu, da det siges mig, er det mig ogsaa tydeligt, at jeg har havt en Anelse derom og følt mig dragen til Musen."

De gik da sammen til Musen og fortalte, hvad der var sket. Den svarede: „Hvad mig angaar, saa er det allerede en Tid siden, at der ogsaa hos mig meldte sig en tryllende Anelse, der lod mig forstaa, at hun var Deltagerinden i min Skæbne og min Lykke. Imidlertid, min Ægtefælle maa nødvendigvis være af min egen Art."

Den Hellige indsaa nu, at der ikke var Andet at gjøre end bede om, at Pigen igjen maatte blive en Mus, og saasnart dette var sket ifølge Ordet, at Alt skal vende tilbage til sit Udspring, skjulte de lykkelige To sig i Bjerget."

„Anvend nu," saaledes sluttede Dervischen, „dette paa Dig selv."

„Det kan jeg ikke; jeg forstaar det ikke," svarede Araberen.

„Daare!" udbrød den Gamle, „Du forstaar det ikke?

Desto værre for Dig! Vid da, at Du som alt Andet skal vende tilbage til Dit Udspring. Du skal komme tilbage til Ham, der er Højheden og det ufarvede Lys, og Du skal faa Dom for, om Du har bevaret hans Væsen i Dig — thi han betroede Dig det —, eller om Du føler Dyrets Natur i Dig ligesom de To, der tyede til Bjerget, og om det er den, som er Din Styrke."

Ved disse Ord rettede Sidi-el-Barduk sig stolt, saa det saas, han var Høvding, og svarede: „Naar jeg har set Zuleima, har jeg følt, at jeg var kommen fra Paradiset og skulde tilbage dertil."

„Naa," sagde den Gamle, „det er jo godt. Saa vil jeg, inden jeg forlader Eder, ønske Eder det Gode eller det Daarlige, at I saa sent som mulig maa komme tilbage til det."

Dagen hævede og sænkede sig tredje Gang. Sidi-el-Barduk stod som en Solskive; hans Skygge betegnede Tidens Gang, og udsat for den stikkende Smerte fulgte hans Sjæl med Sekunderne uden at kunde holde paa dem. Snart bedøvede han sin Tanke ved at gjentage: det er forudbestemt; snart bævede han til Marv og Ben ved en Forestilling om, hvad der da maaske var bestemt; snart foer hans Sind ved et pludseligt, ugrundet Haab afsted som en vild, rytterløs Ganger; snart samlede han det for at vide med sig selv, hvordan han skulde dø.

Dervischen kom igjen, lidt tidligere paa Dagen end forhen.

Han sagde: „Jeg har spist tilaften, og saavidt jeg erindrer, har I Intet at spise. Men det gjør da heller ikke Noget; nu er det jo snart forbi."

Dennegang blev Araberen utaalmodig over at skulle forstyrres i den Sag, der var imellem ham og Himlen alene; men han svarede ikke.

Dervischen vedblev: „Jeg maa ellers sige, at det har taget paa Jer; I er noget askegraa i Ansigtet, og Øjnene ere ligesom underløbne med Blod. Ser I nu, min gode Mand fra Ørkenen, jeg er en Mand, der føler for mine Medmennesker, og jeg vil derfor anbefale Eder at bade

Eders Pande og Øjne. En Kriger bør altid være prydet, naar han gaar i Slaget."

„Det er sandt," sagde Araberen og gik til Floden.

Den gamle fulgte ham og vedblev lidt efter: „Det var ret! Nu, da I overhoved maa antages for nøgtern og har faaet Panden en Smule kølet, er I maaske tilgængelig for lidt sund Fornuft, inden det bliver altfor silde. Sig mig, er det ikke faldet Eder ind, at I mulig har staaet her som en Nar?"

Det Ord var Araberen saa ubehageligt, at han med et mørkt Blik svarede: „Gaa, Gamle!"

„Ja, men det gjør jeg ikke, før I har forstaaet mit Spørgsmaal. Tror I, at I har forstaaet det?"

„Det ved jeg ikke."

„Saa vil jeg fortælle Eder en Historie, for at I kan forstaa. Det er en god Historie, og den vil behagelig forkorte Eder den Tid, I endnu har at leve. Hør nu vel efter. — Der var engang en Guldsmed, en Tømmermand, en Skræder og en Dervisch, som gjorde en Rejse sammen. En Aften fandt de sig midt i en Udørken, og de sagde til hverandre: „Eftersom vi maa tilbringe Natten her, komme vi til at holde Vagt; vi ere fire, og hver af os kan altsaa tage en af Nattevagterne." Tømmermanden tog da den første Vagt. For at bekæmpe Søvnen, gav han sig til at sysle med sin Øxe og udhuggede en Kvindeskikkelse af Træ. Guldsmeden, som afløste ham paa Vagt, saa denne Træskikkelse, der var uden nogen Prydelse, og sagde til sig selv: „Dette har altsaa Tømmermanden gjort for at vise sin Kunstfærdighed. Jeg maa dog ogsaa vise min Kunst og gjøre Smykker til Øre, Hals, Arme og Fødder og anbringe dem saaledes, at Skikkelsen kan tage sig endnu bedre ud." Dette gjorde han. I den tredje Nattevagt, da Skræderens Tur var kommen, saa han den smukke Kvinde af Træ, prydet med Kostbarheder, men ganske nøgen. Strax forfærdigede han en smuk Brudedragt og iførte Skikkelsen den, for at dens Skjønhed kunde vise sig endnu fordelagtigere. Endelig var det Dervischens Tid at vaage. Han kom og saa den velformede, smukt klædte og prydede Kvinde, og efter at have fuldført sin Afvaskning og holdt Bøn

og sunget, bad han fremdeles: „O, Allah, giv denne Skikkelse Liv!“ Og saaledes skete det.

Da saa Natten var tilende og Solen stod op, bleve alle Fire dødelig forelskede i denne Skikkelse. Tømmermanden sagde: „Jeg har forfærdiget den, hun er mine egne Hænders Gjerning; hun skal være min.“ Guldsmeden indvendte: „Hun er selvfølgelig min Brud, eftersom jeg har smykket hende med Juveler.“ Skræderen erklærede: „Kvinden er min af den simple Grund, at hun var nøgen og jeg syede en Klædning for hende og iførte hende den.“ Dervischen endelig paastod: „Hun var ikke Andet end en Træfigur, og i Kraft af en Bøn fik hun Liv; jeg tager hende altsaa i Besiddelse.“

Striden imellem dem havde varet længe, da en Person hændelsesvis kom forbi, og af ham forlangte de, at han skulde afgjøre Sagen. Saasnart Manden saa Kvindens Aasyn, udbrød han: „Det er jo min Kone! I have lokket hende fra mit Hus og røvet hende fra mig!“ Følgen blev da, at Manden lagde Beslag paa dem allesammen og trak dem for den nærmeste Øvrighedsperson. Denne havde næppe kastet et Blik paa Kvindens Ansigt, før han udraabte: „Det er jo min Broders Kone, som min Broder tog med sig paa en Rejse! I have slaaet ham ihjel og taget hans Kone!“ Øvrighedspersonen lagde derpaa Arrest paa dem alle og førte dem for Dommeren. Saasnart Dommeren saa Kvinden, sagde han: „Hvad ere I for Folk? Jeg har allerede i lang Tid søgt efter dette Fruentimmer; det er jo min Tjenestepige, som stjal en stor Del af mine Penge og andre Sager og løb sin Vej. Velan, hvor ere mine Penge og mine Sager? Ser til, at I svare!“

Da denne Strid og Kiv havde varet længe og ikke syntes at skulle faa nogen Ende, og en Mængde Mennesker vare stimlede sammen af Nysgjerrighed, traadte en Mand frem af Mængden og sagde: „Den Sag kan intet Menneske fælde Dom i; men i den og den By findes et stort, gammelt Træ, som kaldes Dommens Træ. Enhver Sag, som ikke kan afgjøres af Mennesker, bringer man for dette Træ, og fra Træet udgaar da en Stemme, der forkynder, hvilken Klage og Tale er falsk, og hvor Sandheden ligger.“

Saa begave de syv Mænd sig med Kvinden til det omtalte Træ, og hver af dem fremførte sine Fordringer og Grunde. Da revnede Træet, og i den derved opstaaede Spalte foer Fruentimmeret ind. Træet lukkede sig om hende; men en Stemme hørtes: „Enhver Ting vender tilbage til sit Udspring.“ — — Forstaar I nu det?“

„Nej,“ svarede Araberen.

„Da er det dog ikke saa vanskeligt at forstaa. Hvor ved I, om hun, I kalder Zuleima, ikke er tagen ind i Træet, fordi hun hørte til der, fordi hendes Skæbne stemte med hendes Natur og hun nok kunde have Lyst til at være Kalifens Beherskerinde?“

„O, Forhaanelse mod Zuleima!“ raabte Sidi-el-Barduk lidenskabelig. „O, gid dog inden min Død den Naade maatte times mig, at en Prøve blev gjort! Zuleima hige fra sin Stammes Ære til Kalifens Favn! O, Synd! Hvis hun i dette Øjeblik blev ført fra det Fængsel i Haremet, hvor hun maaske gjemmes, fordi de kjende Araberindens Stolthed, hvis de førte hende gjennem Haremets Gange og lod hende komme nær til hine udskaarne Gittere deroppe, hvis hun løftede sig paa sin lille Fod og tittede ud og drog Aande og saa herned — I skulde se!“

— — Og se, medens Sidi-el-Barduk talte, bleve hans Ord til Virkelighed. De førte Zuleima over Hallens Galleri, de lode hende træde ind i det nordlige Kammer, hun gik til Gitteret, steg op paa Divanen og saa ud — hun oprev Gitteret med kraftig Haand og sprang lynsnart op i Karmen.

„Stands!“ raabte Sidi-el-Barduk forfærdet op til hende.

Men hun sprang.

Da saas en stor Fugl ved hendes Side. Den hjalp hende blidt fra den store Højde og over den rivende Flod. Og i samme Øjeblik var Dervischen forsvunden. Thi det havde været Simurg, der vilde hjælpe et Menneskepar, som troede paa at nedstamme fra Paradiset og gjennem Kjærligheden vilde tilbage dertil.

ANMÆRKNINGER.

Det er en Selvfølge, at de Fortællinger, der ere indlagte i de østerlandske Historier, ere af orientalsk Oprindelse. Fortællingen om Musen og den om de fire Rejsende skylder jeg en Ven, der har oversat dem for mig fra Persisk. Den førstnævnte er allerede bearbejdet af Rückert (og efter ham af Chr. Winther i „Hankattens Frieri"), men i en anden Aand og Mening end her; den sidstnævnte turde være de Fleste ubekjendt. Ret mærkeligt er det, at desuagtet de indeholde samme Grundtanke, ere de dog fra to aldeles forskjellige Samlinger, den første fra Anvar-i-Suhaili, den anden fra Tutinameh. — Kalifens Palads er beskrevet efter den orientalske Arkitektur paa Verdensudstillingen i Paris.

Hvad jeg ved om Mandæerne, skylder jeg Petermanns „Reise im Orient", hvor man kan se efter og sammenligne. Følgende lille Underretning om dem turde maaske endnu interessere Læserne. De ere kun nogle faa tusinde i Tallet og bo mest ved Evfrat. Deres Religion er en Hedningdom med adskillige kristelige Forestillinger. De sige, at deres Tro, den eneste sande, blev lært Adam, men efter at være falden i Forglemmelse igjen forkyndt af Johannes den Døber. Moses, Kristus og Muhamed anse de for falske Profeter; men deres Sædelære bærer Præg af Kjendskab til de ti Bud og Jesu Bjergprædiken. De sige, at Farao, der druknede i det røde Hav, var en sand Troende og en af deres store Herskere, ligesom de overhoved paastaa, at de i en fjern Fortid have været en stor Nation og om 4,000 Aar skulle blive det igjen. De bo altid ved rindende Vand, og ethvert rindende

Vand kalde de en Jordan, hvori de hyppig lade sig døbe af deres Præst; thi Daaben foretages hos dem ikke engang for alle, men er en bestandig tilbagevendende Renselsesfest. De have Ceremoniallove, der minde om Jødedommen, spise ikke andre firføddede Dyr end Lam, undgaa en Mængde Berørelser for ikke at blive urene o. s. v. De synes at være et flittigt, blidt og i mange Henseender moralsk Folkefærd.

Der er en talmudisk Fortælling eller Parabel om to Venner, som havde lovet hinanden, at hvo af dem, der døde først, vilde give den Efterlevende Meddelelse om Evigheden. Meddelelsen skete ogsaa, ved en Fugl, der sang; men han, som havde lyttet til Fuglen, var under sin Lytten blevet til en gammel Mand. Dette har jeg anvendt i Historien Nr. VIII, som ogsaa, og maaske rigtigere, kunde have til Titel: „Det Højeste". — Hin Parabel, der paa østerlandsk Maade tilsigter at give en Forestilling om Evigheden, er i sin hebraiske eller aramæiske Skikkelse nedskreven for cirka 1,500 Aar siden, og da næppe nogen lignende Legende af lignende Art kjendes, tør den vel anses for Kilden til Sagn, som nu findes hist og her, saaledes i Christiern Pedersens Jertegn om Fuglen, der sang for en Munk (ca. 300 Aar gammelt, efter Tysk).

FRA PARIS

(1868)

I.

En af mine Fornøjelser i Paris bestaar i at lade mig tromme ud af Tuileriernes Have. Dette kan ske hver Aften ved Mørkets Frembrud, om Vinteren Kl. 5 eller 6, om Sommeren Kl. 9. Størst Virkning gjorde det unægtelig paa mig første Gang, da det skete ganske tilfældig, da jeg nemlig spadserede i Haven uden Anelse om, at jeg skulde blive trommet ud. Oppe ved Gitteret, der skiller Kejserens Blomsterhave fra den øvrige Have, samlede sig i den lette Skumring, uden at jeg saa, hvor de kom fra, nogle Folk i Uniform; de stode i smaa Grupper og i dæmpet Samtale og vakte den Forestilling hos mig, at de havde faaet Lov til at gaa ud fra Kasernen og beskedent nyde Aftenluften i Haven. Men ved det sidste Slag fra Tuileriernes Uhr lød et dæmpet Kommandoord og et let Trommeslag, der pludselig samlede dem i to Rækker og satte dem i Bevægelse. Første Række dannedes af Trommeslagere: Zouaver og Turcos; den anden, talrigere Række, der fulgte i nogen Afstand, bestod af Soldater, ligeledes Zouaver og Turcos, der spændte over hele den brede Gang. Tamburerne sloge paa deres Trommer. Det var vel Appellen, den franske Tappenstreg; men den lød ganske anderledes krigersk end vor; selve Trommeskindene syntes spændte paa en anden Maade og gave en skarpere Lyd end vore Trommer. Mig behagede Lyden; der er vel faa af os, som ikke godt kunne lide Trommeslag og Lugt af Krudt. Uden ved altfor stor Nærhed, ved selve mine Skridt, at tilkjendegive, at jeg lyttende og i visse Maader lystrende bevægede mig efter deres Impuls, gik jeg i nogen Afstand foran dem. Andre Spadserende

glede foran mig eller ad Havens Sidegange bort som Skygger, og ved deres Hengliden og Forsvinden mellem Træerne var det, som om Øjet kom Øret til Hjælp og opfangede den hele store Stilhed i Modsætning til de energiske, bydende, truende Trommeslag. Det var mig klart nok, hvad der skulde ske: Haven, der til alle Sider er en Fæstning, forsynet med Volde og stærke Jerngittere, blev nu erklæret i Belejringstilstand, Imperatoren vilde have Plads og Ro omkring sig og sove i Sikkerhed. I Sikkerhed — der var altsaa Noget, som truede, Noget, han havde at frygte. De ustandselige Trommeslag talte om Stedets Historie, bleve som en Flok Fugle, der fløj over mit Hoved og med halvt tydelige Skrig mindede mig, snart om hint, snart om dette. Her havde Folket stormet, ad denne Vej vare de komne i store Kolonner fra Revolutionspladsen, og Ludvig d. 16de var flygtet for dem, ind i Nationalforsamlingen, og havde der mistet sin Krone, og al den gamle, nedarvede Ret var borte. Saa vare de frie, og saa bleve de strax Soldater og sloges indbyrdes og imod hele Europa og igjen indbyrdes, for at grundlægge en ny Ret istedenfor den nedarvede, indtil en lykkelig Soldat kom og gjorde sig og sit Geni og sin Egoisme til den nye Ret. Her havde han thronet, den lykkelige Soldat, den store Imperator! Her havde han ladet Folket tromme ud om Aftenen, fordi den nye Ret, han havde grundlagt, ikke var en saadan, at han med den til Hovedpude kunde sove i Sikkerhed altfor nær ved Folket. Men de, som havde trommet, vare Trommeslagerne fra Arcolebroen, fra Pyramiderne, fra Marengo, fra Austerlitz og Jena! Herre, Gud, hvo kunde staa for de Trommer! Hvad Ret har selve Retten overfor en saadan Vælde, saadanne Erindringer, saadanne Soldater! Jo, de frøs ihjel i Rusland, og Wellington og Blücher og Frederik Wilhelm d. 3dje og Alexander d. 1ste og Kejser Frantz, Svigerfaderen, lode Franskmændene tromme ud af Tuilerihaven. Det kunde Franskmændene ikke glemme, selve Trommerne, der nu løde, synes at bevare en bitter Erindring derom indtil det Inderste af Kalveskindene, og det gav den gamle Ret, der blev gjenindsat paa Thronen, en uhelbredelig Revne. De rejste sig en Dag og trom-

mede Karl d. 10de ud, og saa skulde Alt være godt under Louis Philippe, han skulde være den nye Ret og den gamle Ret forenede, en borgerlig Konge, der sov trygt i sit Folks Nærhed — og saa blev det en Dag eller en Aften klart, at dog ogsaa han maatte tromme Folk ud af Haven. Hvorfor, er langvarigt og vanskeligt at oplyse; men det var saa, og d. 24de Februar 1848 trommede de ham ud igjen, lige til England. De Trommeslag har hele den nulevende Slægt hørt. Det var blevet os fortalt, det gik som et Sagn, at naar Trommen rørtes i Paris, rystede Vinduerne i hele Verden; men det var som et Sagn. Nu oplevede vi det, og Rystelsen viste sig ogsaa oppe hos os, danske Batailloner traadte igjen op paa Valpladsen, danske Trommer svarede de franske og trommede Fjender bort fra Bau og fra Isted og fra Frederikstad. O, glorværdige Tid, o, Haabets Tid, bliv dog ikke til en blot Erindring! — Imidlertid havde Franskmændene begyndt ganske forfra. Den gamle Ret med usikker Tilsætning af Nyt var omstyrtet, de vare paany „frie“ og bleve igjen Soldater og sloges indbyrdes, medens de søgte efter den nye Ret. Da optraadte igjen, just ikke en lykkelig Soldat, men hans Arving. Han havde aflagt Ed paa, at han vilde beskytte den Tilstand, hvori man søgte efter den nye Ret; men under det Paaskud — som maaske var sandt —, at deres Søgen vilde være frugtesløs, de kunde Intet finde, kom han en Nat over de Søgende, medens de laa i Sengen, lod dem fængsle og drog derpaa selv, som det rigtig Fundne, som den nye Ret, som Imperator, ind i Tuilerierne. Deraf kommer det, at han nu hver Aften, naar Mørket, der var Vidne til hans Gjerning, nærmer sig, maa lade Folk tromme ud af Haven.

At gjøre ham til absolut Skyldig eller til den ene Skyldige vilde være urigtigt. For at Saadant kan ske, maa der være Synd og Skyld ogsaa andensteds, ogsaa hos dem, det gaar ud over, og derfor er det, at medens Trommerne slaa og Bajonetterne undertiden blinke svagt bagved mig og de taktfaste Trin og de krigerske Lyd drive mig og alle Andre hen imod Havens Udgang, kan jeg ikke lade være i Sindet at fornemme et Symbol paa

noget Mere, en fjern Minden om, at vore første Forældre af Keruber bleve jagne ud af Haven for Synds Skyld.

Skjønt der ikke er megen Pressefrihed i Frankrig og det altsaa ikke er raadeligt for Nogen at ytre Tvivl om, at L. Napoleon jo ved hin Lejlighed fandt ganske rigtig, idet han fandt sig selv, saa har man dog Tilladelse til at minde om selve Begivenheden, naar man blot kalder den le coup d'état, Statskupet af 2den Decbr. 1851. Hvis noget Lignende var sket hjemme, vilde man hylle det i en Taage lig den, der før Tidens Morgen fyldte Ginnungagab. Navnlig Hofmændene vilde datere deres Tidsregning fra Dagen efter, at det var sket. Kom man i Samtale med dem ved Tilfælde eller Uheld til at berøre Dagen før, vilde de med pludselig adspredt Mine sige: Aa .... naa .... naa .... eller blive ganske tavse og fatte Nag. Men i Frankrig behandle selv de ivrigste af Imperatorens Tilhængere ikke Tingen, som om deri var Noget at dølge, endsige rødme over; den er en Kjendsgjerning, le coup d'état. Det kommer af, at medens den gamle Ret er omstyrtet og den nye ikke funden, saa er i Frankrig indtil videre et „coup“ Retten — hvis det blot lykkes. Deraf kommer det formodenlig ogsaa, at de Marcherende nu standse paa den store, aabne Plads ved Springvandet og slaa en Hvirvel Højt over den store Straale, hvor høj den end er, hæver sig Hvirvelen — o, hvad vil den Sammenligning forslaa! — nej, Hvirvelen løfter sig op, synes at fylde Byen, ja hele Landets Luft med uendelig Udfordren eller truende Styrke-Erklæring, og de særegne, orientalske Uniformer, de halvvilde Ansigter, navnlig paa Turcos, tilføje en Fornemmelse af, at der til at hævde denne Udfordren er tilkaldt andre Magter af Menneskenaturen end de sædvanlige, at den saakaldte Civilisation beherskes af Noget, som enten endnu staar udenfor og skal have Adgang eller er denne Civilisations Fjende og skal tage dens Plads. Der blander sig i Styrke-Erklæringen en uforklarlig Bebudelse. Man kan lytte og lytte, Sindet følger den i næsten vellystig Bedøvelse, og man har Møje med at holde Hovedet op, endnu højere end Hvirvelen, og ikke i alle Maader give sig hen som betvungen.

Den første Napoleon sagde, idet han satte Kronen paa sit Hoved: Dieu me l'a donnée; gare à qui la touchera! Gud har givet mig den; vogte sig Enhver for at røre den! — Men Napoleon var, da han sagde disse Ord, i en Kirke. Nærværende Hvirvel, der lyder i en Have, synes ikke at ville blande Gud ind i Sagen; den forkynder i et eneste, langtlydende, vildt Skrig: Jeg har den!

Saa gaar man ud, forbi Vagten, der er traadt i Gevær ved Porten, og imellem en Mængde væbnede Politibetjente, der allerede have lukket den store Gitterport og holde den lille paa Klem. Om jeg og kunde havt Lyst til som Fremmed at lade uvidende om, at jeg skulde ud, og prøve, hvad saa vilde ske, var jeg ikke naiv nok dertil; jeg havde fra en tidligere Tid i Paris en Erfaring. Jeg havde faaet Adgangskort til at bese Tuilerierne og vilde gaa ind i Slottet ad en Vej, der syntes mig Gjennemgang til Carousselpladsen. Men ligesom jeg vilde gaa ind, sagde en Zouav, der stod ved et Skilderhus skjødesløst lænet til sit Gevær: „On ne passe pas"[1]. — „Nej," svarede jeg, „men jeg har Adgangskort." — „On ne passe pas." — „Men jeg har Kort, her er det," sagde jeg og vilde ind, ligesom den Ridende gjør ved Indgangen til Langelinie: han viser sit Kort og rider til. — Zouaven løftede sit Gevær en lille Smule, satte Spidsen af den dejlig slebne Bajonet imod mit Bryst og sagde med en vis Venskabelighed, men ogsaa meget alvorlig: „Ne faites pas des bêtises"[2].

II.

Ne faites pas des bêtises. Naar et saadant Ord bliver sagt med Styrkens Overlegenhed og Pligtens Selvfølelse, har det Noget ved sig, der efterlader et vist Behag tiltrods for den ubehagelige Virkning, det kan gjøre i Øjeblikket. Det er dog Udtryk af Noget, der véd, hvad det vil, og har en moralsk Holdning, og staar derved i Modsætning til hele det offenlige Liv, saaledes som det bølger henad Gaderne i Paris. Jeg véd godt, at der er meget Fortræffeligt i Paris, baade dygtige Mænd og

[1]) Adgang er forbudt. [2]) Gør nu ingen Dumheder!

rene, elskelige Kvinder; men de skjule sig, de ere ligesom landflygtige i den Del af Byen, hvor man i Almindelighed søger dens Liv. Jeg ved ogsaa, at der iblandt de arbejdende Klasser er noget særeget Kraftigt, Selvfornægtende, Stolt og tillige en forunderlig universal Sans, der pludselig kan slaa op i Flammer som en Vulkan. Men Tegnene paa hin Selvfornægtelse og indre Dygtighed skal man søge med Taalmodighed og Omhyggelighed, og den universelle eller ideale Sans har hos hine Klasser den Egenskab, at den i Perioder kan ligge ligesom i Vintersøvn. Der er en Idealets Vintersøvn over det gamle, berømte Paris, og det nye Paris, som man træffer paa Gaden og paa offenlige Steder, er ubehageligt; jeg ved ikke Andet at sammenligne det med end Vandet i Kjøbenhavns Stadsgrave: uden Friskhed, uden Strøm, tilsyneladende klart og blankt, men i Virkeligheden mudret, glider det frem og tilbage. Det mangler endog den Høflighed og ydre Elskværdighed, som under Louis Philippe gjorde, at man næsten med Fornøjelse lod sig træde paa Foden for at høre: Pardon, monsieur! Og selvfølgelig bliver paa et Sted, hvor man enten formedelst Tradition eller af tidligere Erfaring venter blide Former og for deres Skyld vilde tilgive Adskilligt, enhver Art Nonchalance eller Hensynsløshed, ethvert Syn af Egoismens Nøgenhed, dobbelt ubehageligt.

Nogle mene, at det kommer af de Fremmede, af Russere, Engelskmænd, Amerikanere, Tyske, Brasilianere o. s. v., som i større og større Antal bemægtige sig Plads i Paris, og nogen Virkning kunne de vel udøve. Men Pariseren selv har virkelig i de sidste tyve Aar oplevet Adskilligt, der har kunnet gjøre ham mindre behagelig. Hele Borgerklassen, der under Louis Philippe nød et blødt, sanseligt Velvære — som ikke var ganske uden idealt Sving, fordi man var fri og havde Ret til at tale med —, blev til Straf for sin kokette Opposition, der udgjorde en Del af dens Velvære, oversvømmet af Revolutionen, maatte saa mere eller mindre tvungen kaste sig i Armene paa Kejserdømmet og lever nu under et dobbelt Tryk: Frygt for Blusemændene og Nag til den, der holder Blusemændene i Ave, men ham selv, Pariseren, med. Man lever uden

Haab, ikke engang med saa meget Haab som Mr. Micawbers om, at something may turn up[1]); thi man er bange for det ubekjendte something. Det er et idelöst Liv; men Noget skal man leve for, og har man ikke Andet, bliver det Dagens eget Liv, Nydelse og Erhverv, der ved de nye Opfindelser og under Videnskabens Navn faar noget tilsyneladende Storartet, Noget, der ser ud som Ide, men kun er Skin: Hvor Friheden mangler, er den hele Glimmer kun Fernis paa Attraa og Nydelse, og en hemmelig Bevidsthed derom frembringer baade Gnavenhed og tilsidst ogsaa en stigende Mangel paa Blufærdighed eller, da jeg ikke mener noget blot Kvindeligt, vil jeg hellere sige: Ubluhed. Materialismen viser sig overalt, har gjennemtrængt hele Atmosfæren, smitter Livet om Dagen og viser sig i sin Fortsættelse om Aftenen, naar Livet i Forherligelse skal opstaa paa Skuepladsen, og hvis man senere tyer til Kritiken for der at finde Dommen og Domfældelsen udtalt, mærker man, at skjønt de Kritiserende have en Erindring om det Ideal, der skulde domfælde, saa er det hos de fleste blevet en svag og magtesløs Erindren, hin Atmosfære er trængt ind i dem og har taget Kraften fra dem. Under saadanne Omstændigheder tyer man tilbage til den Magt, der ved at tage Friheden bort ogsaa har bidraget til Ynkeligheden, men som ogsaa endnu er det Sidste, der har Sammenhold og Myndighed: Soldatermagten, Zouaven, der gjør sin Pligt i Omkredsen af sit Skilderhus og siger: „Ne faites pas des bêtises."

Derfor standser jeg gjerne et Sted paa Boulevarden tæt ved Rue Vivienne, hvor der i en Kunsthandlers Vindue hænger et Kobberstik af Protée's Avant l'attaque[2]). Jeg saa det i sin Tid paa Udstillingen; men da det er bedre tegnet end malet, gjør Stikket fuldkommen Fyldest. Det forestiller et Stykke af en Kampplads. Man venter Fjenden. Der er i Billedet ingen Bravade, ingen Leflen med fransk Selvfølelse; man staar ikke her i Heltestilling, vis paa Sejren, men som Mennesker, der vide, at det er dødelig Alvor, og at al Opmærksomhed, Kløgt og Mandemod behøves. Den unge Officer, der staar forrest, beredt

[1]) At noget skal vise sig. [2]) Før Angrebet.

paa at give eller modtage det første Stød, er bleg; men det er Resoluthedens Bleghed. En Soldat prøver Hanen paa sit Gevær, han er vant til Ilden, kan man se; men en yngre Soldat er aabenbart for første Gang i Ilden og studser, bliver lidt betænkelig ved at høre eller se Fjenden komme; ham holder kun Helheden fast. En tredje Soldat retter lidt paa sin Fodbedækning, og dette tilsyneladende Sorgløse, men i Virkelighed Betænksomme, i Forening med, at en fjerde Soldat afkaster sin Tornyster, bidrager til at give Helheden noget Let, Expedit, ægte fransk Krigsforstandigt og Krigsberedt. I Midten af Gruppen holder Obersten tilhest; hans to Hornblæsere, der ved Øvelse have faaet Krigens Intelligens og kjende Signalet, som skal gives, ere lige ved at sætte Hornet til Munden; men med en Haandbevægelse siger Obersten: Vent! Det Hele er samlet til Et som en spændt Bue, som et Gevær med Hanen optrukken og med Fingeren paa Aftrækkeren.

Men foruden dette er der endnu Noget i Billedet. Den hele Gruppe synes at sige: Vi ville kæmpe, fordi vi nu engang ere Soldater; det er vort métier; vi have ingen egenlig, særlig Grund til at slaas. Det er ingen Begejstring, der driver os; men Nogle af os lyde Kommandoen, Andre Ærgjerrigheden. Det er blevet sagt os, at de, som nu komme, ville faire des bêtises — velan, her staa vi for at dræbe dem eller give vort Liv. — Der er i Grunden, menneskelig taget, noget Trist herved; men det udøver dog en besynderlig Tiltrækning paa os Andre, der søge Livet ad fredelig, undertiden altfor fredelig Vej. Og naar saa tillige, medens man ser paa Billedet, et fransk Regiment drager op ad Boulevarden, med stærk Krigsmusik og glimtende Bajonetter, saa straaler Livet derfra tilbage paa Billedet og fra Billedet igjen tilbage paa Regimentet, Digt og Virkelighed forene sig paa hemmelighedsfuld Maade, Livet har Vingeslag i det Øjeblik. Det er, som om man hører den franske Folkeaand sige ud i Verden: Ne faites pas des bêtises, gjør ingen Dumheder, gaa ikke over den dragne Streg — her ere vi.

Medens Tanken gaar fra Billedet til Regimentet, kan det Spørgsmaal paatrænge sig mod Ens eget Ønske: Ville

de ogsaa fremtidig have Held? Voxe ikke overlegne Modstandere op? Hvad var det Hele, hvis den Magt, der her behersker Alt, fik Bank f. Ex. af Preusserne!

III.

Fra saadanne pinlige Tanker, der ikke ere til nogen Nytte og allermindst passe, naar man vil fornøje sig i Paris, kan jeg tage mig fuldstændig bort ved at gaa ned ad Rue de la Paix og saa tilhøjre, ad Champs Elysées, lige ud. Saa møder jeg Kunsten, Poesien, Historien, Krigsaanden forenede paa ét Punkt i elyseisk Fred og dog med en gribende Magt, som, efter hvad jeg ved, intet andet Sted i Verden viser Mage til. Det er Basrelieffet paa den indre, mod Byen vendte Side af Stjernetriumfbuen, det er Marseillaisen udført i Marmor af Billedhuggeren Rude.

Hvo kjender ikke Marseillaisen? Hvo har ikke hørt om de Vidundere, den har gjort, naar den blev spillet? Men mon man ogsaa har lagt Mærke til, ikke blot, hvorledes Ordene i 1ste Vers passe til Musiken, men hvilket forunderlig inspireret Maleri af Tiden de indeholde?

Allons, enfants de la patrie —[1])

saaledes begynder den unge Officer sin Sang i 1792. Krigen med Europa er udbrudt; men endnu er intet Slag leveret, ingen Sejr vunden, det er et halvt Aar før Kanonaden ved Valmy. Man er i Revolutionens Begyndelse, endnu er den tilstede som ubesmittet Stræben, som lidenskabeligt Haab, energisk Beslutning; Tiden hviler over Frankrig som en Bryllupsmorgen; men Fjenden trænger frem. Saa er det, at den unge Officer i Inspiration udtaler Tidens nye Indhold i 1ste Strofe: Kommer hid, Fædrelandets Børn — thi Frankrig var netop ifærd at blive forvandlet fra et kongeligt, adeligt og kirkeligt Fideikommis til det franske Folks Ejendom, Borger- og Almuestand havde faaet et Fædreland. Altsaa: Allons, enfants de la patrie! — Folket studser ved disse første Ord som over noget Nyt, men gjenkjender dem snart som en gammel, en evig Sandhed, der hidtil er bleven fornægtet.

[1]) Op, Fædrelandets Sønner!

Le jour de gloire est arrivé![1]

Dette er ligefrem en Spaadom. Han lover øjeblikkelig det Folk, der har gjenfundet sit Fædreland, at det i Kampen for dette Fædreland skal finde Hæderen. Og han lover det paa mageløs Maade, han siger ikke: vi skulle søge Hæderen, men: dens Dag er kommen. Den er tilstede i Luften som Nødvendighed, som uundgaaelig Følge af tre Faktorer: Frihed, Fædrelandskjærlighed og truende Fjender. Saa mange Aar bagefter, da vi Alle vide, hvorledes det gik i Opfyldelse, hvorledes det franske Folk i hele tyve Aar berusede sig i gloire, kan det synes ganske simpelt, at Ordet blev sagt; men i April 1792 var det en Spaadom, en Begejstringens og Viljens Spaadom.

Contre nous de la tyrannie
L'étendard sanglant est levé[2].

Han viser Fjenden, Kampens Betydning. Men i næste Øjeblik føres med simpel, mægtig Pathos Fjenden ganske nær: Han er allerede indenfor Grænserne, paa Bondens Mark; de vilde Horders Brøl høres, de ville mishandle Kvinder og Børn —

Entendez vous dans les campagnes
Mugir ses feroces soldats?
Ils viennent jusque dans vos bras
Egorger vos fils, vos compagnes —[3]

De ville mishandle Eders Kvinder og Børn — der er en kort Pause, saa lyder Ordet, Skriget, langt og vældigt:

Aux armes, citoyens!

Til Vaaben, Borgere! Men i samme Øjeblik, som franske Borgere ere blevne væbnede, ere de Soldater, og Digteren kan strax tale ligefrem til dem som Officer:

Formez vos bataillons!

---

[1]) Hæderens Dag er kommen. [2]) Tyranniets blodige Fane er rejst mod os. [3]) Hører I hans vilde Soldater brøle paa Sletterne, de komme for at myrde Eders Børn og Hustruer i Eders Arme.

Og saa er der kun et Sekund til det næste Kommandoord:

Marchez!

Fremad, imod Fjenden! Og Svaret lyder fra Bataillonerne: Ja, ja, fremad! med det truende Tillæg: Fjendens Blod skal væde vore Marker!

Marchons!
Qu'un sang impur abreuve nos sillons!

Af dette Digt, der er et helligt Digt, fordi det ikke er en Angrebs- eller Erobringssang, men en Forsvarssang, har Kunstneren taget den ene Strofe:

Aux armes, citoyens!

og udført den i Marmor. Det er saa sjeldent, at en Kunstner blot kan antyde, endsige fuldstændig udføre, hvad en Digter har set og sunget; men her er det sket. Her gjælder imidlertid med Sandhed det Ord: Man maa selv se det; thi hvorledes skal man med Ord kunne beskrive det Egenlige og Væsenlige: Livet, Bevægelsen! Det er de Frivillige fra 1792, rigtignok i antik Skikkelse, Unge og Gamle i sluttet Hob. En vinget Kvindeskikkelse, Frihedens, Krigens eller Sangens Genius, rager frem over dem, er Sjælen i dem, giver dem Impulsen og raaber med næsten vild Energi:

Aux armes, citoyens! marchez!

Og de svare Alle med Folkevredens krigerske Energi:

Aux armes! marchons!

Der er, som sagt, i Billedet en vis Vildhed, som ogsaa hører til, naar et Folk rejser sig i yderste Beslutning mod dødelig Fare; men der er fremfor Alt Alvor, hengivelsesfuld, fra Sjælens Dyb kommende, truende Begejstring, og medens der i Billedets samlede Bevægelse er hin kunstnerske Ro, som tillader den at vare evig, er Bevægelsen tillige saa vældig, at Hoben under Beskuelsen voxer og bliver en Hær, og man føler, at det Stød, som i dette Øjeblik gives, kan naa til andre Folks Hovedstæder.

Jeg har staaet og set derpaa, medens et Regiment marcherede forbi, og medens Slagene af et Dusin Trommer tørnede tilbage fra den taarnhøje Triumfbue. Men de tørnede kun tilbage; de fyldte ikke, hørte ikke engang rigtig til; Sangen deroppe paa Buen er for stor til noget Akkompagnement.

Et Regiment, der kom forbi, har ført mine Tanker ad en anden Vej, navnlig formedelst Cantinieren. Ordet cantinière oversætte vi sædvanlig paa Dansk ved det udanske og hæslige Ord Marketenterske. Det Billede, som Ordet Marketenterske maler for Øjet, er en undersætsig Kone, hverken ung eller smuk, med et gammelt Shawl over Skuldrene eller om Hovedet, ved en lille Fjælevogn eller ved en Bør med Brændevinsflasker og Hvedebrød, der slæbes bagefter Bataillonen eller Kompagniet. Det kan være en meget brav Kone; der kan endog, naar Vorherre vil det, være Poesi i hende; men i det Øjeblik, vi sige Marketenterske, springer Poesien af. Det franske cantinière kommer af cantine, som er det Sted, hvor der i Lejr eller i Fæstning sælges Vin til Soldaterne. En cantinière er altsaa, omhyggelig, prosaisk oversat: Soldater-Vinsælgerske eller Skjænkepige. Men naar Regimentet marcherer frem, følger Cantinieren lige efter Obersten, og hun ser altid, idetmindste i Afstand, smuk ud, fordi hun er i Uniform: mørk Vaabenfrakke eller Kjole med korte Skjørter og kantet med Rødt, en mørk Filthat med røde Baand fiffig sat paa Hovedet, og en lille Bimpel koket ved Hoften. Hun repræsenterer ikke Kvindelighedens Poesi; men hun virker paa Fantasien; det kaster et ejendommeligt Skjær over Regimentet, at det har en Kvinde med sig; der er i Synet, man har for sig, et Symbol paa noget fransk Nationalt. Det franske Sind helliger Kvinden en Kultus, der er noget forskjellig fra vort Sinds Forhold til Kvinden. Der vilde behøves mange Ord til at betegne hele Forskjellen; men naar man vil nøjes med noget Omtrentligt, kan siges, at vi drive Kultus med en Kvinde, Franskmændene med Kvinden. Medens det hos os nordligere Folk hører til god Opdragelse at være noget tilbageholden med Beundring for Kvinden, og medens vi helst synde i Retning enten

af Kejtethed eller af Hykleri, er det derimod i Frankrig netop Pligt at vise Beundringen, og Kvinden gjør Fordring derpaa som en Tribut. Deraf kommer „Galanteriet“, et fransk Ord og et fransk Væsen. Men Franskmændene se tillige i Kvinden en mere aktiv Personlighed end vi, og det hidrører vel fra selve Naturen, fra den Kjendsgjerning, at den franske Kvinde virkelig er meget aktiv, selvstændig, resolut. Noget egenligt System angaaende Kvinden og hendes Emancipation synes Franskmændene ikke at have; men de tilstede hende at forsøge sig i Alt — forudsat, at det lykkes. De behøve hende i høj Grad, ikke blot som Elskerinde, Hustru, Moder, men som Deltagerinde i Livet og dets Repræsentation, i Selskabet og i Raadslagninger, til at lege med og til at lade sig beherske af, saa at en Side af deres Natur synes at staa i Sammenhæng med de gamle Tider, da Folkeslagene af frankisk og germansk Blod lyttede til Kvinderne som Profetinder. Derfor have de ogsaa haft en Jeanne Darc — og jeg har Lov til at tænke paa Jeanne Darc, medens en Cantiniere drager forbi; thi vi staa endnu ved Triumfbuen, ved Marseillaisen i Marmor, hvor en kvindelig Genius kalder: Aux armes!

Jeanne Darc er det franske Kvindeligheds-Ideal ved sin Ynde, sin Uskyld, sin Aktivitet og Begejstringsevne, sit Liv og sin Død. Det historisk Visse om hende er noget nær et Vidunder: En Landsbypige bliver under Fædrelandets Fare grebet af den store Smertes Begejstring og faar den Mission at gaa til sin Konge og gjennem fjendtlige Hære føre ham til at blive salvet og kronet Herre i Landet. Hvad der tilføjes om, at hun blev fanget og brændt af Engelskmændene, har hidtil været anset for historisk, men bliver nu betvivlet af Nogle, skjønt det synes logisk og psykologisk rigtigt. Endnu den Dag idag vilde en ung Pige, der alene begav sig midt ind i en Hær og til et fordærvet Hof, af det engelske Publikum blive lyst ned i Helvedes Luer. Deres Heroiner ere gifte Koner, der følge deres Mænd. Jeg holder derfor paa, at de ganske rigtig have brændt den begejstrede franske Jomfru. Om det er mere end Sagn eller Digt, at Lykken veg fra Jeanne, da hun fattede jor-

disk Kjærlighed, ved jeg ikke; men der er et stort Symbol deri.

Jeg har set Jeanne Darc, om ikke i Portræt, saa dog i et herligt, ædelt, simpelt Billede, malet af Delacroix i Versailles. Saadan kunde hun have set ud, eller saadan siger en Slags Samvittighed os, at Kvindenaturen lyser, naar den greben i sin inderste Sjæl løfter sig til Pagt med Vidunderet.

Den Slags Kvindeskikkelser frembringer den franske Kunst for Tiden ingen af, og de, som paastaa, at der er moralsk Tilbagegang i det franske Samfund, kunne bl. A. støtte Paastanden paa, at den skabende franske Kunst synes at have tabt Magten til at frembringe skjøn Kvindelighed. Der er Kvinder nok paa de franske Udstillinger; men de ere enten Odalisker, Piger paa et Slavemarked o. desl., eller de synes at ville lokke ved noget Nervøst-Pikant; de have allesammen Andet at gjøre end gribe efter en Idé eller løftes af en stor Passion. Dog skal man maaske ikke dømme enten dette eller den hele moralske Tilstand for hastig; der er maaske mindre en virkelig Tilbagegang end en Skiften, en Omgliden indenfor selve Samfundet. Det er nemlig ikke et stort Antal Mennesker, der behøves til at give en Tid eller et Samfund Præg, eller gjennem hvem Tidens egenlige Indhold kommer tilsyne. Louis Philippes Tid var ingenlunde barnlig-uskyldig; men man kan se tilbage paa nogle af hans Regeringsaar med Beundring. Der viste sig allerede dengang et Penge-Aristokrati; der var et Bourgeoisi, som hurtig blev sin Fortid utro og tabte Maadeholdet; der var ogsaa dengang Bankiers, som spillede en stor Rolle. Men en af disse Bankiers var Laffitte, der havde vovet sin Formue og mistet en stor Del af den for Julirevolutionens Skyld. Det var netop den Tid, da Ary Scheffer, Heyms, Delaroche malede, da Victor Hugo og Prosper Mérimée vare unge, og da Alexander Dumas endnu var Digter. Hvor Laffitte viste sig mellem Folket, sagde man: Det er Laffitte! og tog Hatten af. Lad en saadan Mand som denne Bankier forsvinde af Samfundet, og sæt i hans Sted en Bankier, der kun er Bankier, saa er der sket en social Foran-

dring. Gaa nu en Dag ud til Bois de Boulogne, hvor den officielle Klasse, le beau monde, viser sig Kl. 4—6. Det er i sin Mængde egenlig det samme Selskab som tidligere; der mangler kun i Mængden et Par fremragende, frie Borgere, for hvis Navn man vilde tage Hatten af. Der er Millionærer nok, men ingen, som har villet afse sine Millioner for en Ide, og derfor mangler Et-Tallet foran Nullerne. Der er Romantik nok; en hel Romanliteratur glider forbi i de rige Ekvipager; det funkler og glimter uafladelig; men det er Feuilletonromanens Glimt, Intriguer og spændende Begivenheder uden Poesi. Der er rigelig Personer nok til et stort Drama; kun Helten mangler. Tilsyneladende saa sorgløs, som om Intet fattedes, som om Socialismens Ulv ikke lurede rundt omkring, hvor der blot er Skygge, bevæger man sig forbi hinanden, maaler hinanden og har ingen anden Maalestok end det klingende Metal. „Der kommer en Ekvipage med sex Heste, lad os kjøre af Vejen, det er vist Kejseren!" — „Kjender De ikke ham? Han ejer saa og saa mange Millioner; lad ham selv kjøre af Vejen; imorgen kan jeg være ligesaa rig." — Saa kommer maaske Kejseren selv kjørende. „Kejseren, ham kan jeg ikke naa," siger den ærgjerrige Børsspekulant ærbødig og gjør Plads. „Ja, hvorfor ikke det?" siger maaske et ungt Menneske, der staar inde paa Fodstien og ser paa det Hele med luende Blik; „hvis jeg en Nat gjorde et Kup, ikke et egenlig uredeligt Kup, men et Statskup . . ."

Altsaa, Kejseren er højt over det Hele; derefter følger Pengemanden. Men i Samfundet er Pengemanden, der kun er Pengemand, til stor Skade, forsaavidt han faar Indflydelse, og naar ingen anden Borger stiller ham i Skyggge, faar han jo Indflydelse blot ved at udstyre sit Hus, gjøre Selskaber, søge Fornøjelser. Fornøjelserne ere ikke ved streng Grænse skilte fra Kunst og Poesi, tvertimod: man gaar i Theatret for at fornøje sig, man bygger et Hus, kjøber en Statue, et Maleri, en Bog for Glædes Skyld. Pengemanden, der blot er Pengemand, er blevet rig ved Kløgt, men er uden Dannelse, med en vis raa Livskraft, og i Overensstemmelse hermed søger han sine

Fornøjelser, gjør sine Bestillinger, indbyder Digtere og Kunstnere til sig og forgifter dem i sin Atmosfære.

Hvis Jeanne Darc nu kom og henvendte sig til Pengemændene med Opfordring til at tro paa hende og frelse Frankrig — det vilde være det mest Komiske eller det mest Tragiske. Tro paa hende, paa hvad? Frelse Frankrig, fra hvad? Fra en indre Skade, som de ikke forstaa, fordi den er dem selv. De vilde være ude af Stand til at tro paa hvilkensomhelst Jomfruelighed — medmindre Forstaden St. Antoine løftede Jomfruen paa sine stærke Arme. Hvad vilde saa ske? Det vides med største Sikkerhed. De vilde, under Trommeslagene, som da fulgte med, blive yderst troende og kappes med selve Forstaden St. Antoine i Begejstring for Jomfruen, og de vilde trofast blive ved dermed, indtil de havde faaet Forstaden St. Antoines Begejstring slukket, maaske i Blod, saa vilde de ansætte Jeanne Darc ved Balletten — —

Hvorledes skal jeg slippe fra denne hæslige Tanke?

IV.

Hvorledes forholder det sig egenlig med det katholske Frankrigs Kjærlighed? Den har ikke ganske et godt Lov paa sig ude i Verden. Fransk Kjærlighed har for Manges Forestilling en vis Lighed med „fransk Guld“: der menes et andet Metal end det ægte. Man tror, at franske Mænds og Kvinders Kjærlighed har noget Let og Flagrende ved sig, en Hurtighed til at opgive og til at trøste sig, en Mangel paa Evne til uendelig at agte en Andens Personlighed, fordi man ikke uendelig agter og tror paa sin egen. Det antages, eller det foresvæver Mange, at ligesom den katholske Kirke er et stort og imponerende System, hvis Anerkjendelse og Herredømme i Samfundet er eller synes at være af større Betydning end den Enkeltes Sjæl — eller ligesom det franske Folk mere energisk end andre kaster Batailloner ud i Verden og ikke bryder sig om de enkelte Mænd, der falde, men om Bataillonens Fane, der plantes sejrrig paa det anviste Sted, saaledes skulde det franske Samfund, hvad Kjærlighed angaar, ledes af en Følelse, der mindre ved-

kommer Individet end Befolkningen. Men naturligvis lider intet Kulturfolk i Virkeligheden af en saadan sjælelig Mangel, som Sligt vilde være Bevis paa. Endog tilsyneladende meget slaaende Kjendsgjerninger vilde for opmærksom Iagttagelse vise sig som skuffende. Det kunde være, eller man kunde tænke sig, at en hel Bataillon bestod af Hittebørn, der hverken kjendte Forældre eller Arne. Men spørg saa om Hensigten, hvori den gaar i Krig, om Aanden, der vifter i Fanen, om den Helhed af Vilje og Tanke, som staar bagved, og se da, om Regnestykket kan løses uden under den Forudsætning, at der er et Arnested, hvor det Samme holdes helligt som hos Andre, og hvor der er Evne til Begejstring for Renhed og Uskyld.

Men alligevel er der en Nuance. Jeg tror ikke, at den unge Franskmand saadan som den nordiske Ungersvend ved at se paa sin Elskede tror at skue omtrent en englelig Skikkelse, der ikke ret hører Jorden til. Hvor mange nordiske Ungersvende, der virkelig gjøre det, turde rigtignok være vanskeligt at sige; men det bliver gjort i Ideen, d. v. s. der er en almindelig nordisk Følelse for, at Ungersvendene kunne og bør gjøre det. Men en tilsvarende Følelse er der ikke i Frankrig. Maaden, hvorpaa man behandler unge Folk og navnlig Forlovede, viser det. Naar den unge Franskmand skal nævne den Kvinde, han bærer Ærefrygt for, nævner han Moderen. Vi heroppe agte ogsaa det 4de Bud og ære vor Moder; men det vil i franske Familier ses, at det er en fra vor forskjellig Maade, hvorpaa Sønnerne omtale og behandle Moderen, og man vil vistnok i den franske Literatur oftere have havt Anledning til at bemærke, hvilket besynderligt, dybt Indhold Ordet har: Ma mère!

Der er en anden Nuance. Rejs igjennem Frankrig, f. Ex. langs Loire eller i Egnene om Côte d'or eller i Savoyen ved Aix og Søen Bourget, og se saa, om ikke selve Jordbunden og Vegetationen, Poplerne, Akkacierne, Vinrankerne i den fine Luft, paa dulgt, hemmelig Maade bringer Sindet Indtryk af Noget, der paa engang er gratiøst og energisk, og se, om Kvinderne, man kommer forbi, ikke høre til Landskabet, om de ikke have en

Personlighed at hævde. Tvertimod; ingensteds i Verden synes Kvinden mere sikker paa sig selv, mere mysteriøst-aandfuldt vidende om sig selv som Kvinde. Man forstaar, at Drengen, der opdrages mellem saadanne Piger, faar en baade idealistisk og fint sandselig Attraa, og at han, naar Samfundslivet senere har hvirvlet ham afsted, naar han i Paris eller en anden af de større Byer har troet at møde Forjættelsernes Opfyldelse, men har grebet fejl, selv bliver grebet af den frygtelige Ironi, der saa tidt kan mærkes i den franske Ungdom. Den kommer fra et Nag til den Kvinde, som forhindrer dem fra at tro paa Kvindeligheden, som berøver dem Begejstringen, men dog drager til. Der er større Vaande, end man tror, især mere, end de tro, der dømme efter Dansen paa Bal Mabille. Paa den anden Side forstaas det ogsaa, at naar en af hine Kvindenaturer er ført bort fra den friske Vegetation til den store Bys Atmosfære, kan hun udvikle sig paa en Maade, der gjør det Ord nogenlunde tydeligt, som en Portnerkone i Paris sagde til en Hertuginde: „Dieu garde vos fils de nos filles!“[1])

Selv naar hin farlige Omflytning ikke finder Sted, kan Nuancen vise sig. For nogle Aar siden udkom en Bog, der endog hos strenge, franske Kritikere passerede Censuren som moralsk, uagtet den var af G. Sand, og den indeholder virkelig ogsaa et rent og yndefuldt Billede af varm Kjærlighed; det er Le Marquis de Villemer. I Scenen, efter at Caroline har fundet Marquis'en i Sneen, i Bogens egenlig store, bevægede Scene, siger hun, overvunden af hans Kjærlighed, nogle Ord, som jeg ikke ved, om en dansk Pige kunde sige; men jeg ved, at en dansk Romanforfatter ikke kunde lade hende sige dem: „Je vous aime plus que ma fierté et plus que mon honneur .... je me sentais perdue, et je le suis .... o. s. v.[2])

Jeg har talt med Franskmænd, alvorlige Franskmænd derom, og de finde det efter Forholdene skjønt, næsten sublimt, og det er ogsaa sandt — paa Betingelse af Nuancen.

Der er altsaa unægtelig to Kjendsgjerninger: dels, at Floden er plumret ved den store By — hvoraf dog ikke

[1]) Gud bevare Deres Sønner fra vore Døtre. [2]) Jeg elsker Dem højere end min Stolthed og højere end min Ære .... jeg følte mig fortabt og jeg er det ...

følger, at den skal være plumret paa hele sit Løb — dels, at der i alt Fald er en Nuanceforskjel mellem Kjærligheden i den gothisk-germanske og Kjærligheden i den gallo-frankisk-romanske Race, hvoraf dog heller ingenlunde følger, at sidstnævnte ikke kan være stærk og dyb, afgjørende for Livet som et sandt Sjæleanliggende — naturligvis ikke som Regel; men hvor er det Udmærkede Regelen? Behøves der ikke en særlig Begavelse til at elske stort og fuldstændig ligesom f. Ex. til at bygge et skjønt Slot?

Jeg ved ikke, om jeg nu har givet Anledning til den Tro, at jeg vilde fortælle franske Kjærlighedshistorier som en Art Bevis paa det Foranstaaende. Men dette har saa meget mindre kunnet være min Hensigt, som jeg dels har set altfor lidt af det franske Liv, dels ikke vilde kunne fortælle, uden at det ligesaa godt kunde tages for Digt som for Sandhed, altsaa Intet vilde bevise. Derimod tilbyder jeg at slutte denne lille Række Skizzer med nogle Historier, der ikke have nogen Tendens og i deres Ubetydelighed dog have en Fortjeneste: at være franske og saa sande som mulig, idet de overvejende ere tagne fra Krøniker og Optegnelser, hvis Formaal ikke var at frembringe en Stemning, men at fastholde noget Oplevet.

1.

Efterstaaende findes berettet af Krønikeskriveren Tallémant des Reaux, og han er som bekjendt slem, naar han taler om sin Tids Kvinder; man kan derfor være vis paa, at det ikke er værre, end han fortæller det.

Da Hertugen af Guise (f. 1571, d. 1640), Søn af den Skrammede, var Guvernør i Provence, blev han forelsket i en ung Pige ved Navn Marcelle, Datter af den smukke Chateauneuf de Rieux, hvem Karl d. 9de havde elsket, hvem Henrik d. 3dje havde villet ægte, og som endelig havde giftet sig med Altoviti-Castellane, en Orlogskapitajn. Mdm. Altoviti-Castellane opholdt sig i Marseille, da hun fødte sin Datter, og eftersom hun var fjernet fra sine Venner og Slægtninge, lod hun Byen Marseille staa Fadder til Barnet. Derfor blev Barnet kaldt Marcelle, efter

Byens fornemste Helgen, og da hun efter sine Forældres Død vedblev at bo i Marseille hos en Tante, vænnede Befolkningen sig efterhaanden til at kalde hende Mademoiselle de Marseille istedenfor Mademoiselle Marcelle. Hun var Gjenstand for hele Byens og Omegnens Hengivenhed. Man kunde vanskelig træffe en yndefuldere Personlighed: hun havde lys Teint, kastaniebrunt Haar, en udmærket smuk Figur, dansede godt, sang, forstod Musik saa godt, at hun komponerede, havde megen esprit, var stolt, men høflig. Den foregaaende Guvernør, Storprioren, havde været forelsket i hende; mange Adelsmænd vilde have ægtet hende; hun afslog Alt for Hertugen af Guises Skyld.

Deres Kjærlighed varede et Par Aars Tid. Man troede, at Forholdet var blevet saa intimt som mulig; men hun vedblev at bære sit Hoved saa stolt, at man idetmindste antog, at han vilde ægte hende. Men endelig fik hun Mistanke om, at han ikke vilde holde et saadant Løfte, og saa var hun stolt nok til at komme ham i Forkjøbet og bryde først. Han rejste til Paris. Hun digtede følgende Vers og satte Musik til dem:

Il s'en va, ce cruel vainqueur,
Il s'en va plein de gloire;
Il s'en va méprisant mon coeur,
Sa plus noble victoire;
Et malgré toute sa rigueur
J'en garde la mémoire.

Je m'imagine qu'il prendra
Quelque nouvelle amante;
Mais qu'il fasse ce qu'il voudra,
Je suis la plus galante.
Le coeur me dit, qu'il reviendra,
C'est ce qui contente.[1])

[1]) Han drager bort, den grumme Sejrherre, han drager bort, opfyldt af sin Hæder, idet han foragter mit Hjærte, hans ædleste Sejr. Og trods al hans Haardhed bevarer jeg Mindet om ham. — Jeg tænker, at han vil tage en ny Elskerinde, men lad ham gøre, hvad han vil, jeg er den ædelmodigste. Mit Hjærte siger mig, at han vil vende tilbage, det er det, der trøster mig.

Men han kom ikke tilbage. Græmmelsen gjorde hende syg; hun laa et Aar. Da hun ikke havde Formue, solgte hun sine Juveler for at bekoste Læge og Medicin. Hertugen af Guise fik Underretning om, at hun var fattig og skjulte sin Nød, og han sendte en Adelsmand til hende med 50,000 Frcs. Hun svarede, at hun takkede Hertugen, men hun vilde Intet modtage af Nogen og mindst af ham. Sindsbevægelsen, som dette Budskab foranledigede, paaskyndede hendes Død. Man fandt ikke mere end en Sou efter hende.

Byen Marseille lod hende begrave paa sin Bekostning i Abbediet S. Victor. Henved tredive Aar efter blev Graven aabnet, og man fandt Legemet ligesom nys begravet. Folket raabte, at det var et Mirakel, og vilde have hende erklæret for Helgen; en gammel Munk saa efter i Kirkebogen og fortalte Folket, at det var Hertugen af Guises Maitresse.

2.

Madame de Cavoye var Datter af Hr. de Sérignan, en Adelsmand fra Languedoc, der en Tidlang gjorde Tjeneste i Katalonien som maréchal de camp. Hun blev først gift med en Adelsmand ved Navn de la Croix, der døde tidlig og efterlod hende som meget ung Enke og uden Børn. Hun var smuk, aandfuld og temmelig rig. En pikardisk Adelsmand ved Navn Cavoye, med ringe Formue, men en Mand af Hjerte, blev forelsket i hende, men gjorde sig kun lidet Haab om at vinde hende. En af hans Venner valgte ham til Sekundant i en Duel; i den Tid sloges Sekundanterne med. Cavoye gik til en Notarius og gjorde sit Testament, hvorved han indsatte Mme de la Croix til Arving af Alt, hvad han ejede, og begav sig derpaa til en Veninde af hende, hvem han sagde, hos hvilken Notarius hans Testament var nedlagt, og hvad det indeholdt, hvorfor han bad hende, i Tilfælde af, at han faldt, at sige Mme de la Croix, at han døde som hendes Tjener. Veninden ilede til Mme de la Croix og fortalte dette. Mme de la Croix fik strax sin Fader og hans Venner til at stige tilhest og opsøge de Kæmpende. Da de ankom, havde Cavoye sejret, og Mme de

la Croix var saa rørt over det Tegn paa Hengivenhed, han havde givet hende, at hun ægtede ham. Richelieu gjorde ham til sin Gardekapitajn.

Ingensinde, tilføjer Krønikeskriveren, har en Kvinde elsket sin Mand højere. Naar Hoffet ikke var i Paris, havde hun bestandig et Brev i Lommen, og naar hun traf Nogen, der rejste til Hoffet, bad hun ham besørge Brevet til hendes Mand, og gik saa hjem for at skrive et nyt. Ofte fik han saaledes tre Breve om Dagen. Richelieu skjæmtede med hende i Anledning af hendes Kjærlighed og spurgte hende en Dag, hvem hun holdt mest af, ham eller hendes Mand. Hun svarede: „Deres Eminence maa ikke tage det fortrydelig; men jeg tilstaar oprigtig, at jeg foretrækker min Mand. Deres Eminence gjør mig kun Uro, jeg er bestandig i Angst for Deres Sundhed, medens min Mand kun gjør mig Glæde." — „Men," sagde Kardinalen, „hvem vilde De helst have skulde dø, Deres Mand eller al den øvrige Verden?" — „Naar galt skulde være, maatte hellere den hele øvrige Verden dø," svarede hun. — „Og hvad vilde I To saa tage Eder for ganske ene?" — „Det Samme som Adam og Eva, tænker jeg."

Hun havde den Sorg at miste ham ved Døden. Hun led meget. Hoffet besøgte hende, og en Dag kom ogsaa hendes Veninde Mme Bomelle for at trøste hende. „O," sagde hun, „hvor jeg dog vilde være lykkelig, hvis jeg var saadan en Fugl som Du! Saa vilde jeg ikke føle! .... Men saa vilde jeg være endnu mere ulykkelig."

3.

Hr. de Pontmartin fortæller omtrent Følgende i Entre chien et loup (I Tusmørke):

I et af de store Hoteller i Interlaken havde man sat sig til Table d'hôte, og kun en Plads stod endnu ledig. Det talrige Bordselskab bestod som sædvanlig mest af Engelskmænd og Tyske. Ved den ene Ende af Bordet sad en Dame, der øjensynlig var fransk, men ikke fra Paris. Saavel i Holdning som i Klædedragt kunde idetmindste et øvet Øje se noget Provinsielt, og der var heller ikke noget Udmærket ved hende undtagen i Øjnene. De havde,

naar man kom til at se rigtig ind i dem, noget Dybt, Inderligt, Romantisk. Hun saa med et Udtryk, der var næsten for opmærksomt, næsten kompromitterende, hen paa en Mand, der sad ved den anden Ende af Bordet, men ikke gav Agt paa hende. Han havde en høj Pande, uregelmæssige Træk, Noget enten af Tanke eller Anstrengelse furet eller afmagret; men medens dette havde borttaget Ungdommen af hans Fysiognomi, var der dog i Ansigtet en anden Slags Ungdom: et overordenligt Udtryk af Aand og Fantasi og noget Lidenskabeligt-Drømmende.

En Dame kom og indtog den ledige Plads. Hun syntes en fuldendt Dame, en fransk Dame, en Pariserinde, var temmelig ung og meget smuk. Fra det Øjeblik, Herren ved Bordenden saa hende, var han som paavirket af et elektrisk eller magnetisk Fluidum, havde kun Øje for hende, betragtede hende, saavidt det med nogenlunde Anstand kunde ske, med en Blanding af Forsken og Enthusiasme, næsten, kunde siges, som om han havde kjendt hende i en anden Verden og nu til sin Henrykkelse mødte hende igjen, men ikke var sikker paa, at ogsaa hun bevarede Erindringen fra en tidligere Tilværelse. Imidlertid vare Provinsdamens Øjne stadig fæstede paa ham med et lignende Udtryk, skjønt tillige ængsteligt og sørgmodigt.

Damen, der var kommet sidst, blev efterhaanden paavirket af hint aandfulde, enthusiastiske, magiske Blik. Scenen var hende aldeles usædvanlig, men havde en Poesi, som hun trængte til. Henimod Maaltidets Slutning gik den store Bog omkring, hvori man efter Hotellets Skik skulde skrive sit Navn. Den begyndte med Herren ved Bordenden, og da den kom til Pariserdamen, saa hun hans Navn: Paul Elmer. Til sin Overraskelse og Glæde kjendte hun Navnet, skjønt ikke Personen. Han var en fransk Forfatter, ikke af første Rang, men hans Værker udmærkede sig ved noget Kraftigt, Rent og Sympathetisk, som hun godt erindrede. Da hun skulde skrive sit Navn, nøjedes hun med at skrive sit Fornavn: Elisa.

Strax efter Maaltidet, medens Damen var ifærd med at forlade Salen, saa Paul Elmer efter i Bogen, og det var

tydeligt, at han med Møje tilbageholdt et Udraab af glad Overraskelse, da han saa Navnet Elisa. Men imidlertid var hun gaaet paa sit Værelse, og skjønt hun anede, at han spejdede efter en Lejlighed til at se hende, holdt hun sig inde.

Næste Morgen tidlig red hun ud med en Fører, og hvad hun omtrent havde ventet, skete: han fulgte efter hende. Men han kunde ikke komme hurtig nok afsted, og paa Bjergstierne tog han fejl af Vejen, hun havde taget, og tabte Sporet. For at skaffe sig Udsigt over Egnen og mulig opdage hende, besteg han tilfods en Klippe, og herfra saa han hende; men i Sindsbevægelsen og Skyndsomheden faldt han ned og blev liggende blødende og bevidstløs. Hans Fører bragte ham med Møje til en Hytte, netop som hun kom forbi. Hun sprang af Hesten, forbandt hans Hoved, blev hos ham, sendte Bud til Interlaken efter sin Bagage, og otte Dage hengik, medens han langsomt kom til Bevidsthed og til Kræfter. Den første Brug, han gjorde af sin Bevidsthed, var at kalde hende sin Elisa og henrykt udtale Haabet om, at eftersom det lykkelig var sket, som skulde ske, skulde de snart giftes. Af det, han i sin fuldstændige Hengivelse og Lyksalighed omtalte, fattede hun lidt efter lidt Sagens Sammenhæng.

Blandt de Breve fra Damehaand, der kom til Paul ligesom rimeligvis til mange andre Digtere og Forfattere, havde der været et, som paa mere end sædvanlig Maade tiltalte den Længsel efter og Tro paa det Ubekjendte, som Digtere bære paa. Det var fra en Enke i Dauphiné. Hun havde øjensynlig forelsket sig i det Billede af Digteren, som hans Digtninge havde fremkaldt; hun lagde ikke Skjul paa sin Beundring; men hun udtalte den med en saadan Ærlighed og tillige med en saadan Ynde, at hendes Billede blev ham i højeste Grad elskeligt. Hun havde opgivet det Postkontor, hvor hun under et opdigtet Navn kunde faa hans Svar poste restante, og dette førte nu til en lang Korrespondance. Hendes Breve vare mærkværdige ved deres Blanding af Romantik og Retskaffenhed, ved deres Fuldstændighed i Tilstaaelsen af hendes Lidenskab, en Fuldstændighed, hvis Skjønhed kun fat-

tes af en ærlig, poetisk Mand eller af en Kvinde, der selv har formaaet at føle saadan. Endelig var man kommet til Enighed om den romantiske Beslutning, at man vilde gifte sig, hvis de Begge ved at mødes i Interlaken paa en bestemt Dag gjenkjendte hinanden.

Det var altsaa en Anden, han havde skullet møde i Interlaken! Og der kunde for hende, som nu plejede ham, ikke være nogen Tvivl: det var hende, Provinsdamen, med de romantiske Øjne. Og nu troede han, at det var hende, Pariserdamen; paa hende havde han ved en Skuffelse overført al den Begejstring, som en Andens Brev havde vakt hos ham!

Hvem var da hun? — Datter af en Adelsmand og en Grisette, forladt af sin Fader og ved Døden berøvet sin Moder, af Naturen udrustet med store Gaver, bevarende en stor Skjønhedsfølelse og en dyb Længsel efter det Gode, skjønt hun havde gjennemgaaet et Kunstnerliv i Paris; naar Alt kom til Alt: bedre end sit Rygte.

Hvad skulde hun nu gjøre? Tilstaa ham Alt, ende de faa Dages Lykke, Poesi og Fred, hun havde nydt ved hans Side, med en Selvydmygelse? Medens hun tænkte over Maaden, hvorpaa det burde ske, paatog Tilfældet sig Afgjørelsen. Han fandt i hendes Album nogle Strofer af en af hans egne Sange, og han spurgte: „Hvem har skrevet det?“ — Hun svarede: „Det har jeg.“ — „Men det er jo en anden Haand!“ raabte han forskrækket. — „Ja,“ sagde hun, „jeg er ikke Damen fra Dauphiné; men jeg er ikke Skyld i Fejltagelsen.“ — „Hvor er da hun?“ raabte han. „Men det er ligegyldigt .... jeg elsker kun Dig, Elisa! .... Du er blevet min rette Elisa .... men hun .... maaske venter, lider hun ....

Og det var aabenbart, at hvad der i hans Sjæl var blevet romantisk og mysteriøst paavirket af hin Kvindes Breve, nu flagrede tilbage til hende, at han sønderreves af to stridende Magter.

„Lad os tage tilbage til Interlaken,“ sagde hun.

Da de ankom, forefandt Paul et Brev. Der stod: „De har ikke gjenkjendt mig. Farvel.“

„Men hvem er da Du?“ spurgte Paul, idet han vendte sig til Elisa.

I dette Øjeblik gik der paa Terrassen udenfor Vinduet en Herre, en Pariser, en ægte lion. Elisa aabnede Vinduet og hilste paa ham. Med den Koldblodighed, som udmærker en ægte lion, viste han ingen Overraskelse, aftog ikke Hatten som for en rigtig Dame, tog heller ikke Cigaren af Munden, men sagde:

„Ej, Lodoïska, De her? Hvor er Emilien?"

„Jeg tror, han er paa en Rejse i Skotland," svarede hun, vendte sig, gik forbi Paul, der stod som lammet, og rejste uopholdelig tilbage til Paris.

Hun var, som sagt, bedre end sin Livsstilling og bedre end sit Rygte. Hun havde fattet Kjærlighed til Paul, den Slags Kjærlighed, som maaske i Guds Øjne, men i alt Fald ikke i Menneskenes Øjne, udsletter alt Foregaaende. Hun søgte at begynde et nyt Liv, at ernære sig ved Arbejde og Undervisning, og tiltrods for de utallige Vanskeligheder, som møde den, der vil tilbage paa den rette Vej, men lettelig opdages at have været paa den urette, lykkedes det hende nogenlunde.

En Dag mødte hun Paul. Han vendte uvilkaarlig om og gik efter hende, blev staaende udenfor hendes Bopæl, kom hver Dag tilbage, gik op ned udenfor, men, det var øjensynligt, kunde aldrig beslutte sig til at gaa over Tærskelen. Han saa daarlig ud, blev bestandig mere syg, og en Dag erfarede hun af Bladene, at han var bleven bragt til et maison de santé, privat Hospital. Næsten samtidig fik hun Bud fra Lægen, der bestyrede Hospitalet, med Bøn om at komme og pleje Paul. Blandt hans Papirer havde Lægen fundet Angivelser nok, der viste ham Sygdommens egenlige Art og nogenlunde angave Kurmethoden. Men hun kom alligevel for sildig; efter otte Dages Forløb døde Paul, med Velsignelser over hende.

Hun havde fundet sit Kald og blev i Hospitalet for at pleje de Syge. En Dag indbragtes ogsaa en gammel Adelsmand, der led af en Sygdom af lignende Art som Pauls. Han var ene i Verden; efter at have maattet tilbringe mange Aar i Udlandet var han vendt tilbage til Paris for at søge sine gamle Venner, sin Ungdoms Elskede og sit Barn, men Alt var forsvundet. Han drømte om at

gjenfinde sit Barn som voxen, dejlig Jomfru, Uskyldighedens Billede . . . .

Elisa opdagede, at det var hendes Fader. Hun søgte engang forsigtig at faa at vide, hvorledes han vilde tage det, hvis han gjenfandt sit Barn saadan, som det virkelig var blevet. Han sagde: Jeg vil dræbe mig selv eller dø af Sorg.

Saa plejede hun ham til hans Død uden at give sig tilkjende.

Den sidste Fortælling vil vel synes Læserne at have ført os tilbage til Boulevarden og al dens Virkelighed, til Strømmen, der glider over mudret Bund. Det er ogsaa sandt; men vi ere komne tilbage dertil paa ny Maade: Vi have af Massen, der i Afstand er hæslig, hentet en Individualitet frem, og det har vist sig, at den giver en Funke af ren Ild. Og saaledes vil det i Reglen være; hvorsomhelst man faar et Menneske ud af Mængden og banker paa med de rette Ord, springer Gnisten frem. Saa meget mere ville vi derfor bevare Troen paa, at Samfundet, naar Timen slaar, kan give den store Flamme.

MASER

EN EPISODE AF SIMON LEVIS LIV

(1868)

I Anledning af, at Redaktøren af et Blad, kort efter at jeg havde udgivet „Ravnen“, overraskede mig med den Tjenestebevisning at erklære eller antyde, at han havde kjendt Simon Levi: det var en retskaffen og afholdt Mand — tilskrev jeg vedkommende Redaktør saaledes:

Hr. Redaktør!

De har i Deres agtede Blad omtalt Dem selv som en personlig Bekjendt af en Hr. Simon Levi, hvem jeg har haft Lejlighed til at berøre i min Fortælling „Ravnen“. De ville derfor behageligst tillade, at jeg forespørger hos Dem, om Hr. Simon Levi under sin personlige Omgang med Dem fortalte Dem noget Nærmere om en Hr. Philpots og de særegne Omstændigheder, der indtraadte for Hr. Levi og hans Søster, Frøken Gidel Levi, efter bemeldte Hr. Philpots Død. Hvis disse Omstændigheder ere blevne Dem bekjendte og De ikke selv har Brug for dem, vil De vistnok være saa artig at meddele mig saadanne Træk og Enkeltheder, som De endnu maatte huske, og som kunne tjene til vor fælles Vens Biografi. Skulde de derimod være Dem ubekjendte, tør jeg maaske gjøre mig Haab om, at De alligevel, naar jeg har fortalt dem, vil i en Anmeldelse sige Deres Publikum, at De kjendte dem i Forvejen; thi det bidrager meget til en Fortællings Værd i samvittighedsfulde Folks Øjne, naar en æret Redaktør optræder som Vidne for dens fuldstændige Paalidelighed.

Ærbødigst

Forfatteren.

Herpaa fik jeg det Svar, at Redaktionen vel ikke for Øjeblikket vidste Noget om, at Hr. Philpots var død, eller om, hvad der skete efter hans Død, men at Redaktionen, hvis der offenlig blev meddelt Noget derom, og den fandt Meddelelsen sandsynlig, vilde gjøre sig en Fornøjelse af at attestere dens Sandhed og Virkelighed, fordi dette hører til en af de Maader, hvorpaa en Redaktion gjør sig ligesaa interessant som nyttig.

Dette var mig et meget behageligt Brev; men det undrede mig, at vedkommende Redaktør ikke vidste Besked om den Kjendsgjerning, jeg nærmest sigtede til, eftersom den ikke var af en Art, som let glemmes: — Simon Levi var pludselig blevet meget rig. Omstændighederne, hvorunder det skete, vare i visse Maader poetiske, i andre ikke; men det er dem, jeg nu agter at fortælle.

Simon Levi sad en Fredag Aften i sin lille, tarvelige Stue og nød efter Ugens Slid Sabbatens Hellighed i dybeste Fred. Efter Gudstjenesten havde han med sin Søster Gidel spist en god Suppe og Steg, derpaa sagt Takkebønnen og sunget et Par af Davids Psalmer. Gidel havde sagte nynnet lidt med, indtil Broderens ensformige, dæmpede Sang og hendes egen Nynnen havde bragt hende til at blunde; hun sad med foldede Arme i et Hjørne af Sofaen og nikkede, og Maaden, hvorpaa hun saa halvt vaagnede og et Øjeblik nynnede igjen, viste, at hun bebrejdede sig selv ikke at synge med, længe efter at Broderen havde ophørt at synge. Han havde fremtaget en Hrummisch (hebraisk Bibel) og var efterhaanden bleven aldeles optaget af Læsningen. Medens han saaledes sad der, med den gamle Fløjlskalot skudt tilbage og en Tot graasprængte Haar strittende frem over Panden, var det egenlig ikke dyb, blid Tro eller Gudsfrygt, der malede sig i hans skarpe, kantede Ansigt, skjønt der aabenbart var en religiøs Stemning tilstede. Men der var tillige og væsenlig en ejendommelig Tilfredsstillelse, en dæmpet Triumf, som om han havde en Proces og hørte sine Vidner afgive al den Forklaring, han ønskede. Det var ogsaa en Proces: de sex Hverdage stode i hans Fantasi stævnede for den syvende Dags Domstol; med de sex Hver-

dage fulgte hele Virkeligheden, og Alt tilsammen blev gjort til Intet eller til lutter Skin og Blendværk overfor de store Begivenheder og de store Forjættelser, som vedkom ham og hans Slægt. Han beviste ikke ud af noget Raisonnement, at Biblen havde Ret; men Biblen beviste ham som eneste Realitet, at alt Andet havde Uret. Engang imellem rakte han uden at vende Blikket fra Bogen Haanden ud og tog lidt af sin Dessert: graa Ærter. Det var dog ikke den Suppe, som almindelig kaldes graa Ærter. Ærterne vare kogte i salt Vand uden at briste og spistes enkeltvis og kolde. Som stor Delikatesse drak han undertiden lidt Øl til. Foragter hans Smag, I kristne Gourmands; men misunder ham hans Mave.

Naar Alt kommer til Alt, kan det være en saadan Mand ligegyldigt, om Rigdommen eller „Lykken", naar den er paa Vandring, træder ind i hans Hus eller ej. Men Skæbnen vilde det nu saa; det store Budskab kom overraskende, pludseligt og med Magt. Phillips eller Philpots var død barnløs i Buenos Ayres og havde efterladt sin store Formue, efter Fradrag af nogle Legater, til lige Deling mellem Ferdinand Carøe, der havde reddet hans Liv, og Simon Levi, der engang havde staaet ham bi med al sin Formue. Den danske Konsul derovre havde gjort Indberetning om Sagen til Udenrigsministeriet, og en af dettes Embedsmænd, en Legationsraad, havde selv paataget sig at opsøge Simon Levi for at se, hvordan en Mand og en Jøde saa ud, naar han pludselig blev rig.

Da det bankede paa Døren, antog Levi, at det var Schabbasgoien — den Kristne, der for Betaling eller af Venskab paatager sig at pudse Lyset og lægge i Kakkelovnen paa Sabbaten, da man ikke tør røre ved Ild — og efter at have sagt: Kom ind! og hørt Døren aabne og lukke, uden at Tanden paa Lyset blev kortere, sagde Simon uden at vende sit Blik fra Bogen et utaalmodigt: „Nu?" eller egenlig: „Nuh —?"

Den Fremmede forstod det ikke, men fandt maaske sin Fornøjelse i at gjøre Situationen endnu lidt mere pikant, og blev derfor staaende i Tavshed, hvorfor Simon Levi lidt efter tilføjede: „Nuh! Hvorfor snyder De ikke Lyset?"

Den fremmede Herre fandt det morsomt, tog Lysesaxen og pudsede Lyset.

„Se saa til Kakkelovnen," sagde Levi, stadig med Øjnene i sin Hrummisch.

Legationsraaden følte sig dragen ind i Æventyret som en Haroun al Raschid og nedlod sig ogsaa til den nye Tjeneste, der blev begært; men Ilden var gaaet ud, og at gjøre Ild paa var ham dog for meget. Han sagde derfor: „Ilden er gaaet ud."

Stemmen syntes Levi saa underlig fremmed, og han løftede Blikket op fra sin Bog. „Hvad er det?" sagde han ved Synet af den fine, fremmede Herre, „hvad er det? Hvem er De? Hvad vil De her? Hvad har De her at bestille?"

„De bad mig om at lægge i Kakkelovnen."

„Hvem er De? Hvad vil De?" vedblev Simon Levi ganske uhyggelig tilmode.

„Jeg er kommen for at tale med Kommissionær Levi."

„Jo, det er mig," sagde Simon Levi.

„Ja, det formoder jeg. Men jeg skal tillige spørge, om De kan bevise, at De er Hr. Simon Levi."

„Bevise? Hvem tvivler?"

„Jeg tvivler ikke. Men kan De godtgjøre, at De er den Simon Levi, der er født i Fredericia og har lært Handelen hos en Hr. Heymann?"

„Godtgjøre det? Hvorfor skal jeg godtgjøre det? Jeg kræver ikke min gamle Principal. Han kan ligge rolig i sin Grav, og i Aften er det min Helligaften. Undskyld."

„Ja, men er det ikke Dem, der har kjendt en Hr. Phillips eller Philpots?"

Nu mærkede Levi, at der var Noget, og det var, som om det elektriske Stød, der gik igjennem ham, meddelte sig hans Søster; men uagtet hun var vaagnet helt op og saa paa den Fremmede med al Magt, gav hun dog intet Tegn paa Liv eller Deltagelse uden ved saa umærkelig som mulig at skille Armene fra hinanden.

„Phillips?" sagde Levi. „Kommer De fra Sydamerika? Vær saa artig at sætte Dem ned."

„Nej, jeg er Legationsraad — —, og jeg kommer fra Udenrigsministeriet."

Nu spurgte Levi ikke med Ord; han saa.

Legationsraaden vedblev: „Hr. Phillips eller Philpots er død."

„Død?!" raabte Levi. „Phillips død! .... Stakkel! .... Boruch dajon emmes![1]) .... Hvad døde han af? .... Um! Um! Phillips død!"

„Ja, og har testamenteret Dem tohundredetusinde Daler."

„Tohundredetusinde Daler? Hvem er De?"

„Jeg er Legationsraad — —"

„Kan De bevise det?"

„Her er mit Kort," svarede Legationsraaden smilende; „men De kan, hvad Dag De vil, henvende Dem i Ministeriet og faa al nærmere Underretning."

„Drømmer jeg?" sagde Simon Levi; „Gidel, hørte Du det?"

„Jeg ved ikke, Simon; jeg tror det," svarede Gidel blidt.

„Hvad sagde han?"

„Han sagde, at Phillips var død og havde testamenteret Dig tohundredetusinde Rigsdaler.

„Og Du har hørt, at han kalder sig Legationsraad og er sendt fra Udenrigsministeriet?" vedblev Levi med et næsten truende Blik paa den Fremmede — et Blik, der optog hans Signalement og ligesom vilde holde ham fast som Gidsel.

Legationsraaden sagde: „De vil finde Alt, som jeg har sagt, og jeg kan tilføje, at De rimeligvis er bleven forurettet noget. Udenlands tumler man med saadanne Boer og lader saa lidt som mulig slippe bort. Men 400,000 Rd. er dog ogsaa en kjøn lille Skilling at dele. Jeg gratulerer Dem. God rolig Nat!"

Da han var gaaet, saa Simon og Gidel paa hinanden med et næsten dumt Blik. De vare udvortes sløve af indre Betagethed. Det er meget mere poetisk at tænke sig en saadan Rigdoms Komme end at opleve den. Naar man tænker sig den, saa er Rigdommen ikke materiel, en Bunke Sølv, Guld eller Sedler, men Længslers Opfyldelse, Idealers Opnaaelse, en stor Mængde Billeder af Lykke, der vise sig paa Tilværelsens Tærskel, medens

[1]) Velsignet være den retfærdige Dommer!

Sindet mer eller mindre tydelig ser i Baggrunden en besynderlig Lysskikkelse, en Aand, en Fe, selve Lykkens Gudinde, med hvem man føler sig i hemmelighedsfuldt Slægtskab, og ved hvem man et Øjeblik er som omskabt, idealiseret. Kommer derimod Rigdommen i Virkelighed, saa gjør den vel et Øjeblik Overraskelsens store Indtryk; men strax efter opstaa, i Stedet for Fantasiens eller Skjønhedens Billeder, Planer, der møde Begrænsning, maaske Ængstelse. Den virker næsten fysisk, spørger Organerne, hvad Nydelse de ville have, og lader dem paa samme Tid føle deres Endelighed. Som enhver pludselig Realitet passer den sjelden fuldstændig ind i den givne tilvante; den vil i Reglen synes at komme for sildig; der følger en Slags Smerte med, og i et Tilfælde som Levis forøges denne Smerte ved, at selve Rigdommen med al sin Realitet dog mangler Noget: den er kun tilstede som Bebudelse, Pengene ere ikke i Huset.

Endelig fik Simon Levi saa temmelig hele sin Natur tilbage, og han begyndte at tale.

„Rig? Tohundredetusinde Daler .... Gidel, kan Du forstaa det? Kan Du mærke det paa Dig selv, at Du er en rig Pige — for det er Du! Naar jeg er rig, er Du ogsaa rig — Narrestreger, Du har baaret Halvdelen af min Fattigdom .... naa, jeg vil ikke sige Halvdelen .... Men er der sket nogen Forandring? Vi er rige Folk .... Hvad er det at være rig? Gidel, det svimler for mig. Kan jeg spise mere? Jeg er ikke sulten. Kan jeg drikke mere? Kan jeg strække mig tre Alen og blive en Garder? — Du skal have en sort Silkekjole, Gidel .... Men naar Du saa har en sort Silkekjole? Engang skal vi Alle lægges i vor Ligkiste, ligesom stakkels Phillips — um! Stakkel! — Vi skal i et Stykke Lærred og med en Smule Jord under vores Hoved — hvad er saa Penge? Kan Du tage dem med? Narrestreger, Noget maa der være derved, en Mand fra Udenrigsministeriet løber ikke med Snak .... Tohundredetusinde Rigsdaler, totusinde Gange hundrede Rigsbankdalersedler .... ottetusinde Rigsdaler om Aaret til 4 pCt., og vil jeg være en Nar og gjøre 4 pCt. — hvad skulde jeg saa tage mig for? — Lad os blot sige 5 pCt., det er 10,000 Rdl. om Aaret .... 10,000 Daler om

Aaret, Gidel! Det er 30 Daler om Dagen .... Men lad mig in Emmes[1]) have 30 Daler om Dagen! — hvad saa? Tredive Daler om Dagen, hvad er det? — Gidel, jeg vil sige Dig Noget, som vi ikke har talt om, siden vi var ganske smaa Børn: min Ryg er ikke rigtig lige som andre Menneskers. Narrestreger, jeg har baaret paa det nu i saa mange Aar og ikke sagt det; men kunde jeg for 27 Rdl. om Dagen blive af med den lille Pukkel og beholde 3 Rdl. sikkert og blive en ung Mand, eller for 3 Rdl. om Dagen blive af med Pukkelen og beholde 27 Rdl., saa vilde jeg forstaa 30 Daler om Dagen! Men hvad skal jeg nu med 30 Daler om Dagen? Pukkelen bliver, og de 200,000 Daler kommer maaske ikke, og det er bedre ikke at tro derpaa — endskjønt, Narrestreger, en Mand fra Udenrigsministeriet kan ikke holde Folk for Nar — — Gidel, hvad nytter det at være rig, naar man ingen Penge har? Her sidder vi to rige Folk — kan Du se det paa mig? Kan jeg se det paa Dig, Nebbisch[2])? Hvad mener Vorherre med det? Vil han gjøre Nar af os to Gamle? Naa, lad os sige: han vil ikke gjøre Nar, men at det er hans Vilje, at vi ikke skal mangle paa vore gamle Dage. Velsignet være Gud! — Gidel, jeg vilde ønske, jeg kunde sove inat."

Han gjorde en Bevægelse som for at gaa ind i sit Sovekammer, men standsede pludselig og sagde:

„Og hvad vil min Broder, den Vindbeutel, sige?"

„Han vil blive glad," sagde Gidel.

„Jo, han vil blive glad! Og hvordan vil han blive glad? Han vil strax laane 400,000 Rd. af mig — Gidel, jeg siger Dig, jeg paalægger Dig: Du maa ikke sige Noget om de 200,000 Rd."

„Men, Simon, tror Du da, det kan blive skjult?"

„Skjult? Hvem siger, det skal skjules, at jeg har arvet en Smule? Hørte Du ikke selv, han sagde, jeg var bleven snydt, jeg skulde haft meget Mere? Hvis de kunde have snydt mig endnu mere, havde de gjort det, Du kan sværge en Ed derpaa! Nu, lad de Schweilim (Kæltringer) til Gjengjæld gjøre mig nogen Gavn — lad os sige — Vorherre bevare's, det være sagt i en god Stund, og jeg vil

[1]) Virkelig. [2]) Du Stakkel.

ikke tages paa Ordet — men lad os sige, de har snydt mig for 180,000 Rd., saa har jeg 20,000 Daler tilovers at fortælle min Broder om, den Vindbeutel."

„Han er for stolt til at komme og bede Dig om Noget, Simon," sagde Gidel; „men Maser maa Du jo give, og Du kan ligesaa godt tilbyde ham det som en Fremmed."

„Min Broder stolt! Jo, han er stolt! Imod hvem? Imod mig, fordi jeg er en fattig Mand! Og imod Dig, fordi Du er en fattig Pige! Men det gjør ikke Noget! Han har Lov til at være stolt! Han skal være Familiens Første! Gjør det Dig ikke ondt, at det ikke er ham, der arver?"

„Simon, Simon dog!" sagde Gidel næsten grædende; „er det den Velsignelse, som Rigdommen bringer i Huset?"

„Hvad sagde jeg da, Gidel? — Narrestreger, tør Dine Øjne, Din Broder Simon gjør Dig ingen Fortræd. Sig ikke noget ondt Ord om Rigdommen. Den bliver nok til Velsignelse, den skal blive til Velsignelse, med Guds Hjælp! Du og jeg skal have det godt paa vore gamle Dage. Hvem ved, maaske faar Du en Frier .... och, nu ved jeg, Gidelche, hvorfor Du vil have det bekjendt om alle tohundredetusinde Daler: Du vil forgyldes fra Top til Taa, saa kommer de løbendes!"

Gidel lo og sagde: „Jo, det var Grunden."

„Hvor gammel er Du, Gidel lebe lang! — lad mig se, syv og fyrre — in Emmes, Gidelche, Du kan blive gift endnu: jeg betaler."

„Spøg nu ikke saadan, Simon. Lad mig være en gammel Pige og blive hos Dig, til jeg lukker mine Øjne."

„Gidel, det maa Du ikke tale om. Ved Du, siden jeg begyndt at blive ældre, har jeg tidt haft en Tanke, og den kom nu igjen med de mange Penge: Hvad nytter det Altsammen til? Alle vi Mennesker skal ud og begraves. Enten skal jeg dø før Dig eller Du før mig, og begge Dele er saa tungt, Gidel."

„Tal nu ikke derom, Simonche. Vi bliver sammen, vi To."

„Ja, hvis Du ikke gaar hen og gifter Dig."

„Simon!"

„Nu, nu, jeg skal aldrig sige det mere, undtagen naar

Du forlanger, at Folk skal vide om alle de tohundredetusinde Daler."

„Naar Du ikke vil have det, Simon, skal jeg ikke tale."

„Naar Du ikke taler, taler jeg heller ikke. — Lad os nu gaa iseng. God Nat, Gidelche! Prøv nu, hvordan en rig Pige sover!"

Det er nu nødvendigt at sige et Par Ord om den Broder, Simon Levi havde, og hvem han kaldte Vindbeutlen, af mange Grunde. Dels var Broderen en velvoxen, smuk Mand, der havde sluttet sig, rigtignok paa overfladisk Maade, til den kristelige Aand og Tænkemaade og ganske anderledes havde Omgang med Kristne end Simon. Der var i denne hans Lethed Noget, som Simon Levi allerede Aar tilbage havde kaldt Vindbeutleri. Men dernæst havde Broderen i Henhold til sin Omgang med de Kristne kristnet eller moderniseret lidt paa sit Navn. Egenlig hed han Mordochai, men var fra Barn af bleven kaldt Mortche, og den sædvanligste Oversættelse deraf er Marcus. Men da ogsaa dette lød temmelig stærkt jødisk, havde Mortche efterhaanden formildet det til Martin, hvilket for Simon var et nyt Vindbeutleri, skjønt ganske i Enhed med det Øvrige. „Min Broder Mortche Martin," plejede han at kalde ham, men kun til Søsteren Gidel; thi Simon var endnu en fattig Mand og kritiserede ikke højt. Men naar der var Anledning, plejede han at tilføje: „Naar Mortche bliver til Martin, hvad bliver saa Simon til?" Saa kunde han sidde og udfinde alle Navne fra Søren til Sidse og halvt ærgre sig, halvt more sig derover; thi hvad skal en fattig Mand gjøre? Han maa efterligne Bien og stræbe at suge lidt Fornøjelse ogsaa af det, der er bittert. Dette var altsaa det andet Vindbeutleri. Det tredje og væsenligste var, at Mortche eller Martin egenlig sad i smaa Kaar, men slog forholdsvis stort paa. Han var nu engang ligesaa sangvinsk, som Simon var melankolsk, antog, at Vorherre nok vilde sørge for ham, blot han holdt sig rask og munter. „Jeg bliver dog aldrig rig

nok til at efterlade min Søn og Datter Noget," sagde han sædvanlig, „lad dem saa have en glad Ungdom med min Kone og mig og lære at omgaas Folk, og efter min Død ville de gjøre, som jeg gjorde efter min salig Faders Død: jeg fik det Brød, jeg skulde have. Hvad nytter det at være kritlich og sætte sig graa Haar i Hovedet før Tiden?" Det kunde Simon Levi ifølge sin Natur ikke tilgive, tilmed da Broderen som Følge af denne Filosofi aldrig havde Noget eller i hvert Fald kun meget Lidt tilovers til Søsteren Gidel, men lod Simon ene sørge for hende. Naar Tanken gik i den Retning, sagde Simon til Gidel: „Din Broder Mortche."

Af alle Tegn paa, at Mortche eller Martin slog for stort paa, var intet Simon mere ubehageligt end, at han om Sommeren havde Markiser. Simon boede i en lav Stue-etage paa Skyggesiden, Broderen i en 3dje Etage paa Solsiden, og Simon følte derfor ikke, at Broderen kunde være synderlig plaget af Sol; men Et vidste i alt Fald Simon, og det var, at hans Forældre og Bedsteforældre ikke havde haft Markiser. Disse tre hvide Markiser udenfor Broderens Vinduer vare for ham som Flag, der vajede betydende om en unaturlig Ærgjerrighed, Glæde eller Lystighed, og aldrig kunde han gaa forbi uden at se op og mumle: „Markiser! Vore Owaus Owauseinu[1]) Markiser!" — Men det var Altsammen en dulgt Mumlen, Simon var en fattig Mand.

Imidlertid vare Mortches eller Martins Børn blevne fuldvoxne, og han talte om, at hans Søn Frederik — i Synagogen var han ved sin Fødsel bleven kaldt Schlaumo, efter Bedstefaderen; men Schlaumo eller Salomo kan ordret oversættes ved Frederik — skulde overtage Forretningen, og samtidig blev der saa smaat talt om, at Frederik var forelsket i den smukke Rikke Jacobsen. Smuk var hun, og en livlig, god Pige havde hun ogsaa Ord for at være; men det var det Hele; thi Jacobsen kunde netop slaa sig igjennem. Men dette lod ikke til at bekymre Mortche eller Martin; han sagde: „Hvor Meget fik jeg med min Kone?" — Nogen fuldfærdig Forlovelse var det ikke; men man „talte om" de to unge

[1]) Fædres Fædre.

Folk, og Simon Levi kunde, da han ogsaa kjendte den unge Pige, ikke lade være at føle Noget derved. Han udtalte sig imidlertid ikke derom til Tredjemand; men til Gidel sagde han, første Gang Sagen var paa Bane: „Wenn zwei Meisim tanzen, wer bezohlt die Leisim?“[1]) Hans Mening var, at eftersom Frederik var et kjønt og flinkt, men uformuende Menneske, burde han gjøre et godt, d. v. s. formuende Parti. Men det er i Grunden et Spørgsmaal, om Simon Levi havde denne Mening uden med Forstanden; af Hjertet kunde han enten blot ønske de to unge Folk god Lykke eller ogsaa, fordi han selv var saa overset, være fornøjet med, at Broderen ikke blev knyttet til en rigere Familie og saa fik fuldstændig Ret med sit „Vindbeutleri“.

Saaledes stode altsaa Sagerne paa det mærkelige Tidspunkt, da Simon Levi fik Budskab om sin store Arv.

Denne Nat sov Simon ikke meget. Saasnart han var fjernet fra Lyset, der havde skinnet paa den Fremmede, og fra Gidel, der havde set og hørt ham, tabte Sagen i Tilforladelighed, og han maatte gjenfrembringe den ved Hjælp af Sandsynlighedsberegninger eller rettere ved Overvejelse af det Usandsynlige i, at Nogen her skulde kjende Philpots og vide Noget om hans Ungdomsforhold til ham, Levi, og betjene sig deraf til en grusom Spøg. Men hvergang Sagen saaledes blev ham sandsynlig, blev den igjen for stor til at kunne være rigtig sand, og en ny Uro fremkom ved Tanken om, hvorvidt han havde Ret til næste Dag, Sabbat, for at faa Vished at gaa til Udenrigsministeriet i en Forretningssag. Han beviste for sig selv, at Synden egenlig ikke var stor eller i det Mindste var tilgivelig, og faldt i en kort Blund derved; men da han vaagnede og stod op, kom Betænkeligheden igjen. Dels blev han angst ved Tanken om at staa overfor en Mand, der vilde give ham en pludselig, afgjørende, maaske sønderslaaende Vished, dels havde han en overtroisk

[1]) ɔ: Naar to Døde danse, hvo betaler saa Musikanterne.

Følelse af, at Rigdommen kunde svinde bort, hvis han i ringeste Maade fristede Gud og greb efter den netop paa Sabbaten.

Da han paa samme Tid som ellers kom til Synagogen og upaaagtet som ellers gik til sit Stade i en af de nederste Rækker i Sidegangen, sagde han til sig selv: „Øj, nu skulde der med tommelange Bogstaver staa skrevet paa mig: Her kommer en Mand paa tohundredetusinde Daler — saa skulde vi se! Hvad skulde vi se? Nej, vi skulde ikke se! De vilde spørge: Simon, hvor er de tohundredetusinde Daler?“ — Hans Naboer, Folk i smaa Kaar som han selv, hilste ham med Ønsket om en god Sabbat. Da den egenlige Gudstjeneste ikke var begyndt, fik man ogsaa lidt Tid til at spørge hinanden om, hvorledes Ugen var gaaet. En trak jovialt paa Skuldren og sagde, man maatte finde sig i, hvad der blev En undt. En anden klagede over de daarlige Tider. En Tredje sagde, at han den foregaaende Dag havde gjort en uventet god Handel og tjent tyve Daler. — „Kontant?“ spurgte Simon Levi. „Ja.“ — „Pyscht, det er Mere, end jeg kan sige!“ — Denne Tvetydighed morede ham; men han var besynderlig tilmode: som en Kongesøn, hvis Slægt var bleven opdaget, og hvis Fødselsbeviser vare hos Kongen til Afgjørelse, eller som en Fugl, hvis Vinger skøde ud, og som snart skulde flyve op, til almindelig Forbavselse for dem, der havde trot den en lille, skrutrygget Kommissionær. Som det ofte gaar os, naar vi ret inderlig ønske Noget for os selv: at Hjertet synes at svulme af inderlig Kjærlighed til Gud, der kan give os det Attraaede, saaledes blev Simon meget religiøst rørt og lovede i store, men ubestemte Træk, hvilken Mand han vilde blive for Synagogen og Menigheden. Saa kom en Mand ind, om hvem han vidste, at han ejede en halv Million. Det var en anselig, svær Mand, selvbevidst at se til, men tillige med et Udtryk af Alvor og Fromhed. Han gik op til sin Plads nær ved Bedepulten. En Jomfru, der fra Galleriet ser sin Elsker træde ind, kan ikke følge ham med mere Opmærksomhed end den, hvormed Simon Levis smaa, skarpe Øjne fulgte hvert af denne Mands Skridt. Han blev ikke modtaget af Nogen med slavisk Ærbødighed; Ingen nik-

kede dybere til ham end han til dem; men alligevel var der i det fortrolige Blik, hvormed de Fornemmere hilste, i den Agtelse, der laa ligesom i Atmosfæren omkring Manden, Noget, der sagde Simon Levi, at dette ikke erhvervedes ved tohundredetusinde Daler eller Mere, men tillige ved Fødsel, Familieforhold, et helt Livs Virksomhed. Med skarp Forstandighed opfattede han sin egen Persons Begrænsning og følte, at i en vis Henseende vilde Rigdommen blive ham en Smerte. Paany og bestemtere end den foregaaende Aften stod det for ham, at Ingen skulde vide rigtig Besked om Arven, at han ikke vilde søge Rigdommens Pynt, men dens Virkelighed, og saa kom der et Øjeblik, men ogsaa kun et Øjeblik, hvor den blev ham ligegyldig.

Næste Morgen tidlig rejste han til Fabriken ved Helsingør og spurgte Carøes, om de vidste Noget. Han vilde, syntes det, nærme sig Afgjørelsen ad saa lang en Omvej som mulig. De svarede, at der var kommet en Forespørgsel; men eftersom Ferdinand og hans Kone var borte — Ferdinand havde faaet Skib at føre — vidste de ikke Andet end, at der nok var tilfaldet Ferdinand Arv fra Sydamerika.

Levi drog Vejret dybt. Her mødte han altsaa Sagen i Skikkelse af Virkelighed. Han sagde: „Jeg spør, fordi det interesserer mig, at Hr. Carøe bliver rig, og fordi jeg ogsaa faar en Smule ved samme Lejlighed."

„Skal De da ikke dele lige med Ferdinand?" spurgte man.

„Jeg skal have en Del; men det er store Kæltringer derovre i Sydamerika, og jeg faar ikke mere end tyvetusinde Daler. Men det er ogsaa godt! Jeg er meget godt fornøjet!"

De umistænksomme Carøes antoge det for Sandhed, og Levi følte sig sikker paa, at naar der fra denne Side blev fortalt om Sagen, vilde den blive fremstillet i den Skikkelse, han ønskede.

Men han kunde ikke forhindre, at Rygtet snart udbredte sig i Kjøbenhavn og ikke blot fortalte Sandheden, men langt overdrev den. Som klog Mand valgte han da, ikke at stille sig imod Strømmen, mens den var stærkest.

„Jo," sagde han, „jeg arver en Million. Vil De give mig nihundredetusinde Daler for den?"

Kom en og spurgte, om det ikke var tohundredetusinde Rigsdaler, saa svarede Levi: „Vil De gjøre Nar af mig? Under De mig ikke mere end tohundredetusinde Daler? Det er trehundredetusinde Rigsdaler og Staldrum og Vognremise og Alting frit i Huset. Værs'go at besøge mig, naar jeg faar min Vognremise."

Fiffig var han; men han havde ogsaa med snu Folk at gjøre, der ikke let tabte Sporet, om ogsaa han søgte at udviske det. Adskilligt kom imidlertid til og gjorde Folk usikre. Det varede længe, inden Pengene virkelig indløb, saa længe, at man allerede trak paa Smilebaandet ad de Guld- og Sølvgruber, som Simon Levi havde i Peru og Mexico. Da Pengene saa endelig kom, skete det ikke paa engang, men i Terminer, saa at selv velunderrettede Folk modsagde Rygtet om de store Summer. Og dengang var der endnu ikke i Kjøbenhavn en skarptskuende Ligningskommission, der forhindrede en ærlig Mand uden Borgerskab fra at sidde stille sammenbøjet over sine Rigdomme uden at svare Skat deraf eller endog offenliggjorde ham i „den grønne Bog".

Saaledes fik Levi sit Ønske opfyldt. Men da saa det Hele eller Størstedelen af Arven var indkommet, grebes han af en stor Inkonsekvens. Han havde lidt saa meget, af Misundelse, af Skadefryd, af alle de Stemninger, som opkom ved Rygternes Skiften. Han var bleven rykket ud fra hele det Lag, den Klasse af Mennesker, han hidtil havde tilhørt, om ikke med Venskab, saa dog med den Slags Kammeratlighed, der kommer af fælles Vilkaar. Et Øjeblik var han blevet dem for rig, et andet Øjeblik havde han kun været en Sæbeboble med Rigdommens Farver; derpaa var igjen kommet en Slags Agtelse, den Agtelse, der socialt altid ydes en formuende Mand; men hermed var ikke fulgt Venskab og Omgang: han havde faaet Rang i en højere Klasse, men kun en titulær Rang, Personen blev udenfor, var og blev den lille Kommissionær uden Dannelse og Indflydelse. Smertet af dette vilde han pludselig svinge Tryllestaven og træde frem i hele sin Herlighed. Han havde paa en Højtid givet 500

Rd. til de Fattige; i den Anledning beærede man ham i Synagogen med en Mitzwo, Fuldbyrdelsen af en Ceremoni ved Thora, og da den Slags Ting ordnes i Forvejen med samme Omhu som nogen Hofceremoni, havde han kunnet forberede sig paa Dagen og gjøre Anstalt til et stort Festmaaltid hjemme hos sig. Der manglede kun Gjæster; men dem indbød han i Synagogen. Han henvendte sig først, med Angst og Ydmyghed i Hjertet, til hin anselige, rige Mand og bad ham om den Ære o. s. v. Den anselige Mand besluttede, eftersom Indbydelsen kom i Synagogen, at gjøre en Gud velbehagelig Gjerning og nedlade sig; han svarede med sin dybe Gutturalstemme: „Jo; hvorfor ikke? For en Gangs Skyld. Jeg vil komme.“ Andre svarede paa en mere dannet Maade Ja, atter Andre undskyldte sig. Levi indbød ogsaa et Par Fattigere, gamle Bekjendte. En af dem havde nøje givet Agt paa, hvem han først indbød, og svarede: „Jeg er for simpel til Jert ny Kompagni. Lige Børn lege bedst.“ Der var for Simon en grum Ironi i de sidste Ord, og mod Sædvane havde han ikke et Ord rede til Svar.

Selskabet begav sig hjem til ham, og egenlig gik Alt meget ordenligt, undtagen for Simon. Han kunde atter og atter sige sig selv: „Jeg er en Mand paa tohundredetusinde Daler“; men han var ikke istand til at skyde sig selv personlig i Vejret og udføre en Værts Rolle med Frihed. Han vidste, at Værten vel er den Ringeste i sin Stue, men dog tillige den Første, at han skal hædre den mest ansete Gjæst paa den rette Maade, o. s. v. Men hvergang han med en Værts Ret vilde nærme sig hin anselige Mand, følte han sig som i Skyggen af et Taarn, der ragede op over ham, ikke blot i Forhold af 500,000 til 200,000, men med det Ubeskrivelige, mange Aars Avtoritet. Uvilkaarlig var han efter nogle Minuters Forløb kommen til at staa i en Krog, i Samtale med den fattigste Gjæst. Han følte det Skjæve i sin Stilling og greb enhver Lejlighed til at komme ud af Stuen og være borte fra det Hele. De to aldrende Søskende havde et skrækkeligt Øjeblik i Sovekamret. Man skulde gaa tilbords, og Simon mente, at Gidel skulde gaa ind og tage den fornemme Mand. Gidel vilde nok gaa ind, men mente, at den fornemme

Mand maatte tage hende; „men hvis han ikke gjør det, Simon?" — „Hvis han ikke gjør det?" sagde Simon blegnende af Angst og Vrede og ude af Stand til at røre sig. — „Simon leb," sagde endelig Gidel, „tilbords maa de. Gaa Du ind og sig til ham: Seid mauchel[1]), og før ham tilbords." — Simon svarede efter nogen Tøven: „Jeg vil gaa ind og sige ham: Seid mauchel, og naar han ikke vil være mig mauchel — na! saa lever jeg dog imorgen, hvis det er den almægtige Guds Vilje!"

Ved Bordet kunde naturligvis ikke indtræde den Selskabelighedstone, som beror paa Fællesskab i aandige Interesser. Hvor høj Betydning Religionen end har, er det dog hverken i Kirken eller i Synagogen, at man iflæng skal vælge sit Selskab. Men der vil blandt tilfældig sammenførte Jøder i Reglen være noget Fælles, som Underholdningen kan ty til, og det er Interessen for „polske" Historier. En besynderlig Naivitet blandet med Fiffighed, Uforskammethed, slaaende, funklende Vid, Selvironi, synes fortrinsvis at udmærke de polske Jøder, og Anekdoter om dem spredes fra Leipzig Messen ud over alle de Lande, hvor Jøderne forstaa det Jargon, den Blanding af Tysk og Hebraisk, som kaldes „Mauscheln", og som ved sin ejendommelige Rhytmus og sine Ordspil giver disse Historier deres egenlige Kryderi. Under Maaltidet, som i Førstningen var tavst og stift, begyndte først En at fortælle sin Sidemand en saadan Historie, en Anden huskede en, som ogsaa var god, og en Tredje havde hørt en ny. Snart var man saa gemytlig, som fælles Latter kan gjøre et Selskab. Den anselige Mand gjorde ikke Fordring paa at føre Ordet, men tillod godmodig, at man morede ham med at fortælle. Ved at iagttage denne Sagernes lykkelige Gang svømmede Simon Levi i Henrykkelse og begyndte at tro sig en sand Balboes, en stor Vært. Men Skæbnen vilde, at han af ganske Lidet skulde styrtes fra sin Højde. I et kristent Bordselskab, hvor der blev fortalt saa morsomme Historier, vilde Stemningen stige og blive forhøjet af Vinen. Men Jøderne drikke meget lidt. De komme ikke let ud af deres Natur, ud af den hele Besindighed, passende for praktiske

[1]) Undskyld.

Folk og for religiøse Folk, som vide, at Maaltidet skal endes med en værdig Fremsigelse af den lange hebraiske Takkebøn. Man ophører aldrig ganske at være en Menighed, hvis religiøse Præg er blandet med et nationalt. Derfor skete det, at den Gemytlighed, som de polske Historier havde fremkaldt, slog over i en vis hjertelig, fortrolig Tale om jødiske Forhold i Almindelighed, om Jødernes Skæbne her og i andre Lande. Etsteds var der en Forfølgelse at omtale, et andet Sted havde en eller flere Jøder svunget sig højt. Jødernes Fejl bleve omtalte, og som Exempel blev nævnet En, der etsteds udfordrede de Kristne med sin Rigdom, altid vilde trænge sig frem, intrigerede, gjorde sig vigtig, men var bleven ydmyget.

Den anselige Mand tog nu Ordet og sagde: „Geschieht ihm Recht! Hrutzpo![1]) Der skete ham ganske Ret! Man stiller sig ikke paa Taaspidserne, om ogsaa man er en rig Mand. Penge er Meget. Penge er ikke Alt."

Den anselige Mand tænkte maaske ved disse Ord aldeles ikke paa Simon Levi, og de Andre heller ikke, i første Øjeblik. Men Simon fornam dem strax som en Hentydning, og mulig var det Udtrykket i hans Ansigt, der bragte de Andre til at høre Ordene endnu engang. Selve Samtalens Natur havde hidført en Pavse; nu blev den pinlig, og Ingen kunde komme ud over den. Der faldt et Vink om, at det var Tid at bensche (sige Bordbønnen), og Simon kom derved ud af den Art Stivkrampe, som havde betaget ham. Men han forglemte sig i den Grad, at han, i Stedet for at indbyde den Værdigste eller Fornemste til at sige Bønnen for, selv sagde den. Medens han med alle ydre Tegn paa Devotion, med lukkede Øjne og gyngende Overkrop, fremsagde Bønnen, huskede han sin Fejl, fortrød den, men var dog paa en Maade tilfreds med den, af Trods og Vrede, tænkte paa sin Rigdom, fandt den utilstrækkelig, var ulykkelig.

Da det Hele var forbi og Gjæsterne vare gaaede, sagde Simon Levi efter en lang Tavshed til sin Søster: „Na, en Gang er ingen Gang! En Gang har jeg været meschugge[2])."

[1]) Uforskammethed. [2]) Gal. — Men der er noget uoversættelig Komisk i Ordet meschugge.

Efter ny, lang Tavshed tilføjede han med den besynderlige jødiske Selvironi: „Hør, Gidel, ved Du hvad? Jeg forstaar det ikke. Man siger jo, at Lykken er en Nekeivo[1]). Nu, hun skal være velkommen! Men hvad vilde hun hos mig? Jeg forstaar det ikke. Hvorfor gik hun ikke heller til en ung, smuk Mand? Kan Du forklare mig det?"

Gidel svarede: „Vil Du vide det, Simon?"

„Om jeg vil vide det! Hvorfor spør man? Kan Du svare?"

„Fordi en ung Mand maaske vilde beholde Alting selv; men Du kan give unge Mænd."

„Um!" sagde Simon og kom pludselig tilbage i en Tankeretning, der slet ikke var ham behagelig.

Længe før han fik alle tohundredetusinde Daler under Laas og Lukke, strax ved første Indbetaling, var et pinligt Spørgsmaal indtraadt for Simon Levi. Det var om Maser. Ifølge Loven skal man give Tiendedelen af, hvad man erhverver, til de Fattige, og der er mange flere Jøder, end man tror, som den Dag idag efterkomme denne rent moralske Lov. Men da Simon Levi begyndte at tænke paa denne Pligt og anstille Betragtninger derover, syntes der ham en stor Forskjel mellem, om en Mand sad i et jevnt Erhverv og deraf aarlig gav Tiende, eller om han pludselig fik en stor Driftskapital. Skulde han ifølge Lovens Bogstav give Tiendedelen af den hele Kapital, altsaa 20,000 Rd., eller aarlig Tiendedelen af Kapitalens Renter? Tilsyneladende vilde Resultatet i begge Tilfælde blive et og det samme; men Regningen var denne: Hvis jeg paa engang giver 20,000 Rd., saa maa jeg fremtidig hvert Aar endvidere give Tiendedelen af Renterne af de øvrige 180,000 Rd., hvorimod, hvis jeg beholder de 20,000 Rd., saa kan jeg aarlig give Renterne af dem, og det kan da forslaa for det Hele. „Tyvetusinde Rigsdaler paa engang!" tilføjede Simon ved sig selv. „Hvilken retskaffen Kjøbenhavner vil give 20,000 Rd. paa engang, fordi han faar en Smule Arv fra Sydamerika? Hvem vilde være nærmest dertil? Min Broder! Trænger han? Har han ikke Brødet i Huset? Fik han tyvetusinde

[1]) Kvinde.

Daler, han vilde flyve op og skrige Kykiliky som en Hane og træde mig paa Nakken og være den Første i Familien, og saa vilde han spekulere med mine Penge og ruinere sig selv, den Vindbeutel!"

Men hermed var Sagen ingenlunde afgjort. Sæt ogsaa, at hans Angivelse kunde staa som officiel overfor Vorherre, at han med Rette kunde betragte sig som ansvarlig og skatskyldig Ejer af ikkun 20,000 Rd. og beholde Resten ganske for sig selv, saa havde han dog anbragt Pengene saaledes, at han af nogle fik 5 eller 6, undertiden 7 pCt., af andre ikkun 4 pCt. Hvilke af disse vare Vorherres? Den officielle Rentefod var 4 pCt.

Endelig blev Sagen fuldstændig indviklet ved en sidste Omstændighed. Vi have set, at Levi paa hin Højtid gav 500 Rd. til de Fattige. I Forvejen havde han givet sin Broder Mortche eller Martin 1000 Rd. og trot at gjøre en god Handel derved. Broderen var kommen til ham, og med den Lethed, Fortrolighed eller Nedladenhed, som Simon ikke kunde modstaa, havde han faaet ham til at tale og indrømme, skjønt ubestemt, at Arven var en ganske god Sum Penge. Saa havde Broderen ganske som i Forbigaaende hentydet til en Vexel paa 1000 Rd., han skulde betale, og Simon havde, for ikke at bøde med en højere Sum for sin uforsigtige Tale, strax sagt til Broderen: Lad det være Maser." Og saa havde Broderen taget derimod, tilsyneladende hjertelig tilfreds, men overbevist om, at der var meget, meget Mere, at Simon for Gud stod i Gjæld til ham.

Dette var altsaa 1,500 Rd., og desuden havde Simon i Stilhed givet hist og her nogle Summer til Beløb af et Par hundrede Rigsdaler, hvilke han knap nænnede at sætte Vorherre paa Regning, fordi denne Velgjørenhed havde foraarsaget ham selv Glæde; men han førte dem dog tilbogs. Ialt ca. 1,700 Rd.

Hvis man nu har Taalmodighed til at gjøre en Talberegning, saa vil man se, at — Levis officielle Angivelse af Arven til 20,000 Rd. forudsat som rigtig — hans Aars-Indtægt af Arven, efter 4 pCt.-Rentefoden, var 800 Rd.; han stod altsaa ifølge denne Regning i Forskud for Vorherre med ikke mindre end 900 Rd.

Endog hvis Renten af de 20,000 Rd. blev ansat saa urimelig højt som til 7 pCt., altsaa til 1,400 Rd., stod han i Forskud med 300 Rd.

Og det eneste Ubehagelige ved denne gunstige Status var, at den kun var officiel, at Samvittigheden kunde gjøre en anden Regning og ikke havde anden Undskyldning end, at siden han ikke havde den hele Fornøjelse af Rigdommen, burde han heller ikke betale hel Skat af den. Men der er maaske mangen æret Medborger, der ved Selvangivelse til Indkomstskat kommer i et lignende Dilemma overfor Spørgsmaalet om, hvad der er Formue, og hvad der er Indtægt, hvor højt han efter sin Følelse bør beskattes, og hvor højt Ligningskommissionen vilde tro at kunne sætte ham.

Uroligheden ved at bære paa to forskjellige Regnskaber, der aldeles ikke vilde stemme, forblev i Levis Sind og bragte ham undertiden til at gjøre Ting, man ikke kunde forstaa. Saaledes kom han engang op paa en Maleri-Avktion, ikke for at kjøbe, men for at være mellem Godtfolk og faa sig en Passiar, eftersom han nu saa ofte kjedede sig. Deroppe var en Kunstkjender eller Kunstynder, som ved at støde sammen med Levi og se paa ham vel ikke tiltroede ham Kunstbegejstring, men antog, at han var Kjøber. Han fortalte Levi, at især nogle af Malerierne fortjente Opmærksomhed; Kunstneren var død, havde i levende Live stridt mod Forladthed og Fattigdom, og nu først erkjendtes hans Talent. Levi kjøbte paa engang for over tusinde Daler, hvilket dels kom af, at han med Et følte sig mindet om Maser og i Kunstnerne saa nogle af de Fattige, han strengt taget skyldte Penge; men dels vilde han ogsaa lade den Kristne se, at man ikke forgæves gjorde Appel til en Jøde, og endelig havde han saa mange tomme Vægge hjemme. Strax efter indfandt sig den urolige Uvished om, paa hvilken Konto de tusinde Daler skulde sættes. Vare de nyt Forskud for Vorherre eller Afbetaling paa Gjælden eller ingen af Delene, eftersom han dog selv havde faaet Malerierne? Men, som han ganske rigtig sagde til sig selv, vilde han nogensinde for sin egen Persons Skyld have tilladt sig den Overdaad at kjøbe Male-

rier? Vilde han ikke ladet sig nøje med Kobberstik eller Lithografier? Paa hvis Regning kom altsaa de 1000 Rd?

Hans Forstand, der kun altfor godt kjendte Loven, gav Svaret overordenlig klart og ubehageligt; hans Sind hyllede sig i Dunkelhed og fandt Skjul, men aldrig tilfulde.

Hvis et Menneske bestandig skulde tænke paa sin Overtrædelse eller sit Mellemværende med Vorherre, maatte han enten bringe det til fuldstændig Afsoning eller gaa fra Forstanden. Den milde Natur, der har gjort os skrøbelige, har ogsaa til en vis Grad givet os et Middel imod Skrøbelighedens Angst; vi kunne tænke paa andre Ting. Og Simon Levi fik for en Stund andre Ting at tænke paa, nærmest som Følge af selve Malerikjøbet. Det henledede paany Folks Opmærksomhed paa ham og hans Formuenhed, og man kom til det Resultat, at han var meget rig, men ikke forstod at omgaas Penge. Man mente, kort sagt, at han havde en Schrull[1]). Dette foranledigede, at en Mand henvendte sig til ham med et Forslag. Der var en meget fornem, men ogsaa meget forgjældet Person i Udlandet, som vilde rejse et Laan og give Pant, rigtignok kun paa 6te eller 7de Prioritet i sine Ejendomme; men den regerende Fyrste, hans Slægtning, som ikke netop vilde garantere Laanet, interesserede sig dog for det og vilde gjøre vedkommende Laangiver til Ridder. Trods al Simon Levis Forstandighed blussede det i hans Sind ved denne Fristelse. Hans Rigdom havde hidtil givet ham saa ringe Tilfredsstillelse, saa lidt baade af ydre Agtelse og indre Ro. Selv i sin Familie var han ikke sikker paa at være den Første; hans joviale, velvoxne Broder, der tog imod hans Penge, behøvede kun at vise sig for at rage op over ham. Men hvis han fik en Ridderorden! Hvis det stod i Aviserne, at Partikulier S. Levi allernaadigst var udnævnt til Ridder af den og den Orden! De, som kjendte ham, vilde spørge, hvad han da havde gjort. „Naa, saa spør de! Folk bli'er ogsaa kjede af at spørge, naar de ikke faa Svar. Lad dem pille derved. Efter nogen Tids Forløb sidder Ordenen dog ganske fast

[1]) Et Ord, hvis Mening ligger omtrent midtvejs mellem Overspændthed og en Skrue løs.

og ser ud som en anden Fortjeneste. Og naar jeg om Schabbas kommer med Gidel under Armen fra Schulen[1]), og vi gaa op ad Nørregade til Volden, forbi Brandvagten, saa maa Brandvagten præsentere Gevær, og gaa vi rundt til Amalienborg, saa maa Garderne med deres store Huer præsentere Gevær! Der er ingen Snak! De maa! Hvilken S'hrie[2]) for Gidel, Stakkel, at opleve det! Og kommer jeg til min Broder — Narrestreger, naar det har staaet i Aviserne, maa han respektere det, og tænker han, saa tænker jeg med og siger til mig selv: Naar man er en Kötzin[3]), kan man kjøbe en Orden, — hvad gjør Du mig saa?"

Det undgik imidlertid ikke Simon Levis Opmærksomhed, at naar en simpel Kommissionær henvendte sig til ham i en saadan Sag, saa maatte der være noget ikke ganske Rent ved den i finansiel Henseende. Det var ham tydeligt, at han skulde tabe Penge; han vilde blot se klart og vide, hvor megen virkelig Sikkerhed der var, og hvor Meget der skulde gaa i Løbet. Da Underhandlingerne begyndte, vilde man ikke rigtig ud med Sproget, rimeligvis fordi der slet intet Solidt var, og saa viste sig en ny, uventet Vanskelighed. Da man paa vedkommende Sted fik nøjagtig Underretning om, hvem der skulde have Ordenen, blev man betænkelig. Forholdene vare af den Art, at man i Øjeblikket ikke vilde prostituere sig ved at dekorere en Mand, der vel, som det synes, var ærlig og uberygtet, men var en lille Jøde i en af Smaagaderne, ikke engang en Vexeler, endsige Bankier. Herom fik Levi dog Intet at vide. Man holdt ham hen for dog maaske, hvis Alt Andet slog fejl, at bruge ham. Vedkommende fornemme Person tilskrev ham endog flere nedladende Breve, hvori han hentydede til, hvor smukt det vilde være, om han, Levi, først indlagde sig Fortjenesten og saa ventede Lønnen. Men saa dum var Simon Levi ikke.

Imedens Levi var beskæftiget med dette Fata Morgana, kom han ogsaa i Ro med sin Samvittighed. Han besluttede at stifte et Legat; efter hans Død skulde der oprettes en Stiftelse for gamle Jomfruer, som skulde bære Navnet: Ridder S. Levis og Søster Gidel Levis Stif-

[1]) Synagogen. [2]) Frydefuld Begunstigelse. [3]) Rigmand.

telse. Engang hvert Aar skulde der holdes en særlig Gudstjeneste, hvorved hans Navn skulde mindes og en Sang afsynges. Han nød i Tankerne Ceremonien, som om han var tilstede. Med Hensyn til sit Regnskab sagde han da til sig selv: „Svirer jeg? Drikker jeg? Spiller jeg? Vil jeg øde de Penge, Vorherre har sendt mig? Saa lidt vil jeg øde dem, at der skal blive flere! Hvor kunde Han, med Respekt at sige, have faaet en bedre Bestyrer end mig, naar bare jeg ogsaa maa have en Smule min fri Vilje?"

Dette var en lykkelig Tid for Levi; men som al Lykke, der er for meget grundet paa Fantasi, skulde den ikke være varig, og Stødet, der kom, førtes ikke fra en Side alene.

Et Uvejr var draget op tæt ved. Simons Broder Mortche eller Martin var nu engang af en sangvinsk Natur, og de tusinde Daler, han havde faaet, tilligemed Forvisningen om betydeligt Mere, der i Øjeblikket blev forholdt ham, bragte ham til at spekulere. I Stedet for at overgive Forretningen til sin Søn og lade ham gifte sig tog han selv fat med ny Iver, „for at Søn og Svigerdatter skulde gaa ind til noget Betydeligt". Ved en saadan Lejlighed er Planen meget simpel: man kjøber paa Kredit i store Partier, og man skaffer sig en forholdsvis stor Fordel ved at sælge paa Kredit i mindre Partier, og saalænge Ens udestaaende Fordringer rigtig komme ind, er der et virkeligt Overskud. Omstændighederne vare Mortche gunstige; Folk gave ham Kredit, dels fordi han var godt lidt, dels fordi man baade her og i Hamborg antog, at hans Broder stod bagved. En Tidlang indkom ogsaa hans Tilgodehavende saa promte som ved et Uhrværk; han betalte sine Kreditorer, fik ny Kredit, udvidede sig. Han havde taget Borgerskab som Grosserer. Nu skulde Sønnen være hans Kompagnon; der blev officielt friet hos Jacobsens, og Brylluppet fastsattes til Efteraaret. Saa blev der megen Festlighed i de to Familier. Simon Levi saa Broderen alt mere true med at blive „Familiens Første", men fandt sig deri og deltog med stille Værdighed i Festlighederne: hans Blik var fæstet paa det kommende Ridderkors.

Men pludselig gik et hamborgsk Hus fallit, og derved faldt en af Støtterne for den store, men skrøbelige Bygning, Mortche Levi i Hast havde rejst. Faren laa ikke blot i, at man skyldte dette Hus Penge, men ogsaa og væsenlig deri, at det havde været indviklet med en Mængde Kjøbmænd i Provinserne, Huset M. Levis Debitorer. Hvor mange af dem vilde staa? Hist og her var det øjensynligt, at man kunde frelse sine Penge ved at behandle vedkommende Kjøbmænd skaansomt eller endog hjælpe dem over Krisen. Kort sagt: Huset Mortche Levi behøvede Penge og atter Penge.

Hvo var nærmere end Simon? Mortche gik ogsaa strax til ham, men i en højst ulykkelig Stund; thi Simon havde netop faaet at vide, at den fornemme Person havde hjulpet sig ad anden Vej: det lysende Ordenskors var forsvundet fra Synskredsen, han sad i Mørke, ligesom sunken ned i en dyb Brønd, og følte sig ynkelig lille, vred paa Skæbnen, vred paa sig selv, fordi han havde haabet, trot og været en Beheimo[1]).

Mortche saa et mørkt Ansigt, men antog, at Simon vidste om det Indtrufne, og var selv fra gammel Tid vant til den Kjendsgjerning, at en Mand, der skal ud med Penge, er som Is og lempelig maa tøes op. I dette Tilfælde antog han dog, at der ikke behøvedes store Anstrengelser. Han havde ikke tabt den stolte Følelse af at være Grosserer. Han følte sig overbevist om, at hans „Hus" egenlig var godt og hans Forretning „smuk"; der behøvedes ikke en Gave, men et Laan, som kunde hjælpe ham ud af en øjeblikkelig Forlegenhed og løfte ham endnu højere end før. Han anede ikke, at dette var det største Offer, han for Øjeblikket kunde forlange af Broderen: Simon skulde løfte ham og derved trykke sig selv endnu mere ned! Alt Haab skulde Simon opgive for sig selv og blot gjøre Broderen stor!

Mortche fremførte altsaa Sagen aldeles forretningsmæssig, viste Forlegenhedens Art og forlangte af Broderen, ikke en bestemt Sum, men en Tilsigelse om at ville hjælpe efter Omstændighederne, mod sædvanlig Garanti og sædvanlig Rente.

[1]) Været en Dumrian, ladet sig narre.

Efter en Pavse sagde Simon: „Hør nu, Mortche, jeg maa sige Dig det, Du er ingen solid Kjøbmand."

„En stor Nyhed!" svarede Mortche, idet han tvang sig til at le; „hvor skulde den Soliditet komme fra? Hvad vor salig Fader efterlod, ved Gud og hver Mand, og anden Arv har jeg ikke faaet."

„Det er ikke det," vedblev Simon; „det er ikke det, at Du er en Dalphen[1]); mangen Mand begynder med Ingenting; men han venter med at slaa ud, til han har Noget. Da Du var en lille Mand, skulde Du have tre store Markiser, og da Du fik Lidt mellem Hænderne, skulde Du give Kredit herfra til Ringkjøbing og fra Skagen til Neumünster — spærre Øjnene op paa Folk over det hele Land, pyscht!"

„Naa," svarede Broderen, „naar det efter Himlens Vilje gaar en Mand skjævt, maa han høre Noget. Jeg har gjort mit Bedste; men maaske har jeg fejlet. Jeg har fejlet. Oschamti, Bogadti[2]) .... skal jeg sige hele Ramsen, Simon?"

„Du skal ikke sige hele Ramsen. Hvem er jeg? En Synder for Gud. Du skal kun indrømme mig det, at Du er ingen solid Kjøbmand."

„Det har jeg sagt. Men nu siger jeg endnu en Ting, Simon! Jeg har trot, at Du var et godt Menneske."

„Naar man giver sin sidste Skilling bort, er man et godt Menneske."

„Det er der ikke Tale om. Du kan gi'e eller lade være at gi'e — skjønt, hvem taler om at gi'e? Du kan laane eller lade være at laane. Men Du tør ikke bebrejde Din Broder Noget, naar Vorherre har rørt ved ham."

„Jeg bebrejder ikke! Jeg siger ikke Andet end, hvad jeg kan forsvare for Gud: Du er ingen solid Kjøbmand. Og hvorfor siger jeg det? For at bebrejde Dig det? Vorherre bevare mig! Hvad kan Du gjøre derfor? Saadan er Du. Men naar Du selv kommer og siger, jeg skal hjælpe Dig, saa siger jeg: Mortche, jeg kjender Dig. Hvad der staar paa Debet-Siden, ser Du rosenrødt, og hvad der staar paa Kredit-Siden, ser Du liljehvidt. Det er Din Natur; jeg bebrejder Dig det ikke. Jeg bebrejde?

[1]) Uformuende. [2]) Begyndelsesordene af den store jødiske Syndsbekjendelse.

— Men naar jeg skal sætte min Smule Penge i Din Forretning, saa vil jeg ikke forlade mig paa Dine Beregninger — ikke fordi Du vil narre mig, men fordi Du ser paa Din Maade — og derfor siger jeg: Lad et Par Forretningsmænd, virkelige Forretningsmænd, opgjøre Din Status, lad Alting blive klart og lyst som Dagen, og saa vil vi se."

Mortche kunde ikke for sig selv nægte, at der var nogen Billighed deri, endskjønt han naturligvis langt vilde have foretrukket, at Sagen var gaaet stille af og ingen Fremmed havde faaet Adgang til hans Bøger. Han havde nu ogsaa en Anelse om, at selv naar Simons foreløbige Betingelse blev opfyldt, vilde Sagen ikke gaa ganske glat. Men han havde ikke Andet at gjøre. At søge Hjælp hos Andre og derved tilkjendegive, at hans Broder ansaa hans Stilling for haabløs, vilde strax føre ham i Fordærvelse.

Inden han forlod Huset, vilde han dog skaffe sig en Forbundsfælle til at føre hans Sag, medens han var borte. Han gik ind til Søsteren og fortalte hende, at hans Hus var i Fare. Gidel havde i nogen Tid skrantet, og hun var denne Dag meget lidende og nervesvag. Hun brast i høj Graad.

Denne stærke Medfølelse skar Simon i Hjertet som en Utaknemlighed og Tilsidesættelse imod ham. Han kunde ikke forstaa hendes Kjærlighed eller tilsyneladende Forkjærlighed for Broderen, og hun kunde vel knap forstaa den selv. Hun elskede Simon uden at tænke derover, uden at have faaet sin Kjærlighed maalt eller sat paa Prøve. Han var paa en Maade hende selv. Mortche elskede hun, ikke „fordi", men „uagtet", tiltrods for det som Simon kaldte hans Vindbeutleri, men ogsaa fordi han var gift og havde Børn, samt endelig fordi Mortche i sit Væsen havde Noget, der bragte Fornøjelighed, et Pust fra en livligere Verden, et Glimt af Poesi. Og nu vilde Verden lægge sin klamme Haand paa denne eneste poetiske Blomst, hun kjendte.

Simon fandt sig i Tilsidesættelsen, eller hans Mismod over hende var snart forbi; men han lod sig ikke rokke; han stod bag en stærk Forskansning. Til hendes bedste

Argumenter svarede han: „Naar en Mand bringer mig en Sæk uden Bund og forlanger, jeg skal fylde den, saa svarer jeg: Lad sy Bund i Din Sæk, min gode Mand, og kom saa igjen. Basta!"

Kort Tid efter bragte Mortche den Opgjørelse, som Simon havde forlangt. Den var underskreven af to vederhæftige Mænd og gik ud paa, at Huset M. Levi under de forhaandenværende Omstændigheder behøvede 20,000 Rd.

Simon skreg højt som i legemlig Smerte. Dels syntes Summen ham for stor, dels havde den i Størrelse en uhyggelig Lighed med hin Sum, som han skulde have betalt i Maser, men hvoraf han kun betalte Renten. Han havde betalt mere end Renten; foruden de Summer, vi allerede kjende, havde han efterhaanden i Velgjørenhed tilføjet ikke Ubetydeligt. Han stod efter det dobbelte eller tvetydige Bogholderi, som han havde foretrukket og vænnet sig til, i anseligt Forskud for Vorherre, og alligevel blev nu den hele Sum forlangt: Maser af alle 200,000 Rd. Der var heri noget sælsomt Drillende, som tirrede ham til Modstand. Det Hele syntes ham en Sammensværgelse, hvorved man saa smaat lo i Skæget og vilde gjøre ham til hans Broders Fodskammel. Der var noget særeget, ikke egenlig Uretfærdigt, men Underfundigt heri, som bragte det Onde i ham til at rejse sig: han vilde under den Tvang og paa den Maade ikke gjøre Godt.

Skjønt han allerede havde taget sin Beslutning, gjennemlæste han dog Papirerne med tilsyneladende stor Opmærksomhed og sagde endelig: „Det er klart og lyst som Dagen! Tyvetusinde Daler til Dine Kreditorer!"

„Ja," sagde Mortche; „men saa er der Udsigter til, at alle udestaaende Fordringer vil komme ind."

„Udsigter? Jo, Udsigter. Lange Udsigter. — Og hvis de ikke kommer ind? Og hvis Huset M. Levi imidlertid spekulerer og igjen kommer i Underballance? Nej, Mortche, Du er min Broder, og hvad Tjeneste jeg kan gjøre Dig, vil jeg gjøre Dig; men jeg betaler ikke Dine Kreditorer."

„Men, Simon, saa maa jeg jo gaa fallit!"

„Saa gaar Du fallit. Man har set større Huse gaa fallit."

Forgæves udhævede Broderen, hvilken Tort det vilde være for hele Familien, hvis han gik fallit, forgæves hentydede han til, at hans Søns Giftermaal rimeligvis vilde gaa overstyr — Simon havde faaet sit Nej sagt og tilføjede blot: „Fordi Du gjør Gjæld, skal jeg betale! Fordi der skal være Bal, skal der danses paa mit Hoved! Na, nit! Lad Alting blive fejet rent! De løber vel ikke bort imens med Rikke Jacobsen, og har jeg en Smule, bliver der ogsaa en Smule til Din Fredrik."

„Det vil sige," raabte Broderen, „Du vil have Rachmonus (Barmhjertighed) og give os Almisse! Jeg skal komme til Dig og faa Ugepenge af den Maser, Du har at betale! Nej, Simon, ikke endnu! Først vil jeg sælge Alt, min Smule Sølvtøj, Dynen af min Seng — hvad vil jeg ikke gjøre! — Du slaar Haanden af mig — Gud vil hjælpe!"

Den kolde Sved stod Simon paa Panden, da Broderen med disse Ord gik ud af Døren; men det Gode i ham havde ikke Magt til at kalde ham tilbage. Han vilde ikke betale Mortches Kreditorer, han vilde se ham gaa fallit; han vilde selv være den Første i Familien og saa hjælpe efter sin egen „fri Vilje".

Trods hine stærke Ord mente Broderen dog ikke, at Alt endnu var afgjort, han stolede paa Søsteren. Men Gidels Ildebefindende var tiltaget, Smerten sløvede hende, og hun blev paa en Maade, som Mortche ikke kunde beregne, et Redskab imod ham; thi Deltagelsen og Bekymringen for Gidel var en ny og hemmelig Undskyldningsgrund for Simon med Hensyn til Broderen: Naar han saa fuldstændig, som han gjorde, tog sig af hende, kunde han vende Ansigtet bort fra mere tvivlsomme Pligter.

Men det stod skrevet i Skæbnens Bog, at netop der, hvor Simon vilde glemme, skulde han paa egen Maade blive mindet.

Der blev Intet sparet paa Gidel; hun havde ikke blot en af Byens berømteste Læger, men de bedste jødiske Vaagekoner; der blev lagt Halm udenfor Huset, for at

hun skulde kunne sove. Hvergang Simon kom ud paa Gaden, gjorde det ham bitterlig ondt, at Gidel ikke selv kunde se, at hun laa syg som en Prinsesse. Der var i den Stilhed, som Vognene pludselig iagttoge nær ved Huset, noget næsten ligesaa Højtideligt som ved Forbøn i Synagogen. Men hendes Sygdom tiltog eller kom til en Krise, og Lægen erklærede, at han maatte skride til en Operation.

„Er der Fare derved?" spurgte Simon beklemt.

Lægen svarede: „Vi staa jo Alle i Guds Haand; men egenlig, overhængende Fare ser jeg ikke. Det er ikke værdt at opsætte; jeg vil komme lidt efter Middag."

Da han var kommen igjen med sine Instrumenter og havde lagt dem tilrette, bemærkede Simon Levis skarpe Øjne, at han gjorde Korsets Tegn over dem. Skjønt man sjelden i det daglige Liv ser det Tegn blive gjort, kjendte Levi det dog næsten instinktmæssig og antog, at Lægen var bekymret med Hensyn til Operationens Udfald. Han sagde med tilspidset Mund, der saa baade indsmigrende og lidt maliciøs ud: „Undskyld, Hr. Professor, De gjorde et lille Kryds over Deres Knive. Bliver De vred, naar jeg spør: Hvad betyder det?"

Professoren blev næsten undselig; i hans Stand plejer man ikke at bære Religiøsitet tilskue og allermindst at komme i Konflikt med Andres religiøse Følelser. Han svarede blidt og næsten undskyldende: „De skal ikke blive bange og heller ikke tage det ilde op, Hr. Grosserer. Det er blot et Tegn, jeg gjerne gjør, i min Guds Navn, naar et andet Menneskes Helbred og maaske Liv afhænger af min Haand."

„Naa, et Tegn . . . . i Deres Guds Navn . . . . Hr. Professor," sagde Simon i en Tone, der lød for Lægen som dum Høflighed. „Vil De ikke vente et Øjeblik, Hr. Professor? Vil De være saa artig at vente et Øjeblik?" tilføjede han strax efter og gik ind i sin Stue.

Han gav sig til at gaa op og ned med en Uro, som om han søgte Skjul, medens han sagde til sig selv:

„Was is do mehr? Hvad er der i Vejen? Simon, vær ingen Nar! Der er Ingenting i Vejen. Han er en dygtig

Mand. Narrestreger, jeg kan være rolig, jeg har gjort Mit. Na, han gjorde et Tegn! Hvad er et Tegn? Et Tegn kan man sagtens gjøre; det koster ikke Noget! Kan Syge kureres ved at gjøre Tegn, saa bliver der ikke mange Apothekere. Og hvad kommer det mig ved? Tegnet schmatter[1]) ikke. — Men jeg kunde ikke lide det, da jeg saa det — jeg kan ikke lide det; det gjør mig benauet, jeg er benauet .... Det var, ligesom der blev En mere i Stuen. Og hvem er det? Han siger, det er hans Gud. Kemech[2])! Hvis det er den rigtige Gud, er det dog min Gud. — — Adaunoi Elauheinu[3]), hvis det var Dig og Du stod og saa paa, at de trak og sled og skar paa min Søster Gidel for at gjøre hende rask, og Bal Hamoves[4]) stod udenfor, og Du saa sagde: „Hvorfor betaler hendes Broder Simon mig ikke de Penge, han skylder mig? ...." Schema Jisroeil[5]), jeg kan ikke holde det ud, det løber rundt for mig .... Hvor meget skylder jeg Ham? .... Narrestreger med det Legat efter min Død! Hvis Han vil have sine Penge og kurere Gidel, maa jeg betale i levende Live — hvor meget er det?"

Han aabnede en Skuffe, fremtog Papirer og gav sig til at regne med stor Omhyggelighed, vistnok aldeles mekanisk; thi han kjendte jo Facit, og Spørgsmaalet var kun om at tage en Beslutning.

Lægen aabnede Døren, saa med Forundring eller Forbavselse Simon Levi endog i et saadant Øjeblik sidde ved Papirer og regne, og sagde: „Om Forladelse, Hr. Grosserer; men jeg kan ikke godt vente paa Dem, især hvis De har mange vigtige Forretninger."

„Vigtige Forretninger? Det er en vigtig Forretning! Vigtigere, end De tror! Nu kommer jeg."

Han lukkede Øjnene og næsten hele Ansigtet fast sammen og sagde: „Nu er det gjort."

Derpaa gik han ind til Søsteren og sagde: „Gidel, min Søster leb, lad ham nu komme til, i Herrens, den almægtige Guds Navn. Jeg siger Dig, Du bliver rask."

„Hvordan kan Du sige det saa vist?" sagde Gidel blidt og rystende af Angst, idet hun beredte sig.

[1]) Døber. [2]) Indskrænkede Menneske, Dumrian. [3]) Vor Herre, vor Gud! [4]) Dødsengelen. [5]) Hør, Israel! Jødernes store Paakaldelses- og Angstraab.

„Hvordan jeg kan sige det? Hør efter, Gidelche, læg Dit Hoved herop, saadan . . . .“

Og hviskende ind i hendes Øre sagde Simon Levi: „Jeg har betalt Maser. Din Broder Mortche skal have de tyvetusinde Daler, han skal være den Første. Jeg skylder Vorherre dem, han vil være tilstede — skjønt ikke saa mange; men han skal have dem, alle tyvetusinde, for Din Skyld. Nu behøver Du ikke at være bange, Gidelche, og jeg er heller ikke bange.“

„Simon,“ sagde Gidel, „Gott soll Dir benschen! Gud skal velsigne Dig!“

Fra den Tid af blev Simon Levi meget lykkeligere end før; han havde Fred i Sindet, var paa sin Maade munter og spøgefuld i daglig Omgang, blid og velgjørende, saa at han erhvervede sig det gode Navn, man, som alt anført i Begyndelsen af denne Beretning, skal have tilkjendt ham. Han kom ogsaa til Anseelse, skjønt ikke i en stor Kreds. Da Broderens Sager vare ordnede og Forretningen igjen gik godt og mere solidt end før, blev Sønnen Frederik gift med Rikke Jacobsen. Det var et stort Bryllup, og da Simon saa Bruden i det hvide Slør under Hruppen[1]) og sin Broder med Lystighed træde Glasset itu og sin Søster og Folk omkring pyntede og højtidelige, og han saa tænkte, at dette skjønne Syn for en ikke ringe Del var hans Værk, lukkede han Øjnene og sagde: „Jeg takker Dig, almægtige Gud, for, at Du tog de 20,000 Daler fra mig, og Du skal i Fremtiden faa Alting ærlig og Mere til!“

Ved Bordet blev der holdt Taler, først for Brud og Brudgom, saa for Brudens Forældre; men da derpaa den, det tilkom, rejste sig for at udbringe Brudgommens Forældres Skaal, afbrød Mortche ham høflig og sagde: „En Skaal skal først. Min Broder Simon gaar foran. Hvorfor skal vi nægte det, som Enhver ved? Dette er hans Værk. Mine Børnebørns Børn skal velsigne hans Navn. Derpaa vil vi Alle raabe Hurra!“

---

[1]) Baldakinen, hvorunder Vielsen foregaar.

Da Simon begyndte at komme sig af sin Rørelse, følte han noget Blødt om sin Hals og noget Varmt ved sin Kind. Det var Bruden.

Saadan gaar det Alle dem, der ikke selv have Børn!

DEN FLYVENDE POST

(1868)

I.

Fritz Bagger havde taget juridisk Examen og kom hjem paa sit Værelse med Trang til Hvile og for rastløs til at finde Ro. Alt, hvad der i hans Hoved hørte til Tænkning og Forstandighed, var slappet efter Anspændelsen; men en længe tilbageholdt Magt var vaagnet: et Maal var naaet, han stod paa Toppen. Livet laa for ham, Livet, Livet! Hvad var nu dette Liv? Han var fire og tyve Aar. Han kunde vende sig, hvorhen han vilde, lade Fantasien gaa efter alle Kompassets Streger — overalt øjnede han ude i Horisonten blidt farvede Smaaskyer og saa Intet deri uden en ubestemt Lyksalighed. Han holdt Haanden for Øjnene og søgte at forme dette Ubestemte til et tydeligt Maal, og efter en lang Stunds Forløb sagde han: „Ja, og saa gifter man sig."

„Ja, man gifter sig," vedblev han efter en Pavse; „men med hvem?"

Hans Tanker havde nu en bestemtere Retning; men Synerne for hans indre Øje havde ikke vundet i Tydelighed. Atter var Horisonten vidt omkring rosenfarvet, og imellem de farvede Lag tittede Englehoveder frem, ikke bibelske Engle, der jo hverken ere Mand eller Kvinde, men englelige Pigebørn, som han ikke kjendte, og som ikke kjendte ham. Sandheden var, at han ikke kjendte Nogen, han kunde give sit Hjerte hen til, men længtes med pludselig, fireogtyveaarig Magt efter den han kunde byde det, efter den, som var værdig til at modtage det hele, selvstændige Menneske, han havde skabt, og til Gjengjæld skænke ham hele hin anede, forunderlige Lyksalighed, som er, som maa være i Verden, eftersom man tror saa fast derpaa.

„Aa, jeg er en Nar!“ sagde han, da han pludselig blev sig bevidst, at han saadan drømte og længtes. Han søgte at tage sig Noget for, tænkte paa et lille Gilde, der skulde være om Aftenen; men Stemningen kom igjen og betog ham, fordi der var Foraar i ham, fordi Livet bævede i ham som i Træer og Planter, naar Vaarsolen skinner.

Han lagde sig i Vinduet — det var en Kvistetage — og lod Vinden køle sin Pande. Men medens Vinden kølede, gav selve Gaden hans Stemning ny Næring. Der gik det nede, det Ubekjendte, for ham tilhyllet og skjult som paa en Maskerade. Hvilken Herlighed kunde ikke hin lette Jomfrufod bære! Hvilken Fantasi kunde ikke bevæge sig i Hovedet under den lille Hat, og hvilket Hjerte kunde ikke slaa under Shawlets Folder! Men al den Herlighed kunde tilhøre en Anden — ak, ja, der var vist mange Lykkelige dernede! — og selv om dette ikke var, selv om Skæbnen førte En sammen med en saadan Pige, der var fri, elskværdig, velopdragen, af god Familie, hvo borgede da for, at man ikke for hendes Skyld opgav Hende, den Rette, den Ventede, hvis Afglans havde vist sig mellem de farvede Skyer? Eller hvo borgede for, at man ikke paa anden Maade tog fejl af den Valgte?

„O, Livet er et Lotteri, et grumt Lotteri; thi for Hver trækkes det kun een Gang, og den hele Personlighed er Indsatsen. Ve den Tabende!“

Efter nogen Tids Forløb var Fritz under disse Betragtninger blevet melankolsk, og saa lyst, smilende, bestemt Livet nys havde staaet for ham, saa taaget, hensigtsløst, pinligt stod det nu. Anden Gang strøg han sig over Panden, rystede Tankerne af sig og søgte at tage sig Noget for, og anden Gang endte det med, at han gik til Vinduet og stirrede ud.

En Hvirvelvind opfyldte Gaden, slog Porte og Døre i, rystede i Vinduerne og førte Støv med sig helt op til hans høje Kvistetage. Han vilde trække sig tilbage, da saa han i Støvskyen et lille Stykke Papir, der hvirvledes med og kom tæt til ham. Han lukkede Øjnene mod Støvet, greb paa Maa og Faa ud efter Papiret og fik det i Haanden. I samme Øjeblik var Hvirvelvinden faret

over og Himlen atter klar. Det syntes ham skæbnesvangert; det lille Stykke Papir maatte have en Hensigt med ham, en Mening for ham; det Ubekjendte, som han vel ikke bestemt havde tiltalt, men dog saa inderlig beskæftiget sig med, kunde ikke aldeles tilfældig spille ham dette i Hænderne, og med bankende Hjerte gik han tilbage i Stuen for at læse Budskabet.

Den ene Side af Papiret var aldeles blank; paa den anden Side stod i Hjørnet til venstre det Ord „elskede", og et Stykke nedenfor i en Spids syntes Underskriften at have været; men der var Intet tilbage af den uden Bogstaverne „geb".

„Geb, hvad betyder det?" spurgte Fritz Bagger med mørk Humor. „Havde der endda staaet Gek, saa havde jeg kunnet forstaa det, skjønt det var ugrammatikalsk. Geb, Gebrer, Algebra, Gebrüder — buh, jeg er en stor Nar."

„Men det er det Samme, hun skal have Svar!" raabte han og satte sig til at skrive et langt, glødende Kjærlighedsbrev. Da han var færdig dermed og havde gjennemlæst det, rev han det istykker.

„Nej," sagde han, „har Skjæbnen ment det Allerringeste med at agere Postbud til mig gjennem Vinduet, saa lad mig dog bære mig fornuftig ad." — Han skrev paa et lille Stykke Papir:

„Som de gamle Normænd, da de droge til Island, kastede deres Højsædestøtter i Havet med den Beslutning at fæste Bo, hvor de dreve iland, saaledes udsender jeg dette. Min Tro følger efter, og det er min Overbevisning, at hvor dette daler, der vil jeg engang komme og hilse Dig som min Udkaarne, som min — —"

„Ja, hvad skal jeg nu sætte til?" spurgte han sig selv. „Ih, som min — geb —!" tilføjede han med et Udbrud af lystig Humor, der ligesom afsluttede den hele erotiske Krise. Han gik til Vinduet og kastede Papiret ud. Det dalede med langsom Bævren; han var allerede bange for, at det skulde gaa lige ned i Rendestenen; men saa kom en Vind og løftede det næsten helt op til ham; en ny Vind førte det bort igjen, løftede det højere og højere,

hvirvlede med det, og tilsidst forsvandt det for hans Blik, i bestandig Stigen, syntes ham.

„Saa blev jeg dog forlovet i Dag,“ sagde han til sig selv med et vist roligt Lune og dog greben af den Følelse, at han havde forskrevet sig til det Ubekjendte.

II.

Sex Aar gik hen, og Fritz Bagger havde imidlertid gjort, hvad man kalder Karriere, skjønt ikke i den erotiske Retning. Han var bleven Assessor i Kriminal- og Politiretten og blev især anerkjendt for den Skarpsindighed og Energi, hvormed han bragte Forbrydere til Bekjendelse. Selv et Menneske med fine og poetiske Følelser kan godt tilfredsstille sig selv i en saadan Virksomhed, i det Mindste for en Tid; en Mand kan med det Halve af sin Sjæl føre et Liv, der synes ham selv og andre helt; netop fordi det er virksomt, fordi det sysselsætter ham og fylder ham med den Bevidsthed, at han udretter noget Dygtigt og Godt. Der er en ungdommelig Arbejdskraft, som ikke behøver at se skarpt ud i Fremtiden efter et bestemt Følelses- eller Ærgjerrighedsmaal: selve det, ved Arbejdet at hævde sig paa en given Plads, bliver for en saadan Organisme hver Dag et Maal, en Nydelse, noget Udfyldende, og man kan i en Række af Aar drive Virksomheden saa energisk, at man endog slipper over den vanskelige Tid, som i hvert Døgn truer med at indfinde sig: Tiden mellem Arbejdet og Søvnen, den Dæmrings- eller Tusmørketid, da den anden Halvdel af Sjælen gjerne vil vaagne.

Det være sig nu, at hans Embedsvirksomhed ikke havde levnet ham Tid og Lejlighed til at fri, eller af andre Grunde: Fritz Bagger var forblevet Ungkarl, og en Ungkarl med Kriminal- og Palitirets-Assessors Gage er jo en rig Mand. Assessor Bagger kunde, naar hans Forretninger tillode ham at beskæftige sig med Livet som et personligt Anliggende, behandle det paa hin elegante,

sorgløse, næsten poetiske Maade som i de allerfleste Tilfælde er nægtet Ægtemænd, og som er en af Grundene til, at de trykke en Ungkarl i Haanden med et af Nag, Beundring og Medlidenhed blandet Suk. Kommer nu hertil, at en Ungkarl med Kriminal- og Politirets-Assessor-Gage er en Mulighed til et fordelagtigt Ægteskab, saa indses let, at Fritz Bagger var, hvad man kalder søgt, i mange Selskaber. Han kom ogsaa Selskabslivet imøde, saavidt Forretningerne tillode det, foer lige fra Akterne eller fra et Forhør i den sorte Kjole, ilede til en Middag eller en Soirée og morede sig ofte, hvor de fleste Andre kjedede sig, fordi Samtale om hvilkensomhelst Ting med dannede Mennesker blev ham en Forfriskning, og fordi han medbragte en god Appetit og et paa samvittighedsfuldt Arbejde hvilende godt Humør. Han kunde vise Interesse for alskens Smaating, fordi de i deres Betydningsløshed — ganske modsatte de Smaating, hvori han en halv Time i Forvejen med pinlig Opmærksomhed havde søgt Skyld — syntes ham at høre en Uskyldigheds- og Barnligheds-verden til, og rykkede man ham nær med alvorligere Ting, saa talte han frit, gav sig tilsyneladende ganske hen, lod hele Overfladen af sin Sjæl strømme ud, hvilket skaffede ham Venskab og Anerkjendelse hos Mange, som med Tilfredshed bemærkede, at der hos en saa begavet og anset Mand dog ikke var noget generende Dybt.

Sex Aar vare altsaa hengaaede paa denne Maade, da Assessor Bagger — eller, som vi hellere i Erindringen om hans Examensdag og hans Billetter med den flyvende Post ville kalde ham, Fritz Bagger, — var indbuden til et Bryllupsgilde paa Skydebanen. Selskabet var ikke meget talrigt — ikkun tredive Par — men meget elegant. Bagger var Ven baade af Brudens og Brudgommens Familier, var som Følge deraf godt bekjendt med næsten alle Tilstedeværende, følte sig ret imellem Venner, samlede af en fælles, højtidsfuld Glæde, og var mere end sædvanlig veltilmode. En ypperlig Vin, som Brudens Fader selv havde ladet hidbringe, satte den sidste fuldendte Buket paa Stemningen. Bagger var en af dem, som, skjønt Brudeparrets Skaal officielt var udbragt, fandt Lejlighed til gjennem en Betragtning af Kjærlighed

og Ægteskab at bringe Parret sin Lykønskning, og dette gav en solid, prosaisk Mand Anledning til den vittige Bemærkning og det hjertelige Ønske, at en saa udmærket praktisk Embedsmand som Assessor Bagger ogsaa vilde overføre sine smukke Theorier om Ægteskab i Praksis. Skaalen blev drukken med Begejstring, og i det Samme rystede et stærkt Vindstød i Vinduerne, slog en af Dørene op og trængte saa langt ind i Salen, at Lysene flagrede stærkt.

Bagger var ved Vinen, Selskabet, Synet af det lykkelige Brudepar blevet sex Aar yngre. Hans Sind var rykket bort fra Kriminal- og Politiretten og befandt sig højt oppe, som paa Kvisten, med Udsigt til de farvede Smaaskyer og Englehovederne. Det pludselige Vindstød bragte ham fuldstændig tilbage i hint Øjeblik, da han udsendte sin Seddel som Nordens Helte deres Højsædestøtter, Stemningen fra hans fireogtyvende Aar kom helt over ham, underlig blandet med vemodig Tilbageskuen fra det tredivte Aar, med Ironi, Skjemt, Lyst til at tale, give sig Luft, og han raabte, idet han rejste sig for at takke:

„Jeg er forlovet!"

„Ih! Ej! Gratulerer! Gratulerer!" lød fra alle Sider.

„Dette Vindstød, som nær havde slukt Lysene, bragte mig Budskab fra min Brud!"

„Hvad for Noget? Hvad er det?" sagde Folk. Hovederne vare i Øjeblikket slet ikke indrettede paa at gjætte Gaader. Kun ved den nederste, ungdommelige Ende af Bordet hørtes den Kældermand: „Det er altsaa en Dame, der gjør Blæst."

„Har De, Assessor Bagger, som Venedigs Doge trolovet Dem med Havet eller med Stormen?" spurgte Brudgommen skjelmsk.

„Hør ham, den Lykkelige!" raabte Bagger. „Siddende paa den gyldne Tærskel til Eros's Rige har han faaet Inspirationen, den geniale Sympathi, der lader ham ane og gjætte Alt, hvad der hører Eros til! Ja, netop som Venedigs Doge, men ikke saa fornemt! Fra mit Kvistkammer, hvor jeg sad paa min Examensdag, har jeg, ledet af Eros paa en Maade, som det vil blive for vidtløftigt her at beskrive, givet Hvirvelvinden Kjærlighedsbrev med,

og hvad Øjeblik det skal være, kan Hun træde frem med mit Brev, mit Anfordringsbevis, og forlange mig hel og holden."

„Hvem er det da?" spurgte Brudgom og Brud med den alvorligste Interesse.

„Ja, hvor ved jeg det? Kjender jeg Hvirvelvindens Veje?"

„Var Brevet underskrevet med Deres Navn?"

„Nej; men tror De ikke, jeg vil staa ved min Haandskrift?" spurgte Bagger yderst alvorlig.

Denne Alvor med Hensyn til en Forpligtelse, som Ingen forstod, blev komisk, og Bagger selv følte i dette Øjeblik, at han var paa Randen af det Latterlige. Han søgte at samle sig og sagde: „Er det ikke en Forpligtelse, vi Alle have? Anerkjende ikke baade Bruden og Brudgommen i dette Øjeblik, at længe før de kjende hinanden, var Forpligtelsen til Stede . . ."

„Jo, jo!" raabte Brudgommen.

. . . „Og Hvirvelvinden, Tilfældet, den ubekjendte Magt førte dem sammen, saa at Forpligtelsen blev indløst."

„Ja, ja!"

„Lad os da," vedblev Bagger, „drikke et Glas for Vinden, Tilfældet, det Bevægelige, Ubekjendte og dog Styrende. Til dem af os, som endnu ere uforsørgede og under 40, bringer det vel engang en Brud; til dem, der ere vel forsørgede, kommer det Forventede i en anden Skikkelse. Altsaa en Skaal for Vinden, der kom ind her og flagrede i Lysene, for det Ubekjendte, der bringer os det Ønskede, og for os selv, at vi ere beredte til paa Anfordring at modtage det."

„Bravo!" raabte Brudgommen og saa paa sin Brud.

„Puh!" sagde Bagger til sig selv, da han atter satte sig, „det var endda nogenlunde godt derfra. Jeg kom i Sandhed i Vinden. Pokker skal tage mig, før jeg igjen bliver sværmerisk!"

Hvorledes Assessor Bagger kunde faldet i Søvn den Aften, delt imellem Erindring eller Længsel og Mismod over at have erindret, er vanskeligt at sige, hvis han ikke ved sin Hjemkomst havde fundet en Pakke Akter: en interessant Tyvesag. Han satte sig strax til at læse, og

Dagen var ved at gry, inden han blev færdig. Hans sidste Tanke, før hans Øjelaag faldt til, var: To Aars Forbedringshus.

III.

En Maaneds Tid senere, henimod Slutningen af September, gik to Damer paa 20 à 22 Aar i en Have, et Par Mil fra Kjøbenhavn. Skjønt Havens Gange vare ret brede, var det dog vanskeligt for Damerne at gaa ved Siden af hinanden formedelst Hindringer. Efteraaret viser sig uformeligt og kantet. Ribs- og Stikkelsbærkviste, det tidligere paa Aaret vilde have hængt i bløde Buer, stak nu stift frem og greb i Damernes Kjoler; Grene fra Blomme- og Æbletræer hang golde og knækkede og fordrede Agtpaagivenhed ogsaa opad. Den ene af Damerne hørte øjensynlig hjemme paa Stedet; det kunde ses, dels af hendes Dragt, der, skjønt elegant, var huslig, dels af, at hun gik foran og gjorde Honneurs ved at bøje Grene og Kviste tilside og holde dem, indtil den anden, mere pyntede Dame var sluppen forbi. Allerede paa Grund af Vandringens Hindringer førtes ingen af hine lette, dæmpede, fortrolige Samtaler, der ellers saa naturlig opkomme, naar yngre Damer, Bekjendte eller „Veninder", besøge hinanden og fra Huset slippe ene ud i Have eller Skov. En opmærksom Iagttager vilde imidlertid ved at betragte Begges Fysiognomi maaske være kommen paa den Tro, at selv om disse To havde været sammen paa den mest banede Vej, vilde dog ingen Fortrolighed være opkommen imellem dem, og han vilde have mistænkt Husets Dame for, at hun ved at være høflig og omhyggelig søgte at bøde paa manglende Interesse. Hun var ikke paafaldende smuk, men af en fin Natur, der viste sig i hele Skikkelsen og maaske især i den usædvanlig fint tegnede Næse; dog var det først ved at se ind i hendes Øjne, at man fik Forestilling om en Kvindelighed

noget over det Sædvanlige; thi dets Udtryk eller dets Indhold lod sig ikke gribe paa engang: der var baade Drømmeri og Bestemthed og Mulighed til en Ironi eller Skjemt, der virker saa sælsomt, naar den kommer fra dyb Grund. Den anden Dame var borgerlig-fornem, en smuk, dannet Pige, havde vistnok ogsaa Sjæl til Husbehov, men var dog langt mindre beskæftiget med en Verden i sit eget Indre end med, hvad vi sædvanlig kalde Verden. Det var om Verden, om den kjøbenhavnske Verden, at Frøken Brandt i dette Øjeblik gav Frøken Hjelm en af Grene og Kviste afbrudt Beretning, og skjønt Frøken Hjelm ikke var nonneagtig ligegyldig enten for Moder eller Begivenheder i high life[1]), bragte den Maade, hvorpaa Frøken Brandt umiskjendelig lagde sin Sjæl deri, hende til at gaa saa høflig foran.

„Men De har da hørt om Emmy Ibsens Bryllup?" spurgte Frøken Brandt.

„Ja, det var jo for en Maaneds Tid siden."

„Ja; jeg var Brudepige."

„Saa?" sagde Frøken Hjelm med en Tone, der bødede paa Ordets Korthed.

„Det stod paa Skydebanen."

„Naa!" sagde Frøken Hjelm, igjen med saa korrekt Betoning, som om hun havde lært den af „Nej". — „Tag Dem i Agt, Frøken Brandt," tilføjede hun, idet hun bøjede sig for en Æblegren.

„Tage mig i Agt? — aa, for den Gren!" sagde Frøken Brandt og bøjede saa nydelig og koket af for den, som om den havde været levende.

„Det var meget muntert," vedblev hun; „ganske anderanderledes muntert, end Bryllupsselskaber ellers er; men det var da for en god Del Assessor Baggers Skyld."

„Saa?"

„Ja, han var meget munter .... jeg var hans Borddame ...."

„Ah!"

„O, Gud, nej — tænk Dem, ved Bordet rejser han sig og erklærer, at han er forlovet!"

„Var hans Brud tilstede?"

[1]) Den fornemme Verden.

„Nej, det skulde hun nok lade være! Ved De, hvem det var?"

„Nej, hvor skulde jeg vide det, Frøken Brandt?"

„Hvirvelvinden!"

„Hvirvelvinden?"

„Ja. Han sagde, at han som ungt Menneske i et højtideligt Øjeblik havde sendt sit Frierbrev eller sit Løfte ud med Vinden, og han ventede bestandig paa Svar; han var forpligtet, forlovet! — Av!"

„Hvad var det?" spurgte Frøken Hjelm deltagende.

Sagen var, at den unge Værtinde i dette Øjeblik havde opgivet sin høflige Omhu, og at en Stikkelsbærgren var slaaet imod Frøken Brandts Ankel.

Smerten var hurtig ovre, og de to Damer, der nu vare komne til Enden af Gangen, vendte sig om mod Huset, men Side om Side, og hver værgende for sig, uden at lægge Mærke til, at der var sket nogen Forandring.

„For Resten tror jeg det knapt," vedblev Frøken Brandt; „han sagde det maaske blot for at gjøre sig vigtig; for visse Herrer ere lige saa kokette som . . . som de beskylde os for at være."

Frøken Hjelm sagde et tvivlende „Um!"

„Jo, det er de virkelig! Har De truffet nogen Dame saa koket som en Skuespiller?"

„Jeg kjender ingen af dem; men jeg skulde da tro, en Skuespillerinde."

„Nej, ingen af de Skuespillerinder, jeg har truffet paa — af de bedre — er egenlig koket . . . . jeg ved ikke, hvad de er; men de ere komne ud over det, tror jeg."

„Men De mener altsaa, at Assessor Bang er koket?"

„Ikke Bang — Bagger. Ja, for uagtet han nu sagde, at han havde den romantiske Forelskelse i en Fe, gjør han dog saa smaat Kur til beskedne, jordiske Damer. Han er maaske egenlig noget lapset."

„Det er stygt af en gammel Mand."

„Ja, men gammel er han heller ikke."

„O," sagde Frøken Hjelm leende, „jeg har kun kjendt een Krigsassessor, og han var gammel; derfor forestilte jeg mig vel alle Krigsassessorer som gamle."

„Ja, men Assessor Bagger er ikke Krigsassessor; han er rigtig Assessor, Overrets- eller Kriminalassessor."

„Hu, hvor det er alvorligt! Og han er forelsket i en Fe!“

„Ja, det er latterligt!“ sagde Frøken Brandt og lo.

Under denne Samtale vare de komne til Huset, og Frøken Brandt klagede over, at Noget endnu stak hende i Anklen. De gik ind i Frøken Hjelms Værelse, og her blev en Torn opdaget og trukken ud.

„Hvor det dog er et nydeligt og hyggeligt Værelse!“ sagde Frøken Brandt og saa sig om. „Ja, naar man bor saadan, kan man sagtens bo paa Landet Sommer og Vinter. Ude hos os i Taarbæk, der blæser det ind ad Vinduer, Døre, Vægge, Loft.“

„Der maa være slemt i Hvirvelvind.“

„Ja. — Ah! Ja, det kunde være ret morsomt, naar Hvirvelvinden føg med saadanne Billetter — ikke fordi man bryder sig om dem; men interessant maa det dog være for et Øjeblik.“

„Aa, ja, maaske.“

„Ja, hvorledes tror De, en ung Pige vilde være tilmode, naar der saadan kom fra Himlen en Seddel, hvori En forpligtede sig til hende for Tid og Evighed?“

„Det er jo ikke godt at sige; men jeg tror ikke, at Sagen er saa ganske usædvanlig. En Veninde af mig fik engang en saadan Seddel blæst til sig, og hun forærede mig den.“

„Forærer man saadanne Ting bort? Har De Sedlen?“

„Jeg vil se efter,“ sagde Frøken Hjelm, og vistnok efter længere Søgen i Sybord, Skuffer og smaa Æsker, end egenlig var nødvendigt, fandt hun den.

Frøken Brandt læste den og vogtede sig vel for at sige, at den højlig syntes hende netop at kunne ligne den, Assessoren havde omtalt.

„Og saadan en Seddel forærer man bort!“ sagde hun efter en Pavse.

„Ja, vil De have den?“ spurgte Frøken Hjelm pludselig ligesom efter en rask fattet Beslutning.

Frøken Brandts første Bevægelse var at gribe hastig til; men hun standsede sig selv næsten lige saa hurtig og svarede: „Aa, ja, Tak, som Kuriositet.“ — Derpaa stak hun den langsomt ind mellem Handsken og Haanden.

Da Frøken Brandt og hendes Selskab var taget bort, sagde Frøken Hjelms Kusine, en smuk, middelaldrende Enke, til hende: „Hvordan er det, Ingeborg? Det synes mig, Du ler med det ene Øje og græder med det andet."

„Ja; en Sæbeboble er bristet for mig — og glimrer maaske for en Anden."

„Du ved, jeg forstaar sjelden de aandfulde Gaader; kan Du ikke oversætte Dine Ord?"

„Jo, jeg har i Dag mistet en Illusion, der har varet i sex Aar."

„I sex Aar?" sagde Kusinen med et forskende eller deltagende Blik. „Den har altsaa begyndt, da Du knap var sexten Aar?"

„Nu tror Du, at da jeg var i mit sextende Aar, saa jeg et Ideal af en Mand og forelskede mig i ham, og idag har jeg hørt, at han er gift."

„Jeg ved ikke, om jeg netop troede det," svarede Kusinen og slog Øjnene ned; „men jeg vil nok tro, at Du har havt et smukt Syn dengang og baaret paa det i Tavshed — og med Tro."

„Det var dog mere end et Syn; det var et Brev, et Kjærlighedsbrev."

Kusinen saa paa Ingeborg saa spørgende, saa ængstelig spørgende, at Ord ikke behøvedes. Desuden syntes Kusinen at vide, at naar Ingeborg vilde tale, saa talte hun uden Opfordring, og vilde hun tie, saa tav hun.

Ingeborg vedblev: „Det var engang, da jeg kjørte til Byen med salig Fader. Fader skulde kun til Nørrebro, og jeg havde et Ærinde ved Vestervold. Saa steg jeg af og gik ad Kjærlighedsstien. Da jeg kom til Hjørnet af Stien og Ladegaardsvejen, slog Vinden pludselig saa stærkt imod mig, at jeg knapt kunde trække Vejret, og Noget blæste ind i mit Slør og blev hængende der og slog med Vingerne ligesom en Sommerfugl. Jeg vilde jage det bort, for det blindede mit ene Øje; men det blæste tilbage igjen; saa greb jeg det og vilde lade det flyve bort over mit Hoved; men i det Samme saa jeg, at det var et beskrevet Stykke Papir, og læste det. Det var et Kjærlighedsbrev! Et Menneske skrev, at han udsendte dette, ligesom i Oldtiden de norske Udvandrere

lode deres Højsædestøtter føre af Havet, og hvor det naaede hen, vilde han engang komme og bringe sin Tro til sin Udkaarne — geb —."

„Geb? Hvad er det?" spurgte Kusinen.

„Det er Ingeborg," svarede Frøken Hjelm med en troskyldig Simpelhed, der viste, hvor dybt hun havde trot paa Sendelsens Alvor.

„Det var da mærkværdigt!" sagde Kusinen og tilføjede med et Smil, der syntes at spille over i det Ironiske: „Og besluttede Du dengang at forblive i ugift Stand, indtil den ubekjendte Brevskriver kom og indfriede sit Løfte?"

„Det vil jeg ikke sige," svarede Ingeborg, der lige saa hurtig kom en garde; „men Brevet bidrog maaske til, at jeg senere har gjort lidt strengere Fordringer, end efter Omstændighederne kunde opfyldes."

„Naa, og nu?"

„Nu forærede jeg Frøken Brandt Brevet."

„Forærede Du det bort? Hvorfor?"

„Fordi jeg erfarede, at den Mand, der maaske eller rimeligvis skrev Brevet i sin Ungdom, har omtalt det højt og lydelig og er Assessor i en af Retterne."

„O, jeg forstaar," sagde Kusinen halvhøjt, „naar Idealet opdages at være en Assessor, saa —"

„Saa er det ikke idealt længer; nej. Det Hele var blevet befamlet ved at blive virkeligt. Jeg vilde ud af Fristelsen til at tænke paa ham. Fri til ham, melde mig hos ham som den lykkelige Finder kunde jeg da ikke."

„Det forstaar jeg meget godt," sagde Kusinen og lagde kjærlig sin Arm om Ingeborgs Liv; „ men hvorfor gav Du just Frøken Brandt Brevet?"

„Fordi hun kjender Assessoren og vistnok, saavidt jeg kunde skjønne, føler Noget for ham. De To kunne faa hinanden, og hvilken æventyrlig Indvielse bliver det da, naar hun paa Bryllupsdagen giver ham Brevet!"

Kusinen sagde tankefuld: „Og saadanne Hemmeligheder kan leve ved Siden af En i hele Aar, uden at man aner det!" — Pludselig tilføjede hun: „Men hvordan skal Frøken Brandt ved den Lejlighed forklare Ordet Geb?"

„O, det kommer vel ikke an paa en enkelt Stavelse — og desuden, Frøken Brandt er en kløgtig Pige," sva-

rede Ingeborg med et ubeskriveligt Glimt i de mørke Øjne.

IV.

En Lykke kommer sjelden alene. En Morgen fik Kriminal- og Politiretsassessor Bagger i sin Bolig paa Nørregade officiel Anmeldelse om, at han fra d. 1ste i næste Maaned at regne var overflyttet i Lands-Over- samt Hof- og Stadsretten, og at han allernaadigst var udnævnt til virkelig Justitsraad, Rang 4de Klasse Nr. 3. Da han fornøjet over dette venlige Smil fraoven gik ud for at begive sig til Raad- og Domhuset, mødte han i Porten Postbudet, der leverede ham et Brev. Med Tankerne endnu fæstede paa Justitsraadstitlen og Landsoverretten brød Assessor Bagger Brevet, men blev staaende som naglet til Jorden. I Brevet stod:

Højsædestøtterne kom i Land.

— geb —

Man siger nok, at Mandens Kjærligheds- eller Forelskelsestid er indtil hans tredivte Aar, efter den Tid bliver han ærgjerrig; men det slaar ikke altid til, og med Assessor Bagger gik det i alt Fald omvendt. Hans Ærgjerrighed var, om ikke mættet, saa dog foreløbig tilfredsstillet, Evnen til Kjærlighed var endnu slet ikke brugt, og Brevet kom som Gnisten til en Krudttønde: det foer glødende gjennem hver Aare, hver Nerve; den halve Sjæl, Ungdommens Sjæl, der havde sovet i ham, vaagnede med saa pludselig, revolutionær Magt, at den anden halve Sjæl, der hidtil havde regeret, kom til at ligge aldeles nedenunder, ja, saa fuldstændig, at Assessor Bagger gik forbi Raad- og Domhuset og kom ned i Raadhusstræde uden at mærke det. Først paa Vandkunsten savnede han pludselig den store Bygning med Søjlerne og med Indskriften: „Med Lov skal man Land bygge", saa sig forvirret omkring og vendte om.

Saa meget var han endnu i dette Øjeblik Kriminalretsassessor, at blandt de første Tanker eller Fornemmelser, som det mysteriøse Brev vakte hos ham, ogsaa var den: Det kan være et Skjelmeri, en Mystifikation. Men i næste Sekund stod det for ham, at han aldrig til nogen levende Sjæl havde omtalt sit dristige Billede med Højsædestøtterne og endnu mindre forraadt den gaadefulde, ham saa dyrebare Stavelse — geb —. Der kunde ingen Tvivl være: det fine, duftende Papir, den spinkle Damehaandskrift og de skrevne, faa, betydningsfulde Ord vidnede om, at Sedlen, han engang i ungdommelig, beaandet Længsel havde betrot Himlens Vinde, var naaet til en Dame, og at hun paa en eller anden Maade havde opdaget ham. Han huskede meget godt, at han en eneste Gang, fem, sex Uger tilbage, havde i et talrigt Selskab omtalt hin Begivenhed, og han tvivlede ikke om, at Historien havde bredt sig ud ligesom Bølger, naar man kaster en Sten i Vandet; men hvor i hele Byens eller Landets Kreds havde Bølgen truffet det rette Punkt? — Han saa igjen paa Konvoluten. Den bar det kjøbenhavnske Fodpostmærke; det var Alt. Det viste imidlertid med nogen Sandsynlighed, at Brevskriverinden boede i Kjøbenhavn, og muligvis saa hun i dette Øjeblik ned paa ham fra et af de mange Vinduer — thi han stod nu ved Springvandet. Der var Noget ved Papiret, Haandskriften eller maaske egenlig ved det Hemmelighedsfulde, Tilslørede, der gjorde hende ung, smuk, aandfuld, pikant. Der var noget Feagtigt, Opløftende, Berusende i, at hans Ungdoms Længsel og Haab havde været under en god Aands Beskyttelse, at det store Ubekjendte havde taget sig af ham og beredt ham en Elskerinde, en Hustru, netop i det Øjeblik, da han blev Overretsassessor og Justitsraad. Men hvem var hun? Det var det eneste Pinlige ved Historien; men dette pinlig Pikante kunde ikke undgaas, naar Damen skulde blive indenfor sin Sfære, omgiven af Ærbødighed og Agtelse. „Hvad vilde jeg have sagt om en Dame, et Fruentimmer, der kom ligefrem og rakte Billetten og sagde: Det er mig?" Saaledes spurgte han sig selv, idet han endelig havde fundet Raadhustrappen og gik op.

Hvorledes det den Dag gik med Forhørene, er opbevaret i Kriminal- og Politirettens Protokoller; men der er kastet et Slør derover af Hensyn til, at en Mand kun een Gang i sit Liv bliver Justitsraad. De næstfølgende Dage skal det være gaaet bedre, uagtet det er temmelig vist, at en Hestetyv blev fri for videre Tiltale, fordi Assessoren var beskæftiget med at rulle den Sisyfussten op ad Bjerget: „Hvor skal jeg søge hende, hvis hun ikke skriver igjen? Vil hun skrive igjen? Vilde hun det, hvorfor skrev hun saa ikke lidt mere strax?"

En halv Snes Dage efter Brevets Modtagelse, en Aften henved Kl. 7, sad Justitsraaden hjemme, ikke som forhen ved sit Arbejdsbord beskæftiget med Akter, men i en Krog af Sofaen, med nedhængende Arme, fordybet i en Blanding af ængstelig Uvished og drømmeagtige Forhaabninger. Haabet opbyggede Paladser, og Tvivlen pustede dem omkuld som Korthuse. En af Fantasierne var, at hun tilsagde ham — han vilde end ikke i Tanken bruge Formen: gav ham Stævnemøde — ved en Maskerade. Det var en Maskerade, der blev given for denne Aarsags Skyld, altsaa ingen Kasinomaskerade, men et stort, elegant Maskebal, hvor en virkelig Dame kunde begive sig hen. Klokken blev elleve, den fastsatte Tid; han ventede ængstende, trykkende fem Minuter, saa kom hun og rakte ham den fine Haand i den fineste Paillehandske — — „Brev til Justitsraaden," sagde Jens med stærk fynsk Akcent og med kort, soldatermæssig Melding.

Det er saa usædvanligt, at det, man længes efter, kommer netop i et af Længslens stærkeste Øjeblikke; men alligevel var Brevet fra Hende, Justitsraaden kjendte Udskriften, vilde have kjendt den blandt hundredetusinde. Brevet lød saaledes:

„Jeg bør være ligefrem imod Dem, og da vi aldrig ville mødes, kan jeg være det."

Her standsede Justitsraaden et Øjeblik og snappede efter Vejret. Mangen en af vore tyveaarige Modeherrer, der aldrig have taget juridisk Examen, endsige ere blevne Kriminalretsassessorer, vilde under lignende Omstændigheder have sagt til sig selv: „Hun skriver, at hun vil være ligefrem, det vil sige, nu vil hun have mig til at løbe med

Limstangen; vi ville aldrig mødes, det vil sige, nu faar jeg hende snart at se." Men Justitsraad, Assessor Bagger troede hvert Ord som et Evangelium, og hans Knæer rystede. Han læste videre:

„Jeg er skamfuld over de faa Ord, jeg sidst tilskrev Dem; men til min Undskyldning tjener, at jeg ikkun for to Dage siden erfarede, at De er gift. Jeg har fejlet, men mere i det, man vil tillægge mig end i det, jeg har tænkt. Min eneste Trøst er, at jeg aldrig skal blive kjendt af Dem eller Nogen, og at jeg vil blive glemt, som jeg vil glemme."

— „Saa gid dog! Men hvo kan have udspredt den nedrige Bagtalelse! Hvad er det dog for et forfærdeligt Forræderi af en Usling eller snakkesyg Kærling, der ikke kjender mig! Og hvor kan hun tro det? Hvorledes kan det i en By som Kjøbenhavn blive uvist i fem Minuter, om en Landsoverretsassessor er gift eller ej! Eller har maaske en Assessor Bagger giftet sig — en Kammerassessor eller saadant Noget? Og lever hun maaske afsides, i en stille Verden, saa at Berigtigelsen ikke let kommer til hende? Saa er der intet Solskin mere!"

„Hvis hun engang skulde møde mig og erfare, at jeg var, er og blev ugift, og vi Begge imidlertid vare blevne gamle og graa — kan man tænke sig noget Tristere! Hjertet er ved at staa stille derved! — Men sæt ogsaa, at hun i Morgen den Dag erfarer, at hun har taget fejl, saa har hun nu engang skrevet det og kan ikke skrive igjen: „Jeg tog fejl"; det vilde hun ikke kunne som Kvinde, medmindre hun først hørte fra mig, erfarede, hvordan jeg længtes — og saa er jeg saa afskaaren fra hende, som om jeg boede i Maanen — mere, mere! thi jeg kan møde hende paa Gaden og berøre hendes Ærme uden at ane det — det er utaaleligt! Vor Tid har Post, Dampskibe, Jernbaner, Telegrafer — for mig existerer det ikke; thi hvad nytter det Altsammen, naar man ikke ved hvorhen?"

En Tanke kom pludselig som et Meteor i Mørket: avertere. Hvor var den kjøbenhavnske Familie, til hvem ikke Adresseavisen kom? Han vilde indrykke et Avertissement — men hvordan? „Fritz Bagger er ikke gift." —

Nej, det var for tydeligt. — „F. B. er ikke gift.“ — Nej, det var for utydeligt. — Da han ikke kunde finde en heldig Brug for sit eget Navn, faldt det ham ind at bruge hendes, — geb —, og hvorvel det var ham pinligt at udsætte denne, ham næsten hellige Stavelse for profane Blikke, saa trøstede det ham dog, at ikkun En, hun selv, vilde forstaa den. Endnu vaklede han; men man kan nu engang ikke lave en Omelette uden at slaa Æg istykker, og selv om Hjertets fineste Fibre vaande sig ved den Maade, hvorpaa man maa sende en Fe Bud gjennem Adresseavisen, saa underkaster man sig dog hellere dette end at miste Feen.

Endelig, efter mangfoldige Omredaktioner standsede han ved dette: „— Geb! — Det er en Fejltagelse; han venter kun paa — geb —.“ Det syntes ham at indeholde Betingelsen for et lykkeligt Udfald, og udmattet af Sindsbevægelse faldt han i Søvn paa sin Sofa.

Nogle Dage efter kom et nyt Brev med den dyrebare Haandskrift; det indeholdt:

„Godt; indfind Dem idag otte Dage hos Fru Knudsen for at lykønske hende til hendes Fødselsdag.“

Det var Solskin efter Uvejret, det var Haabets Regnbue, der hvælvede sig fra den endnu af Taarer vaade Jord op til Himlen. „Og saa hører hun jo til det gode Selskab,“ sagde Justitsraaden uden at lægge Mærke til, hvorledes han ved disse Ord forraadte for sig selv, hvilken Tvivl eller Mistro der hidtil havde ligget bagved hans Henrykkelse. „Men,“ tilføjede han, „det er altsaa mine egne Venner, der have udspredt Rygtet om mit Giftermaal! Ja, Venner! En Hustru er en Mands eneste Ven. Det er vanvittigt, selvmordersk at være Pebersvend.“

Den fastsatte Dag kom han for tidlig, Fru Knudsen var endnu alene. Hun blev forundret over hans Lykønskningsbesøg; men da det dog var en Artighed, var Forundringen blandet med Fornøjelse, og Bagger var da heller ikke den Mand, hvem ikke en Dame med Tilfredsstillelse kunde se hos sig. Med den Aandsbevægelighed, man undertiden kan have, netop naar Hjertet er stærkt opfyldt og betaget, gjorde han Vidundere, underholdt Fruen saa livlig, at hun ikke mærkede, hvor lang Tid han tilbragte

hos hende. Da Døren endelig gik op, raabte Fruen: „O, det var jo nydeligt! Hjertelig velkommen! Tak for sidst og for alt Godt i Deres Hus! Hvorledes lever Deres Moder? — Denne fortræffelige unge Dame gjorde jeg Bekjendtskab med i Sommer, da vi laa paa Landet, og endelig er hun saa elskværdig at holde sit Løfte og besøge mig. Justitsraad Bagger — Frøken Hjelm.“

Justitsraaden var ikke vis paa, at det var Hende; men han var overbevist om, at det burde være Hende. Ikke at tale om, at Ingeborg Hjelm virkelig var elskværdig og distinguée, saa var hans Hjerte nu som Fotografens Glas præpareret, havde modtaget Kollodium, og optog det første Pigebillede, der kom det i Møde. Han var ganske bange for, at der skulde komme Flere at vælge imellem. Selve det Ubekjendtes Feglans havde i dette Øjeblik tabt sig for ham; thi hvor tindrende skjønt det end kan staa for Fantasien, har det dog ikke Magt imod den smukke, varme Virkelighed, især saalænge denne selv er ny og ubekjendt.

Han nærmede sig og talte til Frøken Hjelm med møjsommelig dulgt Sindsbevægelse. Hun var venlig og ligefrem; thi det var ikke formedelst Navneligheden faldet hende ind, at Justitsraad Bagger var Assessor Bagger, og den Forestilling, hun havde dannet sig om Assessoren, svarede aldeles ikke til den unge, smukke, belevne Mand, hun nu talte med. Der var jo rigtignok noget Særeget i hans Væsen, en vis Erotik, som en Dame vanskelig kan tage aldeles fejl af; men den var forenet med en saa umiskjendelig Ærbødighed eller egenlig Ærefrygt, at hun nærmest fik et Indtryk som af en poetisk, ridderlig Natur.

Der kom efterhaanden flere og flere Damer, baade gifte og ugifte; men Bagger havde næsten glemt, hvad Ærinde de kunde have til ham. Endelig kom ogsaa Frøken Brandt, ledsaget af en Søster. Idet hun aabnede Døren og saa Bagger ved Siden af Frøken Hjelm, udstødte hun et lille, et meget lille Skrig eller rettere: snappede lydelig efter Vejret og gjorde en Bevægelse, som om hun blev holdt tilbage.

„Aa, min Kjole hang fast,“ sagde hun, rettede lidt paa

sin Dragt og gik derpaa med smilende Ansigt hen imod Fru Knudsen og bragte sin Lykønskning.

Bagger saa paa Uhret; han havde været der i to Timer. Efter endnu blot at have vexlet et Par høflige Ord med Frøken Brandt brød han op. Hans Besøg havde i alle Maader været saa usædvanligt, gav Anledning til saa megen Kommentar, at man ikke i Korthed kunde omtale det, hvorfor hans Navn slet ikke blev berørt, efterat han var gaaet.

V.

Nu er det vel sandt, at, saaledes som man i længere Tid har set Justitsraad Bagger, har han været mest drømmende og lidende, og Folk, som ikke selv have prøvet noget Lignende, eller som ikke have Fantasi til at sætte sig ind i en saadan Situation, ville maaske sige, at de kunde have baaret sig bedre ad. Men i alt Fald skal det ikke kunne siges, at han fra nu af var upraktisk; thi inden otte Dage efter Fru Knudsens Fødselsdag havde han ikke blot erfaret, hvor Frøken Hjelm boede, men lejet sig ind i en Kro nær ved Gaarden og skaffet sig Adgang i Huset, hvilket Sidste endda ikke var saa vanskeligt, efterdi Fru Hjelm var en venlig og gjæstfri Dame, og efterdi hverken hendes Datter eller Søsterdatter troede at burde indtage hende imod ham.

Saaledes hengik fire eller fem Dage, der efter Baggers Udseende at dømme vare ham meget behagelige — han skrev til sine Kolleger i Overretten, at man kun efter et saa møjsommeligt, for Helbreden saa ødelæggende Arbejde, som hans Liv i flere Aar havde været, kunde sætte Pris paa et Efteraar i Naturens Skød — da modtog han en Dag et Brev fra den Ubekjendte af det Indhold: „Vær heldigere end sidst paa Tirsdag Middag Kl. 2 hos Fru Emmy Lund. Læg Mærke til Slaget 2.“

„Mener hun det? Er hun virkelig koket? Jeg synes dog, jeg var ganske heldig endda,“ sagde Bagger til sig selv og ventede paa Tirsdagen forholdsvis med Ro; han

indsaa i Grunden slet ikke, hvorfor han egenlig skulde ulejlige sig til Byen.

Saa tidlig Tirsdag Formiddag, som det var passende, gik han over paa Gaarden og blev noget forundret over, at der ikke saas nogen Tilberedelse til en Byrejse. Ingeborg gik i sin sædvanlige Morgendragt og satte sig til at sy. Han ventede til henimod Kl. 12, idet han beregnede, at to Timer dog vare det Mindste, man maatte have til at klæde sig om og kjøre til Byen. Den lange Viser truede med at berøre den lille Viser ved Tallet 12, uden at Ingeborg syntes at bemærke det. Hun kastede kun af og til et ubemærket Blik paa ham; thi det var ikke undgaaet hende, og end ikke de andre, at han var i Spænding og Sindsbevægelse. Paa Slaget 12 — han var netop blevet ene med hende — sagde han pludselig i kort, bævende Tone: „Frøken Hjelm, De ved, at jeg er Overretsassessor."

„Nej, det ved jeg ikke!" sagde hun næsten med Rædsel og rejste sig. „Nej, det har jeg aldrig vidst!"

„Men tillad mig, kjære Frøken, saa ved De det nu," sagde han, forundret over, at den Titel eller det Embede gjorde saa stærk Virkning.

„Ja, nu ved jeg det," sagde hun og holdt Haanden mod Brystet. „Hvorfor siger De mig det? Hvad skal det betyde?"

„Ikke Andet, Frøken Hjelm, end, at saa kan De nok vide, at jeg ikke tror paa Hexeri."

Lige saa meget som af Ord forstaas en Tale af den Talendes Fysiognomi, og da Frøken Hjelm saa det baade hjertelige og aandrige eller fiffige Udtryk i Justitsraadens Ansigt, havde hun ikke den Tilbøjelighed, som hun under andre Omstændigheder vilde have følt, til hurtig at afbryde Samtalen og gaa bort. Det er ogsaa rimeligt, at hans Stilling som Overretsassessor — som den af Frøken Brandt omtalte Assessor — efter et Øjebliks Tanke dog ikke var hende saa rædselsfuld, som man under den første Overraskelse skulde have trot. Hun svarede derfor: „Men, Hr. Justitsraad, er der da Nogen, som har beskyldt Dem for at tro paa Hexeri?"

„Nej, bedste Frøken; men jeg kan dog forsikre Dem,

at i det Øjeblik Klokken slog 12, havde jeg den Tanke, at De inden Kl. 2 kunde flyve bort i en Fugleham."

„Da Klokken slog 12 nu, Middag? Ikke ved Midnatstid?"

„Nej, nu for lidt siden."

„Det er mærkværdigt. Kan De tilfredsstille min Videbegjærlighed og fortælle mig hvorfor?"

„Fordi det under almindelige Omstændigheder synes mig umuligt for en Dame at gjøre sit Toilette og kjøre to Mil paa mindre end to Timer."

„Det er meget rigtigt, Hr. Justitsraad; men jeg agter heller ikke at kjøre to Mil idag."

„Det var jo ogsaa derfor, at jeg sagde: flyve."

„Heller ikke flyve. Og for at overbevise Dem og ganske sikkert komme af med Tro paa Troldom, kan De jo holde ud her, indtil — hvad Klokkeslet var det?"

„Klokken 2."

„Det er to lange Timer; men Justitsraaden kan jo bringe det Offer paa Oplysningens Alter."

„O, jeg ved et andet Alter, jeg hellere vilde ofre de to kun altfor korte Timer paa —"

„Lad det nu blive paa Oplysningens. De lovede min Kusine og mig, at De vilde læse for os om populær Naturvidenskab og interessante Træk af Dyrenes Liv."

„Ja, kjæreste, bedste Frøken; men jeg kan jo ikke flyve, min Vogn holder forspændt ved Kroen."

„O, jeg be'er om Forladelse! Behagelig Rejse, Hr. Justitsraad."

„Ja; men jeg indser ikke, hvorfor jeg skal kjøre to Mil."

„Enhver kjender jo bedst sine egne Anliggender."

„Aa, ja, saamænd. Men jeg i det Mindste kjender ikke mine."

Frøken Hjelm svarede ikke herpaa, og der blev en lille Pavse.

„Jeg vilde," vedblev Justitsraaden noget forlegen, „tage mig den store Frihed at foreslaa Dem, Frøken, at kjøre med."

„Jeg har jo allerede sagt Justitsraaden, at jeg ikke agter mig til Byen idag," svarede Frøken Hjelm koldt.

„Ja," vedblev Justitsraaden, følgende sin egen Iderække,

„og saa betænkte jeg ogsaa, at saa kunde vi jo lige saa godt blive her.“

I dette Øjeblik var Bagger saa alvorlig og betaget, at Ingeborg ved at høre Ord saa inkommensurable med, hvad hun betragtede som fornuftigt, begyndte at tro ham lidt forvirret og med noget ængstelig Forsken saa paa ham.

Ved at møde dette Blik fra disse Øjne kunde Bagger ikke længer fortsætte den Inkvisition, han havde anstillet i den Hensigt at indvikle Frøken Hjelm i Selvmodsigelser og bringe hende til Bekjendelse. Han gik selv til Bekjendelse og raabte: „Frøken Ingeborg! Jeg beder Dem for Himlens Skyld have Barmhjertighed med mig og sige mig, om De venter mig Kl. 2 i Dag hos Fru Lund.“

„Jeg vente Dem hos Fru Lund?“ udbrød Frøken Hjelm.

„Er det da ikke Dem, der har skrevet mig til, at — —“

„Jeg har aldrig skrevet til Dem!“ raabte Ingeborg og næsten rev Haanden bort, som Bagger søgte at gribe.

„For Guds Skyld, gaa ikke, Frøken — kjæreste, bedste Frøken, De maa tilgive mig, De skal vide Alt!“

Og nu gav han sig til at fortælle, ikke ordnet og logisk, men tvertimod paa en Maade, der bedrøvelig viste, hvor lidet selv vore dygtigere Jurister uddannes til mundtligt Foredrag.

Men alligevel var der i hans Ord en vis, næsten vild Veltalenhed, og desuden havde Frøken Hjelm endel Forkundskaber, der hjalp hende til at forstaa og udfylde, hvad der under Justitsraadens urolige Foredrag blev oversprunget. Endelig var det, han egenlig og ordret omtalte, skjønt i sig interessant, slet ikke Hovedsagen; medens Ordene beskæftigede sig med Hvirvelvind og Breve, talte Stemme og Blik uvilkaarlig en sand, ærlig, ikke ganske sædvanlig Lidenskabs Sprog, og hvorvel en Uvedkommende ved at høre et saadant Foredrag kunde finde det komisk, lyder det dog meget alvorligt for den, der er Gjenstanden og lytter med Sympathi.

„Ja, men, hvad saa?“ spurgte endelig Ingeborg med et blidt Smil og uden at trække den Haand tilbage, som Bagger havde grebet. „Den egenlige Mening af, hvad De

har fortalt mig, er, at Deres Tro er lovet til en anden, ubekjendt Dame."

„Nej, det var ikke den egenlige Mening —"

„Men det er dog et Faktum. I det Øjeblik, De staar ved Alteret med En, kan en Anden træde frem og gjøre Fordring paa Dem."

„O, den Slags Fordring! Et Stykke Papir uden Navn bortsendt i Luften! Juridisk har det aldeles ingen Gyldighed, og moralsk har det da ingen Magt, naar jeg elsker en Anden, som jeg elsker Dem, Ingeborg!"

„Ja, det ved jeg dog ikke. Der synes mig at være noget Pinligt i at blive sin Ungdom og dens Løfter utro og vide med sig selv, at man har skuffet en Anden."

„De siger det saa alvorlig, Ingeborg, at De gjør mig fortvivlet. Jeg indrømmer, at der er Noget .... Noget, jeg vilde ønske anderledes .... men for Himlens Skyld, gjør det dog ikke saa alvorligt!"

Eftersom Ingeborg vidste saa god Besked, kunde hun jo ikke opfatte Sagen saa alvorlig, som hun sagde; men hun havde i Hast betænkt eller følt Alvoren fra en anden Side: Det vilde ikke gaa an for en Ægtemand med saa megen Fantasi som Bagger, bestandig at have noget ubekjendt Feagtigt liggende ude i Horisonten, gjørende Krav paa ham fra hans Ungdoms Tid, og paa den anden Side var det hendes Følelse imod, endog med Tro paa hans Tavshed, at meddele ham, at det var Frøken Brandt, der spillede Feen.

Hun sagde til ham: „De maa have Deres Brev, Deres Gjældsbevis, Deres Ægteskabsløfte tilbage."

„Ja," svarede han med et modløst Suk, „det er sandt nok det burde jeg; men hvor skal jeg henvende mig? Det er jo netop den umaadelige Vanskelighed!"

„Skriv med samme Post som den forrige."

„Hvilken?"

„Lad den Hvirvelvind, som bragte det første Brev til sin Bestemmelse, ogsaa tage sig af det, hvori De forlanger Deres Ord tilbage."

„O, det mener De ikke. Eller hvis De mener det, saa maa jeg ærlig tilstaa, at jeg ikke er ung længer eller har faaet en anden Ungdom. Jeg har ikke Mod til at skrive

Noget, af Frygt for, at det skal komme til Andre end til Dem."

„Saa ser jeg nok, at jeg idag dog alligevel maa være Hex. Skriv, saa skal jeg besørge Brevet — betænker De Dem?"

„Nej, det tog mig blot et Øjebliks Tid at fatte den Forjættelse, der ligger i, at De vil tage Dem af mit Brev. Jeg lyder Dem blindt — men hvad skal jeg skrive?"

„Skriv: Kjære Fe, eftersom jeg bejler til Frøken Hjelms Haand og Hjerte —"

„O, De anerkjender det! O, Ingeborg, Herrens Velsignelse over Dig!" sagde Bagger og vilde rejse sig.

„— beder jeg Dem sende mig min Seddel tilbage. — Har De det?"

„Ja, Ingeborg, min Ingeborg, min usigelig elskede Ingeborg! Hvor Sproget dog er fattigt, naar Hjertet er saa fuldt!"

„Saa Navn, Dato og Adresse. Har De det? — Efterskrift: Jeg giver Dem mit Æresord paa, at jeg hverken ved, hvem De er, eller hvorledes dette Brev skal komme til Dem. — Har De det?"

„Det kan jeg i Sandhed give. Jeg er saa blind som ...."

„Lad mig saa tilføje Hexeformularen."

„O, Ingeborg, Du vil skrive paa samme Papir som jeg, i det Brev, hvor jeg har skrevet det!"

„Ræk mig nu Pennen. Vi maa have Brevet sendt til Poststationen inden Kl. 2."

„Kl. 2. Hvor underligt. Der staar i det sidste Brev: Læg Mærke til Slaget 2."

„Det vil vi," sagde Ingeborg.

Hun skrev: „Kjære Frøken Brandt, ogsaa jeg beder Dem sende Justitsraaden Sedlen tilbage, og jeg beder Dem anføre paa den: Givet mig af Frøken Hjelm. Det er jo bedst for alle Parter, at den Spøg ikke kommer i Folkemunde. De skal med omgaaende Post faa Deres Breve tilbage."

VI.

Det er velvillige Gemyter tilladt at tvivle om, hvad der egenlig havde været Frøken Brandts Hensigt. Maaske havde hun blot villet anstille skjelmske psykologiske Forsøg og overbevise sig om, ved hvor mange Formiddags-Gratulationer en Justitsraad og Landsoverretsassessor kunde bringes til at indfinde sig. Selve Sindsbevægelsen, hun var nær ved at forraade, da hun hos Fru Knudsen saa Bagger ved Frøken Hjelms Side, kan have været ren Forbavselse over Tilfældets Lune: Enhver af os Andre, der havde vidst Besked om Hvirvelvinden, Brevet og Ingeborgs Opgivelse deraf, vilde ogsaa være bleven forbavset ved at se hende og Brevskriveren førte sammen alligevel, og vi vilde maaske ikke med saa megen Lethed og Fuldstændighed kunne have skjult vor Overraskelse. Brevet til Bagger, hvori Frøken Brandt imod bedre Vidende omtalte ham som gift, kan have været et oprigtigt Forsøg paa at ende det Hele, et i Fortrydelse og Ængstelighed hurtig grebet Middel til at lægge en uoverstigelig Hindring for hende selv; men det kan jo rigtignok ogsaa have havt det Formaal at se, hvor vidt Bagger havde fænget, og hvor megen Aand og Fantasi han havde til at give det tilkjende. Jo mere man tænker derover, desto mindre føler man sig i Stand til at give nogen af de to Udtydningsmaader absolut Fortrin. Dog vil man have lagt Mærke til, at selv Ingeborg i sin lille Skrivelse omtalte Sagen som en „Spog". Paa den anden Side, hvis det var Alvor, hvis hun havde „følt Noget" for Justitsraad Bagger, saa lader os trøste os over det Pinlige med det Faktum, at Frøken Brandt var en velopdragen Pige, og at hendes Forstand havde Herredømmet over hendes Følelser. Hun kunde med et Blik se, at Felttoget var til Ende, og derhos, at hun ved at modtage Freden *pure et simple* vel ikke beholdt nogen Erobring, men bevarede *status quo ante bellum*[1]), hvilket oftere mellem Krigsførende er blevet anset for saa respektabelt, at begge Parter officielt have sunget *Te Deum*, skjønt vistnok kun den ene Part kunde synge det af Hjertet. Det er og maa nu blive

[1]) Tilstanden fra før Krigen.

uafgjort, hvorledes det i Virkeligheden forholdt sig; men i begge Tilfælde var en tydelig og lige Linje dragen for hende, og den fulgte hun.

Næste Dag kom Sedlen i Konvolut til Justitsraaden.

Da Bagger i Ingeborgs Nærværelse aabnede Brevet og gjensaa sin savnede Ungdomsepistel, skjælvede han som en Mand, hvem Aandeverdenen synlig gaar forbi. Men da han opdagede den tilføjede Bemærkning, raabte han i yderste Forbavselse: „Er jeg vaagen? Drømmer jeg? Hvordan er dette muligt?"

„Hvorfor skulde det ikke være muligt?" spurgte Ingeborg. „Hvem Anden skulde Brevet oprindelig være kommet til, end til — geb —?"

„— Geb —? — — Geb —? Ja, hvem er — geb —?"

„Hvem Anden end Ingeborg? Er det ikke tredje, fjerde og femte Bogstav i mit Navn?"

„Oh!" raabte Bagger og slog sig for Panden, og idet han i næste Øjeblik greb Ingeborgs Haand, tilføjede han med et Blik, der var dumt af Lyksalighed: „Jeg har, i Sandhed, havt mere Lykke end Forstand!"

Ingeborg svarede smilende: „Det maa den vente, der betror sin Skæbne til Vindens flyvende Post."

HÆVNEN

(1868)

1.

Idyl og Tragedie i en Kjøbstad.

For endel Aar siden flyttede et Par unge Folk til en lille sjællandsk Kjøbstad. De havde et Barn, en Søn paa tre Aar. Manden var Kjøbmand, uden synderlig Formue, men med ganske god Kredit, og der var Plads i Byen for en driftig ung Mand. Livet syntes derfor inden kort Tid at trives for de unge Folk, og da Hustruen var kjøn, munter og — hvad dengang endnu var temmelig sjeldent — spillede godt paa Klaver, vare de snart optagne i den livlige Selskabelighed, som paa den Tid herskede i Byen. Det er maaske hverken en Kjøbstads Storhed eller Lidenhed, dens Velstand eller Fattigdom, der er det egenlig Afgjørende ved dens Selskabelighed i Betydning af muntert, frit Liv. Det kommer mest an paa, om de, der give Tonen an, ere unge eller ej. Ere de unge, saa hersker Ungdommen i Byen og trækker Ungdommen fra Landet til sig; ingen Lejlighed til „Bal paa Raadstuen", som Fædrene mere eller mindre have ladet falde i Forglemmelse, bliver forsømt; ingen Sammenkomst gaar af uden Dans; ligger Byen ved Havet, og er der en skovbevokset Ø i Nærheden, drager man derover og holder Skovbal; er der en Aa, sejler man op eller ned ad den i Baade og Pramme med Musik, til Bal i nærmeste Lund, og ved Juletid er det en eneste Hvirvel: Indbydelser til Gilde og Lystighed fyge som Sne mellem By og Land. Saaledes var netop Tilstanden i den omtalte By paa Grund af, at Byfoged Velding, Kateket Velding og Kjøbmanden, den store Kornhandler Velding, alle tre vare

unge. Byfogden var rigtignok henimod de Fyrretyve; men hans Kone var kun nogle og tyve; Kateketen var nylig gift, og Kornhandleren, August Velding, var ugift. De tre Brødre holdt sammen og beherskede Byen i alle Maader; Folk sagde, at de var Byens Himmel og Jord og Pengeskrin ovenikjøbet. August var jo rigtignok noget hensynsløs, „gjorde slemt Kur", var „løs paa Haanden", taalte ingen Modsigelse og tillod sig maaske Ting, som under andre Forhold adskillige Gange vilde bragt ham i det Mindste i Mulkt; men hvo vilde klage over saadan en rig, ung Mand til hans Broder Byfogden? Desuden var August vel en snu Kjøbmand, men flot med Penge overfor sine Venner og ved alle Lejligheder, hvor det gjaldt en Tilbøjelighed, en Fornøjelse, et Lune.

Den unge Mdm. Herløv blev som sagt modtaget med aabne Arme i denne Kreds, og hendes Mand fulgte med saa at sige i Tilgift; thi endskjønt han var en høflig og efter den Tids Forhold dannet Mand, var der dog noget Stille og Alvorligt ved ham, der kastede en Skygge i Stuen mellem de Glade, inden man vænnedes til ham. Naar der blev danset, fik Mdm. Herløv ofte en ganske ejendommelig Ynde netop derved, at hun spillede; den nydelige unge Kone blev for Øjet saa tillokkende let, fordi hun sad stille og nægtede sig den Glæde, hun forskaffede de Andre. Da hændtes det vel nogle faa Gange, at August Velding pludselig midt under Spillet bød hende op til Dans og fik de Andre til at synge, saa at der blev danset paa gammel nordisk Vis, uden at man vidste, at det var noget Nordisk, man gjorde. Ved en af disse Lejligheder kom det syngende Kor ud af Takten, og Mdm. Herløv vendte sig dansende lidt til Siden og sang i den rigtige Takt. Ved at høre den smukke, unge Kone, han holdt i sine Arme, pludselig synge med en blid og behagelig, men i Øjeblikket tillige skjelmsk Stemme, kom August Velding ganske ud af Fatning. Er man allerede lidt forelsket, og har man den Tro om sig selv, at de fleste eller alle Damer — hvo det saa er — nok kunde forelske sig i En, saa opfatter Øret og Sandsen let en saadan pludselig Sang, hvis rette Anledning man ikke har mærket, som et bakkantisk Udbrud, og selv om

man aldrig i sit Liv har hørt om Bakkantinder, tænker og føler man noget Vist derved.

Paa et Haandtryk og et Fejltrin fra sin Dansers Side mærkede Mdm. Herløv instinktmæssig, at Noget var, som ikke skulde være, og holdt op at danse. Men hvor meget hun end med sin lille Verdensklogskab søgte at bøde paa, hvad hun mulig kunde have fejlet, lykkedes det ikke; thi selve den Forlegenhed eller Tilbageholdenhed, der nu kom i hendes Væsen, blev misforstaaet af en Mand som August Velding, der vilde forstaa paa sin egen Maade, og ikke var vant til, naar først han havde forstaaet, at betænke sig længe paa et praktisk Skridt.

„Jeg havde sgu dog knap trot det," vedblev han at gjentage for sig selv, sammenbøjet over sin egen Tanke og med et polisk Smil.

Han var jo vant til absolutistisk Magt, og ved Absolutisme maa man i dette Øjeblik ikke tænke sig en saadan, som man i vor Tid har set blive gammel, aflægs og dø. Nej, en ung Absolutisme som Ludvig den 14des, der sagde: l'état c'est moi![1]) August Velding kunde have gaaet et Skridt videre og med Sandhed sagt: „Verden, det er mig", og det var kun en Lykke for ham selv, at den Verden, han overskuede, ikke var større. Det faldt ham ikke ind, naar han havde faaet „en Ide", at der for dens Virkeliggjørelse kunde være en Hindring i anden Skikkelse end Opsættelse, Tidsspilde, og han havde Tilbøjelighed til at gribe alle de Midler, der kunde forebygge et unyttigt Tab af Tid.

Der kom da ogsaa en Lejlighed, som han ansaa for, ikke aldeles gunstig, men nogenlunde god. Herløv vilde foretage en Rejse, men rigtignok en kort; den skulde kun vare fra om Eftermiddagen til næste Dags Aften. Bedre vilde det jo været at have mere Tid; men i den hurtige, energiske Afbenyttelse af et Øjeblik, da Fæstningen ikke var vel bevogtet, havde August Velding netop Lighed med mangen betydelig Hærfører. Den Krigskunst, han anvendte, svarede til Kjøbstadens datidige idylliske, patriarkalske Sæder. Han lod sin gamle Kusk, der allerede havde med Troskab og Kløgt besørget mangt et Ærinde

[1]) Staten, det er mig.

for ham, gaa ned til Mdm. Herløv med en Buket omviklet af et Koralhalsbaand og med et Brev saalydende:

Højstærede og kjære Mdm. Herløv!

Jeg har en vigtig Sag at tale med Dem om, og da det jo ikke er nødvendigt, at andre Folk faa det at vide, vil jeg tage mig den Frihed at komme i Aften Kl. 9.

Med Agtelse
ærbødigst
A. V.

Før Mdm. Herløv ret kunde fatte, hvad det var, hun havde modtaget, var Kusken borte. Hvis Brevet var kommet alene, uden Buket og Halsbaand, og hvis ikke Et og Andet allerede havde været i hendes Sind, vilde hun kunnet tro, at det var et virkelig alvorligt Anliggende, Hr. Velding vilde betro hende — skjønt ogsaa dette var vanskeligt at forstaa. Sagen stod strax for hende med en saadan Farlighed og Skyld, at hun ikke turde betro sig til Nogen for at faa Brev og Gave i Hast sendt tilbage — og saa kunde han jo dog komme alligevel! Selv en god Kvinde vil under saadanne Omstændigheder nødig ty til sin Ægtefælle. Det hidrører ikke blot fra det prosaiske Ønske om at skaane ham for Ubehageligheder, men fra Blufærdighed og tillige fra en Følelse af, at slige Knuder bedst løses i Stilhed af Kvindehaand. Men medens stakkels Mdm. Herløv følte, at en rask og kløgtig Kone nok kunde magte Hr. Velding, vidste hun ikke, hvordan hun selv skulde bære sig ad dermed, og jo mere hun tænkte paa Besøget, desto mere vakte det hos hende en Rædsel lig den, smaa Dyr føle for Klapperslangen: det svimlede for hende, det var, som om hun redningsløs skulde synke i en Afgrund. Herløv var imidlertid beskæftiget med de sidste Tilberedelser til Afrejsen, men kunde dog, idet han vilde sige Farvel, ikke undlade at bemærke sin Hustrus Sindsbevægelse og spørge hende. Efter den første halve Nægtelse kom den hele Tilstaaelse. Det var nu hendes Skæbne; hun var nu engang en svag, brav, lille Kone.

En halv Time efter kjørte Herløv ud af Byen.

Kl. 9 kom August Velding, gik igjennem Forstuen, aabnede Døren til Dagligstuen og blev rimeligvis ubehagelig overrasket ved i Stedet for Mdm. Herløv at staa overfor Herløv selv. Situationen var meget vanskelig. Det er muligt, at en fuldendt Verdensmand i Herløvs Sted kunde af Hensyn til sin Modstanders Betydning have behersket den og endt den uden Brud; men saa skulde han være vis paa, at hans Medspillende ogsaa var Verdensmand. Det nytter imidlertid ikkun lidet at undersøge, hvad der kunde være sket; det, som skete, var, at Herløv rejste sig med Lys i Haanden og holdt det tæt hen imod Veldings Ansigt, og skjønt Velding var en stærk og selvtillidsfuld Mand, var der i det Blik, hvormed Herløv ligesom føjede en ny Belysning til hans Ansigt, et Udtryk, der bragte ham til at vige baglængs tilbage. Saaledes veg han Skridt for Skridt, næsten skrumpende sammen, ud af Stuen, ud gjennem Forstuen, ud paa Gaden, og da han stod der og begyndte at trække Vejret som sædvanlig, faldt Noget, han uvilkaarlig ansaa for sit Halsbaand, ned foran ham. Og saa meget var han Kjøbmand, at han bukkede sig og tog det op.

Nu var der for Herløvs det Særegne ved Sagen, at de ikke kunde omtale den. Dels laa det ikke i deres Natur, dels turde det i Reglen være vanskeligt for en Mand eller hans Hustru at bringe et saadant Anliggende paa en heldig Maade ud i Publikum. Det er unægtelig en god Ting i Verden at have en „Position“. Velding havde en Position i Kjøbstaden, og hvis han havde været gift og Herløv havde aflagt ham en lignende Visit, vilde han næste Dag kunne gaaet op paa Postgaarden eller Gjæstgivergaarden og fortalt: „Han vilde besøge min Kone, mens jeg var borte; men jeg var selv hjemme og lyste ham sgu ud, saa at han nok ikke saa snart kommer igjen, det skal jeg love for.“ — Det er i det Mindste muligt, at en Mand som Velding kunde taget Sagen paa denne Maade; men Herløvs havde nu et andet Sind, og de, som have et saadant Sind, ere som oftest ikke i Position. Altsaa, de tav; derimod talte — Velding. Enten fordi han troede, at Sagen dog ikke vilde blive fortiet, eller fordi han indsaa, at der nu var et ulægeligt Fjend-

skab mellem hans Hus og Herlovs Hus, gik han saa frit til Bekjendelse som mulig: „Naa, ja, Herregud, jeg vilde aflægge den lille Mdm. Herløv en Visit; men saa havde Manden mærket Uraad og var selv hjemme. Aa, ja, det er flovt at blive saadan lyst ud, og jeg kommer vist til at forbedre mig og lade mig katekisere hos min Broder Kateketen."

Det vil bemærkes, at Velding ikke med et Ord sagde, at Mdm. Herløvs Hu og Vilje havde været lige saa god som hans, og det var altsaa ikke bevislig hans Skyld, naar man alligevel fandt dette i hans Skriftemaal. De Damer i Byen, der dømte allermildest, sagde: „Aa, ja, det ved man jo nok, at August Velding er slem; men uden Anledning kunde han da ikke falde paa saadant Noget."

Imidlertid holdt Herløvs samvittighedsfuldt paa Hemmeligheden og mærkede kun efterhaanden, først af Miner, saa af dunkle Ord, at Begivenheden sysselsatte hele Byen og Omegnen, men under en Skikkelse, som de ikke havde forestillet sig. Det gik saa naturligt til og var dog saa diabolsk. Herløv kunde have stillet sig op paa Torvet og raabt: „Jeg ved, jeg sværger, at min Kone er aldeles uskyldig!" og alle Tilhørere vilde med den alvorligste Mine have svaret: „Ja, naturligvis!" og gaaet hjem med et Smil. Da paakom der Herløv og Kone hin sælsomme, bitre Skamfuldhed over, uagtet Æren var i Behold, at have mistet det gode Navn. Under Herløvs Blik var Velding blevet lille; men nu var det, som Herløvs Hus blev lille under Folks Blik, trak sig tilbage fra Verden og blev forladt af Verden.

Der var nu, som alt bemærket, det ved August Velding, at han var vant til Absolutisme. Absolutismen siges at gjøre Hjertet mildt, naar den fromt adlydes, men haardt, naar den møder Modstand, og maaske Veldings Hjerte allerede af Natur ikke var blødt. Jo mere han tænkte over Sagen, desto dybere følte han sig krænket af Herløv. Det Blik, hvormed denne havde fulgt ham ud, vilde ikke af hans Erindring; man skulde trot, at det ligesom Bien ikke blot havde stukket, men efterladt sin Braad i Saaret, saa at der kom Betændelse. Og Maaden, hvorpaa han tænkte paa Mdm. Herløv, bidrog til at for-

øge og irritere Betændelsen. Han talte om Herløv med stedse stigende Had, gav sig derpaa til at skrive om ham i Handelsverdenen, undergravede hans Kredit, opkjøbte i Stilhed Fordringer og Vexler paa ham, og da Herløv en Dag ikke kunde betale prompte, lod han ved sin Broder, Byfogden, hans Butik lukke som fallit. Ved denne Begivenhed fik Folk i Byen om mulig endnu mere Respekt for Familien Velding, hvis Unaade virkede saa ødelæggende; men man dansede ikke mere i Kjøbstaden, Ungdommens Herredømme var forbi, og fra den Tid fik Spisegilderne Overhaand, hos Byfoged, Amtsforvalter, Toldkasserer og paa Gaardene.

Mdm. Herløv havde skrantet og sygnet i nogen Tid; denne sidste Ulykke kastede hende paa Sygelejet. Hun nedkom med en Datter, der døde.

Da sprang der, Gud maa vide af hvilken Grund — thi lydelig er den ikke bleven omtalt — en pludselig, almindelig Sympathi op for Mdm. Herløv. Der er i Folks Maade at tænke, regne og slutte paa ofte et sandt Mysterium; der er Anskuelser og Stemninger, som komme og sætte de Mange i Bevægelse lig Vinden, der gaar over en Kornmark og bringer alle Ax til at svaje i samme Retning. Hvor Kvinderne med deres ofte uudgrundelige Forhold til Følelsesverdenen ere Førere og Ledere, bliver Mysteriet endnu mere mysteriøst. De kunde ikke med Fornuft og Forstandighed have af Herløvs Fallit sluttet sig til, at Velding for at handle saaledes maatte være paavirket ikke blot af Had til Manden, men ogsaa af forsmaaet Kjærlighed; thi et Menneske, der kunde handle som Velding, er uberegneligt. Ad denne Vej at grunde over eller drage Slutninger angaaende Mdm. Herløvs Skyld eller Uskyld var at slaa Plat eller Krone om den. Men har man i en eller anden hemmelig Rets Møde gjort dette, saa er Uskylds Krone kommen op; thi Alt bøjede sig nu for den sympathetiske Strøm i Retning mod Mdm. Herløv.

Der blev sendt Barselmad fra alle „gode Huse" og selv fra fattige Folk, som bade, ikke at forsmaa. Der holdt Wienervogne fra Herregaardene udenfor Herløvs Hus, og Damerne vilde ind, omkaps med Byens Damer.

Saa svag som Mdm. Herløv var, bidrog dette maaske til at dræbe hende. Men hun døde ligesom af Blomsterduft. Hendes sidste Dage, medens hun laa med Herløvs Haand i sin, var en uafbrudt Lyksalighed; hvad der under almindelige Forhold sparsomt og draabevis vilde blevet tilmaalt hende i et helt Liv, kom i en hastig, henrykkende, bedøvende Strøm og varede ved til hendes sidste Suk.

Ere Folk først fra en haard og lang Uretfærdighed komne over i den modsatte Stemning, saa ere de fuldstændige i den med. Alle Byens Mænd, med Undtagelse af Byfogden, Kateketen og August Velding, fulgte Mdm. Herløv til Jorden. Den lange Gade var bestrøt med Blomster, og Damerne stode sørgeklædte i Vinduerne. Ved Graven talte Præsten vel hverken for eller imod, hvad der beskæftigede Folks Sind; men han brugte to Gange Ordet „uskyldig" og lod Tonen hvile derpaa, og det blev af Byens Folk regnet ham tilgode som en mandig Demonstration imod Familien Velding.

Paa den Tid blev Byen forladt af to af sine Borgere. Allerede før Begravelsen var August Velding rejst „i en Forretning" eller rigtigere — som man senere erfarede — for at forberede sin Bortflytning, og Dagen efter tog Herløv bort med sin lille Dreng, uden at Nogen vidste hvorhen. Det kunde Byens Folk ikke forstaa. Der var vistnok ikke Mange, som mente, at eftersom de nu havde været rørte og endt det Hele saa kjønt, saa kunde Herløv og Velding egenlig gjerne give hinanden Haanden. Derimod tænkte de Fleste, at siden den Deltagelse, der var opkommen for Mdm. Herløv, naturligvis vilde paa en eller anden Maade hjulpet Herløv ud af Fallitten og skaffet ham Handel, saa kunde han endnu blevet en holden Mand, blot med lidt Taalmodighed, i Stedet for at han nu maatte begynde forfra paa det Uvisse. Herløv synes at have opfattet Sagen anderledes. Hvad Pris han end satte paa den sildige Oprejsning, der var blevet hans Hustru tildel, saa huskede han de Dages, de Maaneders Lidelser, som Ingen havde været Vidne til, og troede vel ikke, at han nogensinde kunde finde Lykke eller Fred mellem de synlige Minder derom. Og hvor meget han end paaskjøn-

nede Blomsterne paa Gaden, Ligfølget, Ligtalen, saa kunde Alt dette dog ikke for ham i samme Grad som for de Andre dølge eller tilsløre den Kjendsgjerning, at hans Ungdoms Hustru var død, dræbt.

2.

Billardstuen i »Tre Hjorter«.

Aar ere hengaaede, men føre os dog ikke lige til den nuværende Tid; endnu engang begynde vi med: For endel Aar siden.

Det var endnu Tiden, før det blev Skik, at Listen over Rejsende i alle Gjæstgiversteder daglig stod i Bladene. Dengang leverede ikkun de faa store Hoteller en saadan Liste, og formuende Kjøbmænd fra Provinserne kunde næsten ubemærket tage ind i „Knapsteds Gaard", „Skibet" eller „Tre Hjorter", der laa tæt ved Vesterport og omgivne af Hør-, Jern- og Urtekramhandelen. „Tre Hjorter" — som Stedet dengang endnu hed paa Jydsk[1]) — blev dog næppe valgt saa gjerne som de to andre, af den Grund, at man dengang ikke fra Gaden kunde gaa lige op til Gjæsteværelserne i Huset. Naar man kom fra Gadedøren et Par Trin op, maatte man gaa tilvenstre ind i den store Billardstue, og vel var der saa strax tilhøjre en Dør, man kunde slippe ud af til Trappegangen; men dette korte Øjeblik mellem „kjøbenhavnske Junkere", der spillede Billard, generede mangen anset Provinsborger.

Imidlertid var „Tre Hjorters" Billard paa den Tid, vi tale om, ingenlunde „schofelt", som offenligt Spil, selv et saa uskyldigt, let bliver i en stor By. Nogle yngre Embedsmænd, ældre Studenter, et Par Skuespillere og dramatiske Forfattere, der elskede Billardspil, havde forstaaet at sætte sig i Besiddelse af Stuen i visse Aftentimer, og der var i nogen Tid en Slags Klub, som Værten stod sig ganske godt ved og derfor beskyttede. Det er

[1]) Ligesom Hest, Hester.

altsaa ikke mellem pikante mauvais sujets[1]), men i sædvanligt, godt Selskab, at vi føre Læseren.

Det var lidt efter Theatertid. To spillede Blanche; men snart vare Fire komne til, og man enedes om en à la guerre[2]).

„Hansen, vend Ryggen til, hvem skal staa her?“ spurgte En ved Brædtet.

„Jeg.“

„Og her?“

„Du.“

„Her?“

„Herløv.“

I dette Øjeblik var en Rejsende kommen ind, en aldrende Mand med stort, graasprængt Skæg og en Vadsæk i Haanden. Han var ved at gaa ud af Døren tilhøjre, men vendte sig pludselig og hastig om mod Selskabet — et Sekund blot, saa gik han ud. Stuepigen mødte ham, inden han havde lukket Døren. — Han sagde med en fremmed Akcent: „Har De et Værelse?“

„Ja—a,“ svarede Pigen med et Blik paa hans lille Vadsæk.

„Min Kuffert kommer strax,“ sagde han; „giv mig et Værelse til Gaden, hvis De kan.“

Pigen kastede endnu et Blik hen ad hans Rejsedragt; det syntes at tilfredsstille hende, thi hun svarede: „Jo, jeg tror nok,“ og gik foran op ad Trappen.

Efter en Stunds Forløb kom den Rejsende igjen ned i Stuen, satte sig med Hatten paa i en Krog og lod til at være beskæftiget med nogle store, fremmede Aviser. Han bad Værten, som tilfældigvis kom ind — der var ingen Markør i „Klubben“ — paa Engelsk om en Kop The. Da han altsaa var Fremmed, tilgav Selskabet ham, at han sad med Hat paa, og brød sig ikke videre om ham.

„Nr. 5 et Hul, død,“ blev der sagt ved Brædtet.

„Døde jeg virkelig?“ sagde Nr. 5, en aldrende Komponist og Medlem af Kapellet; „kan jeg ikke kjøbe mig ind?“

„Jo, paa tre Huller.“

„Det er haarde Konditioner; altid er En dødelig syg, naar jeg dør. Hvem har tre Huller?“

---

[1]) Daarlige Subjekter. [2]) Et Billardspil.

„Herløv.“

„Vil De sælge, Herløv?“

„Ikke gjerne,“ svarede et smukt ungt Menneske eller en ung Mand paa omtrent to og tyve Aar, idet han stødte. „Nu steg mine Aktier.“

Hansen fik et Hul. Spillet syntes i dette Øjeblik at faa fornyet Interesse.

„Og saa er jeg ikke med!“ sagde Komponisten lunefuldt gnaven. „Ikke man kan unde En en Smule Sindsbevægelse! Her skal man leve og komponere i en By, hvor Hjertet ikke een Gang om Aaret kommer til at banke usædvanlig.“

„De havde jo Sindsbevægelse lige nys; blev De ikke slaaet ihjel?“

„Jo, men hvordan? Jeg laa saa sikkert og godt som i min Moders Dragkisteskuffe, jeg vilde have holdt, jeg ved ikke hvad, og saa, mens jeg vender mig om og ta'er en Slurk Toddy, gjør Hansen mig alligevel! Er det Sindsbevægelse at dø uden at vide af det?“

„Brorsen et Hul og en Streg — død,“ sagdes med Ligbærerstemme ved Brædtet.

Brorsen, der endnu laa hen over Billardet, i Stødet, raabte, idet han sprang op: „Herre, min Gud, hvad har jeg syndet? Støde forbi og forløbe i eet Stød! Hvad Dag er det idag? Hvordan er Vejret? Elementerne maa være i et frygteligt Oprør, som han sagde, Vægteren, den Nat, da Duncan myrdedes. Det er græsseligt!“

„Plads, Plads,“ sagde Hansen.

„Hvad? Er Hansen og Herløv ene tilbage?“

„Ja, og hver paa et Hul.“

„Herløv, det er en Situation!“ sagde Komponisten. „Var det i min Ungdom, i Deres Alder, timet mig en eneste Gang, saa var det blevet mig, der havde komponeret Figaros Bryllup.“

Herløv havde i dette Øjeblik en meget fin Taché, men stødte forbi.

„En Streg!“ blev der raabt.

„Nu hænger Deres Liv i et Haar, Herløv,“ vedblev Komponisten. „Det er sandt dramatisk. Det er, lige som naar hun gaar paa Taget i „Søvngængersken“, og han

tripper som paa Gløder nedenfor og skal samle hende op."

Hansen stødte. Det var en mesterlig Doublé; men han havde givet en lille Smule for meget Force. Efterat Herløvs Bal var afgjort i Mellemhullet, nærmede hans egen Bal sig langsomt, ustandselig til Hjørnehullet og faldt deri ligesom med et tungt Suk — „Hansen et Hul, død", Herløv havde vundet Pouillen.

„Det kan man vinde," sagde Herløv halvhøjt, idet Regnskabsføreren udbetalte ham Pouillen efter Fradrag af Partipengene.

„Stakkels, ulykkelige unge Mand," sagde Komponisten, hvis fine Øre havde hørt, hvad der neppe var bestemt for Publikum; „han kan ikke vinde Andet end Guldmedaljer, juridiske Embedsexaminer og Pouiller. Vi kan snart ikke være ham bekjendt."

„Jeg mente det ikke saadan!" svarede Herløv; „det var Citat."

„Jeg kjender ikke den Opera."

„Det er heller ikke af en Opera; jeg mente Anekdoten om de to Desertører, der skulde hænges under Frederik den 2den. Kongen benaadede en af dem; men de skulde spille Tærning om det. Han, der vandt, sagde: Det Sk—t kan man vinde!"

„Naa!" raabte Brorsen, „det er Høflighed imod os! At kalde vore surt erhvervede og med forfærdelig Ulykke tabte Penge Sk—t!"

Herløv søgte at forklare ham, at netop det Modsatte var ment; men Brorsen gjorde sig saa tykhovedet, at ingen Forklaring kunde trænge igjennem, og nu opkom, idet Alle toge Parrti for eller imod, en saa komisk Scene, som det er muligt mellem Mennesker med nogen Aand, der gribe en Lejlighed til at „bade sig i Vrøvl".

Klokken blev for mange til en ny *à la guerre*, og fire af Selskabet kom næsten i Klump ud af Døren, stadig stridende om, hvordan og hvorvidt der laa en Ringeagt i Ordet Sk—t.

To bleve tilbage; den ene var Herløv.

„Gaar Du ikke med?" spurgte den Anden.

„Nej, lad mig blive her et Øjeblik."

„Stadig kigge Stjerner fra Tre Hjorters Observatorium? Stadig det Samme?"

„Nej, det er værre end nogensinde; det er aldeles galt."

„Hvordan da?" spurgte Vennen og satte sig ved Siden af Herløv i Krogen ved Vinduet nærmest Døren.

„Jeg har idag formelig og højtidelig friet hos Agenten."

„Potz Tausend! Naa, men siden Du sidder her, maa jeg antage, at han gav Dig en Slidder for en Sladder."

„Nej. Han sagde, at saalænge han levede, skulde jeg ikke faa hans Datter, og efter hans Død heller ikke."

„Naa da! Kunde Mindre ikke gjøre det! Gav han ingen Grund?"

„Nej; tvertimod, han sagde, han havde Intet imod mig, indrømmede, at jeg var en agtværdig ung Mand med en hæderlig Karriere for mig; men der kunde ikke blive Noget af. Og det sagde han ikke med Vrede eller Lidenskab, men med den koldeste Ro, som om det var en Møllesten, der talte, og ved det, at han jo næsten er blind, var der et Udtryk .... det blev mig saa skæbnehaardt, uhyggeligt, at jeg var nær ved at faa ondt."

„Den gamle Ræv — om Forladelse, at jeg taler saadan om Din Svigerfader — nej, om Forladelse — — naa, det er det Samme; men han tror vel, at Du frier til hans Penge."

„Gid det var saa vel! Penge kan erhverves. Men det lod ikke dertil."

„Naa, og hvad nu, stakkels Fyr? Endskjønt, Du er dog ikke saa meget at stakle endda. Var der en dejlig Pige, som holdt af mig, og jeg holdt af hende — eja, jeg vilde anse mig for lykkelig, selv om det for Resten var en ulykkelig Kjærlighed."

„Ja, men hvis Faderen vilde give hende til en Anden?"

„Det gjør man ikke i vor Tid. Jeronimus lader ikke ved Notar sin Datters Haand lægge i Leonards. Det gjør Agenten ikke, selv om han foreløbig har udsøgt sig en Svigersøn."

„Den Mand ser mig ud til at kunne gjøre Ting, som en Anden ikke kan gjøre."

„Ja, vel, en haard Hund skal han rigtignok være. — Hør, Herløv, lad os tale om Tingen paa en anden Maade.

Tag Dig sammen, mens det endnu er Tid. Ligesaa brave Karle som Du ere gaaede i Hundene ad den Vej. Det er netop de brave Karle, det gaar ilde med, de Andre kan sagtens."

„Hvad skal jeg da gjøre?" spurgte Herløv tonløst.

„Naar man vil i rette Tid, naar man vil, saa kan man endnu frelse sig selv for andre Livsopgaver. Man dør ikke af Kjærlighed."

„Nej," svarede Herløv, „det har jeg hørt sige. Men hvordan er Livet saa bagefter? Etsteds er der for mig Solskin, Varme, Blomsterduft saa sød, som Ingen kan forestille sig; udenfor er der Taage, sjælelig Død. Tal saa om andre Livsopgaver!"

„Stakkels Fyr. — Du vil vel være ene."

„Naar her ingen Skygger falde paa Gardinerne, kommer hun maaske til Vinduet. Hun ved, jeg er her. Jeg faar dog et Glimt; jeg kan tro at se hende smile til mig."

„Saa Farvel, Godnat."

„Godnat. Gaa diskret nedad Gaden."

Tonen, hvori det blev sagt, forsonede med Ordene. Der var en melankolsk Højhed eller Overlegenhed deri, som er tilladt dem, der bære en stor Følelse i Hjertet. Det lød som hint romerske Favete linguis, forstyr ikke den hellige Handling.

Et Øjeblik efter trak Herløv det ene Rullegardin op. I et af Vinduerne paa 1ste Sal ligeoverfor kom strax efter en Skygge frem, ligesom stigende op fra Vindueskarmen. Den voxede, Gardinet blev trukket op, en ungdommelig Kvindeskikkelse saas; men, som om den blev overrasket eller forskrækket af Noget, forsvandt den lynsnart, medens Gardinet faldt til. I samme Øjeblik mærkede Herløv, at Nogen stod bagved ham, og inden han fik Tid til at vende sig, sagde den Fremmede, der havde siddet upaaagtet ved sine Aviser, paa godt Dansk, men med noget engelsk Akcent: „Jeg vil hjælpe Dem."

„De har siddet her og hørt til! De har trængt Dem ind i Noget, der ikke vedkom Dem! Det er —." Herløv ledte i sin Overraskelse og Forbitrelse efter et nogenlunde høfligt Ord.

„Ellers kunde jeg jo ikke have sagt, hvad jeg nu

siger Dem: Jeg vil hjælpe Dem," svarede den Fremmede koldsindig.

„Aa, hjælpe mig!" sagde Herløv noget tvivlraadig ved denne Ro.

„I Børneæventyrene fortælles det tidt," vedblev den Fremmede, „at i Øjeblikke, da Nøden var størst, blev Hjælpen tilbudt af En, der ikke saa ud dertil."

„Men siden De imod min Vilje har hørt Alt, saa ved De da ogsaa, hvor vanskelig eller umulig Hjælpen er!"

„De frier til en rig Mands Datter. Jeg gjør Dem rig."

„De gjør mig rig!" sagde Herløv med en Slags Latter.

„Det er ikke første Gang, man har hørt en Engelskmand faa en fix Ide og udføre den."

„De er ingen Engelskmand! De har talt Dansk før Engelsk! Deres Sprog er dansk i Bunden."

„Saa er jeg noget Andet — i Bunden," svarede den Fremmede, idet han aftog sin Hat.

Herløv stirrede en Stund paa ham, Begges Øjne mødtes. Et underligt Udtryk voxede og voxede i den Fremmedes Blik. — „Fader!" skreg Herløv, „er det Dig?"

„Henrik, min egen Dreng!" sagde Faderen med Taarer og kyssede ham. — „Kom nu med paa mit Værelse!"

Efter en Stunds Forløb sagde Faderen: „Jeg maa vænne mig lidt til at se paa Dig. Er det ikke underligt: Jeg vidste jo nok, at Du var blevet to og tyve Aar, og dog tænkte jeg mig Dig bestandig som Barn — nej, ikke som Barn — jeg ved ikke — jeg havde slet ingen tydelig Forestilling. Jeg tænkte mig saa mange Maader, hvorpaa jeg skulde overraske Dig, og saa var det dog mig, der blev overrasket."

„Det synes mig dog, Fader, at Du ogsaa overraskede mig," sagde Henrik smilende.

„Nu, ja — — men hvad maa Du tro om Din Fader, der lovede at gjøre Dig rig, og som kommer med en lille Vadsæk og tager ind i Tre Hjorter? — Men bryd Dig

ikke om det, Henrik, vi ere rige alligevel! Megen Tid er gaaet; men den blev ikke spildt."

Henrik svarede: „Jeg siger det ikke som en Bebrejdelse, Fader, men mener det oprigtig, at hvis Du var kommen tidligere og ikke havde været rig, vilde det alligevel gjort mig lykkelig."

„Lykkelig, Henrik? Er Du det? Naa, naa, det skal vi strax tale om. Men der er Noget, Du ikke forstaar. Det maa synes Dig, at jeg kunde være kommen før. Sytten Aar — jeg forstaar det knap selv i dette Øjeblik. Men da jeg saa Dig som en sund Dreng og havde faaet Dig vel anbragt og havde Udsigt til at tjene Tilstrækkeligt for Dig og mig og dog lægge Lidt tilside, saa kom Tanken, at vi To endnu kunde blive rige — ikke for min Skyld! Du ser og Du vil faa at se, at jeg behøver ikke Meget; men for andre Tings Skyld og for Dig! Jeg vilde se Dig i en Stilling, som Verden ikke kan haane og træde paa — for det er Penge!" vedblev Faderen næsten med Lidenskab. „Guld er en Piedestal, en høj Piedestal! Om det er en Abekat eller en Gud, der staar deroppe, det ser Verden ikke saa nøje paa; men den, der staar nedenfor i Vrimlen, kan blive traadt ned, sparket til som en Hund — Du skal ikke blive sparket! — Jeg har arbejdet meget, Henrik, og jeg har ikke altid været glad, nej, aldrig glad før nu. Ja, gid jeg kunde være kommen tidligere; men det er først i den seneste Tid, at Alt rigtig lykkedes og blev stort. Jeg blev eneste Chef for Handelshuset Walter & Ko. i S. Francisko, og paa kort Tid — for det er kun de første 100,000, hvormed det gaar langsomt — ejede jeg saa Meget baade i den ny og den gamle Verden, at en af dem kunde gaa til Grunde, uden at det blev mig føleligt, og saa kunde jeg ikke længer holde ud for Uro, saa vilde jeg udrette mine Ærinder her hjemme — nej, i dette Øjeblik synes mig, at jeg kun har eet Ærinde, og det er Dig! — Sig mig nu, hvem er den Pige, Du elsker?"

„O, Fader, saalænge Du ikke har set hende, gjør Du Dig ingen Forestilling om, hvor hun er elskelig, god og brav! Hvis hun bliver min, saa vil Du faa en Sviger-

datter, som Du af ganske Hjerte vil elske — o, vi ville kunne leve saa lykkelig sammen!"

Faderen svarede med et blidt Smil: „Ja, med Guds Hjælp. Men hvad hedder hun; hvem er hendes Forældre?"

„Hun hedder Julie. Hendes Moder er død, hendes Fader er Agent Velding."

„Velding?" sagde Faderen og foer sammen; „hvad hedder han til Fornavn?"

„A. Velding, jeg tror August Velding."

„Den Velding, der bor her paa Vestergade — jeg har hans Adresse — omtrent her overfor Tre Hjorter?"

„Ja, her ligeoverfor. Kjender Du ham?"

„Lidt. Af Rygte. Henrik, min Søn, mit eneste Barn, Alting, blot ikke det!"

„O, Fader, Du skal ikke bryde Dig om, hvad der blev sagt til mig dernede om Agenten, og hvad Du maaske selv har hørt. Jeg indrømmer, at jeg heller ikke holder af ham; men Julie ligner ham ikke, hverken udvortes eller indvortes. Hun skal ligne sin salig Moder."

„Min stakkels Dreng, det gjør mig saa ondt; men der kan aldrig blive Noget af. — Se ikke saa ulykkelig ud! Verden staar Dig aaben, Alt, hvad et Menneske kan begære, er Dit; men den Agent Velding — Du sagde jo selv, at han havde svaret Dig, som om det var en Møllesten, der talte."

„Ja, Fader; men det havde Du hørt, inden Du sagde, at Du vilde hjælpe mig."

„Det er sandt," svarede Faderen forvirret; „— men da havde jeg endnu ikke ret hørt, hvilken Mand det var. Nu kan jeg ikke Andet end give Dig samme Raad, som Din Ven gav Dig: frels Dig selv, kom bort fra de Tanker .... Hør mig, Henrik! Hvis Du vil opgive Dit, vil jeg opgive Mil, og vi ville Begge i Guds Navn opgive den gamle Verden og strax rejse hjem til mig."

Henrik var ude af Stand til at forstaa, at der i disse Ord laa nogensomhelst Tilbud, nogen Opgivelse fra anden Side end hans, og uden at lægge Mærke til selve det Besynderlige i, at Faderen syntes at tilbyde et Offer, der skulde ligne hans, svarede han:

„Hvis hun opgav mig, vilde det blive min Død, og dog maatte det ske, før jeg opgav hende! — Du er rig, siger Du, og Du siger, at Rigdom er Magt. Anvend da Din Magt for mig! Jeg beder og bønfalder Dig! Jeg har aldrig kjendt Moder, jeg kan ikke huske hende, hvor meget jeg end ofte anstrenger min Erindring; men Du husker hende, Du har elsket hende! Husk, hvordan Du følte dengang, og betænk, hvordan hun vilde føle for mig, hvis hun nu levede."

„Du ved ikke, hvad Du siger, Henrik!" raabte Faderen og aftørrede sin Pande.

Henrik sluttede af Faderens Sindsbevægelse, at han havde fundet det rette Punkt, og raabte:

„Lad mig gaa over til ham og sige, at min Fader er kommen hjem, og at vi ere rige, saa maaske dog —"

Uden at Faderen behøvede at svare et Ord, havde hans næsten forfærdede Ansigtsudtryk fuldstændig slukket Henriks opblussende Haab.

Den hele tragiske Fortid var tilstede i Faderens Sind og ligesom fyldte Luften om ham, saa at Sønnen, uden at ane, hvad den virkelig var, blev greben af den Angst, den indeholdt.

Med det Fortvivlelsens Mod, man har overfor den ubestemte Rædsel, hvis Slør skal slaas tilside, spurgte han: „Er der Noget i Vejen mellem Dig og Agenten?"

Faderen svarede tungt og klangløst: „Ja."

Efter en ny Tavshed spurgte Henrik, om mulig endnu ængsteligere: „Har Du ogsaa Noget imod hans Datter?"

Nølende og usikkert svarede Faderen: „Nej."

„Men saa er der jo Intet i Vejen!" raabte Henrik lettet. „Hvis Du ikke var kommen herover, hvis jeg var kommen til Dig og havde bragt hende med som min Brud, saa vilde Du ikke have forskudt hende! Vel?"

Faderen svarede igjen uvillig og usikker: „Nej."

„Jeg har tænkt derpaa!" vedblev Henrik. „Imellem mine mange Fantasier har ogsaa været den, at hun fulgte mig over til Dig, at vi fandt Fred og Beskyttelse hos Dig! Men jeg vidste jo nok, at det var en aldeles urimelig Fantasi. Det kunde dog ikke ske, uden at han døde, og hvis han var død, behøvede vi jo ikke at flygte

.... Men jeg ved nok, det er Synd blot at tænke paa et andet Menneskes Død som noget Ønskeligt .... Jeg har ikke ønsket det, Fader; Tanken er blot kommen som Fantasi, og jeg har jaget den bort igjen. Men saalænge han levede, kunde det ikke ske. Hun er hans eneste Barn, hun forlader ham ikke."

„Hans eneste Barn," gjentog Faderen, og fuldstændig hensunken i Tanker tilføjede han efter en lang Pavse og med en afværgende Haandbevægelse: „Ikke saadan!"

Sønnen forstod ham ikke. Han vidste ikke, om det var Gjentagelse af, at han Intet havde imod den unge Pige, eller nyt Tegn paa Hindring, og ventede en Stund paa, at Faderen skulde komme ud af sin dulgte Tankeverden.

Endelig sagde Faderen: „Hvad skal der blive af os!"

Henrik var efterhaanden blevet saa overvældet, saa mattet af Aftenens mange Sindsbevægelser, at han ved dette bløde Ord, i Trang til nogen Støtte og i Følelse af, at Faderen ogsaa behøvede Støtte, kastede sig i hans Arme.

Et kort Øjebliks kjærlighedsfuld, dyb Fred kom over Begge; men den uro- og smertebringende Aarsag var snart igjen lige stærk, især hos Faderen.

Henrik sagde: „Saa lad os To nu forsøge at være glade med hinanden, hvad der end skal komme. Ikke sandt, vi skulle bo sammen, Fader?"

„Nej, min kjære Dreng, nej, i det Mindste ikke strax. Jeg er kommen hertil som Mr. Walter fra S. Francisko, alle mine Papirer lyde derpaa, og mine Forretninger afhænge deraf. Naar Tiden kommer, skal jeg nok vedkjende mig mit gode, ærlige Navn Herløv, vær vis derpaa — naar Tiden kommer! .... Det er langt ud paa Natten, Henrik. Gaa nu hjem; imorgen skal jeg komme til Dig."

„Hvad skal der blive af os!" gjentog Faderen for sig selv, da han var blevet ene.

Det vaklede besynderlig for ham som for den, der

pludselig ikke ved, om han er fangen af Skæbnen eller er dens Udkaarne.

Herløv var vistnok ikke oprindelig en aktiv Natur og snarere anlagt paa at taale end paa at hævne. Men han var sejg, kunde føle dybt og bære Nag, ikke blot egoistisk, paa sine egne, men ogsaa i visse Maader paa Retfærdighedens, Verdensordenens Vegne. Hvad der fra først af, da han led sin Uret, havde afholdt ham fra Hævn, var dels Mangel paa Haardhed eller Energi, dels Paavirkning af den hele Atmosfære, hvori han levede. Det er ikke i en dansk Kjøbstad og i smaa Kjøbmandsforhold, at Ens Sind tilskyndes til at rejse sig for at sætte Alt imod Alt. Men man forlader ikke sit Fædreland og opholder sig ikke i mange Aar under Kamp og Savn i en fjern Verdensdel og bliver ikke rig under Kampen uden at hærdes derved. Nogle hærdes imod selve det Moralske og gaa tabt, Andre vænnes blot til at tage Livet strengt, at være aarvaagne og nøjeregnende, at følge de Principer, der i et Land, hvor Enhver bærer Loven i sin Haand, synes nødvendige til Selvopholdelse. Imidlertid lider man endel, og medens man krymper sig under Lidelsen, mindes man baade om Dagen og i de søvnløse Nætter Aarsagen til, at man blev udsat for den. Det er en Hærdelse ikke blot gjennem ydre Kamp, men ogsaa gjennem indre Bitterhed. Saaledes var det gaaet Herløv. Naget, der havde været i ham, men følt sig afmægtigt, havde samlet sig stærkere og stærkere i hans Sind og voxet ved den ydre Lykke. Den baade formale og mystiske Religiøsitet, der hersker blandt Anglo-Amerikanerne, havde gjort Sit til at paavirke ham; i Stedet for at gjøre ham forsonligere havde den bibragt ham den Forestilling, at Rigdommen, som kom til ham, var en Himlens Tilskikkelse, for at han skulde blive i Stand til at straffe en Ugjerning. Han havde en Mission.

Saaledes som han fra først af beskæftigede sig med sine Hævntanker, havde de været af kjøbmandsmæssig Art: Han vilde, hvis han blev rig, ved at vove eller ofre en god Del af sin Formue, ruinere Velding, og saa — — videre havde han ikke udmalet det, hans Fantasi var ikke kommen ud over det Øjeblik, da Agentens Hus

styrtede sammen og han selv viste sig paa Ruinerne og sagde: „Det er mig, Herløv!“ Denne Fantasi havde først i mange Tider været saagodtsom hans eneste Vederkvægelse; dernæst, da den viste sig som en Mulighed, ja steg til Noget, der ikke blot kunde, men skulde og maatte ske, havde den gydt en Slags Forherligelse over ham selv, indviet ham til Noget udenfor det Sædvanlige, Skibet, der bragte ham tilbage til den gamle Verden, kunde ikke gaa under.

Ved at nærme sig Hjemmet havde han rigtignok følt nogen Usikkerhed i de omhyggelig lagte Planer. De vare udtænkte i den kaliforniske Luft og i Overensstemmelse med de hist herskende Forhold, og han fornam uvilkaarlig i den danske Luft og ved Synet af danske Bygninger og danske Mennesker, at Planerne enten udkrævede mere Tid og Møje, end han havde regnet, eller at der maatte forandres Noget paa dem. Og medens dette stillede sig dunkelt for ham, uden i nogen Maade at forandre hans Vilje eller Hensigt, traf han Sønnen, hvem han elskede, og hvis Kjærlighed til Agentens Datter med Et frembød to nye Udsigter eller Muligheder: Enten kunde han selv miste sin Søn, det Sidste og Eneste, han havde tilbage, eller hans Fjende kunde miste sit eneste Barn! Der laa altsaa Hævnen for ham! Men at bruge sit eget Kjød og Blod som en Kølle til at slaa Fjenden med! Sønnen var saa smuk, saa saa brav, honnet, trofast ud, forraadte en saa blid Natur og dog en saa stærk Følelse, at Faderen grebes af Rædsel ved den Tanke, at han kunde gaa til Grunde eller misbruges. Derfor havde han et Øjeblik gjort Himlen det Tilbud, at han vilde gaa tilbage til den anden Verdensdel, opgive sin Hævn, sin Mission, hvis Sønnen vilde opgive sin Kjærlighed og følge ham; men Tilbudet var ikke blevet modtaget — — „hvad skal der blive af os?“

Han kunde ikke ubeset hade den unge Pige. Sæt, at hun var god og elskelig og lignede en Moder, der var død af at være gift med August Velding!

Sæt, at han ved at fastholde sine Planer og ruinere Velding kunde hidføre en Situation, i hvilken hans Søn kunde tage Datteren?

Hans Sind fik ny Spændkraft ved denne usikre Tanke, der tillod ham ikke at bryde med sine Planer, ikke tog Missionen fra ham, ikke gjorde det tilfældigt, at han havde havt Held.

3.
Skakspillet.

Agent Velding var rig nok til ikke at behøve at bestille Noget; han kunde have anbragt sin Formue i kongelige Obligationer og levet af Renterne, uagtet han førte et stort Hus med Ekvipage, Landsted o. s. v.; men en saadan Uvirksomhed var ham imod, og han foretrak at leve af sin Position. Med en vis Formue kan man naa saa vidt, at Formuen næsten ikke behøves: Renter og Indtægter komme alligevel; Folk skulle blot engang imellem mærke, at man virkelig har Pengemagt. En Søassurance skulde stiftes: Velding var en af de Første, til hvem den Mand, der fik Ideen, henvendte sig; en eller to saadanne Matadorer behøvedes for at vække Tillid. Velding tegnede sig for Tredjedelen af Aktierne uden at indbetale det Ringeste, og i de første Aar havde han ti Procent af den Kapital, han stod tegnet for. Det er sandt, at han med hele sin Formue heftede for de Tab, Assurancen kunde lide; men man havde en dygtig Forretningsfører, der i Tilfælde af stor Risiko reassurerede i Udlandet. — En Mand, der arvede et stort Gods, skulde bruge 50,000 Rdl. for at affinde sig med sine Medarvinger. Uagtet Pantets Værdi var flere Gange større, var en saadan Sum vanskelig at opdrive i Hast. To solide Kjøbmænd, til hvem Arvingen henvendte sig, havde ikke løs Kapital; men de tyede til Velding, tilbøde ham Pantet og desuden deres egen Kavtion og 6 procent for 3 Aar. Velding tog derimod og foldede Obligationen sammen med stille Haan over de 4 Procents kongelige. Hans Kapital virkede paa mindre Pengesummer som Klapperslangen paa smaa Dyr: de fløj i dens Gab. Næsten

for Morskabs Skyld, skjønt ej ganske blot til Lyst, foretog Velding engang imellem den Operation, der i det tekniske Sprog hedder „to rig the market“.[1]) Visse Aktier og Papirer, med hvilke det under vore smaa Forhold kan ske, gik pludselig uden nogen synlig Grund op eller ned paa Børsen, og Differencen gik i Veldings Lomme. Kongen havde belønnet hans Fortjenester ved at udnævne ham til Agent.

Han var blevet svær og fyldig, med noget Anseligt i sin Holdning; men han havde havt det Uheld eller den Ulykke at blive næsten blind; med det ene Øje kunde han aldeles ikke se, det andet var næsten lukket. Naar han skulde læse et Stykke Papir, maatte han holde det ganske nær. Men det betog ham ikke hans Madlyst og Humør og forhindrede ham ikke fra at være skarpsynet, og til Medhjælp i Forretningerne benyttede han en Brodersøn, et ægte Exemplar af en dannet ung Kontor- og Pengemand, saa lidenskabsløs som et Lexikon, saa skarp som en ligesidet Triangel og saa glat som en ferniseret Gibsstatue, der i Afstand ligner Marmor. For at fængsle ham til sig, og maaske ogsaa for at Pengene skulde blive i Familien, havde Agenten bestemt ham til sin Svigersøn.

Chefen for Huset Walter & Co. i S. Francisco med Filialer i London, Amsterdam, Frankfurt, Paris, havde vel ikke direkte Kreditiv til Agenten, men blev alligevel ved Omstændighedernes naturlige Magt ført til ham og modtaget med aabne Arme.

Det er ingenlunde blot den Fattige, der bliver imponeret og tiltrukken af Rigdommen; den virkelige Pengemand føler gjennem sin Brystlomme eller sit Jernskrin en uimodstaaelig Sympathi for en Mand, der repræsenterer en Pengemasse. Et Guldbjerg virker paa sin Maade og i sin Kreds ligesom Magnetbjerget, der trækker Sømmene ud af Fartøjet og gjennem de faste Bolte drager Skibet til sig. Agenten var blandt de Første, der gjorde stort Middagsselskab for Mr. Walter, og den tilstedeværende Penge- og Handelsverden saa ikke ned paa Mr. Walter, fordi han boede i Tre Hjorter. Tvertimod, naar

[1]) At øve en kunstig Indflydelse paa Markedet.

en Mands „Finhed“ er hævet over al Tvivl, saa betragte Kjøbmænd, om de endog selv gjerne ville „vise sig“, det som beundringsværdigt, at En, der kan, ikke gjør det. Salomon Heine i Hamborg gik længe med et Hul paa Frakken; men han sagde meget rigtig til en ung Kjøbmand, der engang kom paa Børsen med en Rift i sin Frakke: „Vent med det, til De bliver saa rig som jeg.“ Og en anden stor Kjøbmand har sagt de sande Visdomsord: „Man bliver ikke rig ved store Indtægter, men ved smaa Udgifter.“

Mr. Walter viste sig desuden vel besynderlig tavs, undertiden næsten aandsfraværende; men man tilgiver beredvillig dette hos en Mand, hvis Tanker ere Guld, og hvis Tale er Sølv eller Sedler, og han var desuden langt fra at vise sig udannet eller kynisk; hans Manerer godtgjorde, at han havde spist ved de bedste Borde; ingen Ret overraskede ham, og han drak hver Vin til sin Tid og paa sit Sted efter de Regler, som Gastronomien har opstillet paa begge Sider af Atlanterhavet. Det var derfor med oprigtig og varm Sympathi, at man ved Bordet modtog den Toast, som Agenten paa ganske godt Engelsk udbragte for den højtærede Gjæst, han idag første Gang havde den Ære at se hos sig. Han vilde gjerne, sagde han i Løbet af Talen med Lune, til Gjengjæld gjøre en lille Visit hos Mr. Walter i S. Fransisco; men det laa noget langt borte, og Saadant maatte forbeholdes den driftige og resolute danske Ungdom, paa hvem Mr. Walters Besøg vistnok ikke vilde være spildt, og som saa vidt muligt vilde søge at faa Del i de fjerne Rigdomme o. s. v. — Mr. Walter svarede med en Tale, som Selskabet troede fuldstændig at forstaa. Han indrømmede, at der var tilstrækkelige Grunde, hvorfor Agenten ikke kunde opfylde sin velvillige Hensigt at aflægge det paatænkte Besøg. Men hvis Nogen af den danske Ungdom virkelig vilde vove sig den lange Vej, skulde de blive saa vel modtagne, at de nogenlunde vilde blive trøstede over Fjernelsen fra det dyrebare Land, deres Fædreland, for hvilket han vilde tillade sig at udbringe en Toast — hvilket man fandt meget net sagt.

Agentens selskabelige Virksomhed havde lidt et stort

Skaar ved hans Øjensvaghed. Han kunde ikke længer spille Kort, hvilket var ham et kort Savn. Han havde i de senere Aar, indtil det kom over ham, været vant til at spille Lhombre, 1 Daler Pointet, Stambeet 20, og han sagde dengang tidt, at han ikke kunde forstaa, hvorledes Nogen kunde spille en lavere Lhombre. Ak! — saaledes forbedres vi ved Skæbnens Tugt — nu vilde han gjerne have spillet 3 Mk. Pointet. Derimod kunde han endnu spille Skak. Sin Del af Brædtet kunde han nogenlunde overse, og desuden hjalp han sig ved, at Modspilleren lydelig angav sit Træk — thi han havde en udmærket Hukommelse og spillede godt. Han holdt i Reglen en Specie paa Partiet; „for," sagde han, „Skak spiller man for Honnørens Skyld, og en Specie pr. Spil er blot for at markere, hvor mange man vinder eller taber." Folk vilde dog sjelden indlade sig herpaa; thi de, som kunne spille Skak, have ikke altid Specier at markere med. Mr. Walter tilbød at markere med en Napoleond'or, hvilket henrykte Agenten; nu spillede han dog endelig igjen med en Gentleman, sagde han, og efter det glade Middagsbord havde han saaledes en behagelig Aften. Men da Mr. Walter tilbød at forhøje Markeringen eller endog spille Hasard om Guld, svarede Agenten, at Doktoren for hans Øjnes Skyld havde forbudt ham at komme i Sindsbevægelse, og, tilføjede han jovialt, hvorledes kunde det lille Danmark uden Sindsbevægelse spille med det store Amerika?

Skakspillet foranledigede imidlertid tilligemed Gjenboskabet, at Mr. Walter snart, hvad enten modstræbende eller ej, blev en hyppig Gjæst hos Agenten. Og nu gik det efter Shakespeares Ord: Familiarity breeds contempt[1]: den benauende Respekt, Agenten næsten mod sin Natur havde følt for den uhyre rige Mr. Walter af S. Francisco, gav Plads for den Jevnhed, hvormed Pengemand taler til Pengemand, ja, Agenten fandt sig endog foranlediget til i visse Maader at gjøre Mr. Walter til sin Fortrolige eller henvende sig til ham om Raad — ikke af Følelse, af Hengivenhed for ham, men instinktmæssig, fordi Penge erhverves ved Forstand, og fordi det des-

[1]) Fortrolighed avler Foragt.

aarsag uvilkaarlig forudsættes, at hvor der er flest Penge, er der mest Forstandighed.

Da Agenten efter flere Indbydelser til Skak — der vare blevne frugtesløse, fordi Mr. Walter var paa en Rejse — endelig saa sin Gjæst komme, vendte denne tilbage fra et Besøg ved sin Hustrus Grav.

Herløv havde i al Stilhed gjort denne Rejse med sin Søn dels af Pietet og Længsel, dels ogsaa i Haab om en Slags Inspiration til at foretage Noget og komme til Ende med en Tilstand, der trods det Kildrende, den indeholdt, ved sin Tvetydighed blev mere og mere pinlig. Men han havde Intet fundet. Alle Omgivelserne, hvori han kom, stirrede paa ham som en Sfinx, der forlangte Udtydning, medens han selv begærede Vejledning. Den lange, brede, mennesketomme Gade med de lave Huse stod æventyragtig uforandret, som forstenet fra den Tid, da han sidst havde gaaet ad den. Selve Solskinnet, som laa derpaa, syntes at ligge uforstyrret fast fra hin Tid af og ikke at mene Noget med sit Smil og sin Varme. Graven var der. Den talte tavst om, at Noget dog var sket, at Alt det, han bar i sit Sind, ikke var en Drøm, og da han stod overfor hendes Hovedgjærde, væltede Erindringerne frem, han saa sit Hus, Stuen, hvor hun havde smilet og var død, han hørte Hammerslagene paa Ligkisten, og han hørte Jorden rulle dumpt ned over den. Hjertet var ved at staa stille, han var som fastnaglet til Fortiden, forstod ikke Nutiden, forstod knap, at det var hans Søn, hans og hendes Barn, der nu stod som Mand ved Graven .... med en anden, større Kjærlighed i Hjertet — nu huskede han det — en Kjærlighed til Fjendens Datter!

Det rev og ruskede i ham. Hvad Pligt havde han imod denne Søn, der var blevet halv fremmed for sin Slægt? .... Men han mindede om hende, han lignede hende, det var dog hendes Træk om hans Øjne, han var den dyrebare Afglans af hende og tillige al Fremtidslykke .... hvad vilde hun sige, hvis hun stod op?

Han kunde ikke høre, hvad hun sagde; han selv stod i Vejen med sin Uro og Usikkerhed.

Et eneste Øjeblik tilviftede det ham med Fred. En be-

synderlig Følelse af Træthed og Ydmyghed, en Foregriben af Alderdommen og dog tillige Noget, der lignede hans Barnenatur, opkom i hans Hjerte, og det sagde indeni ham: „Opgiv Kampen og Din selvtagne Sendelse, kast Ansvaret bort, læg det Hele i Guds Haand! Kast Dig ned foran Din Fjende, sig ham Alt, lad ske, hvad han beslutter for Din Søn, og lev saa paa den Sorg eller Glæde, der bliver Dig og ham tildel."

Havde i dette Øjeblik Kirkeklokkerne ringet eller Præsten gaaet forbi i det Ornat, der ledsagede den Døde, eller et Menneske kommet gaaende og sagt „Guds Fred!", vilde han maaske have taget Beslutningen. Men den hele levende og livløse Natur var tavs og vilde intet Varsel give; Sønnen saa ud, som om han kun blev ved Graven af Sømmelighedsfølelse; det hellige Sted og det hellige Minde havde Ingen i Verden til Værge og Værn uden ham selv, og i det næste, hurtige Øjeblik viste den nys tænkte Scene med Velding sig for ham som utaalelig, dobbelt vanskelig og ydmygende derved, at han allerede havde været i Agentens Hus under et paataget Navn, som skjult Fjende eller Spejder. Nej, der var intet Andet at gjøre end blive ved — men vedblive med hvad?

„Sig mig, Mr. Walter," sagde Agenten, da han altsaa igjen sad ved Skakbordet med sin Gjæst, „hvorledes vilde De — imellem os — hvis De var gift og havde Børn, bære Dem ad med en Datter, der ikke havde Lyst til at gifte sig med en ung Mand, De efter bedste Overlæg og af Hensyn til hendes Vel havde valgt for hende?"

„Det er vanskeligt for mig at svare paa," sagde Mr. Walter. „Ovre hos os nyde de unge Damer megen Frihed. En Dag kommer saadan en ung Dame ind til sin Fader med en ung Mand og forestiller ham som sin Ægtefælle."

„Ja, saa? Nej, saa vidt ere vi ikke her. Her er det endnu Skik, at Faderens Ja er Ja og hans Nej Nej."

„Saa er det meget behageligt i dette Land at være Fader, men ikke altid at være Datter."

„Tvertimod; Reglen er her, at Fader eller Moder har næsten ligesaa megen Ulejlighed som Datteren, og det er

kun undtagelsesvis, at Datteren — som Tilfældet netop er for en af mine Venner, der har spurgt mig til Raads — ikke . . . ."

„Ikke paaskjønner den Ulejlighed, Forældrene have gjort sig."

„Netop."

„Er det i saadanne Tilfælde Skik og Brug hertillands, at Datteren løber sin Vej?"

„Løber sin Vej? Det var som —"

„Ja, for hun kunde jo have gjort sig Ulejlighed paa egen Haand. Det hændte netop en af mine Venner, medens jeg var i Paris. Han havde bestemt sin Datter for en fortræffelig ung Kjøbmand; men hun havde valgt en Kunstner. Jeg sagde til Faderen, at han skulde benytte den Myndighed, som Loven giver ham — thi hun var under 21 Aar — til at gjøre hendes Bryllup med vor unge Ven, Kjøbmanden, i en Hast. Men han betænkte sig — det er det Værste, man kan gjøre i saadanne Tilfælde, at betænke sig; Intet er farligere end en snigende Sygdom i et Hus — og medens han betænkte sig og hver Dag truede, men Intet udførte, handlede hun, og en smuk Morgen var hun borte med sin Kunstner."

„Hvor gammel var hun?"

„Sytten Aar. Den farligste Alder."

„Saa var hun opdraget derefter! Et fransk Pigebarn!"

„Hun saa ud som Uskyldigheden selv."

„Men saa skulde hun været indespærret!"

„Ja, hvis man havde vidst det i Forvejen. Men hun gik da heller ikke ganske løs om; hun var under Moderens Tilsyn."

„Hun havde en Moder, og hun løb alligevel!"

„Ja, og hun var eneste Barn."

„Saadant Noget sker ikke her!" sagde Agenten i Sindsbevægelse.

„Nej, her er jo et nordligt Klima."

„Aa, Klimaet gjør sgu ikke Noget, det jeg tror; det vilde jeg ikke forlade mig paa."

„Saa er der en anden Ting," vedblev Mr. Walter; „Formuen i dette Land er meget delt. Faa ere rige nok

til at kunne bekoste en Bortførelse. Kunstneren, jeg talte om, blev pludselig meget rig, fik en Arv."

„Det er mærkeligt, som det slaar til!" udbrød Agenten. „Min Vens Datter er sytten Aar, eneste Barn, ser ud som Uskyldigheden selv, men har forgabet sig i — just ikke en Kunstner — men en Person, der pludselig lader til at være blevet rig, uden at Nogen ved, hvordan. Jeg tror, De har Ret! Intet er værre end en snigende Sygdom i et Hus — bedre at gjøre rask, hvad der skal gjøres! Jeg vil sige det til min Ven."

„Kan der da efter dette Lands Love gjøres Noget i en Hast?"

„Man kan løse Kongebrev, og saa kan man anvende sin Myndighed, være haard, om saa skal være — blot det Øjeblik, saa er Alt godt. Disciplin skal der være i et Hus!"

„Det er meget rigtigt."

„Det vil jeg sige min Ven — saa kan maaske hans Datter holde Bryllup paa samme Tid som min."

„Saa De har en Datter, der skal giftes? Til Lykke!"

„De har set min Svigersøn; men jeg har ikke forestillet ham for Dem under det Navn. Det unge Par har været, hvad man her kalder hemmelig forlovet, i et Aars Tid."

Havde Agenten kunnet se godt, vilde han i Mr. Walters Ansigtstræk og Farve under hele Samtalen have bemærket Tegn paa sær Sindsbevægelse, og havde han lyttet opmærksomt, vilde han, trods den Langsomhed og Selvbeherskelse, hvormed hans Gjæst talte, i Stemmen have mærket, at Svar og Raad ikke kom fra en upartisk eller ligegyldig Tredjemand. Men Agenten var for meget beskæftiget med sin egen Sindsbevægelse og mærkede ikke engang, at den tildels kom fra noget Dulgt eller Hemmelighedsfuldt i den Fremmedes Tone.

Efter en Pavse gjorde Mr. Walter et tilsyneladende ligegyldigt Spørgsmaal; men den, der havde iagttaget ham, vilde have bemærket, at det kom kortaandet, ligesom efter pinlige og ængstelige Tanker, ligesom der skulde spilles Hasard om noget Vigtigt.

Han spurgte: „Skal Vielsen ske i Kirken?"

Efter nogen Betænkning svarede Velding: „Nej, jeg tænker, vi holde den herhjemme."

„Gaar De ofte i Kirke?"

„Hvad skulde jeg gjøre der?"

„Hvad andre gjøre — bede."

„Kan en saa oplyst Mand som De tale saadan, naar ingen Præst er tilstede?"

„Vi have dog Allesammen Et eller Andet at angre, og vi behøve at forberede os paa, hvad der kommer efter Døden."

„Min kjære Mr. Walter: Sket er sket, glemt er glemt, og i dette Liv værger Enhver for sig, som han bedst kan. Det er det Visse."

„Men det Skete og det Gamle kommer undertiden og aflægger ubehagelige Besøg."

„Jeg kjender ingen andre ubehagelige Besøg end dem, hvorved jeg kan sige til min Tjener: Luk Døren op for den Herre," svarede Agenten i en Tone, der temmelig tydelig viste, at han blev gnaven.

„Jeg beder om Forladelse for, at jeg imod al god Tone har talt om saa alvorlige Ting."

„Aldeles ingen Forseelse, aldeles ingen, højt ærede Mr. Walter!"

Herløv forlod ham, med ny, dyb Vrede og Uvilje, ikke blot for de gamle Tings Skyld og paa egne Vegne, men saa at sige paa Guds Vegne overfor en uforbederlig Kætter og Ugudelig, der selv stillede sig udenfor enhver højere Beskyttelse og var given i Skæbnens Haand. Skæbnen, det følte han, vilde nu uden hans Medvirkning, ved Agentens egen Skynden paa Ægteskabet, gjøre Ende paa den lange, pinlige Venten — enten til den ene eller til den anden Side.

Nogle Dage efter gik Agent Velding veltilfreds fra Middagsbordet ind i sit Værelse. Han havde indsendt Ansøgning om Kongebrev, set Julie resigneret, spist rigelig af sin Yndlingsret, Suder kogte i Vin med Trøfler, og satte sig nu med Behag til at ryge en Cigar. Hans Huslæge kom, og Agenten sagde muntert: „Jeg har syndet,

Hr. Professor, jeg har spist Suder i Vin og med Trøfler, men jeg har aldrig befundet mig bedre."

Lægen svarede smilende: „Det fornøjer mig; men giv Dem nu ikke af med Forretninger i Eftermiddag, anstreng Dem ikke og gaa om en Times Tid en lille Tur paa Volden."

„Jeg skal behandle mig selv som Glas, der sendes med Fragtmand; udenpaa staar med store Bogstaver: Forsigtig. Og nu skal jeg i Ro og Mag have et Parti Skak; der kommer den rige Amerikaner, Mr. Walter. Taler De Engelsk?"

„Nej."

„Saa vil jeg ikke forestille Dem."

Lægen hilste den indtrædende Mr. Walter og gik.

Walter var bleg og saa paa sit Uhr, inden han tavst satte sig til Skakbordet.

„De er ikke oplagt idag," sagde Agenten, da de paany stillede Brikkerne op. „Jeg vandt altfor let. De har Noget, De tænker paa. — Jeg trækker først."

„Ja," svarede Walter, „jeg er kommen til at tænke paa en Landsmand af Dem, en Guldgraver, jeg traf derovre. — Kongebonden."

„Hvad hed han? — Jeg byder Gambit."

„Jeg tager derimod. — Han hed Herløv."

„Saa?" sagde Agenten og trak mekanisk Springeren frem.

„Han fortalte mig en sær Historie — sorte Løber foran Kongen — om en Mand, der vilde forføre hans Kone, og da det mislykkedes, talte til Folk om hende, som om hun havde været i Ledtog med ham, og endelig, for ret at hævne sig paa hende og Manden, intrigerede, lukkede Mandens Butik, gjorde ham fallit — jeg slaar Springeren med Løberen."

Agenten havde trukket tankeløst og værgede nu uvilkaarlig for sig ved at slaa Løberen.

„Hun døde med sit Barn som Følge deraf. — Skak med Dronningen!"

Agenten famlede ved Brikkerne, men trak ikke.

„De bliver mat, August Velding," sagde Mr. Walter pludselig paa Dansk.

Agenten gav et Sæt, saa at Brikkerne faldt over Ende. „Julie!“ raabte han, som om han uvilkaarlig søgte Bistand hos sit Barn.

„Deres Datter Julie,“ sagde Herløv, „begav sig Kl. 6 hen til en amerikansk Præst for at blive viet til min Søn, og nu — hører De det pibe paa Jernbanen, Velding? — er hun paa Vejen til S. Francisco.“

Agenten sprang op for at ringe, men blev staaende og vaklede, rødblaa i Ansigtet.

„Ja, ring kun, August Velding!“ raabte Herløv; „nu høres det ikke, hverken paa Jorden eller i Himlen!“ — Han tilføjede i en Tone, der var klagende, men netop derved gjorde Ordene uendelig bitre: „Saadan er Synd kjædet til Synd, og saadan virker Giften, at min Søn har maattet ægte en Datter, der sviger sin Fader.“

Agenten var sunken ned i sin Lænestol og dirrede. Herløv antog, at det var af magtesløs Vrede eller af Fejghed.

En Dør gik i det næste Værelse, og inden Velding hørte en Stemme, havde han kjendt Trinene og sagde: „Julie .... mit Barn .... saa er der dog Barmhjertighed! ....“

Julie kom, fulgt af Henrik. Hun ilede hen til Faderen, og da hun saa ham, raabte hun: „Fader er syg, meget syg! Det er min Skyld!“

„Nej,“ sagde Walter, „jeg bragte ham ubehageligt Nyt.“

„Doktoren! Doktoren!“ raabte Julie og ringede.

„Hvordan er dette gaaet til?“ spurgte Faderen dæmpet Sønnen.

„Hun vilde ikke bort. I sidste Øjeblik vilde hun ikke.“

„Og hvad vilde Du her?“

„Hvor skulde jeg gaa hen, uden hvor hun gik, og tage, hvad der fulgte paa?“

„Det er sandt,“ sagde Faderen, „— og det er bedre saadan,“ tilføjede han ved sig selv, „min Søns Hustru har ikke sveget sin egen Fader.“

Han gav knap Agt paa, at Agenten blev bragt ind i Sovekamret, men gik op og ned greben af Tanker: Paa denne Maade, som slet ikke var faldet ham selv ind, men paa den allersimpleste og naturligste Maade, var

Alt opnaaet. Han havde ikke behøvet at bøje sig for sin Fjende, men tvertimod set ham bøjet og kuet; hans Søn havde naaet sit højeste Ønske; hvad der endnu stod tilbage, maatte blive forholdsvis let — med dyb Tilfredsstillelse følte han sig i denne Stund sandelig udkaaret, begunstiget af en højere Magt, der havde ledet Alt.

Men Lægen, som i Hast var bleven hentet, kom ud fra Sovekamret.

„De Suder!“ sagde han og rystede paa Hovedet. Han anordnede Adskilligt og skrev en Recept, men sagde, at han vilde selv gaa paa Apotheket for at faa Medicinen sendt hurtig. Der var Noget i hans Tone, som sagde, at der var alvorlig Fare, og i Husets Bevægelse, i Uroen, i selve Maaden, hvorpaa man var urolig, kom hint Særegne, der ligesom er præget af Dødsanelse, og medens Herløv begyndte at blive opmærksom derpaa, hørte han gjennem den aabentstaaende Sovekammerdør en Lyd, der drog ham nærmere, mod hans Vilje.

I det høje Værelse var det, som om Mørket eller Dunkelheden havde lagt sig tungt og omsluttede den lille Plads ved Sengen, der med et rødligt Skjær oplystes af et enkelt, langtandet Lys. Et fremmed Ansigt stod ved Enden af Sengen og saa opmærksomt; Julie var bøjet over Sengen, stirrende i Spænding og Angst; Henrik stod i Afstand med fremstrakt Hoved, bleg, lyttende. Lyden, der kom fra Sengen, var Agentens Rallen.

Da paakom der Herløv en Fornemmelse, som om han havde paakaldt Oceanet og villet foreskrive det Grænser, men det slog over ham med, eller som om han havde villet væbne sig med Himlens Sværd for at tilføje et Saar, men selv var bleven svunget som en Hammer, der slog Dødsslag og knustes i Slaget.

Og medens han vaandefuld tog imod det som noget Retfærdigt, der pludselig aabenbaredes for ham, grebes han af Rædsel paa de Andres Vegne: Hvorledes skulde de To, Børnene, nogensinde slippe fra denne Times Gru, ud i Livets Solskin?

Al den formale, selvretfærdige Religiøsitet gik af hans Sind. Han svandt for sig selv ind til et ubetydeligt Punkt,

der ingen Ret og intet Krav havde, og bad kun en Bøn, en Bøn uden Ord, men et stille, angstfuldt Raab om Barmhjertighed for de To — et Mirakel, syntes det ham; men netop derfor bad han Fortvivlelsens Bøn om det og bød, hvad der endnu var tilbage af ham selv, som Sonoffer.

Endnu medens han bad eller var bortreven i den dybeste Smerte og Haabløshed, sagde Agenten:

„Herløv! .... Hvor er han?“

„Her er han, Fader,“ sagde Julie.

Agenten famlede med sin Haand, og Julie lagde Henriks Haand i den. — „Herløv .... Mdm. Herløv ....“ sagde han.

„Velsigner Du os, Fader?“ spurgte Julie grædende.

Med et langt, sælsomt Suk eller Pust sagde Velding: „Velsign —“ og var død.

Da Agenten nævnede hans Navn, var Herløv traadt et Skridt nærmere. Hvad der saa foregik, syntes ham at være Miraklet, Bønnens Opfyldelse: Den usynlige Verden skred ham strengt forbi, lod ham tilside og kastede et blidt lysende Glimt paa de to Unge.

Han vendte sig til sin Søn og sagde: „Farvel, min Søn, min kjære Søn, nu rejser jeg.“

Betaget og forbavset spurgte Henrik: „Men, Fader, skulle vi ikke følge med Dig?“

„Nej,“ svarede Faderen, „mig er det bestemt, at jeg skal have alt Mit i den anden Verden.“

BJERGTAGEN

(1868)

I. Efter et Sagn

Dengang Borgen eller Herregaarden Debelsborg paa Furland endnu stod paa det Sted, hvor nu kun svage Jordforhøjninger betegne, at der har været bygget og bot, var der ogsaa i Nærheden af Borgen en lille Sø. Hinsides Søen var Kornmarker, som strakte sig lige til den meget omtalte Smedehøj, der skyder ud som et Forbjerg fra Højlandet og danner Grænsen mellem det dyrkede og det udyrkede eller vilde Land.

Ved Søen gik en Vinterformiddag et ungt Ægtepar, Borgherren og hans Hustru. Det havde kun frosset lidt; selve den lille Sø var uden Is; men de smaa Bølger havde om Natten vædet Græsset paa Søens Rand, og de efterladte Draaber vare blevne til Is, som derpaa var bleven forøget med nye Draaber, saa at hvert Græsstraa paa en lang Strækning nu bar ligesom en Klokke af Is, og naar da den lette Vind foer hen over Søbredden, sloge disse smaa Klokker lempelig imod hinanden og frembragte en besynderlig Musik. Hvergang Vinden kom paany og Græsstraaene med deres Klokker svajede og klang, bøjede den unge Borgfrue lyttende Hovedet, og endelig sagde hun: „Det er dog forunderligt!"

„Hvad er forunderligt?" spurgte hendes Ægteherre.

„Den Melodi," svarede hun.

„Melodi?" sagde han; „hvor er den?"

„Jeg ved ikke; det er, ligesom hele Søen sang, og Jorden og Luften med, og Melodien er saa dejlig, saa dejlig .... saadan —"

Hun gjorde Forsøg paa at nynne den efter, men holdt strax inde ligesom skamfuld eller misfornøjet med sin egen Stemme, der, skjønt smuk, gjorde et saa magtes-

løst Forsøg paa at gjengive, hvad der klang enten udenfor eller indeni hende.

„Naa, det er Melodien!“ sagde hendes Ægtefælle leende og raabte strax efter til sin Hund: „Hector! Hallo!“

For hende syntes hans Stemme at gaa ud i Luften mellem Tonerne ligesom en stærk Haand, der kvalte en uendelig Mængde smaa Væsner; men snart var Ægteparret saa langt fjernet fra Søen, at Intet kunde høres, og hun glemte eller bestræbte sig for at glemme den lille, saare lille Begivenhed.

Vinteren kom stærkere og gik igjen og gjorde Plads for det livsalige Foraar og den blide, varme Sommer.

Det var en Juni eller Juli Aften. Borgherren og hans Hustru sad udenfor deres Havestue. Der rørte sig i den milde, lyse Aften ikke en Luftning mærkelig for Nogen, undtagen engang imellem for Bladene i Bæveraspen, som stod tæt ved Huset. Medens Alt var saa stille, og medens de hvide Blomsterblade fra Æble- og Pæretræerne laa paa Jorden, var det, som om de sølvagtig skinnende, sagte bævende Aspeblade saa eller følte Noget, som Andre ikke kunde mærke, og dette Ubekjendte meddelte Sindet en let, ikke ubehagelig Angst, en Anelse om et sagte, hemmelighedsfuldt Naturens Aandedræt. Og skjønt Alt var stille, kunde man dog ved at hengive sig og lytte høre Lyd i Stilheden. Det summede i Luften og svirrede i Græsset, det var en Lyd ingensteds og allestedsfra, en Lyd uden Mening og dog en Lyd af Leg eller af Glæde, der snart snurrede rundt, snart gjorde et Hop, snart piblede frem som forunderlig fine Kildevæld, derpaa med Et syntes at standse og se paa sig selv for saa at begynde forfra. Nu slog Taarnuhret, og medens Slagene langsomt dønede hen i Rummet, vare de som en Stemme, paa engang forstandig og højtidelig, der bød alt det Skjulte og Hemmelighedsfulde at tie, og det tav ogsaa, indtil det havde mærket, at nu kunde eller vilde Klokken ikke mere. Saa lød et Fugleskrig fra et ensomt Træ, og saa begyndte det igjen overalt, dansende, svirrende, hoppende, summende, piblende, og Vinden, der hævede sig lidt, bragte Aspens Blade til at bæve stærkere og slaa med

let, metalagtig Raslen imod hinanden og de andre Træers Kroner til at bølge.

„Det er dog besynderligt!“ sagde den unge Borgfrue.

„Hvad er besynderligt?“ spurgte Borgherren.

„Ingenting .... Du vil le af mig.“

„Nej, hvad er det? Lad mig høre. Hvad er saa besynderligt?“

„Ja, men Du maa ikke le, og Du maa ikke skænde. Det forekom mig med Et, ligesom der var en overordenlig Mængde lyse, engleagtige Væsner, altfor smaa til at kaldes Børn, og de stillede sig op i Kreds, og Kredsen blev alt større og større, og saa skulde de til at danse, og saa blev Æbletræet derhenne en Kone, der gav sig til at synge for dem — og det var den samme Melodi, den samme forunderlige, dejlige Melodi, som Klokkerne spillede i Vinter ved Søen.“

Hendes Ægtefælle følte et ham selv uforklarligt Had til den Melodi, han aldrig havde hørt, og han sagde mismodig: „Det er jo ikke Noget at skænde for; men Du skulde dog tage Dig iagt med de Indbildninger, at det ikke skal gaa Dig som Smedens tossede Ane.“

„Hvad var det da med Smedens tossede Ane?“

„Aa, jeg ved ikke engang rigtig. Det var Noget, der blev fortalt mig som Barn, og andet Sandt er der naturligvis ikke deri end, at hun ikke kunde taale sine egne Indbildninger og Drømme.“

„Ja, men hvad indbildte hun sig da? Hvad drømte hun om?“

„Det er da ikke godt for mig at vide! Men hun havde vel faaet Hovedet fuldt af Æventyr, som Folk gaa og snakke om, og her paa Egnen er det jo Smedehøjen, de have travlt med, og de have vel ogsaa allerede fortalt Dig om Stenen, der gjør Musik?“

„Nej! Er der saadan en Sten? Vilde en vanvittig Pige høre den Sten synge?“

„Nej, hun var ikke tosset dengang; tvertimod, hun var en kjøn Pige og havde mange Bejlere, men mistede Alting og Forstanden ovenikjøbet, fordi hun vilde høre Musiken fra Stenen. Hun gik hen i Kornmarken nedenfor Højen og lyttede, men rimeligvis kunde hun

ikke taale Sindsbevægelsen, og saa fandt de hende sandseløs, og til sine Sandser kom hun aldrig mere."

„Kunde hun da aldrig tale? Sagde hun ikke, at hun havde hørt Noget?"

„Hvor Du spørger! Hun havde jo ligget besvimet."

„Ja, men hvad havde bragt hende til at besvime?"

„Hendes Indbildninger og Angst naturligvis. Det, hun sagde, at hun havde set, var ellers ikke saa slemt endda; men det var jo ydmygende, det forstaar sig, for en kjøn Pige."

„Saa? Hvad var det da?"

„Hun havde i Højen set en gammel Mand, der sagde til hende: Det er ikke Dig."

„Naar var det da? Hvor mange Aar er det siden?" spurgte Husfruen med Øjne besynderlig store.

„Men, Herregud, Barn, Du spørger jo, som om det havde været nogensinde!" svarede hendes Ægteherre; „det var jo kun Smedens tossede Ane, der drømte det!"

Den følgende Morgen havde Borgherren et Ærinde paa Gaarden eller Borgen Voiel, og medens han drog dertil, mod Sydost, gik hun ud imod Nordost, forbi Søen, gjennem Kornmarken, og da hun kom paa Markens Rand, var hun overfor Smedehøjen. Der var to Høje tæt ved hinanden; men hun kunde kjende den rette derpaa, at der midt i den var en stor, rød Sten, og med Blikket fæstet paa den satte hun sig paa en Tue for at lytte.

I samme Øjeblik bevægede Stenen sig, Højen aabnedes, og i Aabningen stod en ung Mand. Saadan som Sangen havde lydt fra de smaa Isklokker om Vinteren og fra Æbletræet om Sommeren, saadan saa han ud, han var Sangen i menneskelig Skikkelse, og hun rejste sig og gik til ham som til En, hun forhen havde set med lukkede Øjne, baaret som Billed i sit Indre, ventet paa at se udenfor sig for at sige til ham: Du er mig, og jeg er Dig.

Der var ingen Hule eller Fordybning i Højen. Saasnart hun kom gjennem Aabningen, var der strax vidt Land med Himmel ovenover ligesom andet Land. Det

forekom hende, at dette Land, idet hun uden at se paa det dog opfangede et Billede deraf paa Afstand, var stenet og lyngklædt Hede; men uden at hun undredes derved, viste denne Opfattelse sig strax urigtig; thi ved hvert Skridt, hun tog, kom hun imellem Græs og Blomster; hvad der nys havde forekommet hende blegt, stod i Farvepragt, hvad hun havde anset for Stilke, blev til store, fyldige Træer, og da hun var kommen helt indenfor og stod ved hans Side, var det Hele et uendeligt, rigt Landskab.

Han sagde ikke Andet til hende end: „Du har tøvet længe“, og tog hende ved Haanden, og i samme Øjeblik, som hendes Haand berørte hans, stod der et Slot, ganske tyst og stille, og der var intet Tjenerskab, men Alting syntes at se paa hende med saa blide, hengivelsesfulde Øjne, som hun aldrig forhen havde mødt.

Selve Tystheden og Stilheden var, naar hun ret lyttede, Musik, en sagte Gjenklang fra Isklokkerne og fra Æbletræet, og Landskabets Uendelighed var ligeledes Musik, en bestandig voxende, gyngende Kreds af de lysende Smaaskikkelser, og Tiden, der gled hen, bar hende som en bølgende Sø af Toner, og kun imellem lød den dybe Røst fra Taarnuhret, og saa standsede Alt et kort Øjeblik, og hun kunde spørge.

Hun spurgte ham engang, af hvad Slægt han egenlig var, og han svarede: „Jeg nedstammer paa mødrene Side fra den Fugl Phønix, som, naar den faar en saa stor Sorg, at den ikke kan overkommes, brænder sig selv op og da fødes igjen; men Ingen ved, hvor det er, at den gjenfødes.“

Saa sælsomt Ordet end var, syntes hende dog, at det var klar Tale, og hun forstod den.

Hvergang saa igjen Landet klang og Stilheden sang og den bølgende Sø af Toner bar hende, syntes det hende, at hun selv talte. I hendes forrige Tilværelse, forekom det hende, saavidt hun nu kunde erindre eller forstaa den, var hvert Ord kommet fra en Skal, der laa om hendes Sjæl; nu var det Sjælen, som blev til Ord, men dog ikke strømmede ganske med; thi paa samme Tid fornam den med stor Tilfredsstillelse sig

selv i Behold og ligesom indhyllet i et fint Slør. Paa lignende Maade var det, naar hun hørte, hvad han sagde. Forhen vare Ord komne til hende som usikre, vaklende Tegn paa Noget, der famlede efter sig selv; nu hørte hun Ordene, som de fødtes i Hjertets Dyb og bleve til Et med Stemme og Blik.

Naar hin dybe Røst fra Taarnuhret da igjen lød og gjorde Stilhed, var der Intet, de jo kunde tale med hinanden om, end ikke den mørke Baggrund for deres gyldne Lykke. Hun spurgte ham, om det ikke var sandt, at Alt havde hun for sig, undtagen Loven, og han svarede sørgmodig, at saaledes var det: Alt kunde de modstaa; men hvis man fra hin anden Side af Stenen kaldte paa hende i Lovens Navn, saa vare de Begge magtesløse, og ved at faa denne Bekræftelse paakom hende en Følelse af en truende, stor, hellig Sonofring, som hun stod i Gjæld for, og hvortil hun var indviet, og hun fornam det med en Bæven, der lignede Taarnuhrets hendønende og hendøende Klang.

Naar det saa sang og klang igjen i Luften, i Landet og i Havet, syntes det hende, at de vare Fyrste og Fyrstinde i et Rige, og at Meget blev udført, at baade hans og hendes Liv var en Virksomhed, en Bedrift, hvoraf Andre havde Gavn, og hvoraf de selv voxede; men hun kunde ikke gribe fat i og komme til Vished om, hvad enten dette var eller blot syntes hende at være; thi endog naar hun troede det allervirkeligst, forekom det hende dog ikke at have Betydning i sig selv, men var blot en Følelse i hendes Hjerte, der gik ud og tog Skikkelse af Handling og vendte tilbage til Hjertet igjen. Dette forklarede han med de Ord: „Al Bedrift er Kjærligheds Tanke —

Solen, som stolt over Himlen gaar,
Saften i gyldne Ranke,
Mandens Daad, som til Stjernerne naar,
Alt er Kjærligheds Tanke."

Men hvergang og hvor fjernt de end droge ud, kom altid hint Øjebliks Standsning fra Taarnuhret, og han sagde

med Sørgmod til hende: „Vi ere dog tæt ved Stenen og kunne høre, hvis der kaldes —

Altid, end i den fjerneste Vraa,
Hvor vi saa monne vanke,
Ere vi nær, og høre vi maa
Loven paa Stenen banke."

— Imidlertid havde Borgherren naturligvis strax savnet hende, og da han paa alle Efterspørgsler fik det Svar, at hun var bleven set gaa ind i Kornmarken under Højen, og Alle vare af den Overbevisning, at hun var tagen derind, saa maatte han tilsidst ogsaa tro det og forespurgte hos gamle, erfarne Folk om, hvad der nu var at gjøre. De raadede enstemmig til, at der skulde ringes foran Højen med Kirkeklokken, og naar hun saa kom ud, paalagde de ham, maatte hun aldrig mindes om, at hun havde været derinde.

Kirkeklokken blev da tagen ned og bragt hen til Højen, og man ringede med den i tre Dage og Nætter; men det hjalp ikke.

Da huskede Borgherren, at hans Hustru havde talt om en Klang, en Melodi, der havde lydt fra Isklokkerne og fra Æbletræet, og som hun havde fundet saa skjøn, og han tænkte, at naar man kunde opdage og gribe den Melodi og synge den ved Højen, saa vilde hun komme ud. Derfor udlovede han en stor Belønning til den, som kunde opfange og synge Melodien, og Flere kom ogsaa og sagde, de havde den, og deres Sang blev prøvet udenfor Højen; men den hjalp ikke.

Meget prøvede endnu Borgherren; hver Dag gik han til Højen og forsøgte Et eller Andet, som maaske kunde have Magt, men altid lige frugtesløst, indtil han en Dag, kummerfuld og mismodig, idet han vilde gaa bort, uden at tænke videre derover, løftede Haanden truende mod Højen og sagde: „Hun er dog min lovlige Hustru."

Da hørte han en Lyd, som om Stenen blev løs i Højen og smækkede til igjen; men han saa Intet, før han vendte sig for at gaa hjem, da saa han sin Hustru ligge sovende i Kornmarken.

Han ilede til hende og løftede hende op i sine Arme for at bære hende hjem. Hendes Ansigt var vaadt som af Dug og hendes Læber kolde, da han kyssede dem. Hun vaagnede, saa sig om med et Blik, der var ham besynderlig fremmedt, og spurgte: „Har jeg været længe borte?"

„Nej," svarede han og vidste ikke selv, om han svarede sandt eller ej.

Han bragte hende hjem, og han indbød sin Slægt og Egnens Fruer til at komme og holde hende med Selskab. Han fortalte dem nøjagtig, hvorledes Alt var tilgaaet, hvad han med sine egne Øjne havde set, hvorledes han havde fundet hende i Kornmarken, saa at hun egenlig ikke kunde siges at have været borte; men det Uforklarlige, som var i, at hun dog syntes at have været borte, paalagde han dem, i Henhold til de erfarne Folks Raad, ikke at berøre for hende, ej heller bringe Noget paa Bane, som kunde minde derom. Hvad Fruerne tænkte eller troede, berettes ikke; men de lovede at opfylde hans Anmodning.

Da de saa Alle vare samlede, fandt de Sagen vanskelig; den af dem, som tiltroede sig mest Sikkerhed, begyndte dog en Samtale, idet hun fortalte, at et Barn om Morgenen var blevet kastet omkuld paa Vejen af en Ko, der bissede. En anden Frue spurgte, hvis Ko det var, der havde gjort denne Fortræd, og der blev svaret, at det var Degnens Blakkede — — men Degnens Blakkede var kommen til Verden, medens Hun var borte, og da de ikke turde berøre dette, skyndte de sig bort.

„Vi have ogsaa bedre af at være ene," sagde hendes Ægteherre.

De sad igjen om Aftenen i Haven. Det var September, men en mild Aften. Alt var tyst, Træernes Løv hang fyldigt, men ubevægeligt; Intet svirrede i Græsset, og Intet summede i Luften; Naturen var saa stille sammenbøjet over sig selv, at den end ikke syntes at lytte eller at ane Noget at lytte efter.

Pludselig sagde hun: „Det banker!"

„Hvor?" spurgte han, næsten angst.

„I Æbletræet."

„Det maa have været en Fugl, der pikkede paa en Gren; jeg hørte Intet."

„Jo, det bankede .... det var heller ikke en Fugl .... det var heller ikke i Æbletræet" ....

„Hvor var det da?"

„Jeg ved det ikke .... i alle Træerne . . ."

Næste Dag, da han var ude paa Egnen, befalede hun Gaardens samtlige Mænd ned i Haven, lod dem omhugge alle Træerne og Buskene og nedpløje Blomsterbedene, for at der kunde blive Kaalhave.

Da han kom hjem, sagde hun til ham: „Nu vil der ikke blive banket mere."

Han fandt dette underligt, men var glad over, at hun var kommen af med sin Forestilling — da udbrød hun: „Jo, det banker!"

„Hvor?" spurgte han.

„Inde i Huset! Inde i vort Kammer!"

„Hvordan kan Du høre det? .... Men lad os gaa derind!"

Da de kom derind, var der ingen Lyd, og han sagde: „Kan Du se! Her er ikke det Ringeste!"

Hun lagde begge Hænder paa Brystet og sagde: „Det banker paa begge Sider af Stenen — paa begge Sider!"

Det kunde han aldeles ikke forstaa; men han bar Nag til Stenen og besluttede nu at skaffe sig af med den, sendte sine Karle til Højen for at grave den ud.

Den sad dybere, end man havde formodet, og hele Dagen gik hen med Arbejdet.

Det var begyndt at mørkne; men pludselig lyste det i Stuen med et stærkt Skin udefra. Borgherren og hans Hustru gik Begge hastig til Vinduet.

„Aa," sagde han, „det er Hedebrand. Det er vist kommet af Uforsigtighed, Karlene have tændt Ild derovre."

„Hvorovre?" spurgte hun.

„Ved Højen. Jeg har befalet dem at tage Stenen ud af Højen."

„Og det har tændt Ild i Højen!" sagde hun.

„Ikke i Højen, men i Lyngen, tænker jeg; det er Lyngbrand."

„Ja, det er Lyngbrand!" sagde hun med underlig Tone

og blev staaende og stirrede ufravendt paa den store Lue.

Stedse højere hævede Ilden sig og blev til et Flammehav, funklende, flagrende, snart som mægtige Tunger, snart som store Vinger af en Fugl, der vilde bort, men ikke kunde, hævede sig og sank og hævede sig igjen, Altsammen ombølget af røde, lette Skyer og tindrende Gnister og undertiden umaadelig højt, som om det var store Bygninger, der brændte nedenfor.

Med Et fløj Flammen stærkt op og sank derpaa dybt, og hun udbrød: „Nu faldt Slottets Vinduer — nu fløj Fuglen!"

Han blev ikke synderlig forbavset over dette Udbrud; thi skjønt det ikke var faldet ham selv ind, at det saa ud som et brændende Slot eller som en Fugls Vinger, paakom Forestillingen ham ved hendes Ord.

Hele Natten saas endnu Ildslue; men den sank mere og mere sammen, og da Solen stod op, var i Stedet for de lyse Flammer kun en trist Røg synlig.

Husherren kaldte paa sin Hund og gik ud for at bese Brandstedet og tillige jage, hvis der bød sig Vildt.

Da han var paa Hjemvejen, opdagede han med Et, at det lysnede stærkt paa den Kant, hvor hans Gaard laa, og i stor Uro og Angst paaskyndte han sin Gang. Snart saa han, at hans Frygt ikke havde været ugrundet; det var hans Gaard, der brændte, og da han kom ud i Borggaarden, saa han til sin endnu større Gru, at hans Hustru stod oppe i det øverste Stokværk, nær ved at naas af Ilden, medens Husfolkene stode ubevægelige i Gaarden og stirrede op.

„En Stige! En Stige!" raabte Husherren.

„Det kan ikke overkommes!" raabte hun og forsvandt i Ilden.

Senere sagde Folk i Debel og paa hele Egnen, at „den gale Frue" havde stukket Ild paa Debelsborg.

BJERGTAGEN

II.

Enhver Skov ser ud, som om den skjulte en Hemmelighed, og hvo der ene kommer ind i Skovens Inderste, har en Fornemmelse af, at Hemmeligheden er tæt ved ham og omkring ham, uden at han dog ved, af hvad Art den er.

Der siges, at det skal være farligt at se det Hemmelige; men der fortælles ogsaa, at Ridderens Søn paa Borgen, som laa i Nærheden af, hvor nu Aunsbjerg ligger, fik det at se.

Dengang var Skoven meget større end nu. Nær ved Borgen var den udhugget, med Gange, og lignede en Lund; mellem Ask, Elle og Røn hævede sig i Afstand fra hinanden de hvide Bøgestammer og syntes med deres alvorlige, stille Fred at tilkjendegive, at de havde vænnet sig til Menneskene, som færdedes imellem dem. Men saa kom en Aa, og ovre paa den anden Side stod Skoven med sine mørke, svulmende Kroner, med dybt nedhængende Grene og med Buskads, der naaede Vandet, i stor, sær Tavshed, levende sit eget Liv, saa at den forekom Riddersønnen, der legede ene ved Aabredden, snart som en gammel, vred Kæmpe fra Fortiden, snart, naar den nedgaaende Sol kastede sit farvede Lys gjennem enkelte Aabninger, som et forunderligt Land, hvor andre Børn legede.

Engang vilde han derover og tømrede sig en Flaade af gamle Bræder; men netop som han vilde vove sig ud paa sit skrøbelige Fartøj, kom hans Moder til og forbød ham strengelig alle saadanne Forsøg og lod Bræderne tage fra ham. — „Der er Trolde derovre!“ sagde hun for at afskrække ham, og det skræmmede ham ogsaa.

Men efter nogen Tids Forløb vare hendes Ord, naar han lyttede til Stilheden og saa Farverne, kun Bekræftelse paa, at der virkelig var Nogen derovre, og det kunde ikke være Troldfolk; thi hvorledes kunde det da se saa dejligt ud? Men alligevel, trods den store Magt, hvormed det drog ham, søgte han ikke igjen at komme derover, og det var mindre Moderens Forbud, der virkede, end en Følelse, han ikke selv forstod: Kjærlighed til selve Længselen.

Han voxede til, og hans Fader tog ham med sig og overgav ham til en anden Borgherre, for at han imellem Jevnlige skulde lære ridderlig Idræt og Hofsæder, og i al den Tid var Skoven i hans Erindring som hyllet i et Slør eller i Taage; men saasnart han skulde hjemad, mindedes han den igjen tydelig, først med et Smil, som over en Barnedrøm, men saa med stigende Længsel, som om Barnedrømmen dog var sand.

Saa indtraf det en Foraarsmorgen, da han efter et Uvejr kom ned til Aaen, at han saa et Træ omstyrtet paa den anden Bred. Det var revet op med Rode og laa ligesom et Menneske, der havde lidt stor Overlast og efter at være blevet dræbt var kastet paa Hovedet ud i Aaen. Han blev ganske beklemt ved at se den Vildhed, som de hemmelighedsfulde, tavse Træer om Natten havde udøvet imod hinanden, indtil han opdagede at det fældede Træ lidt efter lidt gled nedad, og at Grenene kom nærmere over til ham, saa at der dannedes en Bro. Saa blev det mere end en Bro: en besynderlig venlig Indbydelse; de derovre havde opofret en af deres egen Slægt for at lade ham komme til dem.

Han gik over Broen og ind i Skoven, og i Følelsen af at være hemmelighedsfuldt ventet kunde han ikke forstaa, hvorfor de store, mørke Egetræer, altsom han nærmede sig dem, bleve tavse. Det begyndte at forekomme ham, som om han dog ikke var velkommen, som om de kun for hans Skyld toge Skikkelse af Træer og faldt hen i en Stilhed, der voxede og voxede, saa at han kunde høre sit eget Aandedræt og fornam sig saa ene, at han syntes sig selv nær ved at forsvinde tilligemed hele Verden.

Saa raslede det i nogen Afstand, og det var, som om der foer et venligt Smil gjennem Stilheden, og noget Hvidt gled hen mellem Træerne, og da han fulgte Retningen, kom han til et Sted, der lignede mange andre aabne Pletter i en Skov, men dog var underfuldt forskjellig fra dem alle. Det var en rund, grøn Plads, omgiven af høje, ranke, hvide Bøge, hvis Kroner naaede sammen og dannede en Kuppel, og gjennem Kuppelen faldt Sollyset ned paa Stammerne og paa Grønsværet i utallige tindrende Pletter. Det Forunderlige var ikke blot Stammernes Hvidhed og Grønsværets Friskhed og Solpletternes Glans, men især, at hele Synet var saa hjemligt, det syntes ikke muligt, at her kunde være ensomt; det var, som om Alt med sagte Aandedræt ventede paa Nogen. Men der var stille igjen, det flagrende Hvide var forsvundet. Forventningen om dem, der skulde komme, steg i hans Sind med en saadan Magt, at han forekom sig selv at maatte dø, hvis han blev skuffet, og pludselig rakte et Træ sine Blade ned over ham og berørte hans Øjne, saa de bleve opladte, og han saa, at det Hvide, der var gledet hen foran ham, var en Pige, der stod i Afstand mellem Træerne, og Alt, hvad der lyste, levede, det var blide Øjne, der saa paa ham.

Han var saa betaget af Forundring og Glæde, at han hverken kunde røre sig eller tale; men alle de smaa, lysende Væsner nærmede sig ham i Kreds, og den unge Pige kom ogsaa nærmere og saa paa ham. Saasnart han rørte sig, veg det Hele tilbage. „Du maa ikke røre os," sagde de Smaa, „uden Du vil blive hos os, og Du kan ikke blive hos os, medmindre Du i Aar og Dag ikke har noget stærkere Ønske." Saa svandt de Alle for hans Blik, og sidst gled den unge Pige som noget svindende Hvidt tilbage i Skoven.

Atter en Dag kom han over og saa Synet, og atter talte de lyse Væsner til ham i et Sprog, der ikke var Ord, men hvoraf han dog fattede og beholdt Meningen. De sagde: „Alle de, der have følt stor Længsel og ere blevne den tro, komme og bo hos os i vort gjennemsigtige Slot, der kan svæve for den sagteste Vind. Der er altid lunt i Skoven, hvor Slottet staar, selv om Vinteren, og

Græsset visner ikke, og vi flytte aldrig, uden naar En bliver os utro med sin Længsel. Saa falmer Græsset, og saa skjule vi os et andet Sted."

Og atter en Dag sagde de til ham: „Et Menneskes Troskab er os endnu Mere end Solen; thi Troskaben lyser baade ved Dag og ved Nat. Hvis En blot et Øjeblik har glemt os, men husker os igjen med Troskab, saa tænder han igjen Sol for os og bringer os tilbage til det Sted, hvor vi have leget."

Hjemme paa Borgen sagde han Intet om, hvad der var hændt ham; men, som det altid gaar dem, der ere betagne af en stor, men hemmelighedsfuld Lyksalighed, fik han Udseende af at være nedslaaet og bedrøvet, og medens han kun længtes efter et eneste Selskab, efter de lysende Smaavæsners Ord eller Sang og den tavse unge Piges Øjne, gik hans Slægtninge paa Raad med ham om, at han for at blive oplivet og glad i Samfund med Jevnlige skulde ride til Karup og den hellige Kilde sammesteds — thi dette Sted, som nu ligger saa fattigt i Lyngheden, var dengang et navnkundigt Møde- og Valfartsted.

Han gav efter for deres Raad og Opmuntringer, skjønt ugjerne. Men da han red ud i det aabne Land, der lyste i Soldagens Glans, kom han for første Gang til hel, glad Bevidsthed om den store, underfulde Gunst, der var vist ham. Det var for ham, som om han førte hele Underet med sig, og at det udvidede sig. Himlen selv syntes ham Kuppelen, der hvælvede sig om den indviede Plads; Jorden forekom ham at aande og løfte sig med sagte Længsel, og alle Steder var der et skjult Liv, Øjne, der saa paa ham og fulgte med, agtpaagivende og kjærlige, sikre paa, at han kun drog ud for at vende tilbage.

Da han kom til Karup, var der et stort Tog, somført af Præster i Messehagel, af hvide og sorte Munke og af Kordrenge, der svang Røgelsekar, drog rundt om den indhegnede Kilde og derfra op til den store Kirke paa Højen, som var indviet til Guds Moder, og han fulgte Toget, skjønt med nogen Frygt; thi de Ord, hans Moder nogle Aar tilbage havde sagt ham: „Der er Trolde derovre!" vare endnu ikke ganske af hans Sind, og hvorvel han

ikke vilde opgive Skoven, følte han en sagte, sælsom Ængstelighed for, at hans Rigdom ikke var af den Art, der kunde bæres med ind i en Kirke, og at han skulde blive fristet til en anden og stærkere Længsel.

Og der var ogsaa et Øjeblik, idet Sangen brød frem og fyldte Kirkens Hvælvinger, og idet en Sky af Virak bølgede hen over ham, da det var, som om Noget tog fat i ham og vilde rive ham med til et Sted, langt fjernere end Skoven, langt højere end dens Kuppel, endnu frydefuldere, skjønt smertefuldt til Døden; men strax efter, da Billedet af Vor Frue blev baaret tæt forbi ham og hendes skjønne Øjnes Blik syntes at falde paa ham, erindrede de ham om Hende i Skoven og var dog ikke saa skjønne som Hendes, og igjen lidt efter, da de Troendes Menighed sank paa Knæ for det Allerhelligste, mindede de mange hvide kvindelige Hovedtøjer ham om Solpletterne paa Grønsværet, og hvad disse skjulte, og med Aandedrættet saa tungt, som om han var i Landflygtighed og aldrig kunde komme tilbage, gik han ud og red hjemad, og da han atter fuldt inddrak den fri Luft, syntes det ham i hans Sindsbevægelse, at han takkede Gud, fordi han ikke var bleven greben af en anden og stærkere Længsel.

Han red hjemad langs Aaresvad Aa, og da han kom til det Sted Vest for Aaen, hvor ligesom et lavt Bjergland skyder ud i Grene og danner smaa, grønne Dale, saa han i den synkende Sols Lys noget Hvidt, hvidtlysende Pletter, bevæge sig i den nærmeste Dal, og han troede et Øjeblik med pludselig Lyksalighed, at det var dem fra Skoven, der vare komne ud for at møde ham. Men saasnart han red nærmere, skiftede Synet, og han saa, at det var Mennesker, Folk, der enten skulde til eller kom fra Valfartstedet og havde lejret sig her; det Hvide var legende Børn, og imellem dem stod en ung Pige, og hun som alle de Andre saa i dette Øjeblik opmærksomt paa Riddersønnen, der kom ridende nær. Endnu mere end Øjnene paa den hellige Jomfrus Billede syntes den unge Piges Øjne ham at ligne Hendes i Skoven,ja, Maaden, hvorpaa hun saa, opmærksomt, ubevægelig og i Afstand, syntes ham saa ganske at være Hendes, at han var

fristet til at springe ned og knæle for hende og holde hende fast. Men i dette Øjeblik paakom ham den Tanke, at det Hele kun var et gækkende Syn, hvormed man stillede ham paa Prøve for at se, om han var trofast med sin Længsel, og efter at have hilst God Aften og Guds Fred drog han sine Øjne til sig og red videre, skjønt ugjerne.

Da han igjen gik over til Skoven, var han sikker paa, at naar han naaede det dejlige Sted, vilde noget nyt Underfuldt ske, han vilde blive belønnet for sin Troskab og finde Hende fra Dalen derovre. Og saasnart han gjensaa Grønsværet under Kuppelen, viste det dejlige Syn sig ogsaa paany for ham, men svagere eller mattere, og da han utaalmodig sprang frem og greb efter det, svandt det hastigere end nogen foregaaende Gang, og det syntes ham da med uovervindelig Magt, at det Altsammen havde skyndt sig hid fra Dalen ved Aaresvad Aa og gækkende drog tilbage dertil.

Saa steg han tilhest og red tilbage til Dalen. Men der var imidlertid kommet andre Vejfarende, som havde lejret sig, og Ingen kunde bestemt sige ham, hvor Familien med den skjønne unge Pige var draget hen. Men efter de utydelige Vink, han fik, drog han afsted og søgte, og endelig traf han dem igjen.

Han hilste høvisk den unge Pige og sagde hende, at siden han havde set hende, havde han ikke havt Ro for Længsel; hun syntes ham Nogen, han altid havde søgt, og han bad hende sige, om det var rigtigt, om hun vidste det Samme, saa vilde han blive lyksalig alle sine Dage.

Hun saa paa ham med et hurtigt Blik og svarede derpaa med nedslagne Øjne: „Ak, hvorfor sagde I ikke det, første Gang vi saas!"

Forundret og forskrækket, skjønt over Noget, han ikke ret forstod, vendte han om. Han saa, at han havde taget fejl, at den Rette dog var i den store, hemmelighedsfulde, friske Skov, og saasnart han kom hjem til Borgen, gik han igjen derover. Men hele Tiden lød Ordene paany for ham: „Hvorfor sagde I det ikke, første Gang vi saas?" Hvad var der i de Ord? Havde hendes Nærmeste raadet

over hendes Tro? Eller havde i Mellemtiden hendes Blik dvælet med Forkjærlighed paa en Anden? Eller hvad var sket?

Næsten uden at give Agt paa Skoven havde han naaet Pladsen mellem de hvide Bøge. Nu stod Stedet der igjen, lige skjønt, lige ventende, som et Hus paa sit Herskab, men paa et Herskab, der ikke kom. Det var den samme Stilhed; men han lyttede til den med en anden Angst, han kunde ikke faa sit eget Hjerte til at banke og kalde med samme Magt som første Gang. Saa stillede han sig hen under et af Træerne, i Haab om, at dets Grene skulde sænke sig og aabne hans Øjne; men Træet stod tavst og rørte sig ikke.

Mere og mere tung følte han Stilheden og Forladtheden, og den Tanke paakom ham, at han nu var ganske ude af Verden, at han ikke var istand til at vogte paa, hvad der skete andensteds, at al den Lyksalighed, han skulde vente paa et Aar, var hist, at den skjulte Begivenhed, som havde bragt hende til at sige: „Ak, hvorfor sagde I det ikke første Gang!“ fik mere og mere Magt, og han skyndte sig afsted for at frelse hende som fra en virkelig Fare.

Atter mødtes han med hende, og han spurgte hende om Meningen af de Ord, hun sidst havde sagt. Da svarede hun med et Smil, der foraarsagede ham et underligt Behag og en utydelig Smerte: „Det skulde jeg vistnok ikke have sagt.“

Men da hun paa saadan Maade gjorde Ordene til Intet, syntes de ham netop at være Meget, og i Stedet for at lade dem henvejre vilde han have deres hele Mening og Betydning. Men han forstod ikke at spørge, og hvergang han vilde samle sig til et Spørgsmaal, kom der noget Dobbelt over ham: Angst for det besynderlig Dejlige, men Dulgte, som havde været i hendes Smil, og Længsel efter at kaste sig hen for hende uden at spørge. Han vaklede saadan mellem dette Dobbelte, at det ligesom var en tredje, ham ubekjendt Magt inden i ham, der rev ham løs og førte ham hjemad, tilbage til Skoven, med den Beslutning, nu fuldt og uden Forbehold at søge den skjulte Lykke.

Men Noget gjorde ondt indeni ham, og da han igjen gik over den sælsomme Bro, var han saadan tilmode, at han ønskede at kunne bede til de store, alvorsfulde Træer om Hjælp eller Husvalelse, og da han saa ret saa paa dem med al sit Sinds Uro, syntes de ham at sige: „Os finder Du altid uforandrede; vi have intet dølgende Smil, vi skjule ingen Hemmelighed . . . .“ Men var det sandt? Bar ikke Skoven paa noget Hemmelighedsfuldt ligesaa vel som den unge Piges Smil, og bar han ikke selv paa en Hemmelighed, naar han stod overfor Hende? . . . . Det faldt ham pludselig ind, at Ordet: „Hvorfor sagde I det ikke før?“ ogsaa kunde indeholde en Bebrejdelse mod ham, at Hun kunde have havt en Anelse eller endog Viden om, at han før hende havde set Hine i Skoven, og i denne pludselige Sorg og Angst for, mulig at skulle have mistet hende paa denne Maade, blandede sig et Ønske om, at han aldrig havde set Synet i Skoven.

I næste Øjeblik var han ved Stedet, men kjendte det knap igjen. Det var det samme Sted, samme Græs, samme Kreds af Bøgetræer; men alligevel var den Forskjel forsvunden, som havde skilt Stedet fra andre aabne, runde Pletter i en Skov, og endskjønt det var ham umuligt at finde nogen enkelt Ting, der ikke var i den gamle Orden, fornam han dog, at der var ligesaa Meget borte som af et Menneske, der havde udaandet.

„Saa er Alt forbi her!“ sagde han med en Blanding af Smerte og Glæde og vendte om for at ride til Hende. Men altsom han nærmede sig, steg Angsten for hint Dulgte, og paa samme Tid rejste sig i hans Sjæl en fortvivlende Sorg over at skulle for bestandig have tabt det skjønne og store Syn og at skulle have jaget de elskelige Væsner i Landflygtighed. Det syntes ham den højeste Pligt, med ny Længsel og Troskab at vende om og kalde dem tilbage, og saa vendte han om, i een stærk heftig Higen — indtil hans Erindring med Et foer tilbage til Hende, gjensaa hendes Billede og hendes Smil med en saadan stigende Vemod, at det forekom ham, som om den Lyksalighed, han nu vendte Ryggen til, maatte forbarme sig over ham og møde ham undervejs til Skoven og sige ham, at Hun og Skoven vare Et.

Men hun mødte ham ikke, og paa Skovens Rand kunde han ikke længer udholde Skuffelsen og Længselen og red tilbage igjen — for paany, da han nærmede sig hende, at mindes Skoven og dens Under — saa red han atter tilbage — og igjen — — og saadan rider han endnu.

I EN POSTVOGN

(1868)

Uden Tvivl vil der være Adskillige, som ved Titlen „I en Postvogn“ komme til at tænke paa den gamle Tid, da en Rejse var noget ganske Andet end nu, da Formaalet, især naar det var lidt mere end en Dagsrejse fjernt, laa besynderlig dunkelt, farverigt, lokkende eller foruroligende og sjelden blev naaet uden et eller andet Æventyr i, over, under eller formedelst Postvognen, og de ville nu tro at høre det gamle Horn blæse „zum Ritt (eller zum Fahren) in's alte romantische Land“. Men da det jo ikkun vilde skade at lade en højst agtværdig Del af det læsende Publikum staa i en saadan Tro, naar den skal skuffes, er det bedst at tilstaa strax, at ingen Romantik ligger skjult i nærværende Titel, og at Indholdet tvertimod er uromantisk.

Sagen forholder sig saaledes:

Under et Ophold i Cøln vilde jeg gjøre en Udflugt til en lille By, hvorhen der hverken gik Jernbane eller Dampskib, og da jeg kom ned i Hotellets Salon for at spise tilaften, spurgte jeg Værten om den bedste Maade, hvorpaa jeg kunde rejse. Han svarede, at det traf sig ret heldigt for mig: der skulde næste Dag være stor Avktion paa et Slot i Nærheden af den By, jeg vilde til, og der sad tre Herrer i den anden Ende af Værelset, som havde bestilt Extravogn til næste Morgen. Jeg bad ham spørge dem, om de vilde tillade mig at kjøre med mod at betale min Del, og efter et Par Øjeblikkes Forløb kom han tilbage med Indbydelse til mig om at hilse paa de tre Herrer.

Det var Jøder, den ene høj og bredskuldret med stort Hoved, rødt Ansigt og svært, krøllet Haar, den anden lille, spinkel og bleg, den tredje næsten saa rund som

en Kugle. Jeg vilde have antaget den Første for Garver eller Hestehandler, den Anden for Filolog, den Tredje for Restauratør; men de vare, som det snart viste sig, alle Tre Kjøbmænd, hver fra sin By i Rhinegnen.

Den svære Mand spurgte, hvorfra jeg kom, og da jeg svarede fra Kjøbenhavn, sagde han: „Fra Kjøbenhavn? Kjender De der en Dr. Wolff?"

„Ja, han er Præst ved Menigheden."

„Vær saa god at sætte Dem. Vil De ogsaa til Avktionen?"

„Nej, jeg er ikke Kjøbmand."

„Hvad er De?"

„Jeg har studeret."

„Studeret. Min næstældste Søn skal ogsaa studere; men min ældste Søn skal blive ved Handelen. Hvorfor? Studeringer indbringe ikke Noget. Han, der studerer, skal have et Rygstød."

Jeg fandt det forstandig tænkt, skjønt ikke just fint sagt, hvad hans Ydre da heller ikke lod vente. Men han havde nu temmelig tydelig tilkjendegivet, at han var formuende.

„Jo, De kan kjøre med," tilføjede han, „og De behøver ikke at betale; vi har jo Vognen alligevel."

Jeg holdt dog paa, at jeg vilde bære min Del, og han gav efter med en ubeskrivelig Hovedbevægelse, der saa tydelig som Ord sagde: Dum-stolt.

Efter en kort Aftale om, hvad Tid vi skulde kjøre, skiltes jeg fra dem, overbevist om, at jeg vilde faa et kjedeligt og maaske ubehageligt Rejseselskab; men jeg havde nu engang søgt og modtaget det, og Rejsen var da ikke saa lang.

Det var en smuk Majmorgen. Buskene vare fuldt udsprungne, og et Kirsebærtræ stod i Blomst i Hotellets Have, hvor jeg drak min Kaffe og røg min Cigar, og hvorfra jeg havde Udsigt til Porten. Der gik mine tre Rejsefæller urolig op og ned, mismodige over, at Vognen ikke mødte paa Klokkeslettet. Da jeg tilraabte dem Morgenhilsenen, kom de ind i Haven, og det var et Øjeblik tydeligt, at den høje, svære Mand ærgrede sig over, at jeg sad der uden Ærgrelse; men saa sagde han

til de Andre: „Ret har han! Kommer Kusken hurtigere, fordi vi rende op og ned? Lad os sætte os." Men den Samtale om ligegyldige Ting, jeg søgte at indlede, vilde ikke lykkes; deres Tanker vare andensteds; de sad nok, men hvilede ikke. Endelig kom Vognen.

Naar man har ventet med vred Utaalmodighed paa en Vogn og den saa kommer og man er bragt til Sæde og kjører med Piskesmæld og Hornblæsen, kan man ikke rigtig holde fast paa Vreden, og dog vil man en Stund heller ikke rigtig give slip paa den. Jeg formodede, at mit Rejseselskab var i et saadant Lune, og saa tavs ud til Siden, medens vi kjørte gjennem de snevre Gader, hvor de fleste Butiker endnu vare lukkede. Uvilkaarlig lagde jeg Mærke til, at der paa saa mange Huse stod malet med store Bogstaver eller med Guldbogstaver paa halvrunde Metalskilter: „Moden", „Modewaarenhandlung" eller desl. Den runde Mand sad ligeoverfor mig og gjorde, som det viste sig, samme Iagttagelse som jeg. Vore Øjne mødtes, og han sagde smilende: „Der er mange af Asaels Efterkommere i denne By."

„Af Asaels Efterkommere?" spurgte jeg overrasket; „hvem er det?"

„Det ved De ikke? Hvor har De studeret?" sagde han jovialt. „Vent lidt, til vi komme ud fra Stenbroen, saa skal jeg fortælle Dem det."

Vi kjørte over den store Paradeplads og paany igjennem snevre Gader med besynderlige, gammeldags Navne, som jeg søgte at huske; men mine Tanker vare ved Asael. Endelig kom vi over Vindebroen mellem de skumle, middelalderlige Fæstningsværker ud paa Jordvej, og den runde Mand sagde: „Asael .... nu vil jeg fortælle Dem det. Engang, for mange tusinde Aar siden, før Syndfloden, sad to Engle oppe i Himlen hos Vorherre og saa ned paa Jorden og talte om Menneskenes Fordærvelse. Den ene af Englene hed Asael, den anden Schamsadai. De sagde, at hvis de kom ned paa Jorden, vilde de opføre sig ganske anderledes end Menneskene og give dem et godt Exempel, og saa tillod Vorherre dem at stige ned. De kom da ned og mødte strax en ung, smuk Kvinde, og formedelst Jordens Magt

bleve de forelskede i hende og fristede hende. Hun spurgte dem, hvem de vare, og de svarede, at de vare Engle. Hun forlangte, at de skulde bevise det ved at lade hende høre det hellige Ord, der fører ind i Himlen, og saasnart de havde gjort det, udtalte hun Ordet og steg fra dem, op i Himlen, hvor Gud tillod, at hun blev sat som Stjerne. Nu vilde de to Engle ogsaa stige op; men de fandt Himlen lukket. Schamsadai hængte sig angerfuld i Himlen med Hovedet nedad; Asael blev paa Jorden og gjorde sig til Mester i Farvepragt og Kvindepynt. Derfor sagde jeg: Asaels Efterkommere. Forstaar De det nu?"

Jeg havde aldrig forhen kjendt Legenden om Kvinden Istehar (Stjernen) i den Skikkelse og vilde nu gjerne holdt Samtalen fast og hørt flere Sagn; men den svære Mand sagde til min Gjenbo: „Jeg siger Dem, Hr. Pertsch, her skal man ikke tale om Schamsadai, der hængte sig med Hovedet nedad; thi her har nylig en Jøde hængt sig, hængt sig rigtig, med et Reb om sin Hals og Benene nedad — Herren forbarme sig! — og han var Modehandler."

„Herren forbarme sig!" sagde Hr. Pertsch, og den blege Mand — hvis Navn var Hr. Nathan — gjentog det.

Efter et Øjebliks Forløb vedblev Hr. Pertsch: „Rebbaunau schel Aulom![1]) En Jøde hænge sig! Naar hænger en Jøde sig? Ved man ikke Grunden, Hr. Pollock? Havde han begaaet en Forbrydelse? Var han arresteret?"

„Grunden ved man," svarede Hr. Pollock. „Han handlede med Modevarer og sad i god Drift. De andre Handlende misundte ham, og Toldinspektøren var ham paa Nakken og beskyldte ham for Toldsvig. Saa blev han arresteret: men han var uskyldig og blev løsladt. Men imens var Handelen gaaet fra ham, og han kunde ikke rejse sig igjen. Saa maatte han en Aften tage sine Børns Sparebøsser for at kjøbe Brød — og saa hængte han sig."

Jeg tilstaar, at hele Talen om, at en Mand, jeg ikke havde kjendt, havde hængt sig, kun svagt havde rørt mig. Man hører og ser saa Meget i Verden, og Solskinnet, der laa om os og lyste paa Skovgrupper og

---

[1]) Vor og Verdens Herre.

grønne Marker, havde sat mig i den Stemning, i den Fornemmelse af Velbehag, der skyder Troen paa, at der er virkelig Smerte i Verden, tilside. Men de Ord: „Saa maatte han en Aften tage sine Børns Sparebøsser for at kjøbe Brød, og saa hængte han sig", fremkaldte et saadant Billede af nagende Sorg og Fortvivlelse, at Solskinnet blegnede og min Rejses Formaal blev mig uforstaaeligt formedelst dets Ubetydelighed.

De Andre følte rimeligvis ligesaa meget eller mere, men saa ikke et lignende Billede, opfattede Sagen mere som Nationalsag, som et af de mange Exempler paa Forfølgelse mod Jøder, og kom i ivrig, bevæget Samtale i den Retning. Den gled mig temmelig ligegyldig forbi — fordi den Slags Jødehad, som de hentydede til, ikke er det værste og ofte slet ikke er egenligt, religiøst Had — indtil jeg blev opmærksom paa, at Hr. Pollock som Svar paa en Bemærkning af Hr. Pertsch hævede Stemmen og talte om England:

„Jo, England! I England er der Meget af, hvad de kalde Tolerance! De hade hinanden; men de se mildt til hinanden. Kan En komme til at give en Jøde et Puf, saa gjør han det; men han tør ikke sige, at han gjør det, fordi han er Jøde; det er imod Retten. — Der gjælder det om at blive en rig Mand! I andre Lande kan en fattig Mand være en Hund; men en saadan Hund, som en fattig Hund er i England — naa!

Der var saadan en fattig Mand, men meget stræbsom, en høj, stærk, mager Mand. Han boede i den Del af London, som hedder City. Dengang turde ingen Jøde holde Butik i City, formodenlig heller ikke endnu; men det er ikke, fordi man er Jøde, at man ikke tør holde Butik, Gud bevare's! Naar man er Søn af en City-Kræmmer, maa man gjerne holde Butik, om man ogsaa er Jøde. Men hvordan skal en Jøde blive Søn af en City-Kræmmer, naar de alle ere Kristne?

Men den Mand, jeg taler om — han hed Isak Abraham — havde faaet Lov til at holde en lille Bod ved Paulskirken. Det er en meget stor Kirke. Jeg har selv været der og set Stedet. Foran Kirken gaar der halvrundt et meget stort, højt Jernstakit, og op til dette Stakit havde han sin Bod. Den var akkurat saa stor

som et Skilderhus, og han solgte Piskebaand og Stokke. Han havde en hel Mængde Sønner, og han lod dem alle handle med Piskebaand og Stokke. Hver Morgen gav han hver af dem saa og saa mange Baand eller Stokke og sagde: „De koster saa og saa meget; men byder En mindre, sælger I dog, en Anden kommer og kjøber og betaler mere.“ De løb alle omkring der ved Kirken. I min Ungdom, da jeg første Gang var i London, har jeg selv set dem.

Den ældste Søn kunde Faderen ikke lide. Han havde ikke Talent til Handelen. Han gik i Taaget og drømte. Han havde fundet paa, for sin Fornøjelse at gaa ind i Kirken — ikke for de Kristnes Skyld; men der er mange store Figurer derinde, Marmorfigurer, til Ære for dem, der har vundet Slag tillands eller tilvands, og det kan man ikke nægte Engelskmændene: de har vundet mange Slag. Om det saa var den store Napoleon — hvem knækkede ham? Engelskmændene. Hjertet kan gjøre En ondt derved; men det blev dem givet.

Nu, Isak Abrahams ældste Søn, Ephraim, havde fundet paa at gaa derind, og en Dag stod han med sine Stokke og Piskebaand og saa paa de Figurer, der ere stillede op til Ære for Nelson, deres Admiral. Jeg har selv set dem. Et Fruentimmer, som forestiller England, bringer to Matrosdrenge hen til Figuren af Nelson og peger paa ham, og hun peger saadan, at man næsten kan høre, hvad hun siger. Hun siger: „Gaa hen og slaas og risiker Arme og Ben og Liv og Lemmer ligesom han, saa kan I ogsaa faa et Monument.“ Jeg har selv set det; stort er det; det kan ikke nægtes.

Nu, Isak Abrahams Ephraim stod der og saa. Hvad han tænkte, skal Gud vide. Han var dog intet Matrosbarn, han kunde ikke gaa den Vej. Men maaske havde han Lyst til at gaa tilsøs. Han kom tilsøs! Men ikke paa den Maade! Nu skal De høre.

Mens han stod der, kom der en Mand hen til ham. Det var en af hans Faders Handelsvenner, en Skindhandler, og det var en Methodist. Der er i England utallig mange Slags Kristne, og en Slags kaldes Methodister. Det er de værste Tolufresser[1]). Da han saa Ephraim

[1]) Ædere af den Korsfæstede, Fanatikere.

i Kirken, blev han ivrig og troede, han kunde omvendes, og han begyndte med at vise ham omkring og tale forsigtig om Religionen og indbyde ham til at komme et bedre Sted, Methodisternes Kirke. Senere besøgte Skindhandleren Isak Abraham og snakkede ogsaa til ham om Religion, og det ene Ord førte til det andet, og Skindhandleren fortalte, at han havde set Ephraim i Kirken. Faderen kunde nok vide, at Ephraim ikke var gaaet i Kirken for Kristendommens Skyld, men for at spilde sin Tid og ikke handle, og han slog og bankede Sønnen, skjønt han var et voxent Menneske; men han var en meget streng og alvorlig Mand.

Men han kunde ikke slippe fra Skindhandleren. Methodisten havde nu engang sat sig i Hovedet, at han vilde omvende Isak Abrahams hele Hus, og Isak Abraham turde ikke ligefrem kaste ham paa Døren; for de stod i Forbindelse med hinanden og trak smaa Vexler paa hinanden. Men engang, da Skindhandleren plagede ham meget med sin Jesus Kristus, sagde Isak Abraham: „Naa, hvad ham angaar, ham har jeg Intet imod; han var dog en lille Jødedreng, inden han blev Eders Frelser.“ — Skindhandleren blev saa bleg som et Lig og sagde ikke et Ord mere.

De vare Forretningsvenner og plejede at trække Vexler paa hinanden, smaa Vexler, aldrig højere end otte, ni, ti Pund. I en snever Vending skrev den Ene den Andens Akcept, og det var gaaet godt hidtil. Paa den Tid var der netop en saadan Vexel ude, som Isak Abraham havde trukket og skrevet Skindhandlerens Akcept paa. Da den var forfalden og blev præsenteret Skindhandleren, sagde han: „Det Navn er mit; men jeg har ikke skrevet det.“ — Det var en Sabbath; Isak Abraham sad hjemme i sin Familie, saa kom en Prokurator med en Politibetjent og viste ham Vexlen og en Arrestbefaling. Nu var det Isak Abraham, der blev bleg som et Lig. Ephraim, den ældste Søn, gik nær til Prokuratoren, saa paa Vexlen og sagde: „Den har jeg skrevet.“ Saa maatte Prokuratoren slippe Faderen og tage Sønnen, og Ephraim blev stillet for Retten og domfældt og dømt til syv Aars Deportation til Botany-Bay.

Der var stor Sorg i Familien, naturligvis; men Isak Abraham sagde Intet: han var en haard Mand. Den sidste Aften, før Skibet skulde gaa, gik Moderen op og ned gjennem hele Huset og vred sine Hænder, og Børnene sad i Krogene og græd og hulkede, saa en Sten kunde forbarme sig. Saa sagde Isak Abraham: „Fra imorgen af stille i Huset! Var det maaske bedre, om det var blevet mig, om I havde tabt Eders Forsørger og alle vare kastede paa Gaden? Det kristne Had skulde have et Offer. Hvem var nærmere til det end han? Hvem kan bedre undværes? Græd i Aften — stille i Huset fra imorgen!"

Naa, der gik et Aarstid eller to, saa kom der Brev fra Ephraim. Han skrev, at han havde det godt; man var ikke streng imod ham og holdt ham ikke til haardt Arbejde; han passede nogle Børn og læste med dem og havde megen Frihed. Dersom man vilde sende ham nogle gamle Klæder, troede han, at de kunde sælges med god Avance; de behøvede ikke at være smukke, men stærke; der var stor Trang til saadanne Klæder.

Isak Abraham sagde: „Jo, han vil handle! Han forstaar sig paa at handle!" Men Moderen sagde, at om hun saa skulde gaa ud og tigge gamle Klæder, skulde Ephraim have dem. Hun solgte og byttede sine egne Klæder, og hun fik samlet en god Bunke. Da de vilde snøre Pakken sammen, slog Isak Abraham sin Sparebøsse istykker. Siden Ephraim blev dømt, havde han aflagt at drikke Øl og gjemt Pengene, han sparede, i en Lerbøsse. — „Tag dem!" sagde Isak Abraham. — Moderen sagde: „Giver Du Din Velsignelse til?" Han svarede: „Jeg giver min Velsignelse."

Med den Sum gik de ud til det store Marked. Der er i London hver Dag et Marked — hvad skal jeg sige: en Slags Børs for gamle Klæder. Jeg har selv været der. Det er en stor Plads, og man begriber ikke, hvor alle de gamle Klæder kommer fra, og hvor de skal hen, og man begriber næsten heller ikke, hvor de mange Jødeansigter kommer fra. Der er ikke Mage til Plads i Verden; men man ønsker heller ikke at se Magen.

Nu, et Aarstid gik igjen, saa kom der halvtredsinds-

tyve Pund Sterling fra Ephraim, og han forlangte flere gamle Klæder. Han skrev: „Sæt Alt, hvad I eje og have, i gamle Klæder, og lad os gaa i Kompagni.“

Kort at fortælle: Efter et Aars Forløb forlangte han ikke blot gamle, men nye Klæder. Der var fundet Guld derovre, og Folk strømmede til. Han sendte Guld. Hans Straffetid udløb, og han kjøbte Uld og sendte Penge til at anlægge en Klædefabrik. Det steg og steg saadan, at efter nogle Aars Forløb ejede Firmaet Isak Abraham & Sønner Tusinder og atter Tusinder af Faar i Avstralien og de største Klædefabriker og Skrædderværksteder i England, og hver af Sønnerne havde 20,000 £ at leve af om Aaret, og de førte stort Hus og red om Middagen i Hyde Park, hvor de fornemste Engelskmænd ride, og ingen Heste vare smukkere end Isak Abrahams Sønners Heste, og de kaldte sig ikke længer Abraham, men Bramini eller saadant Noget.

Saa kom der en Dag Brev fra Ephraim, at han vilde rejse hjem. Han levede derovre, hvor Alle vidste, at han havde været deporteret, og han vilde ogsaa engang rejse Hovedet og trække Vejret som rig Mand. Der blev en Skræk i Familien! Det var næsten glemt, at en af Sønnerne var bleven deporteret for en falsk Vexel; Ingen talte derom, det var ligesom ganske glemt. Men naar han kom tilbage, vilde det blive husket, og hvem af deres nette Bekjendte kunde de indbyde til at møde en Deporteret? Deres Huse vilde blive skyede som Pesten. De fik Faderen og Moderen til at tage ned og møde ham i den By, hvor han skulde lande, og føre ham til et Landsted, som de ejede i Nærheden af Byen. Men da Ephraim havde været der i nogen Tid, vilde han til London; han vilde se Paulskirken. Saa maatte de følge ham til London, og Brødrene toge kjærlig imod ham; men de nægtede sig hjemme for Alverden og gik kun ud om Aftenen, ligesom Ugler.

Saa kom Paaske, og Faderen befalede dem Alle at være hjemme hos ham den Aften, og da Seiderbordet var dækket og Haggoden[1]) skulde oplæses, sagde Fade-

---

[1]) Ved det festlige Paaskebord, Seiderbordet, oplæses Haggoden, Fortællingen om Begivenhederne i Ægypten.

ren: „Der er en anden Haggode, som Gud vil tillade, at jeg i Aften læser først,“ og saa fortalte han hele Historien med Vexlen og sagde tilsidst: „Ephraim, min Søn, Du gik i mit Sted; stig nu i mit Sted op og giv Seideren og vær Familiens Hoved.“

Men Brødrene sagde: „Hvad nytter det, Fader, at Du tager Vexelhistorien paa Dig? Hvad bliver Følgen? Nu er der En i Familien, som har været deporteret; i Fremtiden bliver der To, En, som har været det, og En, som skulde været det. Saadan vil Folk sige. Kan Du forandre Verden?“

Her tav Hr. Pollock.

Man spurgte ivrig: „Nu, hvad blev Enden?“

„Hvad Enden blev? Den blev, at Ephraim sejlede tilbage igjen til Avstralien.“

Der vilde formodenlig blevet talt mere herom; men den hurtig rullende Vogn førte os forbi en Haandværksvend, i temmelig pjaltet Dragt, med bare Fødder, medens et Par Støvler var bundet til Ranselen. Idet han saa ind i Vognen, raabte han: „Der kjøre de forbandede Jøder, mens jeg maa gaa!“ Strax efter kom vi til en Bakke og maatte kjøre langsomt, saa at den langbenede Haandværksvend naaede os. Hr. Pollock tog en Sølvmynt frem og rakte ham den, uden at se enten vredt eller mildt. Svenden tog imod Gaven med et Blik, som han forsøgte at gjøre uglspilagtigt, medens det var tydeligt, at han generede sig ved at have forbandet. Da vi igjen vare et lille Stykke fra ham, sagde Hr. Pollock, stadig med uforandret alvorligt Ansigt: „I det andet Liv skal han maaske kjøre, medens vi gaa, og han skal maaske tvinge mig til at takke ham for en Gave. Hvem ved? Men det, man har, det har man.“

Hr. Pertsch sagde: „Hans sønderrevne Frakke minder mig om en Historie.“

„Lad os høre den,“ sagde Hr. Pollock.

„I en By i Bøhmen var der en Rabbi, som kjendte Ordet. Han havde tre Sønner, og da den ældste vilde ud i Verden, tillod Faderen ham at ønske sig Noget, hvorved han kunde gjøre sin Lykke. Sønnen valgte Skjønhed. Hvor han kom, blev han ogsaa elsket af Kvinderne og

vilde have følt sig lykkelig, hvis ikke Mændene havde hadet ham i samme Forhold. Han vendte derfor tilbage til Faderen og udbad sig endnu det, at ingen Mand maatte kunne gjøre ham Fortræd. Faderen sagde: „Du tager et Ønske fra en af Dine Brødre; men Du har valgt saa farlig, at der maa bødes derpaa; Dit Ønske skal opfyldes.“ — Saa drog Sønnen ud igjen og blev atter lykkelig, indtil en Aften, da en Kvinde af Skinsyge stak ham en Naal i Hjertet.

Da den anden Søn vilde drage ud og Faderen tilbød ogsaa ham et Ønskes Opfyldelse, valgte han Styrke. Det skete da ogsaa, at hvor han kom, sejrede han; men han slog saa mange Mennesker fordærvet, at han hvert Øjeblik var i Fare for at blive anklaget og domfældt og maatte frelse sig med stort Besvær. Forgæves bestræbte han sig for Fredsommelighed og Sagtmodighed: saasnart han rørte ved Folk, tog han for haardt, brød Arme og Ben sønder. Tilsidst gik han til en klog Mand og bad om Raad, og den kloge Mand sagde, at han vilde nok hjælpe ham; men saa skulde han sværge, at han i Alt vilde lyde ham. Det gjorde den Stærke. Saa ansatte den kloge Mand ham til at være hans Gaardskarl.

Da den tredje Søn skulde drage ud, sagde Faderen: „Til Dig har jeg nu Intet, og maaske er det bedre saa; thi hvad Dine Brødre have ønsket, har bekommet dem ilde. Vorherre har givet Dig et godt og taknemligt Hjerte; gaa med Gud og se, hvortil det fører Dig.“

Sønnen drog ud og blev Haandværksvend.

Engang kom han paa sin Vandring forbi en Gaard eller et Landsted, der tilhørte en Jøde, og gik derind for at faa en Rejsepenge. Ejeren var borte; men hans Hustru var hjemme, og hun havde Besøg af en anden Kone. Som det ofte gaar: man bliver mere velgjørende, naar Andre ere tilstede som Vidner. Haandværksvenden fik først et Maaltid Mad og derpaa en Rejseskilling, og da han vilde gaa, ynkedes Husmoderen over hans sønderrevne Dragt og sagde: „Bi, der maa findes en af min Mands aflagte Kjoler, som I kan bruge.“ Hun kom ogsaa tilbage med en blaa Kjole, som Svenden fandt overordenlig smuk. Han var næsten bange for, at man ved at

se længer paa den, skulde fortryde Gaven og tage den tilbage, tog den i største Hast paa og skyndte sig bort. Idet han gik og altsaa vendte Ryggen til dem, saa de to Koner, at det ene Skød var afrevet, og skjønt det gjorde dem ondt for den fattige Svend, kom de dog til at le ved Synet. Han var henrykt over Kjolen, der forpaa prangede med saa stor Skjønhed, og han troede, de lo af Glæde over at have udstyret ham saa godt, vendte sig og takkede med leende Ansigt, hvorpaa de lo endnu stærkere.

Han gik henad Vejen, og hvor han traf Folk, lo de, hvilket ikke undrede ham, da han selv var saa glad.

Han kom igjennem en By, hvor Dommeren stod i Vinduet. Denne Dommer led af en indre Svulst, som Lægen ikke kunde naa. Da han saa Svenden gaa saa lykkelig og glad forbi i den enskødede Kjole, kom han til at le saa heftig, at Svulsten brast, og han følte øjeblikkelig stor Lindring.

Han sendte et Bud, der indhentede Svenden og førte ham tilbage, og han sagde nu til ham: „Her er en Gylden. Den skal Du have for den gode Virkning, Du har gjort med Din Kjole, som kun har eet Skød."

Da sagde Svenden: „Ak, hvad nytter mig nu Eders Gylden? I har taget mig de fornøjede Ansigter bort af Verden og det Bedste ovenikjøbet: min Taknemlighed mod den Kone, som gav mig Kjolen."

„Var det Dig det Bedste?" spurgte Dommeren.

„Visselig," svarede Svenden.

„Du er altsaa taknemlig! Saa bliv her hos mig, for at jeg kan gjøre Dig vel!"

— Man talte nu noget om, hvor besynderligt og i visse Maader uheldigt det var, at enten Vorherre selv eller en af hans betroede Mænd ikke var tilstede i en snever Vending, naar man ret behøvede et Ønskes Opfyldelse. „Hvad vilde man ikke give derfor!" sagde Hr. Pertsch halvt alvorlig, halvt spøgende, eller uden ret at mærke Spøgen, før han selv hørte sine Ord.

Nu tog Hr. Nathan Ordet og sagde: „Den Ting har jo Vorherre selv engang talt om med Enoch og Elias."

„Hvorledes det?" spurgte Hr. Pollock.

Hr. Nathan vedblev: „Naar jeg siger, at Vorherre har talt derom, saa vil jeg ikke begaa en Synd. Herren har kun talt til sine Udvalgte, og hvem er jeg, at jeg skulde kunne gjentage, hvad Herren har sagt til Enoch og Elias? Men, hvis det stemmer med Ærefrygten at sige det: Man lægger Vorherre de Ord i Munden."

„Lad os høre dem! Fortæl, Hr. Nathan!" raabte Hr. Pollock.

Hr. Nathan fortalte da saaledes:

„Man siger — men jeg bærer ikke Ansvar derfor, hvis der er Synd deri — at Herren, velsignet være hans Navn, engang havde begivet sig ned paa Jorden tilligemed Enoch og Elias. De forstaa jo nok. Det er ikke ment saadan. Hvorledes kunde Vorherre, der har skabt Himmel og Jord, gaa omkring som et Menneske? De forstaa mig nok. Det er slet ikke sandt. Men, naar man ikke mener noget Ondt med det og ikke begaar en Vanhelligelse, kan man sige det alligevel. — Saa kom Vorherre tilligemed Enoch og Elias til en By. Det var Paaskeaften; alle Familier sad ved Seideren; Hundene gjøede, da de Fremmede nærmede sig.

Elias, der gik foran, vendte sig og sagde til Enoch: „Det er en Modtagelse for Herren og os To!"

Dertil svarede Enoch spøgende: „Modtagelsen er rigtig. Hundene mindes, hvad Du lovede deres Forfædre: Hundene skulle æde Jesabel inden Jisreels Mure"[1]).

Elias sagde: „Saa have Hundene dog skarpere Sands end Menneskene, der nu sidde uden Anelse om, hvem der er dem nær! Dersom de vidste! Hvor vilde de ikke springe op og komme med Bønner og Andragender, som naar en Konge drager ind hos dem! Og hvilken Konge er dette!"

Vorherre sagde — De forstaa mig nok, han sagde det ikke; men det siges blot saadan — han sagde: „Jeg faar deres Bønner og Andragender hver Dag, men især om Aftenen."

„Elias sagde: „Ere de fornuftige?"

Vorherre svarede — De forstaa mig: „Naar de læse dem op af en Bog, ere de fornuftige, men meget lange."

[1]) Eliæ Spaadom, 1ste Kongernes Bog, 21de Kap., 23de V.

„Ere de ellers ikke fornuftige?" spurgte Elias.

„Sjelden," svarede Vorherre.

„Hvis Din Majestæt vil tillade mig at være næsvis," sagde Elias, „vil jeg spørge Dig, om Du ikke har prøvet paa at bønhøre et Menneske, naar det ret indstændig bad om Noget, der ikke stod i en Bog?"

Vorherre svarede: „Jo."

„Og saa?" vedblev Elias, „vil Din Majestæt tillade, at jeg spørger, om det saa er gaaet godt?"

„Aldrig," svarede Vorherre, „uden paa een Betingelse."

Elias sagde: „Lad Din underdanige Tjener spørge endnu engang: hvilken Betingelse?"

Vorherre svarede — men jeg siger endnu engang, det skal ikke være sagt i Vanhelligelse, naar jeg siger, at Vorherre svarede: „Menneskets Formaal er Overensstemmelse med sig selv. Ved Skabelsen er der givet ham Midlerne dertil. Andre Midler frembringe Uoverensstemmelse."

Elias vedblev ivrig: „Skulde der da i denne By ikke være en eneste Mand, der vilde bede om noget Forstandigt — ikke om Rigdom; thi den fører til Overmod og Daarskab — ikke om en Kvinde; thi hun kan drage Sjælen fra Dig, Herre, og hun skal dø — ikke om langt Liv; thi saa bliver man ene og venneløs — men om noget Bedre og Forstandigere, om Noget, der stemmer overens med ham selv?"

Herren svarede: „Der er en Mand i denne By, som ikke vil ønske Noget af Alt dette."

Da raabte Elias: „Maa jeg da ikke gjøre Forsøget med ham?"

Vorherre tillod det og udpegede Mandens Hus. Det var et af de anseligste i Byen, og idet man nærmede sig det, vare de derinde naaede til det Sted i Haggoden, hvor man standser, medens En rejser sig og aabner Vinduet, og saa Alle kalde paa Eilio Novi.

I samme Øjeblik, som de raabte paa ham, steg Elias i al sin Glans og Herlighed ind ad Vinduet og sagde: „Hinneni, Eilio Novi!"[1])

Hele Familien rejste sig med et Skrig og styrtede ud

[1]) Se, det er mig, Profeten Elias.

af Stuen, med Undtagelse af Husfaderen, der kastede sig ned paa sit Ansigt og sagde: „Velsignet Den, der kommer i Herrens Navn! Nu ere Hjemløshedens Dage omme!“

„Nej,“ sagde Profeten, „jeg kommer ikke for at føre Israel hjem, men, med Herrens Tilladelse, ene til Dig. Der er tilstaaet Dig en Gunst; et Ønske skal blive Dig opfyldt. Vælg nu med Forstandighed.“

Efter lang Betænkning sagde Manden: „Saa beder jeg om, at jeg maa finde Yndest hos Alle, der drikke af Byens Brønd.“

Elias sagde: „Det synes mig forstandigt. Det maa være i Overensstemmelse med Dig selv; thi for at ønske Velvilje maa man selv føle Velvilje. Det skal blive opfyldt.“

Imidlertid udbredte sig med største Hast Rygtet om, at Eilio Novi var kommen, og satte Alle i Bestyrtelse; thi man vidste jo ikke nøjagtig, om Profetens Gjenkomst betød, at man skulde bryde op og vandre den lange Vej tilbage til Canaan, eller endog, at man skulde samles med Forfædrene i Himlen. Saasnart man mærkede, at intet Usædvanligt fandt Sted paa Gaden, at ingen Engle blæste i Basun, og at det heller ikke tordnede for at forkynde Jorden, at Messias var der, beroligede man sig, ja blev bedrøvet over, at det Store ikke var sket, og at man var bleven skuffet. Men saa troede man heller ikke, at det var sandt, hvad de i hint Hus fortalte, og man spottede; men dette varede ikke længer end, til man havde drukket af Brøndens Vand. Om man end ikke blev fuldt overbevist om, at Eilio Novi havde været der, saa troede man dog noget Stort om hin Mand, saa op til ham og elskede ham.

Manden kunde vel sige sig selv, at ikke han selv, men Brøndens Vand havde Fortjenesten. Men dels drak han selv af Vandet, dels syntes det ham efterhaanden mere og mere indlysende, at siden Eilio Novi havde aabenbaret sig for ham og tilstedet ham et Ønske, maatte der være noget Usædvanligt og Udmærket ved ham selv. Han blev derfor overordenlig stolt; men det skadede Intet, fordi han tillige var velvillig, og fordi der fra alle Sider vistes Velvilje imod ham. Hvorsomhelst han kom

imellem sine Medborgere, straalede alle Øjne af Hengivenhed og Beundring for ham, og som Følge deraf straalede hans Øjne igjen af Tilfredshed og god Vilje. Han følte sig overbevist om, at hans By var Verdens bedste By, ja al den øvrige Verden syntes ham hyllet i Taage og Klamhed, og han sagde det til sine Medborgere, hvilket glædede dem og om mulig forhøjede deres Agtelse for ham, saa at de ansaa ham for Verdens første Mand. Fremmede, som kom til Byen, undredes vel, naar de hørte den ene Mand saa højlig beundret, og naar de hørte ham saa højlig beundre sine Medborgere; men naar de havde drukket af Byens Brønd, bleve deres Følelser ganske som Byens. De derimod, som ikke opholdt sig længe nok til at drikke af Brønden, droge hjem og udbredte deres Forundring og spottede; thi saaledes er Verden nu engang, desværre; den er tilbøjelig til Spot over det Gode, den ikke forstaar. Ejheller kunde Byens Borgere, da de erfarede, at en saadan Spot udbredte sig, begribe, hvorledes det var muligt, og de samlede sig paa Torvet og overvejede, hvad der kunde gjøres: om der ikke skulde drages en Linje rundt om Byen, hvilken ingen Spotter turde overskride; men da man fandt det vanskeligt, dels at bevogte Linjen, dels at kjende Spotterne, opgav man det og besluttede kun, selv at drage saa lidt ud af Byen som mulig. Man havde ikke tilkaldt den almindelig elskede Mand til denne Raadslagning, for at han ikke skulde saares ved at høre, at Nogen havde turdet vove at tale om ham uden Ærefrygt; men han erfarede det alligevel og sagde med et blidt Smil: „Lad dem kun komme hertil og være vore Gjæster og spise og drikke med os som Brødre.“ Saaledes bestyrkede han ved sin Visdom den Beslutning, som hans Medborgere havde fattet, fordi de ikke kunde Andet, og dette bragte den gjensidige Kjærlighed til at voxe endnu højere end før.

Nu traf det sig saaledes, at der i en ikke langt bortliggende By var en meget anset Mand, der havde voxne og dygtige Sønner. Han sagde en Dag til et Par af sine Sønner: „Kom, lad os drage afsted og besøge den Stad, hvorfra saa underlige Ting høres; thi enten maa de, eftersom de beundre hinanden saa meget, udmærke sig fremfor Andre

ved Visdom, Højsind, Tarvelighed, Tapperhed og andre Dyder, eller og maa de være nogle Narre. I det ene Tilfælde ville vi se et Mønster at følge, i det andet et Exempel at fly." — Sønnerne rejste sig og droge afsted med ham.

Paa samme Tid, som de nærmede sig Staden, var hin ansete Mand vandret ud til sit Vinbjerg, der laa nær et Sted, hvor flere Veje stødte sammen, og her skete det, at Faderen, der kom med sine Sønner og ikke nøje kjendte Vejen, saa den ansete Mand i Afstand og raabte til ham: „Hejda, Du! Hvilken af disse er Vejen til Eders Stad?"

Den ansete Mand var ganske bleven afvant med at tiltales saa familiært og tilmed saa højt og bydende samt med at se Ansigter, der ikke lyste af Beundring og Velvilje for ham. Der opsteg desaarsag i hans Sind en pludselig og heftig Vrede imod de fremmede Tølpere — thi saaledes forekom de ham — og han vendte dem Ryggen uden at svare.

Den ene af Sønnerne gik nærmere til ham og spurgte: „Er Du døv?"

Han vendte Hovedet lidt, svarede et kort og vredt Nej og fortsatte sin Vej.

Sønnen raabte: „O, Du Tølper, som ikke vil svare min Fader! Er dette den Beskedenhed og Gjæstfrihed, som læres i Eders By? Naar Du, der af Udseende at dømme kun er en af de laveste Borgere i Byen, opfører Dig saa ublu imod Fremmede, hvad maa vi da vente af de Fornemme, der siges at være stolte og forfængelige indtil Afsind!"

Den ansete Mand svarede slet ikke, men hastede hjemad. Hans Fortørnelse og Vrede var blevet overmaade stor. At han saa ud som en af de laveste Borgere! Det brændte i hans Indvolde som glødende Sand. Vel vidste han meget godt, at han kun behøvede at lade de Fremmede komme ind i Byen og drikke af Byens Vand, for at de strax skulde fatte Kjærlighed til ham; men hans Vrede var saa stor, at han hverken vilde have deres Kjærlighed, ej heller undte dem den behagelige Følelse at elske og

beundre ham. „Deres eget Had skal fortære dem!“ sagde han; „de skulle bære derpaa som en Gift, der brænder!“

Saasnart han kom til Byen, lod han dens Porte lukke, og da de tre Fremmede nærmede sig, bleve de afviste som dem, der havde haanet og krænket Byens ypperste Mand. De droge da tilbage og udspredte vidt og bredt, baade med Spøg og med Alvor, hvorledes det var gaaet dem, og hvilket indbildsk og uhøfligt Folkefærd der beboede hin Stad, ja, de gik saa vidt at sige, at Staden, som det lod til, havde valgt sig en anden Gud og dyrkede en Abekat.

Dette frembragte efterhaanden, som begribeligt, meget Fjendskab mellem de to Byer; hvorsomhelst deres Borgere mødtes, kom det til Ordstrid og Kamp, og der flød Blod. Da dette kom Fyrsten for Øre, befalede han Hovedmændene for begge Partier at indfinde sig hos ham og gjøre Regnskab for deres Opførsel.

I den lykkelige og kjærlige By var man vel nedslaaet over, at den ansete og beundrede Mand skulde foretage en Rejse og være borte maaske i længere Tid; men paa den anden Side glædede man sig til den Triumf, han vilde fejre over den anden By; thi det faldt Ingen ind at tvivle om, at Fyrsten jo strax vilde blive overbevist ved hans Tale og sende ham hjem med største Ære. Selv var den ansete Mand meget rolig og tillidsfuld. Han fyldte en Flaske med Vand af Byens Brønd og tog den med sig.

Da han nu kom til Hovedstaden og Hoffet, indsaa han snart, at skjønt Flasken, hvori han havde Vandet, var meget smuk, var den dog for uanselig til at blive budt Fyrsten som Foræring, og Vand, der havde været flere Dage undervejs, turde han heller ikke uden Videre bede Fyrsten om at drikke. Han blev alt mere forlegen med Hensyn til Vandets rigtige Anbringelse; thi derpaa, syntes ham naturligvis, kom Alt an. Da han nu ikke vidste andet Raad, henvendte han sig tilsidst til Fyrstens Mundskænk og tilbød ham en stor Gave, hvis han vilde blande Fyrstens Vin med nogle Draaber af det uskyldige Vand, han havde i Flasken.

Mundskænken tog imod Gaven og lovede at gjøre uop-

holdelig, hvad han blev anmodet om; men eftersom han var en tro Tjener, aabenbarede han Fyrsten Alt.

Fyrsten sammenkaldte sit Raad, og det Første, man antog efter at have hørt Beretningen, var, at Flasken indeholdt Gift. Ingen af Fyrstens Tjenere vilde gjerne gjøre Forsøget, og man tog derfor en Hund, en Kat og en Høne og lod hver af dem drikke et passende Antal Draaber af Flaskens Indhold. Derpaa lukkede man dem inde og iagttog dem. De bleve efterhaanden meget urolige og vilde ud, hvilket man ansaa for et betænkeligt Tegn; men imidlertid var Timen kommen, da de stridende Parter vare tilsagte til Møde for Fyrsten og Raadet samt det hele Hof.

Den ansete Mand stolede trygt paa, at Mundskænken havde givet Fyrsten noget af Vandet at drikke, og traadte tillidsfuldt op for at tale. Men selv om han ikke havde stolet paa Mundskænken, vilde hans Tale maaske være blevet den samme; thi han var nu engang bleven fuldstændig vant til at se og tale om sin egen og sin Bys Fortræffelighed og forstod ikke, at det kunde være nødvendigt at godtgjøre den for Nogen. Men, idet han gik frem for at tale, gjorde han intet godt Indtryk; thi han havde Øjnene nedslaaede med en Mine, som om han kun behøvede at slaa dem op for at blænde, og efter meget forfængelige Folks Skik gjorde han med Læberne en Bevægelse, som om han med Velbehag smagte paa sig selv. Og da han nu i sin Tale ikke fremførte andre Grunde end saadanne, som kunde tilfredsstille Folk, der i Forvejen havde drukket af Brønden og vare overbeviste, tabte hans By sin Sag for alle Tilhørere.

Til hans egen Ulykke skete det endvidere, at Hunden, Katten og Hønen, der havde drukket af Vandet, og hvis Hengivenhed for ham var stegen ved Tvangen, vare undslupne fra det Sted, hvor man havde indelukket dem, og nu kom ind i Salen. Hunden sprang til ham, gjøede glad og slikkede ham; Katten skød Ryg, rejste Halen og strøg sig op ad ham, og Hønen slog med Vingerne og kaglede. Fyrsten og hans Raad saa heri Tegn paa, at Flasken havde indeholdt en Trylledrik, og Fyrsten rejste sig og

sagde med et mørkt Blik: „Hvilken Drik har Du villet forlede vor Mundskænk til at give os?"

Den elskede og ansete Mand var ikke egnet til at modstaa den fjendtlige Bevægelse, der nu viste sig i Salen. Han kunde vistnok endnu i dette Øjeblik have vundet en stor Sejr ved at tilbyde at drikke hele Flaskens Indhold og derved bevise, at han var uskyldig mistænkt; men han gik ganske fra Sands og Samling og stod som en Forbryder.

Da bød Fyrsten, at han skulde føres i Fængsel og behandles som Højforræder og Majestætsforbryder.

— Nu kaldte Vorherre i Himlen Elias til sig, viste ham Manden i Fængslet og sagde ham, hvorledes Alt var tilgaaet.

Elias raabte: „Jeg har altid været en heftig Mand, og det har ikke hjulpet mig, at Du lod mig kjøre til Himlen i en gloende Vogn og med gloende Heste. Jeg har faaet Navn for Profet; men det var ikke mig, der forudsaa; det var Dig, Herre! Jeg har ikke kunnet forudse, hvad denne Mands Ønske vilde føre til, og nu har jeg Medlidenhed med ham. Vil Du, almægtige Majestæt, ikke hjælpe?"

Herren spurgte, hvad der skulde gjøres.

„Han maa ud af Fængslet!" svarede Elias; „jeg vil selv, hvis Du tillader det, gaa at befri ham."

„Og hvorhen vil Du saa føre ham?" spurgte Herren.

„Til hans Stad."

„Kan Kongen da ikke naa ham der?"

„Visselig, det betænkte jeg ikke! Men saa kan jeg føre ham langt bort, til et andet Land."

„Og gjøre ham fremmed og landflygtig og ulykkelig," sagde Herren.

„Din Majestæt har altid Ret!" raabte Elias. „Jeg ved Intet! Jeg har ført den stakkels Mand i en Mess!"

Vorherre sagde: „Saa kommer jeg til at gjøre et Mirakel, blot for at udslette det forrige Mirakel. Jeg vil formilde Kongens Sind. Han skal sende Manden hjem som uskadelig. Jeg vil tage Vandets Kraft bort af Brønden, og jeg vil lempelig tage dets Virkning bort fra Indvaanernes Sind, saa at Manden ikke skal synke for hastig ned til at

synes, hvad han virkelig er. Al den Ulejlighed gjør Du mig, Elias, med det ene Ønske."

Elias kastede sig paa sit Ansigt og takkede Herren, men sagde derpaa: „Vil Din Majestæt tillade mig et Spørgsmaal?"

Herren svarede: „Tal!"

„Den Mand," sagde Elias, „ønskede Noget, der var i Overensstemmelse med ham selv, og dog gik det ham galt. Hvorledes skal et Menneske da ønske?"

Herren svarede: „Den, som forlanger Andet end Evne til at gjøre det Gode, er en Daare; men den, som har et saadant Ønske, er allerede frelst."

. . . .

Medens disse Historier bleve fortalte, havde jeg efterhaanden saagodtsom glemt, at mine Rejsefæller vare Kjøbmænd, der rejste til en Auktion, og jeg blev ganske overrasket, da Vognen pludselig standsede, nær ved Slottet, da andre Folk hilste dem, og da de uden Overgang gave sig til at tale om Kjøbmandssager med en Iver, som om de aldrig havde tænkt paa Andet. Det tog sig for mig ud som en Forvandling — men hvilken Skikkelse var da den sande?

EKKOET

(1868)

I.

Pirups Hvarre hedder et Sted ved Havets Rand, paa Vestkysten af Vendsyssel. Ordet Hvarre betyder Vending, Bøjning (jvfr. Solhverv), og Pirups Hvarre er oprindelig: det Sted ud for Pirup, hvor Stranden gjør en Bøjning. Naar man rejser derop, f. Ex. fra Aalborg — omtrent halvfemte Mil — maa man dreje af ved den ensomt liggende Hune Kirke og kjøre eller gaa en lille halv Mil mod Nordvest gjennem Klitten; men man kan let tage fejl af Vejen; thi Klitten er Mere, end det korte, spidse Ord frembringer Billedet af: den er et bølgende Hav af Sand, en uendelig Mængde Høje og Dale, Toppe og Huller, hist bevoxede med Marehalm, Klittag, Mos, Lyng o. s. v., her sønderrevne af Stormen og fygende. Man kan derfor ogsaa vælge en anden Vej og først tage mod Vest til Blokhus, hvortil der nu fører en god Landevej, som næsten naar Havet, og paa nogenlunde rolige Dage kan man da gaa lige nordefter til Pirups Hvarre ad en Vej, der er Blanding af Pragt og Fattigdom, af Paalidelighed og Underfundighed, idag bredere og mægtigere end nogen Chaussee, imorgen maaske Havbund. Det er den hvide Strand, undertiden flere hundrede Alen bred, med det uoverskuelige blaa Hav tilvenstre og den bølgende, sønderrevne, af Storm ruskede, hvidgraa og matgrønne Klitstrækning tilhøjre. Men ogsaa her kan man gaa fejl, ikke fordi der er anlagt nogensomhelst Sidevej, men fordi intet Tegn i den storartede, tankebetagende Ensomhed giver den Fremmede Vink: Selve den Hvarre ellér Vending af Stranden, som Navnet tilkjendegiver, er ikke synlig for et uvant Øje; den har formodenlig været der, men er bortskyllet. Men hvorfor skulle vi da gaa ud

for at søge en Hvarre, der ikke er nogen Hvarre? vil maaske En eller Anden spørge. Jo, det er i Øjeblikket af nogen Vigtighed; thi Pirups Hvarre er ikke blot et geografisk Mærke eller en geologisk Tradition, men ogsaa en Bygd. Hvis man en Fjerdingvej nord for Blokhus kan faa Øje paa Noget, der om Foraaret og Efteraaret er en i Havet udmundende Bæk, men om Sommeren blinkende Furer i Sandet, og man følger denne Fure ind gjennem Klitten, saa ser man i ganske ringe Afstand indenfor den yderste Klitbølge et Hus, ja en Gaard paa grøn Mark. Det er en Oase i Klitørkenen, en Oase af den Slags, hvoraf der paa den vide, ensomme, tilsyneladende forladte Vestkyst findes saa mange, f. Ex. Blokhus, Grønhøj, Klithuse, Pakhuse, Kandestederne. Men Pirups Hvarre er saa lille, saa skjult og saa ejendommelig. Medens en smal Klitbølge skiller den fra Vesterhavet, ses mod Nord og mod Syd ikkun det hvidlige Klithav, og strax østenfor Gaarden, i faa hundrede Alens Afstand, hæver sig Noget, der ser ud som en Vold, en grøn Vold, 60 til 80 Fod høj, parallel med Havet; men naar man er stegen derop, ser man, at det ikke er nogen Vold, man er kun naaet op til selve det jydske Land, som dog ogsaa, saa vidt Øjet naar, er mærket af Havet og Stormen, bedækket med Klit, der er blevet fast og grøn, men ufrugtbar. Egnens Folk kalde Randen af Volden eller af det brat nedskydende Land: Underlien; men eftersom der er noget Besynderligt i at betegne et højt Sted med et saadant Navn, kan man maaske antage Ordets oprindelige Mening at være, at Pirups Hvarre ligger under Lien. Selve Strækningen under Lien, smaa Agre skilte fra hinanden ved Klitrækker, ligesom rigere Egnes Agre ved Hegn, har vel ogsaa engang været egenlig „Del af Landet", men er bleven nedbrudt og bortskyllet og atter tilbagegivet af Havet, som derpaa i et Lune, der kan vare kortere eller længere, har i Forening med Stormen lagt en Dæmning mod sig selv i Skikkelse af Klitbølger. Oasen lever paa Havets Naade og ved den lille Besætnings yderste Kamp. I stille Vejr ser det ud, som om man var i det tryggeste Aflukke, i Storm fornemmer man sig som paa Verdens yderste Forpost mod den mægtigste, vildeste,

ubarmhjertigste Fjende, der raser uden at tænke. Som Havet i et Lune har sat Værn om Stedet imod sig selv, saaledes bøder Naturen ved enkelte Smil paa den Barskhed, hvormed den behandler det. Paa Klithøjene skyder den rugagtige Marehalm op, holder med sine lange, fine Rødder Flyvesandet fast og dækker en Del af dets Nøgenhed med Grønt; hvor der er lidt Læ, voxer Dværgpil og den koralagtige Rævling, ja endog Blomster. En ganske lille Bæk tager sit Udspring ved Foden af Volden, løber midt imellem Gaardens to Længder og ud gjennem Klitten og har vel hjulpet Menneskene under deres haardnakkede Arbejde med at gjøre Marken frugtbar. Paa Sommer- eller stille Efteraarsdage kan det Hele, den lave, tavse Gaard, den sagte rislende Bæk, den grønne Mark, de vidt omkring bølgende Klithøje smile saa blidt, saa vemodig tillokkende. Det vækker hos den Fremmede Tanker om det fjerne, større Livs Indhold og Glæde og om Alt, hvad Glæden trues af. Det synes at sige, at hvis man hist skulde friste de store Tab, miste det Kjæreste og tabe sine Formaal af Sigte, og hvis man da havde for lidt eller for meget Mod til selv at gjøre Ende paa sit Liv, saa kunde man ty hertil for i Stilhed at modtage Døden — eller maaske finde Livet.

Men for dem, der stadig opholde sig her, er det naturligvis anderledes. Vanen gjør det Ejendommelige hverdagsligt, tager Braaden af Meget, der kunde foraarsage Pine, frembringer en vis Overensstemmelse mellem de ydre Forhold og Menneskenes Sind. Særlige Omstændigheder komme til og indvirke mægtigt paa Livet her. Havet, der synes den Fremmede en bestandig lurende Fjende, er af Kulturen blevet forvandlet til en Slags Landevej, som bringer Besøg, dels de smaa, lette Skuder, der drive Handel paa det nærliggende Blokhus, dels de højst ufrivillige, men meget velkomne Gjæster, der i Taage eller af Storm drives paa Land. Folk af alle Nationer slynges ind paa denne Strand, hvor ingen venlig Havn nogensinde indbød dem; Forholdene, hvorunder de komme, eller som de foranledige, meddele, rigtignok til uvisse Tider, den ellers øde Strand et sært Liv og sprede blandt Beboerne en Erfaring og en Slags Dannelse, der skiller

dem fra sædvanlige Bønder eller Fiskere, medens den ensomme, haarde Natur og dens Krav gjør dem ligesaa forskjellige fra Kjøbstadfolk.

Paa Gaarden boede i en Tid, der her ikke behøver nærmere at angives — lad os sige: engang — en Mand ved Navn Andersen. Hans Familie havde tidligere bot lidt længer østerpaa, ved en Sti, der var alfar Vej, og derfra havde han efter Landsens Skik — thi Faa bære det Navn, hvorunder de ere døbte — arvet Navnet Sti Andersen. Men en ny Herredsfoged, der kom paa Egnen med friske, skjønt noget usikre historiske Interesser og overalt troede at finde Spor af den store Fortid, havde engang, da den bredskuldrede, alvorlige, indesluttede Mand mødte i Retten som Vidne, opfattet Navnet som Stig Andersen og spurgt, om han var af Marsk Stig Andersen Hvides Slægt. Siden den Tid kaldtes han Stig Andersen; men han hed forresten Morten Andersen. Han hørte til en Klasse, der er talrigere i Jylland, eller i det Mindste i Vendsyssel, end paa Øerne, idet han hverken var Bonde eller henhørte til „Folk med Hvidt i Brystet"; i Tiltale blev han hverken kaldt Hr. Andersen eller Stig Andersen, men ganske simpelt Andersen. Han lignede ellers Folk af sin Klasse, var haardfør, forsigtig, paaholdende; men der var dog det Usædvanlige ved ham, at han efter sin Kones Død ikke havde villet gifte sig igjen, uagtet han ikke vilde havt Vanskelighed ved at gjøre et ganske godt Parti, og Ingen tog fejl af Grunden: det var, fordi hun havde været „saadan en mærkelig gjæv Kvinde". Selv talte han aldrig om hende. Han havde en Søn, der i sin Opvæxt af Nogle blev kaldt Paul Stig, af Andre Paul Hvarre. Folkene paa Blokhus kaldte ham undertiden, især om Sommeren, Hester-Paul, og dette hidrørte fra, at naar man vilde forfriske Hestene ved Svømning eller, som det hedder paa Egnen, svænge dem, saa havde sjelden nogen Karl Lyst til at ride dem ud paa Dybet, hvorimod det, naar Paul kom derned, var hans største Fornøjelse, nøgen indtil Beltestedet — at sige, fra neden opad — at sætte sig paa en Hest og tvinge baade denne og en Haandhest ud over den første Revle imod Bølgerne, der jo selv

ved svag Vind gaa i Dønning og brydes paa Revlen. I Reglen skete dette henad Solnedgang, og naar den røde Solskive da stod hist langt ude paa Randen af Havet og gjorde det homerisk vinfarvet, saa tog den stærke, smukke Dreng, der paa de lange Bølger med de hvide Kamme syntes midtvejs mellem Solen og den lysende Strand, sig ud som en af de antike Centaurer, man ser afbildede, eller som en af Havrytterne i Poseidons Følge — en Bemærkning, som dog sjelden blev gjort af Blokhusfolk.

Da denne Paul Hvarre eller Hester-Paul er en af Hovedpersonerne, ja næsten Hovedpersonen i Historien om Ekko'et, vil man vel ikke have Noget imod at gaa et Par Skridt tilbage og dvæle lidt ved hans Barndom og dens Omgivelser, skjønt der jo ikke kan være Stort at berette. Man vil især ikke erfare Noget, der kan give Ideer til et nyt pædagogisk System.

Opdragelsen foregaar i de Egne ikke meget ved belærende Taler og endnu mindre ved Bøger, men ved Exemplet i det enge Samliv. I et Hus, hvor Intet tør gaa tilspilde, hvor selv Affaldet tillægges Værdi, hvor Alt er en stille, sejg Kamp mod Nødvendigheden, bliver Barnet tidlig nøjsomt og nøjeregnende, mere sparsommeligt og knebent end egenlig begærligt efter Vinding, skjønt ogsaa dette. I Skolen, mellem Pirup og Hune, gav Paul sig, ligesom Kammeraterne, strax til at „prange". Først prangede de om Knapper, saa om Knive o. desl. Den Ene havde ikke Noget tilovers til den Anden, hvad Besiddelse angik; men hvor der var en Tjeneste at udrette ved personligt Slid, var man altid villig, forudsat, at Vedkommende ikke selv kunde gjøre Gjerningen. Hvad En formaaede, skulde han udrette, det havde Paul — ligesom vel hver af de Andre — meget tidlig faaet Erfaring om. Hans første Kamp, paa den Tid, da han næsten var ligesaa tyk som høj, var den, at han skulde føre en Kviekalv hjem fra Marken; Karlene stode tilligemed hans Fader ude og saa til, og en af dem gjorde den Bemærkning, at han lignede en kluntet Tøjrepæl, som Kalven havde rykket op; men ingen af dem rørte sig, hvor stridig Kalven end viste sig efter Kalveskik.

Hvordan det saa gik eller ikke, saa fik Tøjrepælen Kviekalven hjem og i Stald, skjønt det varede længe. Saaledes forberedt til, ikke at vente Noget af Nogen, kom Paul i Skolen. Alligevel, ligesom det i Egnens nøgne Sand skyder smuktfarvede Blomster op, brød der midt i Haardheden en meget blid Følelse frem hos Paul: han forelskede sig i Jochum Ras.

Jochum vil bedst kunne forstaas, naar man først hører lidt om hans Fader, Rasmus Jochumsen. Han var Gaardejer, tillige Strandfoged og Forbjerger samt undertiden i al Stilhed juridisk Kommissionær paa Egnen; thi han havde tjent hos By- og Herredsfogden i Hjørring, og skjønt han kun havde tjent som Karl, havde han dog som god Vendelbo draget Nytte af Alt, hvad han hørte og saa, dels ved tilfældige Besøg i Kontoret, dels ved at kjøre sin Husbond til Forhør, Avktioner, Udpantninger, Strandinger. Han havde ikke lært Lovens Ord og Bogstav, men mærket dens Aand eller maaske især det, der ikke var dens Aand: dens svage Sider, de Punkter, hvor der var Hul eller kunde gjøres Hul. Hans Klogskab bestod derfor mindre i at kunne sige, hvorledes en Sag skulde føres, end hvorledes man kunde undgaa Sag. Og alle Raad, han gav i denne Henseende, udgik aldrig fra nogen synlig Tilbøjelighed eller Forkjærlighed for det Ulovlige, men fra Erfaring eller genial Gjætning af, hvad der strengt taget var lovligt. Han syntes en skarpt forstandig, nøjeregnende, ærlig Mand, som rigtignok ikke vilde gjøre Verden bedre, men heller ikke værre, end den var, som aldrig sagde: Saadan skulde det være, men: Saadan er det. Og deri tog han saa sjelden fejl, enten for sit eget eller for Andres Vedkommende, at han paa Egnen nød samme Anseelse for Retfærdighed som Aristides i det gamle Athen. Naar Rasmus Jochumsen havde sagt, at en Sag var klar, saa havde En, der var indviklet i Sagen, en god Samvittighed.

Baade han og hans Kone — der enten af Naturen eller ved Vane eller Omgang havde faaet en Familielighed med ham — udmærkede sig ved, at deres store graablaa Øjne altid, naar de talte med Folk, stode meget stive i Hovedet. Man fik dem aldrig fra dette Stive eller

Stirrende, der heldig gav dem et Udtryk af noget Dumt. I hvilkensomhelst Overraskelse kunde Øjenlaagene rigtignok pludselig skyde sig ned og op og frembringe et Blik, der lignede en Fugls; men det var forbi i et Nu.

Sønnen, Jochum Rasmussen, forkortet Ras, havde arvet Begges Natur og navnlig deres Øjne, og det var dette godmodig Stive og Uforanderlige og tillige Skjulte, som Paul uvilkaarlig havde forelsket sig i. Med den hemmelige Selvkritik, som tidlig findes i finere Naturer, ansaa han ikke sit eget livlige og aabne Væsen for heldigt, men saa Mønster eller Ideal i det Rolige og Dulgte hos Jochum Ras. Desuden udmærkede Jochum sig ved at være Skolens bedste Pranger. Man kunde faa Alting hos ham ligefra et rustent Søm til en gammel Barberkniv, fra en Ravknap til en Fiskersnøre, og han tog Alting i Bytte; det viste sig altid, at det kom ham til Nytte igjen. Engang, da en af Drengene havde faaet en Smule Krudt, og det heftige Ønske var blevet vakt i Skolen, at kunne komme i Besiddelse af mere og gaa ud i Klitten og skyde med Kanoner, skaffede Jochum Ras baade Krudt og Kanoner, nemlig store, gamle Nøgler, og da Alt, hvad de andre Drenge havde at byde som Betaling, ikke i Øjeblikket slog til, opfandt Jochum paa en Maade Vexelvæsnet eller Papirpenge, idet han modtog smaa Stykker Papir, der ved et Mærke gjaldt f. Ex. for en gammel Kniv eller en Kobber-Toskilling eller desl. og som han udgav efter den paalydende Værdi. Og idet han saaledes skaffede de Andre Krudt og Kanoner, opnaaede han tillige at deltage i hele Festligheden uden selv at have ydet Bidrag. Det var en af de bedste Handeler, der nogensinde er gjort nord for Limfjorden. Men da Fornøjelsen var ovre, begyndte baade Paul og de andre Drenge at tænke sig om og regne efter, og skjønt de beundrede Jochum Ras, fordi han havde været saa „sløu", blev Venskabet dog noget svagere end før, skjønt det ingenlunde ganske gik af, før større Begivenheder sled det af.

Det daglige Liv var dog ikke saa ensformigt, at det kun underviste eller virkede gjennem Arbejde paa Gaarden og gjennem Skolegang. Der var Klitten, Barndommens

første Ven og Bekjendt udenfor Huset. Husets eneste Nabo, den bestandige og dog altid omskiftende, fuldt kjendte og altid nye Klit, en Verden af Tavshed og en Verden af Lyd og Bevægelse. Vel sandt, den kunde undtagelsesvis bære sig ad, som om den havde hørt paa onde Raad fra en anden Verden og havde skiftet Natur, den kunde hyle og fyge, forvandle Dag næsten til Nat, fare imod Port og Døre som en utallig Hob af glammende Hunde, svinge sig op i Luften som en Hærskare af vilde Fugle og slaa ned paa Marken og ødelægge Maaneders Arbejde, Haabet om Brød næste Aar. Men den kunde ogsaa en Februar- eller Martsmorgen staa mod den klare, blaa Luft saa stor og højtidsfuld, i saa tindrende Snehvidhed, at det saa ud, som om den havde været oppe i Himlen og faaet nye Klæder. I de snedækte Smaadale kom saa efterhaanden et sælsomt, varmt Liv. Det var Harens og Rævens Parringstid og begge kunde glemme deres medfødte Forsigtighed og komme ganske nær til Gaarden under deres Søgen og Kalden efter Magen. Saa kunde man blive Vidne til Rævens store List, naar den for at skuffe Haren efterlignede Magens Stemme og fik den lokket nær og bed den ihjel. Det var sære Skrig, som da lød om Gaarden. Om Dagen vidste man godt, hvad det var; men om Aftenen i Folkestuen sagde man dog, at det var noget Andet. En Stund efter hørtes en ny, men fornøjeligere Lyd: det var Hjejlen, som kom, snart fulgt af Præstekraven, Stæren og de andre Fugle, og saa varede det ikke længe, før man i en lille Sanddal, der blev varm af Solen, fandt en Stedmoderblomst skudt op eller Kongens Knapper eller Mariæ Guldtøfler eller en anden beskeden Blomst med blide, lyse Farver.

Men besynderligst, ja fast underfuld var Klitten paa en af de stille Efteraarsdage. Saa foregik der noget Hemmelighedsfuldt med Luften, der stod stille i Dalene og blandedes med en let Taage fra Havet, og det samme Hemmelighedsfulde trængte ind i Bakkerne og levede i dem. Alt var uendelig roligt og kunde dog falde paa at røre sig, langsomt løfte sig eller brede sig ud, og den kunde komme Lyd, som ikke syntes af denne Verden, ganske svage og dog af saadan Magt, at Ingen kunde

staa imod dem. Det kunde Paul selv afgive Vidnesbyrd om; thi engang paa en saadan Efteraarsdag henad Aften — i hans sjette eller syvende Aar — da han havde været oppe i den nordre Klit for at se efter Faarene og vilde hjem, gled to Høje langsomt hen imod hans Vej, og den ene, som plejede at bære paa sin Top noget afrusket Marehalm, havde i Stedet derfor faaet en stor Hanekam, og i samme Øjeblik hørte Paul tæt ved Siden af sig et Suk, saadan et underligt, forfærdende, dybt Suk, at han med Opgivelse af alt Heltemod, som upaatvivlelig var i ham, sprang tilbage, vendte om og foer afsted, over en Fjerdingvej, til han kom ud af Klitten og paa fremmed Sted saa en Bunke Skudtørv. Der krøb han ind, dækkede fuldstændig til omkring sig og over sig, for at Sukket og Hanekammen ikke skulde naa ham, og faldt endelig i Søvn indtil langt op ad Dagen — thi han havde dækket saa vel, at der var stadig Nat inde hos ham —, da blev han endelig opdaget af Bonden, der vilde læsse Tørv paa sin Vogn, og bragt hjem. Hans Fader, der i Angst havde ladet søge om ham til alle Sider, selv i Havet, løftede ham op, kyssede ham og bar ham ind. Ved dette uvante Kjærtegn smagte Drengen i et stille, dybt Drag, hvad Kjærlighed var, og fik den selv i sig.

Dog, den Begivenhed i hans Barndom, som han selv fandt fremragende fremfor alle, var en Stranding. Han var rigtignok ikke selv tilstede ved Strandingen, saa og hørte slet Intet til selve Begivenheden, der fandt Sted lidt længer nordpaa, op ad Grønhøj til; men da han Morgenen efter en Storm kom over Klitten ned til Havet, var Stranden i stor Udstrækning bedækket med en gyldenrød Stribe. Paul havde jo allerede hørt Meget om Guld og sælsomme Strandinger og Troldom, og han troede, at det var en troldomsagtig Stranding, som havde bedækket Kysten med upaalidelig eller farlig Rigdom. Men saa fik han at vide, at de runde, gyldne Klumper vare en Frugt, der hed Abildsiner og voxede paa en Strand i Syd, og da han saa smagte Saften, kom den første Forbavselse over Synet tilbage igjen, men paa anden Maade: i et stort, forvirret, lysende Billede af

noget Fjernt paa en Eng — thi Træer og Haver kunde han ikke forestille sig, han havde aldrig set dem. Noget skete imidlertid, der kunde forny Tanken om, at det var en troldomsagtig eller dog upaalidelig Stranding: Allerede samme Dags Aften viste Guldfrugterne sig fordærvede af Søvandet og smagte ilde.

Der var altsaa ikke ensformigt — men hvorledes kan der overhoved være Tale om Ensformighed paa et Sted, der ligger en Fjerdingvej fra en Hovedstad! Denne Hovedstad var Blokhus, og det ikke blot i Forhold til et Barn paa Pirups Hvarre, men ogsaa paa anden Maade. Vel var Stedet endog mindre bebygget end nu, den store Gjæstgivergaard var ikke opført, og der var kun tæt ved Smedien en Art Gjæstgiveri i en lille, fattig Kro, ved hvis vestlige Gavl der stod en Blok, hvori skibbrudne Søfolk plejede at nedlægge Gaver til Hjælp for andre, trængende Skibbrudne, og hvoraf Stedet havde faaet sit Navn; ej heller var den nuværende Kjøbmandsgaard opført; den daværende Kjøbmand, Niels Bils, boede, hvor nu Herredsfogedkontoret er; — men hans store Gaardsplads, der var omgiven af fire Længder, havde Noget ved sig, hvis Mage man skal lede længe om. Til Løsholt over de mangfoldige Porte og Døre var — først maaske ved Tilfælde, senere med Vilje eller af Lune — brugt Planker eller Bræder, hvorpaa strandede Skibes Navn stod. Hvorsomhelst man saa hen, mødte man en fremmed Bys Navn, malet med store, røde, gule eller blaa Bogstaver. Over Indgangen til de saltede Huder stod Ville de Marseille, over Karlekamret Porsgrund, over Pigekamret City of London; paa den søndre Stolpe af Ladeporten stod en russisk Indskrift, som efter Nogles Læsning var Nowgorod, efter Andres Peter Zar, men skal have været St. Basilius. Man fik ved alle disse Indskrifter en egen Smag af Geografi, den store Verden rykkedes underlig nær, og samtidig frembragtes en Fornemmelse af Kamp, Sejr, Nederlag, omtrent som naar man i en Kirke ser erobrede Faner udhængte. Naar der nu tilmed var mange Mennesker og Heste og Vogne i Gaarden, ligesom ved et Marked — hvilket især hændtes, naar der var Strandingsavktion — og Herredsfog-

den var der i sin røde Kjole, og der var Præster, ja Provster, saa fik Blokhus et øjeblikkeligt Udseende ikke blot af en Hovedstad, men af en Verdensstad. Og naar det var blevet forundt Paul at være tilstede ved en saadan Festlighed, og han fra Gaarden kom ind i Stuen til den lille, kraftige, alvorlig-venlige Mo'er eller — som Fremmede undertiden kaldte hende — Madam Bils, som altid gav ham et Stykke Kandissukker, saa stod der i et stort Bur en Pappegøje, der tilraabte ham: Hurra Styrmand fra Portorico!

Men Blokhus var saa rigt, at der var en Herlighed endnu over al denne Herlighed, og den bestod for Paul i at kunne være sammen med Peer Jæger. Det var en kæmpestor, sorthaaret Fisker, der egenlig hed Peer Ivarsen, men blev kaldt Peer Jæger, fordi hans Fader havde været straffet som Krybskytte. Sandt at sige, tilbragte Peer Jæger sin meste Tid i Kroen; men dette var i Pauls Øjne netop en Dyd; thi saa vidste han, hvor han skulde finde ham. Peer tog ham med ud paa Havet, lærte ham at styre en Baad og kjende Strømningerne; de fiskede Rødspætter i Vaad, og dørrede Makrel — hvilket vil sige at fiske under Sejl — og de solgte undertiden Fisk til forbisejlende Skibe. Dette var meget tiltrækkende; men Noget ved Peer selv drog dog endnu mere til, vistnok formedelst det blandede Udtryk af Vælde og af Bevidsthed om, ikke at formaa Noget. Uden at kjende Noget til de gamle Bersærker troede han ligesom de paa sin egen Kraft og Styrke og var ikke bange for Andet end for at møde en sort Kat eller en gammel Kone, naar han skulde ud at fiske. Engang under en Samtale om Strandinger spurgte han Paul, om han nu ogsaa mente at kunne blive Karl til i en rygende Storm at gaa ud til et Vrag, og da Paul svarede: „Ja, med Guds Hjælp,“ sagde Peer: „Ja, saa kan enhver Stymper.“

Og endelig var der — for at slutte Listen over Pirups Hvarres og Blokhus's Rigdom — Skolemesteren. Nej, vil Læseren nu sige, ham have vi havt, Skolen er allerede omtalt. — Ingenlunde; Skolelærer Mortensen var noget Andet og Mere end Skolen, ja han var saa betydelig

for Paul, at han, som i gamle Dage blev sagt i Romanerne, behøver et særskilt Kapitel.

II.

Skolelærer Mortensen havde i sin Tid været Underofficer ved 1ste jydske Regiment. Han havde faaet denne civile Ansættelse, dels fordi hans Opførsel som Underofficer havde været „i alle Maader upaaklagelig", dels formedelst Gymnastiken, som man paa højere Steder i den Tid havde begyndt at interessere sig meget for. Han havde tiltraadt sin nye Gjerning med Oprejsning af en Galge foran Skolehuset mellem Pirup og Hune — saaledes i det Mindste kaldte Folk i Begyndelsen Klatreapparatet —; men det havde snart vist sig, at han trods det grumme Tegn hverken var en Christiern den 2den eller en Hertug af Alba, hvilket han ogsaa havde saa meget mindre Grund til at blive, som Ingen gjorde Oprør. Sandheden er, at Folk snart forsonede sig baade med Tegnet og med ham, tilmed da han selv var en Vendelbo, skjønt kun fra Dronninglund Herred, men havde giftet sig med en Pige fra Skallerup, der er ægte Vestkyst.

Ogsaa viste Mortensen øjeblikkelig samme Nidkjærhed i Egenskab af halvgejstlig Embedsmand, som han havde vist i Kongens militære Tjeneste. Hans Samvittighed sagde ham, at han skulde oplære den ham betroede Ungdom ikke blot i Gymnastik, men ogsaa i Dyd og Kristendom, og han beflittede sig med stor Iver paa at indhente, hvad der endnu theoretisk manglede ham i saa Henseende. Dog maa det siges, at skjønt han lod Biblen og navnlig Evangelierne vederfare al Ret, saa dvælede hans Sind og Tanke dog fortrinsvis ved Profeterne Esaias, Jeremias og Jonas; men dette havde meget gode, skjønt rent stedlige Grunde.

Uden at sætte en Plet paa nogen Nulevende — derfra bevare Gud Enhver, som ønsker at gjæste Vendsyssel! — kan man tilstaa, at man i hin ubestemte Tid ikke var meget samvittighedsfuld paa Kysten. Man viste forholdsvis megen Ærlighed indbyrdes og stjal saagodt-

som aldrig fra hverandre; men det havde tildels sin Grund i, at saagodtsom Alle stjal ved Strandinger og fra Vrag. Tiden var blevet for oplyst og menneskelig, til at man, som i langt henfarne Tider, skulde ved falske Fyr lokket Skibe paa Strand, end sige slaaet Skibbrudne ihjel; ej heller plyndrede man dem ligefrem, og i visse Maader kan det heller ikke siges, at man stjal; thi man stjæler kun, hvad der er en Andens Ejendom. Men paa Kysten betragtede man nu engang ikke, hvad „Havet gav“, som Nogens Ejendom. Der var altsaa, om man vil, ingen Mangel paa Ærlighed, men kun en Mangel eller Usikkerhed i Begreb. Og saa underlig betagende var i den Henseende Luften paa Kysten, at endog Folk, der havde studeret Theologi ved Kjøbenhavns Universitet og altsaa kjendte Loven ganske godt, saasnart de kom herover som Præster, ikke længer grant kunde se Forskjellen mellem Mit og Dit, hvis „Dit“ laa i Vandet. Det er med Hensyn hertil et oplysende, historisk Træk, at en Præst — vel at mærke i en noget nordligere Egn, ikke i noget af de Sogne, som her komme under Omtale — engang, da der strandede et Skib ladet med Hør, fik overordenlig meget Hør i Huset. Da han en Tid efter traf sammen med en Nabopræst og i Samtalens Løb kom til at klage over, at Aaret ikke havde givet ham godt Foder til Hestene, svarede bemeldte Nabopræst, der ikke havde havt en saa heldig Stranding og derfor var lidt malicieux: „Min Hr. Broder skulde fodre sine Heste med Hør.“ — Gik det saadan med det grønne Træ, hvordan skulde det saa gaa med det tørre? Medens Fiskere eller Husmænd vovede Livet for at komme ud til det forulykkede Skib og redde Mennesker, var maaske allerede Strandingskommissionæren betænkt paa, i Forening med Kapitajnen, der halvdød bares i Land, at lade Rheder eller Assurandør faa saa Lidt som mulig; Strandfogden beregnede, hvad han af indbjerget Gods kunde skjule i Klitten for egen Regning, og Fiskeren, der nys havde set Døden i Øjnene for at gjøre sin Pligt, tillistede sig maaske i næste Øjeblik en Kasse Traad, et Anker Tran eller desl., ikke

at tale om, hvad der drev i Land uden synlig Stranding og skulde været afleveret til Øvrigheden.

Alt herhenhørende havde Mortensen i sin Embedstid lært nøje nok at kjende, og han kunde i sin Sjæl ikke lide det, fordi det, som han sagde, var reglementstridigt, ja en Vederstyggelighed; men han turde ikke sige det højt, dels af naturlig, menneskelig Frygt, dels af Kjærlighed til Egnens Folk og Had til Angiveri, dels endelig fordi han ikke vidste, hvor han skulde tale, og hvad det kunde nytte. Det tyngede ham, uden just at bøje hans stærke, magre, stramme Skikkelse eller berøve ham hans Madlyst; det var over ham som et Tryk eller en stadig Uro, der bebudede Ulykke, og derfor droges han saa stærkt til Profeterne Esaias, Jeremias og Jonas, der havde spaaet Ondt som Følge af Synd. Men skjønt han kunde disse stærke Profetier fuldstændig udenad og gjerne vilde anvende dem, vovede han dog ikke at udtale dem højt, undtagen til sin Kone eller til Folk under fire Øjne, hvorved han som god Vendelbo opnaaede, at den, han netop talte til, betragtede sig som Undtagelse og ikke fortørnedes. Dog ogsaa dette, indsaa han, var en Fejghed, som han bebrejdede sig, og for hvis Skyld han misundte navnlig Profeten Jeremias. „Dette var en anderledes Karl end mig Uværdige," kunde han med sin stærke, knarkende, i de høje Toner skingrende Stemme sige til sin Kone; „thi saaledes siger Jeremias Profete udi første Kapitel, attende: „Jeg, se, jeg vil gjøre Dig idag til en fast Stad, og til en Jernpille, og til Kobbermure for alt Landet, imod dens Fyrster, imod dens Præster og imod Folket i Landet" — det vidnede den Profete om sig selv, at han var beskikket til — ja, imod Præster og Folket i Landet! — og hans Ord var saa godt som gjort Gjerning; thi han gjorde det! Men jeg, jeg gaar omkring og holder min Kjæft, skjønt jeg ser med mine Øjne, ligesom Jeremias Profete saa i femte Kapitel, syv og tyvende: „Som et Fuglebur er fuldt af Fugle, saa ere deres Huse fulde af Svig; derfor ere de blevne store og rige.""

„Der er da it for stor Rigdom her paa Egnen," svarede Konen.

„Nej!“ gjensvarede han med et Citat: „thi Enhver er saare gjerrig, fra den Mindste af dem til den Største, og fra Profete til Præst bedrive de Allesammen Løgn; Jeremias sjette, trettende.“

Han troede, at han ikke kunde lide Folket, og at han ansaa dem for onde Allesammen; men det var ligesom i de henrundne Tider, naar han havde spejdet efter den mindste Fejl hos Karlene fra Chacot indtil Gamasche og fundet Alting slet, men, saasnart han nærmede sig et andet Kompagni, holdt paa sit Kompagnis Fortræffelighed. Saaledes taalte han paa Besøg i Saltum og Ingstrup ingen Dadel over Pirup og Hune; men hjemme, mellem Pirup og Hune, kom den bitre Kritik og Selvkritik strax igjen.

Han kunde komme til at gjøre en næsten fin Bemærkning i den Retning. Han havde „som halv Kjøbenhavner“ aflagt at sige A, og i Egenskab af Skolelærer var han hævet over den Fordring at skulle gjenoptage det, og han kunde ikke lide det. I Tale om Egnens Syndighed sagde han engang, at der ikke vilde blive saa Meget bedrevet og skjult, hvis de ikke sagde A. „Det lyder saa uskyldigt; hvis de sagde Jeg, kunde de ikke saa godt narre Folk.“

„A har it narret Dig,“ svarede Konen.

„Hvorfor kan Du nu ikke sige Jeg?“ raabte Mortensen i sproglig Iver.

„Næ, det vil a it; a siger A til min Dødsdag,“ svarede hans Kone.

Dog maa man nu ikke tro, at Mortensen var saa betaget heraf som af en fix Ide og ikke kunde tale om Andet. Han kunde blande det ind, baade naar det passede og ikke passede, men havde dog ogsaa megen Sindets Frihed, og navnlig overfor Skolebørnene kunde hans Ord faa et vist Sving, Udtryk af en bibelsk Skuen, underlig blandet med militære eller Garnisons-Erindringer. „Om Morgenen,“ kunde han f. Ex. sige, „møde Englene hos Vorherre til Parolen, og hver af dem faar sin Post anvist, og Vorherres Øjne overser ingen Post, end ikke den mindste Udfaldsport. For den Herre er Ingenting for smaat og Ingenting for stort. En Engel gaar ud og

sætter Vinden og rører Havet; men er et Skibbrud bestemt, saa kan det nok hænde sig, at den Lede blander sig deri, og Vorherre taaler det indtil — hm! En anden Engel har Sjur og indlader vore Bønner og Ansøgninger. En tredje Engel passer Tallotteriet, naar det netop er den Dag, Tallotteriet trækkes. En fjerde Engel oplæser Listen paa Lazarether og Hospitaler eller vinker en Karl ud af Geledet og siger Allomarsch, følg med, min Ven! og der hjælper ingen Kjærefader og ingen Kjæremoder, ikke engang Kopattest. Alt det, vi vide om Aftenen, det ved Vorherre om Morgenen, og det er en stor Forskjel, ja en meget stor Forskjel, ligesom mellem forklog og bagklog, som slet ikke kan sammenlignes."

Dette var altsaa Pauls Skolemester og ydermere hans Faders Ven. Der var et rigtig godt Forhold mellem Andersen og Mortensen, hidrørende fra den Tid, da Andersens Kone endnu levede, ja Venskabet syntes at være mest knyttet til Mindet om hende, skjønt det aldrig berørtes. Maaske var det, fordi Sympathien stod i Forbindelse med Noget, som ikke skulde omtales, at de to Mænd skiftede saa faa Ord, hvorvel Skolelæreren jo ellers ikke var af de Tavse. De kunde sidde eller gaa sammen, ryge deres Piber, spise og drikke med hinanden; men mælt blev der ikke meget. Flere end een Gang blev der ogsaa sagt om dem af Folkene paa Gaarden, at de kom saa godt ud af det som to blissede Heste: de aad godt af Krybbe sammen, men taltes ikke ved. Selv Paul gav dem ikke megen Anledning til at udvexle Meninger, fordi hans Fremtid i det Væsenlige var bestemt. I sit 18de eller 19de Aar skulde han ud paa et Sted, hvor der var god Jord, og lære Agerbrug; saa kunde han blive Forvalter og, naar han vilde sig selv vel, maaske engang Proprietær. Om han skulde arve Pirups Hvarre og bo der eller ej, syntes at være Andersen ligegyldigt; han havde som saa mange af sine Landsmænd ingen bestemt Forkjærlighed for en enkelt Plet Jord; en Gaard var ham et Middel til Erhverv eller Salg og intet Andet; men for sit eget Vedkommende sagde han dog, at Havet vilde han ikke undvære, og

Vorherre skulde fri ham for at blive levende begravet som Folk paa Sjælland og andre Skovegne.

Skolelærer Mortensen havde rigtignok for Pauls Vedkommende en særlig Plan; men den behøvede heller ingen Meningsudvexling; den angik mindre Noget, som skulde gjøres, end Noget, som ikke skulde gjøres. Paul maatte ikke komme „til Stranden", det vil sige: han skulde holdes fra Maskepi med det Liv, som ved visse Lejligheder førtes der. Hans Sjæl skulde frelses, som Mortensen sagde til sig selv. „Alle de Andre ere paa den brede Vej til Helvede, hvilken siges brolagt med gode Forsætter; men her er ikke engang gode Forsætter, nej, sandelig, her er ingen Brolægning, hverken i Hjerterne eller i Klitten, det er Flyvesand Altsammen." Derfor begyndte han, altsom Paul voxede til, at passe paa, naar der under eller efter en Bjergning blev drukket Brændevin, eller naar der var Telte paa Stranden, og fik ham sysselsat andensteds. Og skjønt Skolelærer Mortensen ellers ikke var fin i sin Mund eller meget tilbageholdende endog overfor Børn, afholdt han sig dog med et mærkeligt Instinkt fra, direkte at advare Paul mod det Onde og derved udmale det for ham. Han lod ham beholde Tanken om det Heroiske, om Kampen og Livsfaren ved Strandingen; det Øvrige gik han udenom eller kom bagpaa. Saaledes sagde han ikke til Paul: „Du maa ikke tilegne Dig, hvad der driver paa Land;" men han fortalte f. Ex. Historien om den svenske Kapitajn, der kom fra England og havde engelske Penge, og da Skibet stødte, gav hver af Mandskabet en Souvereign, for at de Alle, naar de som Lig drev ind paa Stranden, kunde faa en kristelig Begravelse. „Derfor," tilføjede Skolemesteren, „gaar man ikke i Dødningenes Lommer; der er deres Begravelsespenge." — Endog naar han talte noget tydeligere til Paul, var det dog paa en ganske anden Maade, end naar han talte til Andre. Saaledes sagde han ved Lejlighed: „Kommer Herren engang til dette Sodoma for at søge efter de halvtredsindstyve Retfærdige og om mulig skaane Stedet for deres Skyld, da vil han finde Degnen i Saltum og Præsten i Ingstrup og Ingen ydermere; dog vil jeg endnu nævne

Din Fader som den Tredje og mig som den Fjerde; se til, Du kan blive femte Mand, Paul!"

Og dog var al denne Omhu fra Skolelærer Mortensens Side i visse Maader til ingen Nytte, fordi Livet og Virkeligheden talte et andet Sprog. Paul vidste meget godt, at der var dem, som alligevel „gik i Dødningenes Lommer" — thi den tager fejl, som tror, at Noget bliver skjult for et Barn —; men han tav og nøjedes med at forstaa Skolemesteren bedre, end Skolemesteren tænkte. Mortensen skulde blot have vidst, at Paul allerede selv var Strandtyv! Og hvordan kunde det være anderledes? Naar han en Morgen kom over Klitten ned til Havet og kunde overse den hvide Kyst, mod Syd langt ud over Blokhus Strand, mod Nord langt forbi Grønhøjs Klit, og Alt var ensomt, og der saa i det uendelige, klare Havs Rand ligefor hans Fod gyngede en Gjenstand, som lokkede, være sig et Stykke Rav, et Nøgle Garn, en Mahognisplint — hvorfor skulde han saa ikke tilegne sig det ligesaa uvilkaarlig, som andre Børn i en Skov plukke de Hindbær, som Skoven byder? Og samtidig havde han dog, uden at han vidste, hvordan den oprindelig var kommen, en Følelse af, at han ikke turde, eller at i det Mindste Ingen maatte se det. En sjelden Gang var det Sager af anden, finere Art, som Havet paa sin uudforskelige Maade havde baaret op til Stranden og legede med: et halvt sønderslaaet Skrin, Gjenstande af Skildpaddeskal eller Perlemoder, hvis Bestemmelse og Værdi han ikke kjendte, en irret Sølvske, som han antog for Tin, eller desl. Han gjemte disse Ting, blot for at besidde dem, eller han bortprangede dem til Jochum Ras, undertiden imod Sager, som ogsaa tydelig nok vare komne fra Havet. Skolelærerens Hentydninger gjorde ham kun forsigtigere. Snart syntes hverken hans lille Kammer eller noget Sted i Huset ham sikkert nok, og med det samme Instinkt, hvormed det vilde Dyr vælger sit Leje eller Fuglen bygger sin Rede, fandt han et Sted ude i Klitten, hvor han kunde gjemme sine Skatte. Og da han havde fundet dette Skjul, kunde i en halv Mils Omkreds en Fremmed have mødt ham og gjort ham det uskyldigste Spørgsmaal, han vilde med det aabne Ansigt have svaret

undvigende af Frygt for, at der stak Noget under, at den Fremmede anede Noget og hellere selv burde udspørges.

Naar Skolelærer Mortensen ikke kunde opdage Spor heraf i Pauls Blik, der vedblev at være lige barnligt — maaske fordi Barnenaturen i sit Inderste ikke led derved, ikke kunde gjøre sig Forestilling om egenligt Ondt — og stadig var overbevist om, at han opdrog Paul til at være en af de Retfærdige eller den eneste Retfærdige paa Kysten, vilde han dog ogsaa have Bistand og Nytte af ham, bruge ham, om saa tør siges, i Idealets Tjeneste, og dette var navnlig, da en Bispevisitats anmeldtes. Af det overordenlige Indtryk, som Bebudelsen gjorde, tør forudsættes, at en saadan Visitats i hin Tid var saare sjelden. Mortensen var saa greben, som han i forrige Tider vilde blevet, hvis Kongen skulde komme og inspicere Kasernen, ja meget mere; thi han selv var nu en halvt gejstlig Mand, og Bispen var ikke blot helt gejstlig, men overmaade gejstlig, stod paa Aandelighedens øverste Top, næsten helt oppe hos Vorherre. Alt rørte sig i ham, men især den Tanke, der var hans kjæreste og tillige hans smerteligste: Folkets Tilstand, Kystens Forhold. Jo mere han i Paul ventede at opdrage En, der skulde vorde frelst, desto mere frit blev hans Sind til Fordømmelse, og skjønt han endnu ingenlunde vilde træde op som Angiver, saa mente han dog, at han gjennem en klog Katekisation kunde lade Vink falde, som Ingen uden den gejstlige Overhyrde vilde forstaa, men som denne i sin Visdom vilde mærke sig og anvende til Reform af Love, Embedsmænd og det hele Land. Eftersom Profeten Jonas stod i Forbindelse med Søvæsnet derved, at han havde været paa et Skib og var bleven kastet overbord, og med Strandinger derved, at en Hvalfisk havde kastet ham op paa en Kyst, fandt Mortensen i Jonas Profete en højst fortræffelig Text til en Examination, under hvilken alt Fornødent kunde blive sagt. Det faldt ham ikke ind at tvivle om, at Bispen jo vilde komme med lignende Drift, Trang og Længsel og give sig god Tid. Da han havde forberedt Alt, udbrød han: „Blæser i Trompeten i Thekoa og oprejser et Baal over Beth-Cherem; thi en Ulykke lader sig se af

Norden og en stor Forstyrrelse; Jeremias Profete sjette, første. Men dennegang kommer Ulykken — hvilket er udlagt: den rette Lykke — ikke fra Norden, men fra Aalborg."

Paa den højtidsfulde Dag havde Mortensen udstillet Drenge af Skolen som Skildvagter eller Vedetter paa Klitbakkerne for at vogte paa, naar Toget nærmede sig fra Jetsmark, og da endelig Biskoppen, ledsaget af Provsten og Sognepræsten, kom ind i Skolestuen, rejste Drengene sig med Ryggen til de Indtrædende, Skolelærer Mortensen gjorde tre meget dybe Buk og sagde: „Naa, Jochum, hvad gjorde saa Josephs Brødre ved ham?" — thi det skulde have Udseende af, at man blev overrasket, og Mortensen vilde som besindig Mand ikke falde med Døren ind i Huset og strax bringe Profeten Jonas paa Bane.

Jochum Ras svarede: „De prangede med ham til Ægypterne."

„Det gjorde de. Hvad siger Du om den Handel, Jochum Rasmussen?"

Hvad enten Jochum i sin Samvittighed ikke fandt Noget at udsætte paa den eller efterhaanden var bleven forvirret ved Tanken om, at der var Fremmede, saa svarede han ikke og en anden Dreng heller ikke.

„Det var en Skarns Handel!" sagde da Mortensen, „Men hvad kan man vente af Folk, der fra Barnsben opdrages til ikke at kjende Forskjel paa Mit og Dit, ikke engang deres egen Broder!"

Bispen studsede ved denne Oplysning om Jacobs Sønner, men fandt det formodenlig originalt og lænede sig tilbage i Stolen, som om han var betænkt paa at sidde længe, hvad Mortensen jo heller ikke havde betvivlet fra Først af.

„Saa kom Joseph til Ægypten, Jens Martinus; hvem kom han til der?"

„Til Potiphars Hustru."

„Rigtig; til Potiphar, som var Pharaos Betjent og Krigs-Øverste, og hans Hustru. Potiphar var en General! Hvad siger Du om hans Hustru, Jens Martinus?"

Jens vidste godt, hvad han skulde svare, men skot-

tede til Bispen og sagde: „Hun var et slemt Fruentimmer.“

„Ja, jeg kalder hende nu en Mær!“ sagde Mortensen.

Det gav et Sæt i Biskoppen, og Mortensen, der fik en pludselig Forestilling om, at han maaske af lutter Iver for Generalens Ære var gaaet Generalinden lidt for nær, vendte sig hurtig til Paul med det Spørgsmaal:

„Paul Andersen, kjender Du Noget til Profeten Jonas?“

„Han blev sendt til de Niniviter for at advare Staden.“

„Hvad havde de Niniviter bedrevet, Paul?“

„De havde gjort stor Synd for Herrens Ansigt.“

„Ja!“ raabte Mortensen med fuld Kraft; „Ve et syndigt Folk, et Folk med svar Misgjerning, de Ondes Sæd, de fordærvelige Børn! Esaias Profete, første, fjerde. Overtrædere og Syndere skulle sønderbrydes tillige! den Stærke skal blive til Blaar og hans Gjerning til en Gnist — samme Kapitel, enogtredivte — ja, Gnisten skal tænde Blaarene, om ogsaa de have ligget i Havet! Og var det endda gjort med Strandinger; men hvordan bliver der ikke drukket! Ve dem, der staa aarle op om Morgenen og jage efter stærk Drik! Esaias, femte, ellevte. Ve dem, som ere vældige til at drikke Vin og duelige til at blande stærk Drik! Præst og Profet fare vild af den stærke Drik! Otteogtyvende Kapitel, syvende ....“

Biskoppen havde rejst sig. Han vidste ikke, hvad han skulde dømme om dette Angreb paa Præst og Profet. Om han end samme Morgen havde faaet en rig Frokost i Jetsmark Præstegaard, saa vidste han sig dog saa uskyldig med Hensyn til Drik, at han kunde finde Dadelen usømmelig — hvis han ikke skulde dadle selve Skolelærer Mortensen for Drik. Med en Haandbevægelse bragte han den forbavsede Mortensen til Tavshed, gik hen til en af Drengene og gjorde ham et Spørgsmaal, som Drengen, saa blodrød i Hovedet, som om det skulde sprænges, naturligvis ikke kunde svare paa, og lod derpaa en anden Dreng skrive et Par Tal og Bogstaver med en Trægriffel paa Sandtavle. „Det er jo meget godt,“ sagde han og gjentog med Afskedshilsen til Mortensen: „Det er meget godt.“

Midt imellem sine omstyrtede Forhaabninger, med store, kolde Sveddraaber paa Panden, havde Mortensen dog

saa megen Aandsnærværelse, at han udbrød: „Tøv lidt, Deres højvelbaarne Højærværdighed; der er Gymnastiken!“ Men med en ny Haandbevægelse til Afsked fortsatte Bispen sin Gang mod Døren. Da gav Mortensen i sin Fortvivlelse et Tegn, som Drengene godt forstode; de fore op, ud af Døren og stillede sig i to Rækker, men paa Hovedet, og gjennem denne Æres-Allee maatte da Bispen gaa, saare lidet opbygget.

Mortensen anede ikke, hvilken Indflydelse denne Scene skulde have baade paa hans egen og paa Pauls Skæbne. Han indsaa i Øjeblikket kun, at han havde lidt et stort Nederlag, og hans eneste Trøst var, at med Undtagelse af hans Kone vidste intet levende Væsen, hvori Nederlaget bestod, hvad han var bleven forhindret fra. Han var saa retfærdig eller saa ydmyg at tilskrive sig selv hele Skylden; thi ved at huske sig om erkjendte han, at han var gaaet for hidsig paa og havde oversprunget meget vigtige Ting i Profeten Jonas's Liv. Dette smertede ham dybest. Han sendte Drengene hjem, gik ind til sin Kone og tilstod: „Jeg er slet ikke krantis (rask) idag.“

„Saa var der vel ingen Daa (Kraft) i Din Præken,“ svarede hun. Hun tilføjede: „Hin om (hvad om) Du lod Stranden skjøtte sig selv? Det har hun gjort siden Skabelsen.“

Dertil svarede Mortensen ikke Noget.

III.

Det var nu den Tid, da Paul havde begyndt at faa Navnet Hester-Paul. Han var blevet en voxen Dreng eller en halvvoxen Knøs, og det var formodenlig i Betragtning heraf, at Faderen en Dag sagde, at han skulde se Noget af Verden og følge med ham paa en Rejse. Ordet „Rejse“ betyder i de Egne ikke just noget Fjernt, og den Del af Verden, som Andersen vilde vise sin Søn, var Saltum eller ikke engang den hele, vidtstrakte Landsby Saltum, men Degnens dersteds. Det var denne Degn, hvem Skolelærer Mortensen tidligere havde omtalt til Paul som en af de Retfærdige, og det var derfor med en Blanding af Sky og Forventning, at Paul gjorde sig rede, hvorvel det Ærinde, som hans Fader havde, syntes at tyde paa,

at man kunde komme temmelig frejdig. Degnen drev nemlig en lille Forretning med Lammeskind, og de, som ikke kom til den temmelig velhavende Mand i kirkelige Forretninger, angave i Reglen, at de vilde kjøbe eller sælge Lammeskind, om de end maaske havde Andet paa Sinde.

De kjørte en halv Mils Vej paa Stranden indtil Eiersted Aa, hvor de bøjede ind i Klitten, og kom gjennem et Landskab, der er ruere og vildere end Pirups Klitter, forbi Vandt, ind paa det flade Land, til den hvide Degnebolig i Saltum.

Degnen kom ud med leende Ansigt og bød dem Velkommen, og det undrede Paul, at en af de Retfærdige kunde være saa lattermild, rødmusset, lille og buttet, efterdi den anden Retfærdige, Skolelæreren selv, var saa alvorlig, stram og bleg, og hans egen Fader just heller ikke var af de Glade. Men det maa da ogsaa siges om Saltum Degn, at hans Venlighed ikke var, hvad man kalder smiskende; den havde noget Varmt ligesom Solskin og syntes at komme ligefrem af Glæde over at gjense en god, gammel Bekjendt.

Inde i Stuen sad Konen ved Væven. Hun var næsten lam og rejste sig med Møje; men det Trevne, som Anstrengelsen frembragte i den svære Kones Ansigt, gik hurtig over og gav Plads for noget Fast og Forskende og tillige Fornemt, syntes Paul, maaske tildels fordi hun tog saa stor Plads op.

Ved Vinduet stod en Pige og strøg. Hun saa høj ud; men det var, fordi hun stod paa en Skammel. Hun var i hvid- og rødstribet Kjole, og Indtrykket, som den Kjole tilligemed hendes lyse Ansigt gjorde paa Paul, var, at han blev mindet om Blomsten paa Klokkelyng. Det var Degneparrets tretten- eller fjortenaarige Datter Aïs, og det Navn indeholdt næsten Forældrenes Historie; thi Tolne — saaledes hed Degnen — var oprindelig Student og havde gjort sig Haab om at blive Præst, hvis han nemlig kunde tage theologisk Examen, hvilket dog ikke lykkedes ham, fordi egenlig dygtig til Bogen var han ikke. Men i den Tid, da en Præstegaard stod i rigtignok meget fjern Udsigt, havde hans Forlovede, den nu-

værende svære Kone, været romantisk stemt og havde sværmet for adskillige Skikkelser i Digt, blandt hvilke især var en Heltinde ved Navn Ayessa. Selv imellem de kirkelige og huslige Pligter, hun som Degnekone overtog med stigende Iver, vilde den hvide, svævende Heltinde-Skikkelse længe ikke forlade hendes Erindring, og da hun fik en Datter, ønskede hun sin Jomfrudrøm opkaldt. Men Konen, der bar Barnet, kunde i det afgjørende Øjeblik ikke rigtig huske eller udtale Navnet, og da Præsten omtrent hørte Lyden Ais, antog han Barnet for en Dreng og døbte det Anders; thi i de Egne udtales Anders som Ais eller Ains. Da Fejltagelsen blev opdaget, maatte begge Parter give noget efter; Præsten kunde ikke holde paa Anders, men havde fattet Nag til Ayessa og kaldte det hedensk, og derved fremkom Navnet Aïs. Maaske var det nok saa smukt som Ayessa; men Forældrene saa dog med Vemod deri et fornyet Tegn paa, at deres højeste Ønske skulde de ikke opnaa her paa Jorden; som Degnefolk maatte de slaa af endog paa deres Barns Navn. Dette var den eneste Sky paa deres Himmel.

Efterat der var budt Smørrebrød og Brændevin, blev der sagt til Aïs, at hun kunde vise Paul Haven. Og en Have var det: nogle Kvadratalen Jord, mod Vest beskyttet af et Dige, der var forhøjet og styrket med tætte, dobbelte Rækker af den haardføre Hyld. Men for Paul var dette Hegn store Træer, ja en Skov! Han saa derpaa med en undrende Ærefrygt som paa noget fornemt, hemmelighedsfuldt Levende. Ved Foden af Hegnet var et Blomsterbed: Geranier, Reseda, ja en udsprungen Tulipan! Men det Kosteligste blev dog unægtelig Ribsbuskene. Paul kjendte meget godt Ribs; der var hyppig blevet bragt en Haandfuld til Pirups Hvarre; men han havde aldrig set dem levende, paa Busken. Og disse Buske, der af Hylden havde faaet godt Læ mod Vestenvinden og stode fuldt udsatte for Sydsolen, prangede med de rødeste, fyldigste Klaser. Aïs gav sig til at spise og spurgte: „Vil Du ikke ha'e?“ — Det vakte Pauls højeste Forbavselse, at man uden Videre kunde byde en Fremmed at tage af saadan en Herlighed. Dog lod han sig det ikke sige to Gange, men spiste, skjønt med Selvbeherskelse. Den

kom dog ikke blot af, at han skulde vise sig velopdragen; hele Tiden, uden at han kunde gjøre sig Rede derfor, maatte han tænke paa Abildsinerne hin Morgen efter en Stranding. Hvis der var en Lighed i Smag, var den lidt fjern; men den egenlige Aarsag til Sammenligning var ogsaa, at han dengang usikkert havde følt, at han spiste noget Mere end det Legemlige, og nu overfor den lyse Pige og de sælsomt rige Omgivelser havde en Fornemmelse af lignende Art.

„Hvad hedder Du?" spurgte han endelig.

„Aīs," svarede hun.

Uden at vise nogen Overraskelse kastede han dog et Sideblik op og ned ad hende; thi underligt var det, at hun saa ud som en Pige og hed Anders (Ains).

„Saa Du hedder Ains?" sagde han.

Hun var formodenlig vant til, at man saadan for let Pris slog sig til Ridder paa hendes Navn, og svarede ikke.

Paul spiste flere Ribs, og det lod da til, at selve Ribsene bidroge til at lade ham høre Lyden endnu engang og forstaa den; thi pludselig sagde han: „Naa, Du hedder Aīs!"

„Ja," svarede hun og lo ligesom af Taknemlighed. Mere blev der ikke talt. Endskjønt det syntes Paul, da han kom hjem, at han havde oplevet overordentlig Meget og været i den største Bevægelse, ligesom ude paa Havet, havde han dog paa hele Rejsen ikke opladt sin Mund til Mere end de tre korte Sætninger, hvoraf endda de to med nogen Grund kunde synes overflødige. Hans Fader havde været livligere udadtil. Eftersom han ønskede Degnen ned at se Noget paa Pirups Hvarre, havde han faaet truffet Aftale om, at baade han og Konen skulde aflægge et Besøg. Degnen havde en lille lav Vogn, der var indrettet for Konen, og Andersen sagde desuden med usædvanligt Galanteri: „Saadan en lille Kone løfter man op og ned i en Haand!"

Derfor kom de ogsaa kort Tid efter, og Aīs var med.

Det kan gaa med Bekjendtskaber ligesom med Vinteræbler: de modnes ved at ligge. Da de Fremmede nu kom, syntes de Paul langtfra saa fremmede, som da han

sidst havde taget Afsked med dem, skjønt det vel bidrog hertil, at han nu var paa sit Eget. Han paatog sig strax at føre Aïs om. De gik først op paa Bredbjerg, som dog ingenlunde er enten et Bjerg eller bredt, men kun en fremskydende Pynt af Volden eller det gamle Land. Var Paul bleven overrasket af Hyldetræerne og Ribsbuskene, saa blev Aïs endnu mere forbavset, da hun her vendte sig mod Vest. Klitverdenen, der nede ved Gaarden havde forekommet hende som mægtige Høje, var nu forvandlet til en svagt bølgende, hvid Udstrækning, der truedes af det blaa, svulmende, uoverskuelige Hav; selve Gaarden syntes hende at synke; hver Gang hun paany saa ud over Havet, blev det større, mere stigende, opslugende, saa at selve Højstedet, hun stod paa, syntes hende at maatte forfærdet styrte ned deri, og da hun uvilkaarlig veg tilbage og med Blikket søgte den faste Jord — gik hun mellem vilde Roser. Ligesaa lidt, som Paul havde tænkt paa at berede hende en saadan Overraskelse, havde han i fjerneste Maade Ord eller Tanke for at udlægge den symbolsk. Da Aïs med fuldstændig Glemsel af, hvad nys havde vist sig saa truende, hengav sig til Glæden over Blomsterne, sagde han: „Ja, her er god Grund underneden; hele Banken er Ler! Vi kunde magelig anlægge et Teglbrænderi, hvis vi vilde sætte et Par tusinde Daler deri, og det burde vi, for nu kan Folk, der vil bygge, ikke faa Sten nærmere end Lundergaard.“ Det vidste Aïs meget Mere om, end Paul tænkte! hans Faders Besøg hos Degnen havde netop havt til Hensigt at formaa ham til at sætte Penge i et Teglværk, og derfor var Mdm. Tolne fulgt med; thi Degnen selv var altfor „alat“ til at rykke ud med Penge. Alt det vidste Aïs; men hun sagde ikke Noget.

Derfra tog han hende ned for at vise hende det Smukkeste og Kjæreste, han havde ved Gaarden, nemlig Bækken. Og det var og er en mærkelig Bæk. Skjønt den utvivlsomt har sin Oprindelse fra det høje Land, springer den dog ikke ud fra Volden; men med Et, ligesom man gaar paa den grønne Mark, ser man en rislende Fure i Græsset, ikke bredere end et Barns lille Finger; den voxer, uden at man kan se hvordan, glider

blinkende og krystalklar hen imellem lilliputske Græsbredder. Paa sit Løb mellem Gaardens to Længder er den blevet saa bred, at man netop kan springe over den; derpaa taber den sig i Klitten og kommer frem paa Stranden for at udgyde sig i Vesterhavet gjennem flere Mundinger, end den berømte Nilflod har; men de ere rigtignok smaa.

De fulgte den ned til Havet. Dernede, paa selve Stranden, tager Havet sig, i det Mindste paa rolige Dage, meget fredeligere og venligere ud end fra Højden af Bredbjerg. Man kan paa en Maade være Herre over det; thi, ser man langt ud, stiger og svulmer det og bliver uendeligt; men ser man lige ned for sig, glider det ligesom legende, med smaa, let susende, blide Slag henad den hvide Strand, og man kunde tage fejl og tro, det var en lille Indsø. I dette Øjeblik legede Havet med Bækken, næsten, kan man sige, som en Kat kan lege i Solskin med sin Killing. Det havde opkastet en Dæmning af Sand, en Klit i uendelig lille Maalestok, og forhindrede derved Bækken fra at løbe ud, og Bækken løb omkring og søgte en Udvej ud til Moderen, men blev standset overalt af den samme legende Hindring. Saa steg Bækken over de svage Furer, der vare dens Bredder, og bredte sig ud paa Sandet som en lille Indsø, ikke dybere, end at den spejlglatte Flade saa ud som et tyndt Lag Is. Rylerne kom hoppende, og idet de naaede det lille Vand, gave de sig til at løbe pilsnart hen derover uden at drikke, saa at de syntes at glide som Skøjteløbere. Synet af de smaa Fugle, der spejledes paa den blanke Flade og kaldte paa hinanden med et besynderligt blødt, melankolsk Skrig, drog Aïs's Opmærksomhed fra det store Hav, og hun satte sig i Afstand ved Foden af Klitten og stirrede paa dem. Det var saa dejligt, sagde hun og rørte sig længe ikke af Pletten.

„Skal jeg skyde Dig en af dem?“ spurgte Paul.

„Aa, nej; der er jo Ingenting paa de smaa Stakler!“

Men det er det Særegne, som Alle mærke, der komme til Stranden, at hvor lullende der end er, kan man dog ikke længe sidde stille ved et enkelt af de Skuespil, der opføres i forunderlig Tavshed; man drages bestandig af

det vidtstrakte, store, dulgte Liv som til noget Nyt, der skal komme.

Aïs rejste sig og gik helt hen til Bølgerne, der syntes at glide opad Sandet, men dog nu ved Ebbetid vege mere og mere tilbage, i det enkelte Øjeblik umærkelig, men efter en kort Stunds Forløb saa tydelig, at de ligesom indbøde til at følge efter.

„Skal vi se efter Rav!“ raabte Paul; „det var østlig Vind igaar, og saa plejer der at følge Rav efter!“

De gik i nogen Tid forskende langs Vandet, men fandt intet Rav, hvorimod Aïs med Et saa et lille, tykt, slebet Stykke Glas, saa stort som Neglen paa en Tommelfinger. Hun tog det op, og efterat Begge en Stund havde moret sig med at se de mange, fine Farver, hvormed Solskinnet brødes paa det, stak hun det i Lommen til en Amindelse.

Nu nærmede Solen sig sin Nedgang. Den mødte og gjennembrød dybt nede i Vest en lav, graablaa Skybanke, hvis takkede Rande skiftede Farve, smeltede med gyldne og røde Farver og sank ned. Strandens hvide Sand blev sølvblaat; Rylerne syntes at have Guldfødder. Paul lærte Aïs at se paa Havet og Solnedgangen ved at helde Hovedet, og saa raabte hun højt af Forundring; thi nu syntes Bølgerne ikke at staa ind mod Land, men at haste langs Stranden som en blaa, tindrende Flod, og paa den anden Flodbred var et gyldent Land, som man næsten kunde gribe efter eller naa med et Stenkast, og det bevægede sig derovre, som om det sælsomme, lysende Land levede eller var bebot.

„Hvor blev de af?“ sagde hun, da hun halvt fortumlet og svimlende igjen rejste Hovedet.

„Saa Du dem?“ spurgte Paul.

„Ja, hvem er det?“

„Det skal være de salige Skibbrudne.“

Nu blev der kaldt fra Klitten; Aïs skulde hjem.

— Hvis Teglværket, naar det kom istand, skulde udøve en Virkning, svarende til den, som Planerne til dets Anlæg fremkaldte, vilde Livet paa Pirups Hvarre blive forvandlet til et Kjøbstadliv; thi ikke alene havde de allerede foranlediget en Rejse og et usædvanligt Besøg; men

inden kort Tid rejste Andersen ud paany og tog igjen Paul med sig, og atter til Saltum.

Dennegang var der Travlhed hos Degnens, i det Mindste for saa vidt, at Aïs netop var kommen hjem fra et Hus, som Degnen ejede noget længere østerpaa, ad Rye Aa til, og skulde tilbage igjen. Paul fik Lov til at følge hende paa Vej.

De gik over det flade Land og tversover de langstrakte, temmelig lave Bakkestrøg, der paa enkelte Steder uventet kunne blive eller synes saa høje, fordi man pludselig ser ned i en af de dybe, grønne Smaadale, der engang have været det egenlige Land med Skov, men ere blevne sænkede, forvandlede til Sø og Mose og nu i deres nye Friskhed synes at kigge op og undre sig over, at der er blevet saa højt omkring dem. Derefter følger svagere Bakkestrækninger, indtil Landet ganske sænker sig i en uoverskuelig Flade, Vildmosen. Paa det sidste Højdedrag udbrød pludselig Paul:

„Men der er jo Vand hist henne! Det er en stor Bæk! Det maa være en Flod!“

„Ja,“ svarede Aïs, idet de standsede og oversaa et Stykke af det blege Vandløb, der glider tungt, i svage Bøjninger, mellem Græsmarker; „ja, det er Rye Aa.“

„Den er rigtignok meget større end vor Bæk, endogsaa om Efteraaret!“ sagde Paul i uforstilt Beundring.

„Bor der Nogen i Jer Bæk?“ spurgte Aïs.

„Hvem skulde der bo? Den er saa lille, den Stakkel! — Bor der Nogen i Jer?“

„Ja, der er en Aamand, og hvert Aar kræver han et Offer. Naar Offertiden nærmer sig, hører man det synge: „Timen og Stunden er kommen; men Manden dvæler endnu.“ Iaftes hørte Drengen paa vor Nabogaard det synge.“

„Aa!“ sagde Paul henkastende, som for at overbevise sig selv og Aïs om, at det ingen Fare havde.

„Ja, men imorges red deres Karl derned for at svænge Heste, og han druknede. Det var derfor, at jeg var hjemme i Ærinde hos Moder.“

„Var han her fra Egnen?“ spurgte Paul langsomt.

„Nej, han var fra Ingstrup; men det er da lige galt; for hans Moder lever."

Efter en ny Tavshed sagde Paul: „Det var da sært, at Drengen hørte det synge."

„Ja," svarede Aïs, og Begge gik en Stund videre, indhyllede i Undertroens Sky.

Endelig udbrød Paul med et nyt Blik udover Aaen: „Den ser ogsaa ud som en stor Snog! Havet er bedre; der kan man svænge Heste uden Fare for Andet end at ride ind i et Vrag!"

„Ja, men er der ikke Kvegsand?"

„Nej, ikke ude i Havet; der er fast Bund, og Bølgerne ovenover, og Vorherre over det Hele!"

„Han er ogsaa her," sagde Aïs. — „Der nordpaa ved Aabroen voxer hvert Aar et Aakandeblad med en eneste hvid Stribe paa."

„Hvad betyder den Stribe?" spurgte Paul.

„Den kommer af, at derovre østerpaa, paa Gaarden Stavad, begik de engang Synd og Helligbrøde og holdt Gilde Juleaften. Saa ved Midnat red en af Gjæsterne derfra og vilde over Aabroen; men han kom ned i Aaen og druknede. Samme Nat hørte en Mand det synge fra Stedet ved Aabroen: „Et Barn er født i Bethlehem", og det var Rytteren, der for silde sang dette Vers, mens han druknede, og gav Gud Æren. Næste Foraar skød Aakandebladet op med den Paaskrift: „Mellem Boile og Vand Guds Naade han fandt[1])", og den hvide Streg er nu Levningen af denne Indskrift og bebuder, at han fandt Naaden."

„Ja, det er aldrig for silde at omvende sig ligesom Profeten Jonas," sagde Paul.

„Nej," svarede Aïs.

De havde gaaet mod Øst med Ryggen til den nedgaaende Sol. Aïs var kommen et Par Skridt foran Paul og vendte om. Skjæret af den synkende Sol faldt da paa hendes Ansigt og hele Skikkelse, og hun var ganske gylden. Paul vidste ikke bestemt, hvad det var, han fornam ved dette pludselige Syn; men han havde i Lommen en dobbelt Ravknap tjenlig til en Halskrave, hvilken Knap han i

[1]) Boile, Boil er: Gilde.

dyre Domme havde tiltusket sig fra Jochum Ras. Allerede da Ais var paa Pirups Hvarre, havde han tænkt paa at give hende den, men ikke havt Hjertelav dertil. Nu fik han Hjertelavet og gav hende Knappen. Hun standsede et Øjeblik og saa paa den, medens han gik videre, og da han saa vendte sig for at oppebi hende, stod han for hende i Guldskjæret. Hun fremtog af Lommen det dejlige, slebne Glasstykke, som hun havde fundet paa Stranden, og gav ham det. Der var rimeligvis hos de To ikke Tanke om Forlovelse, og dog havde de ved deres Gaver viet og givet sig til hinanden.

Dennegang vare Rollerne ombyttede, da Fader og Søn kjørte hjem. Faderen var sunken tilbage i sin sædvanlige tavse Alvor eller var i dulgt, indre Bevægelse over, at Teglværksplanen havde stødt paa Hindringer, hvilket Paul ikke vidste, hvorimod han selv havde været livlig baade indvendig og udadtil og var blevet saagodtsom trolovet med Degnens Datter, hvilket Faderen ikke vidste.

Nu sank ogsaa selve Pirups Hvarre tilbage i sin vante, ensomme Ro, og med Undtagelse af Høst og Efteraarspløjning forefaldt Intet, der er værdt at lægge Mærke til, før Mortensaften.

Andersen havde sendt Skolelærer Mortensen en Gave. Det hørte til de største Sjeldenheder paa Egnen, at Nogen forærede en Anden Noget. Men Tilbøjeligheden til at give Foræringer opkommer vel — naar de ikke skulle være en Slags Betaling, Forudbetaling eller Bestikkelse — af en vis højere Civilisation, hvor man er naaet ud over Livets Nødtørft og kan lægge Vind paa det, der formilder og forskjønner Livet. Den Foræring, som Andersen havde sendt Skolelæreren, var forresten en Gaas, og vel kunde den synes ikke at have egenligt Værd som Venskabs-Gave for en Mand, der selv havde et Par Gæs gaaende udenfor sit Hus; men det er vist, at Mortensen aldrig vilde have nænnet at slagte en af dem til eget Brug, hvorimod det fulgte af sig selv, næsten som en Æressag, at den af Andersen givne Gaas ikke var til at

sælge, den maatte være til Fest, og Paul blev indbuden til Festen, en rent huslig Fest; thi der var ikke Flere tilstede.

Man begyndte Maaltidet med Smørrebrød og Ost for at tage Braaden af Appetitten, inden man kom til selve Gaasen; men i Anledning af Dagens Højtidelighed fremtog Mortensen en halv Flaske Gammelrom, som han havde faaet foræret af sin Kjøbmand i Hjørring. Rom komplimenteres som bekjendt ganske modsat Damer: man kan aldrig gjøre den gammel nok, og den bliver mildere med Aarene. Den, Mortensen havde faaet foræret, var skrækkelig ung og meget stærk. Paul var ikke vant til at drikke Spiritus; han havde gaaet over Klitten i en stærk Nordostvind, og der var meget varmt i Stuen, saa at den lille Snaps, Mortensen skænkede for ham, strax steg ham til Hovedet. Den berusede ham ikke, men lagde et let Slør over hans vendelboske Intelligens og løste hans Tunge, hvilket strax viste sig i, at han sagde: „Den var skrap, den; fra hvad Skib er den mon?"

Mortensen spidsede Øren, og det næsten bogstavelig; thi om end ikke Ørene lagde sig frem som paa Hesten, der bliver opmærksom, saa kom der dog tiltrods for hans Selvbeherskelse noget Lyttende i hans hele Væsen, og Næseborene udvidede sig. Men han sagde eller gjorde intet Andet end lidt efter at skænke Paul en halv Snaps endnu.

Da Gaasen skulde skæres for, blev man først enig om, at kun den ene Halvdel skulde tages i Brug denne Aften, og da der saaledes kun var eet Kileben, opfordrede Konen Mortensen til selv at tage det. Der var dog saa meget Hykleri hos Mortensen, at han tilsyneladende ikke vilde, men gjorde en svag Indvending. „Nej, Du har skaaret for, Fatter," sagde hun, „og det hørte a, da a tjente paa Elkjær, at Forskæreren skulde have det bedste Stykke." Mortensen tog da Kilebenet, og for at gjøre Sit til, at han kunde nyde det med god Samvittighed, sagde Paul: „Det er et daarligt Embede, der ikke frugter sin Skæppe Havre udenom."

„Det er meget sandt, Paul," svarede Mortensen; „men hvor har Du ellers hørt det?"

„Det hørte jeg af døde Anders, da jeg var med ham i Hjørring.“ — (Døde Anders hed saadan, fordi hans Fader havde været skindød, men var kommen tillive.)

„Saa? Ved hvilken Lejlighed sagde han netop det?“

Paul havde allerede en Fornemmelse af, at han havde sagt for Meget; men Rommens Magt var paa sær Maade over ham: Hanen var drejet om for hans indre Beholdning, og han kunde ikke faa den lukket.

„Det var, da han solgte Kjøbmanden Formlys,“ svarede han, medens Øjnene bleve saa stive i Hovedet som paa selve Jochum Ras.

„Solgte han Formlys? Hvor havde han dem fra?“

„De var nok blevne tilovers fra Briggen Laura,“ sagde Paul, medens et Stykke Gaas, han havde i Munden, blev saa haardt som Sten.

„Tilovers,“ sagde Mortensen med et Blik paa sin Yndling, den femte Retfærdige, der saa øjensynlig var falden i Strandens Garn.

Mortensen fortsatte i Tavshed sin Beskæftigelse med Kilebenet og erklærede saa, da det var ganske rent, at Appetiten havde forladt ham. Der blev en ny, lang, pinlig Tavshed; men derpaa udbrød Mortensen med sin stærke Røst:

„Over Nebo og over Medba skal Moab hyle; det er skaldet paa alle Hoveder derudi, og alt Skæget er afskaaret! Saa siger Esaias Profete i sit femtende, andet. Og samme Profete siger: Dets ærede Folk er blevet til hungrige Folk, og dets Menige forsmægte; femte Kapitel, trettende. Og det samme oplever jeg paa denne Helligaften! I Fyrster af Sodom, hører Herrens Ord! Ja; thi Du er blevet en Fyrste af Sodom, Paul Andersen! Men dette vidner den hellige Skrift udi Jonas Profete, at han var Gud Herren ulydig, og saa blev han slugt som et umælende Bæst af en stor Fisk — der udlægges at være en Hvalfisk — og han laa tre Dage i Fiskens Liv; men paa den tredje Dag, da han steg af Helvedes Bug — andet Kapitel, tredje — og omvendte sig, lod Gud Herren ham af bemeldte store Fisk kaste paa Stranden, og saa udrettede han sit Ærinde hos de Niniviter, som boede paa Stranden, og sagde dem, som sandt var, at

naar de ikke Allesammen, baade Bjergere og Forbjergere og Strandfogder og Baadsmandskab og de andre Strandtyve og Kjøbmænd og Strandingskommissionærer og Gaardmænd og Husmænd og Fiskere og deres Hælere og Medvidere, hvilke fulgte dem tilbys og deltoge i Vederstyggeligheden — naar de ikke omvendte sig, saa skulde det tage en Ende med Forskrækkelse. Og Eders Rov skal sankes, som man sanker Korn-Orme, som Græshopper springe hid og did, skal man springe hid og did derudi; Esaias tre og tredivte, fjerde. Og saa stode de op, de Niniviter, og klædte sig med Sække, og Kongen lagde sin herlige Kappe af sig og sad i Aske, og de bade Alle ydmygelig om Forladelse, og saa fik de den, fordi de omvendte sig fra de falske Forfængeligheder og ej længer fornægtede deres Fromhed. Men saasom nu Du, Paul Andersen, har fornægtet og været i Maskepiet og gjort Ondt for Herrens Øjne og solgt Formlys i Hjørring med døde Anders, hvilke Formlys aabenbare vare strandede og tyvstjaalne og beskæmmelige — — Og de, som gjøre fint Lærred, skulle beskæmmes, og de, som gjøre hvidt Tøj, Esaias nittende, niende — men sandelig ogsaa de, som stjæle og hæle Formlys fra Briggen Laura — saa skal Du nu vide, at det var din salig Moders Ønske paa hendes Yderste, at Du skulde holdes fra Stranden; thi samme Din dydige Moder, hende skete det, at en vis Mand var nær ved at komme i Ulykke for Strandens Skyld, og saa gik hun paa sin Fod til Majestæten, som gjæstede Aars, og gjorde Fodfald og udvirkede Naade og Miskundhed; men hun kom sig aldrig mere af den Rejse. Og derfor er nu Tiden kommen, da jeg vil tale et Alvorens Ord med den, det skal tales til, og saasom jeg ved, at Præsten i Ingstrup, der er saa god en Agerdyrker, som nogen Mand vil ønske sig, kan have Brug for en Halvkarl at oplære, saa er det min Mening og mit Raad, at Du kommer i Tjeneste sammesteds, hvilket er inde i Landet og i Afstand fra Fristelsen. Viger, viger, farer ud derfra, rører ikke ved noget Urent; gaar ud, midt ud af den, renser Eder, I, som bære Herrens Kar! Esaias, to og

halvtredsindstyvende, ellevte. Hvorefter vi ville sige Bordbøn og takke Herren, i Jesu Navn, Amen!"

Og det blev, som Skolemesteren havde sagt. Mortensen gik eller kjørte selv til Ingstrup og fik det Fornødne ordnet saadan, at Paul kunde komme strax, uagtet der paa den Aarstid ikke var noget Markarbejde; men paa den Tid vare jo ogsaa netop Strandinger hyppigst. Hvis Paul havde gjort Indvendinger, vilde de næppe have frugtet; men han var heller ikke tilbøjelig til at gjøre nogen, dels fordi han var bleven underlig skræmmet, dels fordi han ved nærmere Overvejelse fandt, at Ingstrup ikke var noget slemt eller fjernt Forvisningssted: det var kun en halv Mils Vej fra Saltum. Han solgte for et Par Vandstøvler hele Indholdet af sit Skjulested til Jochum Ras. Under Paavirkning af Mortensens Tale og især af Hentydningen til hans Moder syntes det ham ikke muligt, at han nogensinde igjen skulde faa Noget at gjøre med Stranden, og han tog derfor ikke i Betænkning at lade Jochum se selve Skjulestedet.

Jochum blev i høj Grad forbavset, skjønt han ikke viste det ved nogen anden Bevægelse end, at Øjenlaagene hurtig og gjentagne Gange blinkede fugleagtig. Hans sunde, praktiske Sands sagde ham, at et saadant Skjul i visse Tilfælde kunde være langt at foretrække for nogetsomhelst i Gaard og Hus, og han undrede sig over, at han ikke selv var faldet paa noget Lignende. Han sagde: „Det er da it noget videre godt Sted, det, til at gjemme Varer. Naar Klitten fyger, kan hun dække det Hele." — Han kunde selv have svaret ligesaa godt som Paul, at der er fast og løs Klit, og selv hvis Sanddynger skulde fyge over Stedet, kunde man have sikre Kjendingsmærker til at gjenfinde det. Men han lod sig dette omstændelig forklare af Paul og svarede endelig: „Ja, aa, ja; har man it Lyngtørv, saa brænder man Komøg", hvormed han utvivlsomt vilde tilkjendegive, at Pauls Opfindelse kunde være god, faute de mieux[1]).

Selve Handelen frembød endnu en lille Vanskelighed. Eftersom det, som Jochum selv sagde, var ærligt Kjøbmandskab, vilde han ikke hente Varerne om Natten;

[1]) I Mangel af bedre.

men om Dagen vilde han heller ikke ses bære Noget gjennem Klitten. Han foreslog derfor, at Fjolle-Peer-Jens kunde se Stedet næste Dag og hente Sagerne om Aftenen. Fjolle-Peer-Jens var en Indsidder, der gik paa Arbejde hos Rasmus Jochumsen, men ogsaa andensteds, og i det Hele blev brugt til Alt muligt, til at løbe gjennem Tykt og Tyndt. Der blev sagt om ham, at man kunde faa ham til at se og sige, hvad det skulde være; men en vendelbosk Fjolle er, synes det, aldrig saa fjollet som en Kollega andensteds; thi der blev tilføjet om Peer-Jens, at man ogsaa kunde faa ham til at tie med, hvad det skulde være. — Paul havde Intet imod Forslaget, og saaledes var den lille Sag i Orden ligesom enhver anden Ting i Livet, der synes endt, naar man er færdig med den.

Saa tog Paul Afsked med sin Hjemstavn. Da han sagde Farvel til Skolemesteren, sagde denne: „Ja, gaa nu med Gud, Paul,“ og tilføjede med rolig Strenghed: „Se, jeg haver lutret Dig, dog ikke som Sølv; jeg haver udvalgt Dig i Elendigheds Ovn — Esaias otte og fyrretyvende, tiende —; men dog vil jeg sige Dig, at Ingstrup Præstegaard ingenlunde er en Elendighed.“

Derhen drog da Paul, stredes en Stund med Hjemveen og overvandt den, tildels vel hjulpen af den Fornemmelse, at Aïs kun var en halv Mil borte, at hun havde set Pirups Hvarre i al dets Herlighed, ja, hun var paa egen Maade blevet ligesom selve Pirups Hvarre i Forherligelse, med Bakkerne ved Saltum ovenikjøbet. Vel mødtes han meget sjelden med hende trods den forholdsvis korte Afstand; men det gjorde ikke Noget; thi der er en Alder og en Tilstand, da Mennesket i visse Maader kan leve af Luften, det vil sige: af det, der engang er tilvejebragt i dets Indre, og som ikke forstyrres af nogen Frygt, Tvivl eller Lidenskab. Den Tid, da Saadant er Tilfældet mellem To, ligger vel Paradiset nærmest. Hvorfor kan man dog ikke bestandig blive i Paradiset!

IV.

Landevejen fra Hune og Saltum nordpaa fører ikke lige til Ingstrup; man maa bøje af ad en Bivej mod

Øst og ser da strax foran sig den ensomme, hvide Ingstrup Kirke med det anselige Taarn, som ikke staar ret ud for selve Kirken — en Uregelmæssighed eller Skævhed, hvis Oprindelse forklares af Sagnet: Paa Stedet, hvor nu Præstegaarden ligger, boede en Ridder, hvis Søster blev forført af en ung Mand ved Navn Engelbret, som da blev undsagt og tog Flugten op i Kirketaarnet; men Ridderen satte Ild paa Taarnet og indebrændte ham. Paa Grund deraf kom Taarnet, da det blev gjenopbygget, ikke til at staa lige.

Før man naar Kirken, i nogle hundrede Alens Afstand fra den, ser man paa den venstre eller nordlige Side af Vejen en ensom Høj, af Form som et Muldvarpeskud. Denne Høj hedder Ganhøjen og er mærkelig ved sit Ekko eller rettere ved det Ekko, som naar dertil fra Kirketaarnet. Indtil syv, otte Stavelser, der raabes fra Højen, komme tilbage ikke alene med største Tydelighed, men med en lille Omsætning i Tonen, en dybere eller malmfuldere Klang, der kan overraske endog Folk, som ere vante til at høre Ekko. Stedet er ganske ensomt; Præstegaarden ligger i Afstand nordefter. Denne Beskrivelse tjener dog kun til foreløbig Underretning. Det vil være rigtigst at lade alle de mere eller mindre smaa Begivenheder, som høre til denne Historie og sluttelig samle sig om Ekko'et, fremtræde efter deres Tidsfølge.

To Aar ere gaaede; Paul er omtrent atten Aar. Det er den sidste Dag i Aaret, og Præsten har kaldt Paul ind til sig og talt med ham om hans Fremtid. Der er ikke Mere for ham at lære af Præstegaardens Agerbrug; han bør søge en Plads paa en stor Gaard, helst syd for Limfjorden, og maaske kan han strax blive Underforvalter. Præsten vil hjælpe ham med at søge og vil anbefale ham paa det Bedste; men først bør han dog tage hjem og høre sin Faders Mening. Men i alt Fald, tilføjer Præsten, blive vi sammen til Majdag.

Næste Dag, Nytaarsdag, er derfor Paul i sin bedste Stads, lang, blaasort Vadmels Frakke, rødt Halstørklæde, i Haanden en Merskumspibe, han ikke røg af, strax efter Kirketjenesten, paa Vejen hjem til Pirups Hvarre;

men saasom Vejen fører over Saltum, aflægger han et Besøg hos Degnens. Aïs gaar nu i sit sextende Aar. Hun er lige kommen hjem fra Kirken og er endnu i sin ny, tætsluttende, sorte Klædeskjole, der viser hende ganske ny for Paul. Han ser paa hende med Undren og med den hemmelighedsfulde indre Kalden, den Tilskyndelse til En selv, som Synet af Kvindeskikkelsen, man bevidst eller ubevidst elsker, frembringer i et Sind, der er ungt og sundt og har set Guldskjæret falde paa Virkeligheden. Men i dette Øjeblik føler Paul tillige, at han er paa gode Veje til at opfylde en Kaldelse, han er stolt af, at Præsten allerede har anset ham for værdig til at blive Underforvalter, og det er denne hæderfulde Omstændighed, han egenlig har villet meddele Degnens som de Første. Mdm. Tolne sidder paa sin vante Plads ved Væven, men selvfølgelig uden at arbejde paa Helligdagen. Tolne er endnu i Kirken eller hos Præsten. En Samtale bliver ført langsomt og uden mange Ord mellem Mdm. Tolne og Paul; Aïs hører tavs til. Den bestaar mest i Spørgsmaal, ikke om Paul selv, men om Andre, der ere blevne Underforvaltere eller endog Forvaltere, om den Tid, det har varet, inden de kunde lægge et Par tusinde Daler op og kjøbe eller forpagte en Gaard. Tonen i Samtalen er ligesaa sindig-venskabelig som ellers; men da den er forbi og Paul igjen er ude paa Vej, har han en Fornemmelse, som om Skjæret er gaaet af Underforvalteren. Men da han ikke ved noget Raad derfor, nøjes hans Tanker med at gaa rundt som Tenen paa en Spinderok, naar der ikke er Traad paa den: det gjør hverken fra eller til.

Ved hans Hjemkomst fortalte Faderen ham en Nyhed. Pirups Hvarre var jo ellers ikke det Sted, hvor Folk fra Ingstrup kunde spørge Nyt, det vil sige: enten godt eller stort Nyt; men i dette Tilfælde var Nyheden dog temmelig stor, skjønt ikke god: Skolelærer Mortensen var bleven afskediget. Der er næppe Tvivl om, at hans gejstlige Foresatte havde husket hans Examination over Jonas Profete og hans ubegribelige Citater af Esaias og grebet den første gunstige Lejlighed til at sætte en rigtig examineret Seminarist i hans Sted. Faderen beskæftigede sig dog ikke med at udfinde Ulykkens Grund og Ophav, men maalte dens

Størrelse. Mortensen vilde faa 89 Rdl. i Pension, og det var dog lovlig lidt, mente han, for ham og Kone paa deres gamle Dage, tilmed da han Intet havde lagt tilside. Det trykkede Andersen som et personligt Vanheld, fordi han gjerne vilde gjøre Noget for sin gamle Ven, men ikke havde Raad til at gjøre noget Klækkeligt. Paul kom herved for første Gang til Bevidsthed om, at hans Fader sad smaat i det; hans Tanke sprang til Pladsen bag Væven i Saltum og tilbage igjen til hans gamle Skolemester. Han gik ud paa Stranden, og medens hans Øjne uvilkaarlig efter gammel Vane søgte efter, om der var Noget opdrevet, vendte hans Tanke eller Indbildningskraft sig misfornøjet bort fra saadanne Smaating, som han i forrige Tider havde opsamlet, og forlangte af det store Hav noget Betydeligt. Men ligesaa hurtig sagde hans Viden og Erfaring ham, at den Ven kunde han ikke vente Noget af; thi selv om Havet af Kjærlighed til ham vilde slynge en Tremaster ind, saa fik han ikke Lov til at tage den og havde ingen Ret dertil. Naar alligevel Noget i hans Sind atter og atter rejste sig med ubetvingelig Forventning, saa blev det dog tilsidst slaaet ned, fordi Havet og Stranden alt mere tabte det ringe Skjær, der havde hvilet derover ved Vinderdagens Lys; Vinden var gaaet om til Vest, blev stærkere og stærkere med Taage og grumsede Bølger, der voxede og gjorde Stranden snever. I saadanne Øjeblikke lover Havet den erfarne Klitbo Skibbrud, men ikke en Ungersvend Lykke.

Ud paa Natten blev Paul vækket af en Banken paa Vinduer og Døre, og da han fik lukket op, kjendte han i Stormen og Mørket Fjolle-Peer-Jens's Røst: „Der er sket en Stranding udfor Blokhus og en stor Ulykke! Sognefogden stævner alle Mænd til Stranden.“

Ellers skete det ikke, at man ved en Stranding særlig nævnede Ulykke, og Paul spurgte, hvad det var. „Det faar I tidsnok at vide, Gud bedre!“ svarede Fjolle-Peer med usædvanlig ynkelig Stemme og skyndte sig videre.

Der var nu slet ingen Vej langs Stranden. Havet stod helt ind i Klitten, fyldte de nærmeste Smaadale og slog imod den ydre Klit med tunge Drøn, der hørtes trods Stormen og kunde mærkes ligesom Jordskjælv, naar man

kom nogenlunde nær. Paul kjendte Sligt for godt til at bryde sig videre derom og skyndte sig ad den indre Klit til Blokhus.

Der var Lys i Kjøbmandsgaardens Storstue, og da han kom forbi Vinduerne, saa han uvilkaarlig ind og saa da Noget, der for et Øjeblik gjorde ham saa stiv som en Støtte. Paa det store Bord, der i det gjæstfri Hus plejede at tjene som Spisebord, laa fem menneskelige Skikkelser ved Siden af hinanden. De vare alle i svære Vandstøvler, men med nøgen Overkrop og laa saa fredelig og regelmæssig, at det saa ud, som om de sov; men det var let at kjende, hvad det var for en Søvn. Ved Enden af Bordet sad Mdm. eller Moer Bils med bøjet Hoved og foldede Hænder. Paul løsrev sig endelig fra Synet, der drog til som et forstenende Æventyr, og gik ind. Pappegøjen, der var blevet livlig af Lyset, modtog ham med Raabet: „Hurra Styrmand fra Portorico!", og Mdm. Bils saa op.

Hun sagde: „Naa, er det Dig, bitte Paul! Ja, her har vi redet godt. Du kan vel kjende dem igjen, for det synes mig it, de har forandret sig i Døden."

Jo, Paul kjendte dem; det var Blokhusfolk alle Fem.

„Vi har havt et fælt Staahyr, som Du nok kan tro," vedblev hun; „Konerne kom. Hver vilde have sin Mand hjem for at se, om der endnu var Liv i ham; men vi havde rullet dem forsvarlig. Og hvad skulde de hjemme mellem de stakkels Børn? — Værst var hun, Aïns Løths Ane. De havde da it levet saa godt sammen, kan a tro, og a blev da ogsaa kjed deraf og sagde til hende, at nu skulde hun gi'e sig tilfreds, hun var blevet honnet af med ham. Nu skal de have Fred, til de kommer i Kisten. Naar det bliver Dag og der kommer Fremmede, skal de have mine Brudelagener over sig. — Herre, Jøsses, at mine Øjne skulde se den Ulykke!" Dermed gav Mdm. Bils sig til at græde.

„Men hvordan er det dog gaaet til?" spurgte Paul.

„Ved Du da it, at der ligger et Skib paa Revlen? De vilde ud til hende; men saa knak et Par Aarer, og de maatte vende om, og lige i Havstokken kæntrede Baaden, og saa var det et Minut, saa var syv Mand i Evigheden.

Der ligger de fem; to har Strømmen taget. Saadan er det gaaet til."

„Hvem stod for Roret?" spurgte Paul.

„Det gjorde Peer Jæger."

„Peer Jæger!" udbrød Paul i højeste Forbavselse over, at en Baad kunde kæntre, som blev styret af Peer Jæger.

„Han var vel svirende," sagde Mdm. Bils forklarende.

„Er han en af dem, som gik bort?"

„Nej, han er tilovers, han, og saa er han vel i Kroen, hvis Du vil tale med ham."

„Saa fik Skibet ingen Hjælp?" sagde Paul.

„Nej, it dengang. Men man kan jo it lade Kristenfolk ligge derude, saa ud maa man igjen, skulde a mene. — Tøv lidt, bitte Paul. Nu er Du blevet Karl. Her er en Sælskindstrøje; den bander it i det Vejr. Vov saa Pelsen, hvis Dit Navn kaldes."

Paul løftede Hovedet og gik.

Et rødligt Lys, der kom ud gjennem de smaa, med Klude halvt tilstoppede Vinduer, viste ham i Mørket, hvor Kroen var.

Da han kom ind i den stærkt ophedede Stue, saa han i det matte Lys fra Tranlampen under Loftet Peer Jæger sidde ved Bordenden med Armene udrakte over Bordet og det sorte, krusede Hoved halvt skjult i dem. Ved Siden af ham stod et stort Krus med varmt Øl og maaske lidt Brændevin i. Han havde ikke skiftet Klæder siden sit Skibbrud, og en tæt Damp stod op af den svære Skikkelse. Overfor ham sad en Husmand, Ib Sørensen, sædvanlig kaldet Halte-Ib, skjønt han gik ligesom andre Mennesker.

„Det er Paul Hvarre," sagde Halte-Ib.

Peer Jæger løftede Hovedet, saa en Stund paa Paul med sine blodunderløbne, mørke Øjne og sagde endelig med et stort Suk: „Aa, det gjør godt at se Dig, bitte Paul. A var tilfreds, a saa saadan ud indvendig."

Paul sagde trøstende eller opmuntrende, at det vel ikke saa saa slemt ud indvendig endda.

„Men er det da it en forskrækkelig Ulykke!" raabte Peer Jæger; „syv Mænd druknede fra Koner og Børn!"

„Jo, det er det rigtignok."

„Ja, og de vil kanske gi'e mig Skylden! For a stod for Roret."

Halte-Ib bevægede langsomt Hovedet frem og tilbage og sagde sententiøst: „Det var Vorherre, der stod for Roret, Peer Jæger."

Per svarede: „Det er Løun! A havde it gi'et ham Æren, var det gaaet godt, saa han skal it ha'e Skammen nu!"

Paul sagde: „Du gjorde det jo ikke med Vilje, det ved vi da! Og Du er Mand for Din Gjerning trods Nogen, det ved vi da ogsaa!"

„Ja, men a kan have været svirende. Og det er min eneste Trøst, siden det fik Magt med mig: A var svirende."

Dermed tog han et dybt Drag af Ølkruset og lagde igjen Hovedet ned mod Bordet.

„Hvordan fik det Magt med ham? Ved Du Noget, Ib?" spurgte Paul.

„Næ, a var it med; a ka it gi'e Vidnesbyrd," svarede Ib forsigtig.

Peer rejste igjen Hovedet og sagde: „A ka gi'e Vidnesbyrdet mæselv. For lige fra det Øjeblik, da Aarerne knak og vi maatte vende, mærkede a tydelig, at det snøftede ved Roret som en stor Søhund, og saa lige i Havstokken, da a vilde sige: Nu kan Du gaa ad Helvede til, hvor Du hører hjemme, Søhund! — saa fik det Magt ved Roret, og hun drejede Siden til og væltede ligesom et Læs Tørv i en Grøft. Og a kom til at staa lige op og ned og var tæt ved Landet, saa kom Sugningen[1]) og vilde ha'e mig ud med, og det rykkede bag i mine Buxer, ligesom om Søhunden havde bidt deri; men saa kastede a mig forover og greb fast, og saa fik de mig i Haaret og trak mig fra Hunden — aah!"

Peer tømte Kruset og bøjede atter Hovedet ned.

Folk kom ind, og man talte vidtløftig baade om Ulykken og om det strandede Skib. Man havde set, at det var en Hollænder, og man troede at have bemærket, at allerede i det Mindste een af Besætningen var vasket overbord.

Sognefogden kom ind tilligemed flere Folk, og han sagde, at efter Loven skulde man gjøre, hvad der var

[1]) Det tilbagegaaende Bølgeslag.

nogenledes muligt for at redde de Skibbrudne; de kunde dog, hvad Ulykke der end var sket paa Stranden, ikke blive ved at hænge derude paa Vraget, og man maatte se at faa en Baad ud igjen.

Peer Jæger rejste sig og sagde: „A vil gaa med. A vil gaa ud igjen, naar Paul Hvarre vil gaa med, for han er uskyldig, han har knap smagt Brændevin.“

Paul sagde, at han var rede, og tog Sælskindstrøjen paa, som Mdm. Bils havde givet ham.

Nu meldte der sig Folk nok til Baaden.

Man gik ned til Stranden eller rettere — da Stranden selv var en Tumleplads for de indstrømmende og tilbagegaaende, hvirvlende og fraadende Bølger — til den yderste Klit, hvor der stod nogle Folk med Lygter, og hvor en Baad laa ligesom paa Stapel i Sandet, beredt til at skydes ud, og efter en Mængde Forberedelser, der rigtignok syntes at gaa meget langsomt, i det Mindste hvis man vilde maale dem med de Skibbrudnes Venten, var man færdig. Efter gammel Skik foldede Alle Hænderne og bade hver for sig Fadervor. Saa blev Baaden i det belejlige Øjeblik skudt ud paa en Bølge, der var ifærd med at fare tilbage, og gled pilsnart afsted, til den mødte en indstyrtende Bølge og brød sig skummende Vej over den, stigende som op ad et Bjerg, saa ned i et Svælg og opad, fremad igjen, fast og haardnakket som Mands Vilje mod Maalet.

Men det viste sig umuligt at naa Vraget saadan, at man kunde gaa ombord, hvorimod det lykkedes at kaste en Trosse op, og nu maatte Besætningen løse den svære Opgave, En for En at springe i Havet med Tov om Livet og blive halet op i Baaden. Først kom et ungt Fruentimmer, Kapitajnens Datter, som man senere erfarede; men hun var død, inden hun kom i Baaden. Derefter fulgte et Par Matroser og endelig Kapitajnen, saa medtaget, at han ingen Bevidsthed havde om, at han laa i Baadens Bund ved Siden af sin døde Datter.

En svær Søndenstrøm satte Baaden ud af dens Kurs; men lykkeligere end den forrige holdt den Kjølen lige mod Land og løb op paa Stranden ud for Pirups Hvarre, og da Toget saaledes var endt, var det Hele som en

Hverdagssag. Men det bliver dog aldrig ganske som en Hverdagssag, naar man paa det Sted, der gjæstfrit optager de Skibbrudne, maa være Vidne til og Deltager i det forfærdelige Øjeblik, da de Efterlevende vaagne og spørge. Kapitajnen spurgte først efter sit Kronometer; han paastod at have havt det i Haanden og ikke sluppet det; men dette var ligesom i Vildelse, hans næste Spørgsmaal var efter hans Datter, og saa formaaede Ingen at hindre den stærke Sømand fra at springe op og ile til hende. Han tog hende paa Skødet, sad længe med hende, og da endelig den store, sørgelige Sandhed syntes fuldelig at have gjennemtrængt ham, hviskede han Noget i hendes Øre, lagde hende fra sig og forlangte at komme til Stranden for at gjøre sin Pligt og vaage over Skib og Ladning.

Det var jo første Gang, at Paul havde været med at redde Menneskeliv, og han betragtede strax de Skibbrudne med en besynderlig Kjærlighed, næsten som sit Værk. Men denne Kjærlighed samlede sig helt om den hollandske Kapitajn, da han blev Vidne til det Usædvanlige, at Kapitajnen hviskede Noget til sit døde Barn. Han brød sig ikke om at erfare, hvad han havde hvisket; men det trak ham til som noget sælsomt Vidende og Kjærlighedsfuldt. Og paa samme Tid var det, som om Kapitajnen instinktmæssig i ham kjendte sin Redningsmand og henvendte sig til ham alene, da han vilde til Stranden.

Dernede vare allerede de fleste af dem samlede, som høre til en Bjergning. Maaske var det den indtrufne Ulykke, der gjorde Gemyterne alvorlige og udbredte en vis samvittighedsfuld Stemning; maaske bidrog den Oplysning, man fik om, at Kapitajnen selv var Ejer af Skibet og en Del af Ladningen, og at det Hele var uassureret, saa at man havde en virkelig, personlig Ejer af det Strandede for sig; maaske endelig virkede det, at Paul ikke var Medlem af noget Kompagniskab og stod Kapitajnen ærlig bi ved Spørgsmaal og Svar — Bjergningsakkorden blev hurtig affattet paa billige Vilkaar, og saasnart Vind og Hav tillod, at man begyndte paa Arbejdet, gik det for sig med stor Orden og Redelighed.

Det syntes at vise sig, at det Rette er Tingenes sande Natur; thi Alt gik ikke blot flinkt, men med en vis, stille Værdighed, ligesom i en ny Atmosfære, der i det Mindste for en Gangs Skyld var behagelig, og uden megen Drik.

Skolelærer Mortensen kom ogsaa tilstede. Han var trykket baade af sin egen Modgang og af Egnens Ulykke, og skjønt han betragtede begge som retfærdige og undertiden hen for sig citerede Jeremias sjette Kapitel, nittende Vers: „Se, jeg fører over dette Folk en Ulykke, deres Tankers Frugt", saa mente han dog ogsaa, at Retfærdigheden nu var sket Fyldest, og eftersom han af sine Profeter ikke havde lært stort Andet udenad end de truende Spaadomme, havde han nu ved forefaldende Lejlighed vanskelig et Citat paa rede Haand. Han bemærkede ogsaa, hvor ordenlig det for Tiden gik til ved Stranden, og da Paul henvendte sig til ham for at spørge, om det gik an, at han blev nogle Dage længer hjemme for at gaa den fremmede Kapitajn lidt tilhaande, svarede han med disse Ord: „Endskjønt jeg maa sige Dig, Paul, at Herren ikke lægger overvættes Vægt paa Menneskers Liv — thi hvorfor skulde der da være Død, ja hastig Død, endog for de Retfærdige? — saa ser Han dog med Velbehag, at Klittens Folk gaa ud at frelse Skibbrudne og bjerge deres Gods med Tugt og Anstand, og jeg vil nu sige Dig, at Herren ikke sætter sin Ihukommelse bag Døren og Dørstolpen, som Esaias Profete i sit syv og halvtredsindstyvende, ottende siger, at Jerusalem gjorde; men Han husker grant, Han, og holder sit Ord, hvilket er mig behageligt for Din Skyld, fordi jeg er Din gamle Skolemester, men dog nu maa fra mit Embede. Men endnu er jeg her indtil Majdag, og saasom Du begærer min Myndighed til at give Dig Orlov at blive her nogle Dage endnu, saa vil jeg paatage mig dette Ansvar hos Præsten i Ingstrup. Og saa meget mere dristig kan jeg gjøre dette, som samme præstelige Mand endnu i denne Dag haver vist mig den Tillid at tilbyde mig og min Ægtehustru Ophold hos sig, nu da min gejstlige Øvrighed slaar Haanden af mig, for at jeg skal gaa ham tilhaande med de unge Karle, han jevnlig tager til Oplæring i sit Hus. Og vel antager jeg, at han mener

dette i al Oprigtighed og ikke tror mig gamle Skolemester at være et udslidt Øg, der ikke er bedre værdt end at trækkes til Rakkeren; men alligevel har jeg den Tro tillige, at han ogsaa handler saaledes imod mig for Guds Skyld, hvilket Gud Herren heller ikke vil sætte bag en Dørstolpe. Men indtil videre skal Du dog ikke tale derom til Andre."

Efter Begravelsen — der gik for sig med usædvanlig Højtidelighed —, da Bjergningsarbejdet næsten var tilende, da man talte om at holde Avktion over det Meste af Ladningen, men udsætte Avktionen saa længe som mulig for at give Lysthavende fra fjerne Egne Lejlighed til at indfinde sig, og da man endvidere ytrede Haab om at faa selve Skibet flot og bringe det til Løkken, hvor det vilde være nærmere ved en Kjøbstad og dens Hjælp, sagde Paul Farvel for at begive sig tilbage til Ingstrup og overraskede derved i høj Grad Kapitajnen. Han havde trot, at Paul var „Faders Søn" og fast i alle væsenlige Forhold, og erfarede nu, at han paa en Maade tjente og skulde søge sig Tjeneste paa det Uvisse. „Følg med mig," sagde han, „naar jeg faar mit Skib ud! Kom med over til Holland. Jeg har en Broder, der er Kjøbmand, og en anden Broder, der ejer Jord. Der er Meget at lære, og hvo ved, hvad det kan føre til! Unge Mænd bør ud i Verden og se sig om!" — Dette Tilbud lokkede dog ikke Paul synderlig. Han var mere fast i Forholdene og mere knyttet til Landet, i det Mindste til Saltum, end han havde sagt til Kapitajnen eller sagt sig selv tydelig, og skjønt han efter selve Præstens Mening skulde søge Plads syd for Limfjorden, var dette dog noget ganske Andet. — „Ja, ja, vi ses igjen, vi tales nærmere ved om den Sag," sagde Kaptajnen.

Da Paul undervejs var ganske enig med sig selv, syntes det ham, at Aaret var begyndt underlig urolig, men ogsaa stort. Han kunde knap forstaa, at det var ikkun faa Dage, siden han havde set hin Klithøj, hin Skorsten, hørt hin Hund fare ud og bjæffe; det var ligesom Altsammen blevet mindre, han var selv voxet, og hvordan han saa vendte og drejede det, var det Store indeni ham, især det nye Land, som Kapitajnen havde aabnet

for ham. Han vilde ikke dertil; men det var dog ligesom noget Erhvervet, det var en ny Tillid eller Ære, og han følte stor Lyst til at gaa ind hos Degnens og berette ogsaa dette. Men da han nærmede sig det hvide Sted, tænkte han paa Pladsen bag Væven og paa det mulige Spørgsmaal, hvad Folk kunde lægge op ved at rejse til Holland, og endskjønt Aïs vel ikke vilde spørge saadan, syntes det ham, at han hverken kunde fortælle hende om en Udenlandsrejse, han vilde gjøre, eller om en, han ikke vilde gjøre. — Saa gik han forbi.

Et Par Ugers Tid efter hans Tilbagekomst til Ingstrup syntes det at vise sig, at Aaret vilde opfylde den Spaadom om Uro, som laa i Maaden, hvorpaa det havde begyndt. Livet rørte sig paa egen Maade ogsaa i Ingstrup og tilkjendegav, at der kunde være Storm og Skibbrud ogsaa inde i Landet.

Der var Legestue paa Egnen, og blandt Gjæsterne var en Karl, som nylig var kommen hjem fra Tjenesten, en Husar. Han havde et dejligt, sort Overskæg; han dansede en Dans med nye Trin; naar han gik over Gulvet, syntes der ikke at være andre Karle i Stuen. Da han sildig gik hjem, fik han i Mørket i nogen Afstand fra Huset pludselig et Kys af varme Læber; men i samme Nu foer Vedkommende fra ham med Raabet: „Jøsses, hvad vil Mads sige!“

Blandt de Dyder, som Husaren havde lært i Kjøbenhavn eller paa Jægersborg, synes ikke at have været Diskretion. Han forraadte eller kom til at forraade Begivenheden under sin Iver for at gjenfinde de bløde Læber, og eftersom man nøje huskede, hvilke Piger der havde været paa Legestuen, og ligesaa grant vidste, hvilken af dem der var hemmelig eller aabenbart gode Venner med en Mads, saa varede det kun kort, inden Sagen var oplyst: den rigtige eller uheldige Mads tjente i Præstegaarden.

En Stund var Alt roligt; saa kom Mads en Aften ind i Borgestuen med en Flaske Brændevin, hvoraf han skænkede for alle Karlene, og da de havde drukket paa hans Velgaaende, sang han følgende Sang, som han enten havde digtet selv eller ladet digte:

„Hurra for min Fa'er, Hurra for min Mo'er!
De vogted mig fra lille, og til jeg blev stor.
Stemmer i: Hurra!

Hurra for min Pige, Hurra for den Stund,
Da først hun mig kyssed med sin søde, lille Mund!
Stemmer i: Hurra!

Hurra for min Pige, Hurra for min Hund,
Endog den har en Snude og har ingen Mund!
Den er mig saa trofast, den har ingen Mund!
Stemmer i: Hurra!"

Da det sidste Vers, paa Opfordring af Mads, var blevet sunget igjen af Karlene, rejste Mads sig og sagde: „Farvel, Folk, og Tak for mig!" Dermed gik han bort og kom ikke tilbage. Man troede, at han var gaaet ud i Ingstrup Sø eller ned til Rye Aa for at drukne sig; en Stund efter erfarede man dog, at han var bleven set sydpaa; men man mente da, at der jo ogsaa var Vande sydpaa, hvis han vilde den Vej.

Hvad enten nu Uroen var slukt i Vand eller ej, skulde man trot, at den var borte af Huset; men dette var ingenlunde Tilfældet. Der var, som det lod til, i hint Kys i Mørket en underlig Ild, der tændte, hvor det aldrig var tænkt, at den skulde tænde, nemlig i Paul. Den hele, lille, hurtige Begivenhed, det flygtige Kys og den hastige Flugt, den underlige Maade, hvorpaa det blev omtalt, med Latter af Karlene, med et halvskjult Smil af Pigerne, ja selve den stakkels Mads's Sang, havde frembragt et flammende Billede i hans Sind eller ligesom udgravet en ny Verden, et nyt Land meget større end Holland — fordi det fyldte hans Bevidsthed mere — eller ikke et Land, et Hav, der rørte op i Bunden og kastede røde Abildsiner paa Stranden. Hvergang Billedet betog ham, søgte hans Tanker hen til Aïs; men hvergang bleve de kastede tilbage fra hendes Skikkelse. Han vidste ikke selv, hvad det var, der kastede dem tilbage; snart syntes det at være hendes Moder bag Væven, snart var det af uforklarlige eller dunkle Grunde hende selv,

der ikke vilde modtage dem, eller ham selv, der ikke syntes, at de skulde til Aïs — men til hvem da? Til nogen Bedre eller Nogen ikke saa god? Han vidste det ikke.

Det var for ham, som om han ventede Noget, som om noget Særeget absolut maatte komme. Halve Dage stod han ude, hvor Ingstrupvejen mødes med Landevejen, og længtes efter Noget, der et Øjeblik var Aïs, et andet Øjeblik blev den mandige Kapitajn, som havde hvisket til sin døde Datter og vilde tage ham med til Holland. Engang kom ogsaa Kapitajnen forbi paa sin Vej mellem Blokhus og Løkken, standsede og samtalede længe med ham og fornyede sit Tilbud; men saa sagde Paul Nej.

Om han og havde villet slippe fra Paavirkningen eller havde forstaaet at unddrage sig den ved at glemme, havde han ikke kunnet. Der skete altfor Lidt i Ingstrup Præstegaard, til at en saadan Begivenhed ikke i lang Tid skulde vedblive at være Gjenstand for Samtalen og blive behandlet fra alle Sider. Man var stadig af den Mening, at Mads ikke kunde være løbet i Utide fra sin Tjeneste uden for at gjøre en Ulykke paa sig, og man mindedes da som noget Sælsomt, Skæbnesvangert, at hans Broder et Par Aar tilbage var druknet i Rye Aa. Man kom i sine Undersøgelser næsten til at behandle Drukning som en arvelig Familiesygdom. De gamle Historier om Rye Aa og Aamanden kom frem igjen, og derfra kom man over til Sagnet om det skæve Kirketaarn, om Ridderens Søster og den stakkels Engelbret, der havde været den Tids Husar, men dyrt maattet betale det, og med Ganhøjens Ekko gik det ikke naturligt til, det var Engelbrets Aand, som blandede sig deri. Medens Paul sad og hørte til med al sin sælsomme Uro, var der noget i Karlenes Tale, der greb hans Sind, men tillige var ubehageligt og urimeligt for hans Forstand, og kæmpende med sig selv kæmpede han ogsaa mod Karlene. Han vilde have Engelbrets Aand i Ro, og saavidt hans Kundskaber sloge til, forklarede han dem, at Ekko'et ikke var Andet end Luftrystelse. Maaske vidste de omtrent ligesaa Meget som han; men deres Viden om Luften stod ikke i Vejen for deres Tro paa Engelbret. Samtalen blev baade mere uklar og mere hidsig, og endelig spurgte en af Karlene, om han,

siden han var saa vis i sin Sag, vilde vove en Rigsort paa, at han endnu i denne Stund turde gaa ned paa Ganhøjen og raabe: „Jeg blæser Dig et Stykke!“ Det kunde Paul naturligvis ikke afslaa, og man gik i sluttet Trop til Højen.

Det var en stille Tøvejrsaften i April, Himlen overtrukken, med svage Lysstriber, der netop viste den sorte Jord i nogen Omkreds og udenfor Kredsen det hvide Kirketaarn ligesom svævende. Der var unægtelig noget Alvorsfuldt ved denne Stilhed og dette besynderlige Hvide og noget Uhyggeligt i at skulle forstyrre Stilheden. Men hvorledes kunde Paul have traadt tilbage! Karlene stillede sig bagved ham. Han raabte lydt: „Jeg blæser Dig et Stykke!“ — og det svarede fra det svævende Hvide, dybt og stærkt, ligesom fra En, der pludselig rejste sig med Uvilje og sendte Udfordringen tilbage: „Jeg blæser Dig et Stykke!“

„Ja, her er Din Rigsort, og Prosit!“ sagde Karlen, og de gik Alle tavse tilbage til Præstegaarden, Paul med en Fornemmelse af at have udfordret Noget, men ogsaa med en Følelse, han ikke før havde kjendt, af at ville trodse hvad det skulde være, ja med en ulmende, smertefuld Lyst til at gjøre noget Ondt, som om det nu engang var hans Skæbne, som om han skulde være forskudt og fordømt og udelukket fra Alt, hvad der faldt i andre, lykkeligere Menneskers Lod.

Denne Tilstand kunde ikke vare, og den kom da ogsaa snart tilende.

En af de sidste Dage i April, en frisk Foraarsdag, kom Degnen fra Saltum kjørende i Ærinde til Præsten i Ingstrup og havde Aïs med; thi baade Degnen og hans Kone vidste meget godt, at Aïs var blevet en smuk og rar Pige, og antoge, at hun vilde blive vel modtaget af Damerne i Præstegaarden og kunde gjøre Hjemmet Ære og selv have godt deraf. Den Beregning slog heller ikke fejl. Saavel den blide Præstekone som hendes fire Døtre, af hvilke den yngste var paa Alder med Aïs, bleve ligefrem forelskede i den friske, blaaøjede Pige, det ægte „Barn fra Landet“, der med al sin Beskedenhed hverken var sky eller kejtet, og fra hvis Skikkelse Uskyld og

Hjertensgodhed straalede ud som et blidt Solskin. Der blev en Kappestrid om, hvem der kunde drage hende mest til sig, faa hende til at fortælle Noget, vise hende Noget, der kunde fornøje eller overraske hende. Der var jo ikke Meget af sidste Slags paa Præstegaarden, og man blev derfor snart enig om at vise hende Ganhøjen og prøve hendes Forundring, naar hun hørte Ekko'et.

Man kom da op paa Højen, stillede Aïs med Ansigtet vendt mod Kirketaarnet og opfordrede hende til at raabe Noget.

„Ja, hvad skal jeg raabe?" spurgte Aïs, allerede lidt beklemt ved at skulle ligesom give en Forestilling.

„Raab: Vil Du være min Kjæreste?" sagde en af de unge Piger, og de andre istemmede: „Ja, raab det!"

„Nej, det gaar da aldrig an!" raabte Aïs.

„Aa, jo, vist! . . . Vi er jo ganske ene! Se Dig om, Aïs, her er ikke et Menneske! . . . Men Du maa raabe højt, for at Taarnet kan høre det! Det er jo gammelt og noget tunghør!"

Aïs tog da Mod til sig og raabte: „Vil Du være min Kjæreste?" og strax efter lød det derovrefra med en dybere Klang, som om det var en ung Karl, der svarede: „Vil Du være min Kjæreste?" — og pilsnart, forfærdet, som om hun var falden i et Baghold, foer Aïs afsted og ind og skjulte sig i Præstegaarden, de unge Damer leende efter.

De kjærtegnede og trøstede hende, forklarede hende, hvad Ekko'et var, og bade hende gaa til Vinduet og se ud over hele Egnen og endnu engang overbevise sig om, at der intet Menneske var.

Men i samme Øjeblik, som hun vovede sig til Vinduet for at kigge ud, saa hun Paul. Han kom, som det syntes, fra Egnen ved Kirken; men i Virkeligheden havde han slet ikke været der; han vidste, at Aïs var paa Gaarden, vilde ikke gjøre sig et Ærinde ind, men gik urolig udenfor i ubestemt Haab og Frygt for at træffe paa hende. Aïs troede, at han kom fra Kirken. Men saa stærkt eller fint var det kvindelige Instinkt, Frygten for at forraade sig til Damerne, at hun lod, som om

hun Intet havde set, og uden altfor stor Hast trak sig tilbage fra Vinduet. Men videre naaede hendes Selvbeherskelse ikke; hun kunde ikke, som hun ønskede, vise et ubekymret eller fornøjet Ansigt; en Taarestrøm stod inde i hende; hun var saa ulykkelig, saa besynderlig ulykkelig; thi egenlig ulykkelig var hun heller ikke.

Præstens fra Vrensted kom i Besøg, en hel Vogn fuld, og medens Damerne fik travlt med at modtage de nye Gjæster, blev Aïs et Øjeblik ene. Hendes Fader var kjørt i Ærinde ned i Byen; hun længtes efter ham; hun følte Angst for de Fremmede — Alle maatte jo kunne se paa hende, at der var Noget i Vejen —, og hun tænkte paa at flygte, at møde Faderen nede paa Vejen, komme bort, hjem. Hun aabnede Døren og kom et Par Skridt ud — der stod Paul.

Han saa paa hende med et sælsomt Blik, bevægede Læberne, inden han kunde tale; men endelig sagde han: „Vil Du være min Kjæreste?“ Han vilde have tilføjet: „Vil Du give mig et Kys?“ Men selv om han havde kunnet faa det sagt, blev der ikke Tid dertil; thi forfærdet baade over hans Blik og over hans Ord, hvori hun hørte Bekræftelse paa, at det var ham, der havde svaret fra Kirken, ilede hun uden at svare ind igjen.

I samme Øjeblik som Paul havde sagt Ordene, stode de for ham som en Synd. De vare komne som Frugt af Overlæg; han havde udarbejdet dem i Ensomhed, medens han gik med sin Uro og tænkte paa Husaren og Pigen i Mørket; nu, da han havde set Aïs og i Pludseligheden sagt dem, tørnede de tilbage paa ham, ikke efter Ordlyden, men efter Meningen, som Noget, der var kommet fra et Væsen inde i ham, han ikke turde kjendes ved. Hendes Tavshed, Forskrækkelse og Flugt bestyrkede ham i Følelsen af, at han havde forbrudt sig, at han havde lystret det Dunkle, der fra Ganhøjen og Kirketaarnet indviede ham til at gjøre Ondt. „Jeg blæser Dig et Stykke!“ lød igjen for ham og løftede ham som en stærk Vind, tog alt Fodfæste fra ham, blæste ham bort.

Som i en Rus gik han ind i Borgestuen og sagde til Karlene, at nu rejste han til Holland. Han vidste ikke selv, om han mente det; men lige som han havde sagt

Ordene, kom der noget Delt eller Dobbelt: i sit Indre vilde han ikke længer rigtig, hvorimod Ordene stod udenfor ham og vilde.

„Du vil Fanden heller, bitte Paul!“ blev der svaret.

Jo, saa vilde han selv strax lidt mere; men dette var nu allerede næsten ganske ligegyldigt; thi hvad han havde sagt, maatte enten tages tilbage med Skam eller gjentages videre og videre, og ved hver Gjentagelse forøgedes den Magt, der stødte ham fremad, saa at han endelig sagde det til selve Kapitajnen og modtog hans Tilbud, rigtignok under det stiltiende Forbehold, at hvis Aïs erfarede hans Beslutning — og det maatte hun da! — og sendte Bud eller kom selv, saa skulde ingen Aftale staa ved Magt. Hvorfor Aïs skulde gjøre det, hun, som tavs var flygtet for hans Ord „Vil Du være min Kjæreste?“ — den Modsigelse forklarede han sig ikke, ligesaa lidt som han havde Bevidsthed om det Særegne, at han baade ønskede Bud fra hende og tillige hemmelig ikke ønskede at blive hindret fra Rejsen. Det syntes ham, at jo tydeligere og bestemtere han udtalte sin Beslutning, endog til sin Fader og til Skolelæreren, desto snarere maatte ogsaa Aïs overvinde sig og sende Bud. Faderen gjorde ingen videre Indsigelse. Da han ikke kunde og burde beholde Sønnen hjemme, syntes det ene fremmede Sted, hvor Paul kunde lære og tjene Noget, ham ligesaa godt som det andet, og Udlandet ligger for Kystbeboeren ikke saa fjernt som for Indlandsfolk. Skolelærer Mortensen var rigtignok øjeblikkelig imod Rejsen, uden egenlig afgjørende Grund, da Paul endnu ikke havde faaet nogen Plads sydpaa, men af Instinkt som imod en Vilkaarlighed, en Opstand, og han sagde derfor ogsaa, at da Profeten Jonas gik tilsøs uden Samraad med Vorherre, ja som et ubesindigt Menneske vilde flygte fra, hvad Vorherre havde til Hensigt med ham, saa gik det, som det gik. Men Paul var nu kjed af, hvad han respektstridig, skjønt hemmelig kaldte den gamle Snak om Profeterne, og mente i sit stille Sind, at Skolemesteren hellere skulde tage op til Saltum og fortælle Degnens, hvorledes Sagerne stode; men det faldt end ikke Skolelærer Mortensen ind. Saaledes skete det, at

Paul tilsidst fik sin lille Kiste pakket og sat i Vognen, og tog Afsked, og kjørte ad Løkken til, medens han stadig saa sig om efter Bud fra Saltum, og kom til Løkken, og i Baaden, og ud paa Skibet — blæst derud fra Ganhøjen.

Medens han blev roet ud, gjorde den hollandske Kapitajn sig rede til at følge efter i en anden Baad. Kapitajnen havde afgjort alle sine Regninger og havde faaet at mærke, at det Opsving i Hjerterne, som havde været tilstede under og i nogen Tid efter hans Stranding, ikke var et blivende. Uden at gjøre ham egenlig Uret havde man i sidste Øjeblik pint ham med en utallig Mængde smaa Krav, hvis Retmæssighed han enten ikke kunde nægte eller ikke modbevise, og han var nu tilmode, som om han fra Isse til Fod var bleven bidt af Igler. I denne Stemning stødte han paa Herredsfogden, der tilfældigvis var i Løkken, og som ønskede ham lykkelig Rejse og spurgte, hvorledes han var tilfreds med Behandlingen paa Kysten. Kapitajnen kunde ikke føre grundet Klage over de betalte Regninger, men huskede i sin Vrede paa Kronometret, som han stadig havde savnet, og erklærede, at i det Mindste dette var blevet tyvstjaalet fra ham. Herredsfogden tog en formelig Erklæring af ham, Kapitajnen lod sig ro ud, nogenlunde trøstet over at have faaet sit Hjerte lettet, tog Kommandoen over sit Skib og sejlede bort.

V.

For den, der i Sindsbevægelse forlader sit Fædreland, synes der at foregaa noget Stort, ja Omstyrtende; men hjemme i Fødelandet spores ikke anden Forandring end, at der er en Person mindre, hvilket paa sjeldne Undtagelser nær er ganske umærkeligt. Medens man selv tumles ude paa de vildene Bølger og ser nye Kyster og nye Mennesker, gaar hjemme Alting uforstyrret i det gamle Gled, og snart bliver selve Tanken om dette Uforstyrrede den Vidtrejsende en Trøst. Han ser paa Solen, der ved sin Opgang paany viser ham det Fremmede, Kolde, Urolige, og han siger med vemodig Tilfredsstil-

lelse: „Nu gaar hjemme Malkepigen ud til Køerne, hun har den blanke Bøtte paa Hovedet og strikker og nynner, ligesom da jeg var hjemme." — Men hvis Paul troede, at Alt gik saa uforstyrret i Marken og i Klitten, tog han dog fejl; der havde i det Mindste en Dag indfundet sig Gjæster, som han hellere vilde have ønsket borte; i een Henseende var hans Bortrejse blevet en Begivenhed.

Herredsfogden havde, efter at have modtaget den hollandske Kapitajns Klage, „foranstaltet det Fornødne". Der blev optaget Forhør for at komme Kronometret paa Spor, og medens Ingen kunde give Oplysning om selve Kronometret — der rimeligvis aldrig var kommet iland — viste alle Forklaringer hen paa, at Kapitajnen var bleven bragt til Pirups Hvarre og havde været saagodtsom ene med Paul. Det forekom Politimesteren mistænkeligt, at Alle vidnede imod en Bortrejst, der endda var rejst med selve den Bestjaalne; men da han ytrede dette og truede med, at Undersøgelsen vilde blive udstrakt videre, fremstod Indsidder Peder Jensen, ogsaa kaldet Fjolle-Peer-Jens, og vidnede, at han var blevet bekjendt med et Skjulested, som Paul Andersen havde i Klitten, og at han engang havde bortbaaret noget Gods, som bemeldte Paul Andersen havde havt henliggende sammesteds. Paa Opfordring af Forhørsdommeren førte Komparenten — nemlig Fjolle-Peer-Jens — Rettens Medlemmer, d. v. s. Dommeren, Skriveren og Retsvidnerne, til det af ham betegnede Sted i Klitten, og i en, som det syntes, naturlig Hule i en Klitbakke blev endnu fundet nogle Sager, som Retten lod foranstalte optagne i en Pose, der forsegledes. Saa vidt syntes Indsidder Peder Jensens Hukommelse at have vist sig meget sikker; men adspurgt, som det hedder i Retssproget, paa hvilken Tid og til hvem han havde bortbragt det ovenomtalte Gods, erklærede han, at det var til en ham ubekjendt, fremmed Mandsperson, der var kommen ham i Møde nærved Hune Kirke, og Tiden kunde han ikke angive nøjagtig; det var ganske sikkert mere end en Maaned siden; men hvor meget længer det var siden, kunde Komparenten, skjønt strengt formanet til at huske sig om og sige Sandhed, ikke angive — „hvor-

ved maa bemærkes," tilføjer Protokollen, „at Komparenten i den almindelige Mening er af svage Aandsevner."

Undersøgelsen standsede da ved hint naturlige Hul i Klitbakken. En Udskrift af Forhørene gik til Amtet; men der blev ikke foretaget yderligere Skridt, og Herredsfogden paalagde kun Sognefogden, i Tilfælde af, at Paul Andersen igjen skulde vise sig, da at arrestere ham.

Der er kun at tilføje, at ikke et eneste Menneske paa Egnen troede Paul skyldig. Moralsk Skyld var der nu engang Faa eller Ingen, som vilde tillægge ham for en saadan Ubetydelighed; men man var ogsaa overbevist om, at han faktisk ikke havde været i Besiddelse af Kronometret, og at Hulen i Klitten ikke havde været i Brug i de senere Aar. Derimod fandt man det ganske i sin Orden, at en Undersøgelse, der mulig ved at føres videre og videre kunde blive ubehagelig for Andre, blev ledet paa Vildspor efter ham, siden han var vel borte. Eftersom man ikke forstod hans Bortrejse, kunde den i det Mindste, mente man, gjøre Nytte paa den Maade.

Den Eneste, der forstod ham, skjønt jo ikke fuldstændig, var Aïs. Hint Ord: „Vil Du være min Kjæreste?", hendes egen Tavshed, hans Afrejse uden at sige Farvel netop til dem i Saltum — Alt dette blev ved lidt Eftertanke til en sammenhængende Kæde, og hvis en Pige nogensinde kan tilgive en Uhøflighed, saa maa det være, naar hun opdager, at den hidrørte fra Kjærlighed og det en Kjærlighed, der troede sig forsmaaet. Det var hende, som havde jaget ham bort, og i samme Grad, som hun derigjennem følte hans Kjærlighed, kom hendes egen til Bevidsthed. Men hendes Liv var hengaaet saa rolig og blidt, at hun ikke kunde forestille sig Pauls Fjernelse som noget Varigt; han maatte begribe, at hvis han nu talte, vilde hun ikke tie saadan — thi nu, da han var borte, syntes hende, at hun kunde tale meget frejdig — kort, det maatte blive godt, og dog gjorde paa samme Tid Fjernelsen hende daglig mere og mere ondt.

Under Trykket af denne Smerte eller Fortrydelse gjorde hun da Noget, som maaske ikke vil forskaffe hende Agtelse hos adskillige Læsere eller snarere Læserinder

i Kjøbenhavn og andre, større eller mindre Byer: Hun forfattede et Digt. Det tør vel næsten anses for afgjort, at man uvilkaarlig har imod en Pige, der vover sig til, med Pennen at beskrive sin Kjærlighed og dens Sorg, uagtet det er en aldeles national Skik. Der er jo knap en Karl eller Pige paa Landet — i det Mindste i Jylland — som ikke, naar Kjærligheds Skæbne gaar ham eller hende imod, enten selv skriver en Vise derom eller faar den skrevet af en kyndigere Person, en Seminarist eller en Kokkepige. Det dadler man heller ikke, naar man hører derom. Men hvis en Pige, der ved Fødsel eller Opdragelse er noget over de naive Klasser, gjør det Samme, saa synes man, at hun gjør Brud paa Noget . . . paa sin Kvindelighed. Hvori nu dette ligger, og hvad Grund der kan være dertil, kunde maaske være Gjenstand for en filosofisk Undersøgelse, men ligger udenfor denne ufilosofiske Histories Opgave. Nok er det, at Aïs, man tilgive hende dette eller ej, uden Vejledning, ledet af et nationalt eller lokalt Instinkt, forfattede et Digt, som ikke kan udelades i denne Beretning om to Børn, der bleve voxne, og som lød saaledes:

„Jeg vilde gjerne lægge min Haand indeni Din,
Jeg vilde gjerne sidde ved Din Side
Paa Skrænten af Klitten, naar ej den mindste Vind
Bryder Bølgerne, som langlig henglide.

Naar Solen spreder Guld, saa vide Øjet naar,
Og Lyngen sin søde Duft udstrømmer,
Da griber mig en Længsel, jeg daarlig modstaar,
Efter ham, om hvem altid jeg drømmer.

Over Havet saa vide min Kalden monne gaa,
Men der naar ingen Gjenlyd tilbage.
Og alt mit Haab er svagt, ja svagere end Straa,
En Baad af Guld, som synker trods min Klage.“

Der kan maaske rejses Tvivl om, hvorvidt et saadant Digt er en aldeles paalidelig Selvskildring, og navnlig kunde man tiltrods for Aïs's egen Forsikring antage,

at hun ikke altid drømte om Paul. Enhver, som har prøvet paa at digte, ved jo, at man for Rimets eller Føddernes Skyld kommer til at sige lidt Mere eller lidt Mindre, end man egenlig vilde; man har drømt en enkelt Gang, men saa passer det netop i Verset at sige, at man gjør det altid, hvilket altsaa ikke bør regnes den rare, lille Pige for strengt. Men i det Hele taget var Digtet vistnok ærligt og sandt og forraader, at Barnekjærligheden hos Aïs alt var blevet Jomfrukjærlighed; men hendes Sind modnedes dog først til Kvindekjærlighed ved det, som nu skete.

Men før vi berette dette, vil det dog være rigtigst at vende et Øjeblik tilbage til Paul i Holland og erfare, hvordan det gik ham.

Han var naturligvis fra Først af udsat for den Skuffelse, som i Reglen vil møde Ungdommens dunkle, store Forventninger om Tingene udenlands; thi hvis Udlandet har Blomster, har det ogsaa Folk til at plukke dem. Hans Ven Kapitajnen gjenfandt sin egen Slægt, og den Art Valgslægtskab, der var opkommet mellem ham og Paul, veg tilside, uden at han dog forsømte ham. Medens han selv beredte sig til en ny Rejse, overgav han Paul til sin Broder, Kjøbmanden, der sendte ham ud paa et Teglværk nær ved Byen, og pludselig havde da Paul det drømte Teglværk, men uden Pirups Hvarre. Det syntes ham at se sært paa ham, at tale et dunkelt Sprog om, at Livet var gaaet itu.

Det gjorde endda ikke saa meget; imellem de to Stykker flød ikkun Havet, og han kunde sejle tilbage, hvis han vilde vende slukøret hjem som fattig Peer Erik; men saa kom fra hans Fader Melding om, hvad der var sket, om Kronometret og Skjulestedet, og hvor uskyldig Paul end vidste sig med Hensyn til Tyveri, saa skræmmedes han dog af Skjulestedets Opdagelse, dels fordi han efter sin gamle Skolemesters Ord, som han godt huskede, ikke troede sig ganske fri for Skyld med Hensyn til, hvad han som Barn havde samlet paa Strandbredden, dels fordi han blev urolig over de ubestemte Hentydninger til, at der var fundet Noget i Skjulestedet. Hvad kunde de, der havde forraadt Stedet, have lagt

derind, og hvorledes skulde det blive ham muligt at klare for sig? Han tænkte ikke meget paa Ærens Tab; thi Æren eller det gode Navn var for ham Egnens Mening, og det faldt ham ikke ind at tro, at Folk vilde anse ham for skyldig, naar han dog var uskyldig; men det, at han vilde blive arresteret, ja maaske straffet, hvis han kom hjem, det nedslog alt hans Mod og udbredte mellem ham og Hjemmet et Hav, der ikke var til at besejle.

Endnu medens han var fortumlet af disse Tanker, kom man og foreslog ham at gaa med til en Lystighed, en Dans i Forstaden. Hejsa, hopsa! sang man allerede i Forvejen, og man laante Paul Penge til at „være med“. Det blussede op i ham med al Livets fortvivlende Letsindighed; han var i den Sindets Stemning, hvori man ikke længer føler Tro paa sig selv, er som et Fnug, der flyver for Vinden, vil give Alt, sin hele Tilværelse, for et Øjebliks Lykke, Glæde eller Bedøvelse.

Han gik med, og undervejs hvirvlede det for ham. Han skulde til noget Stort, noget uformeligt Stort. Det malede sig for ham som Niels Bils's store Gaardsplads med de mange fremmede Byer paa alle Sider, men tillige med Lys, Musik og Dans, og naar han kom udenfor i Mørket, var der en Pige, som kyssede ham; men saa drejede det igjen helt rundt og satte ham tilbage paa Gaardspladsen, og det lyste og glimrede, og midt i det Altsammen skinnede Herredsfogdens røde Kjole, som han plejede at være saa angst for, og han følte Angsten igjen, ikke for den røde Kjole, men alligevel var han angst, han havde Feber.

Saadan kom han ind, og det var en stor Plads, en „Salon“, hvor Alt tumlede rundt og trampede, vildt og kraftigt som lutter Peer Jægere, hvor der var Musik og Lys og Skænkeborde og Os af Lamper og Lugt af Øl og Genever og Folkemængde — det gjorde ham svimmel, og han stirrede paa det Hele som paa en Malstrøm, forfærdet og tiltrukken og nedkuet ved at se sig tilovers; thi Hver havde taget Sin, Alle fore afsted, Alle havde Lykken i Armene.

Saa stod pludselig en Pige for ham. Hun saa stift

paa ham, satte begge Hænderne i Siden og sagde: „Naa! Vil Du være min Kjæreste, maa Du først gi'e et Krus Øl.“

Dette var den, der svarede paa, hvad han havde sagt til Aïs! — Han havde naaet Sydfrugterne, men mærkede instinktmæssig, at de havde ligget i Stranden, og Billedet af Saltum Ribsbuske og af Barnet, der saa ud som Hjemmets Klokkelyng, stod for ham. Men det var han nu skilt fra, og saa dæmonisk var det i ham, at havde Fruentimmeret blot udstrakt Haanden og taget fat paa ham, saa havde han lukket Øjnene og styrtet sig i Malstrømmen. Men medens han stod ubevægelig og ventede paa Taget, der skulde føre ham til Himlen eller til Helvede, brast hun i Latter og vendte ham Ryggen. Den Ydmygelse til! Den Haan over Alting i ham, det Gode med det Onde! Skamfuld, sammenkuet sneg han sig bort og gik hjem og satte sig i sit Kammer som En, der Intet mere har at vente. Men saa, i Følelsen af sin Forladthed og Elendighed, kom han til at græde over sig selv, og da foregik en Forvandling. Ligesom ved en pludselig Fjerkraft kom den sande Natur frem. Det steg op med Lysning indeni ham. Det var Aïs, som hun havde staaet paa Bakken i Solnedgangskjæret, og han bad hende om Forladelse. Nu elskede han hende. Et eneste forfærdeligt Øjeblik havde givet ham et nyt Instinkt, lært ham, hvad Kjærlighed var. Nu havde han Kjærligheden; men nu var det dermed ligesom med Pirups Hvarre og Teglværket, der vare virkeliggjorte begge to, men hver i sit Land og kunde ikke mødes. Nej, han skulde vel aldrig mere faa hende at se; men han havde set hende, han vidste, at hun var, og hun vidste, at han var, og med en Mands Styrke, Vilje og Ømhed greb han og holdt fast ved den ene Tanke: For hendes Skyld skulde han ikke gaa tilgrunde; fordi hun var til, skulde han rejse Hovedet og stride af al Magt, ikke gaa og drive paa dette Teglværk, men ud at arbejde haardt, kæmpe sig frem, anspænde hver Muskel, og det uden Ophold.

Saasnart det blev Dag, begav han sig til Byen, til Kjøbmanden og sagde til ham, at han ønskede at komme bort snarest mulig, helst langt bort, over Atlanterhavet, om

der var et Skib, han kunde komme med. Kjøbmanden tog dette meget rolig og svarede, at der ikke var noget Skib i Havnen, som skulde saa langt bort; men der laa et, som skulde til en russisk Havn og behøvede et Par Matroser; saa kunde han jo tage det for det Første. Da Kjøbmanden endvidere lovede at anbefale ham til Kapitajnen, betragtede Paul med Taknemlighed Sagen som afgjort og bad kun Kjøbmanden om endnu Et: om han vilde sige ham, hvor han kunde faa en lille Sølvkapsel lavet, og om han vilde mod Afdrag paa hans Hyre betale den for ham.

„Jo," svarede Kjøbmanden, „det vil jeg nok. Men hvad er det ellers for en Kapsel? Hvad skal den bruges til?"

„Den skal bare være til at gjemme et lille Stykke Glas i, for at jeg kan have det om Halsen, naar jeg gaar tilsøs," svarede Paul.

„Hvad er det for et Stykke Glas? Lad mig se det."

Skjønt nødig, fremtog Paul det Stykke Glas, som Aïs havde fundet paa Stranden og givet ham paa Bakken ved Saltum.

Kjøbmanden saa paa det og raabte: „Hvor kommer Du til det? Det er jo en Ædelsten! Den er sine to, tretusinde Gylden værd!"

Paul kunde af Forbavselse knap svare, hvad der var sandt: at han havde faaet den givet.

„Saa sælg den! Du behøver ikke at laane Penge til Kapselen og heller ikke løbe tilsøs. Bliv her. Du kan forpagte et Teglværk, Du kan faa mit."

Medens Kjøbmandens Tanker pludselig vare blevne saa hastige, gik Pauls Tanker rundt om et eneste Punkt, om en Følelse: Det var Aïs's Sten, han kunde ikke sælge den.

„Naa?" sagde Kjøbmanden.

„Nej," svarede Paul, „den, der gav mig den, troede; at det var Glas; saa maa jeg give den tilbage."

Kjøbmanden saa en Stund paa ham, rakte ham Stenen og sagde: „Det er sandt."

„Men hvordan skal jeg faa den tilbage i de rigtige Hænder?" spurgte Paul.

„Er det En i Danmark, der har givet Dig den?"

„Ja, det er."

„Saa kan den gives paa Posten, og vi kan assurere den."

Nej, det syntes Paul ikke rigtig om. At give Aïs's Sten i fremmede Folks Hænder, nej, saa vilde han hellere vente, til Skibet, som jo skulde til Østersøen, anløb en dansk Havn, f. Ex. Helsingør; der var dog i det Mindste en dansk Postmester at betro den til.

Imidlertid havde man havt interessant Besøg hos Degnens i Saltum. Rasmus Jochumsen og hans Søn kom en Dag meget strunke, dels i nye Klæder, dels med en Titel, der vel ikke var tilfalden dem selv, men en nær Slægtning. Jochumsens Broder, der boede længer sydpaa, var bleven udnævnt til Landvæsenskommissær, hvilket var saagodtsom Kammerraad. Havde R. Jochumsen og hans Søn været fattige Folk, vilde det ikke været dem tilladt at prale heraf; men de vare rige og anselige og kunde desaarsag tage en Hæder, som var falden paa en nær Slægtning, som Noget, hvori de retmæssig havde Del. Forresten var deres officielle Ærinde at handle om Lammeskind, uden at dog nogen Handel blev sluttet.

Da de toge Afsked og Degnen fulgte dem ud og Aïs lukkede Døren efter dem, sagde Rasmus Jochumsen, idet han standsede: „Det er ogsaa et rart lille Skind, De har der, Tolne."

Ordene skulde være spøgefulde; men Minerne vare det ikke. De tre Personer dannede i dette Øjeblik en Trekant. Faderens Øjne stirrede stift ud tæt forbi Degnens venstre Tinding, Sønnens Blik gik ligesaa stift forbi hans højre Tinding, den livlige Degns Øjne vandrede frem og tilbage imellem dem for at fange et Blik. Han svarede: „Ja, aa, ja; men det er den Slags Skind, man ikke faar Noget for i Handel og Vandel."

Rasmus Jochumsen sagde: „Aa, nej, skulde a sige; man maa snarere gi'e Penge til."

„Ja, naar man har nogen!" raabte Degnen leende.

„Det bli'er der nok Raad for," sagde Rasmus Jochum-

sen uden at forandre sit Bliks Stivhed. „Saltum Degnekald er kjendt for at gi'e Ost til Brødet."

„Aa, ja, saamænd," svarede Degnen; „lidt bliver der vel tilovers efter mig og min Kone."

Deri laa ikke nogen Hentydning til Medgift, men kun til Arv.

„Ja, hør nu, Tolne," sagde R. Jochumsen med lige stift Blik, men med et hurtigt Blink af Øjenlaagene, „a vil nu it prale af min Gaard; den er kjendt nok; og min Broder, Landvæsenskommissæren, har ingen Børn; saa vi er Folk, skulde a sige, som det ingen Skam og Skade er at sætte sine Skillinger hos."

„Nej, hvis man har nogen," raabte Degnen muntert eller tilsyneladende muntert.

„Hvis man har nogen," gjentog Rasmus med uforstyrrelig Ro. Efter et Øjebliks Tavshed vedblev han: „Var det it et Par tusinde Daler, som De var nær ved at sætte i Teglværksprojektet, som han havde, han paa Pirups Hvarre?"

„Jo, saa omtrent."

„Men det var noget upaalideligt med det Teglværk," vedblev Rasmus Jochumsen med Overlegenhed og nogen Haan; „det var godt, De holdt Deres Par tusinde Daler derfra!"

„Ja, aa, ja, saamænd."

„Ja, saa siger a Farvel, Tolne; for De skal vel sagtens tale med Deres Kone. Og saa ser vi herop en anden Dag og tales videre ved om Lammeskindene, naar De ellers vil, Tolne."

„Ja, det var ret! — Farvel, Rasmus Jochumsen! — Farvel, Jochum!"

Degnen gik ind til sin Kone og fortalte hende som noget Nyt, hvad hun allerede havde gjættet, og Ægteparret begyndte nu at drøfte Sagen. Tolne syntes ikke ganske om Partiet, tildels formedelst den næsten bydende Maade, hvorpaa det var blevet foreslaaet, hvorimod hans Kone efterhaanden blev varm derfor.

Hvis der indenfor hendes Synskreds havde været en Præstesøn eller rettere en Theolog, der vilde bejlet til Aïs, saa havde hun vistnok foretrukket ham, skjønt hun

vidste, at mangen ung Præst maa tage tiltakke med et Kald, der er daarligere end Degnekaldet i Saltum. Men nu var der ingen saadan Person at se, og hun heldede derfor til den solide Gaardejerklasse, der igjennem kongelige Titeler hævede sig til Hæder og Berømmelse. Nu var det jo rigtignok saa, at ikke Rasmus Jochumsen selv, men kun hans Broder var blevet Kammerraad; men paa sær Maade stod det i Samklang med hendes hele Skæbne: Hun var ikke blevet Præstekone, men Degnekone, hendes Datter var ikke blevet døbt Ayessa, men Aïs, og det fulgte heraf næsten som Skæbnens bestemt udtalte Vilje, at Aïs skulde giftes ikke med Sønnen, men med Brodersønnen af en Kammerraad. Det Formildende i alle disse hele eller halve Skuffelser var, at Skæbnen ved ingen Lejlighed havde modsat sig noget Væsenligt: Formuenhed.

Der blev ikke spurgt om, hvad Aïs vilde eller ikke. Det viste sig ogsaa her, at en Kvinde, der er blevet lykkelig eller godt gift, langt snarere end den Moder, som har været ulykkelig i Ægteskab, glemmer Hensynet til Datteren. Mdm. Tolne havde vænnet sig til at tage sit Ægteskabs Held og Fred som Noget, der var Tingenes Natur, og øjnede ingen anden Forstyrrelse end Fattigdom, og medens hun gjorde alle sine Beregninger i den Retning og med bydende Forstandighed hævede dette frem, vidste hun ikke af og vilde maaske knap have brudt sig om, at der i Aïs's Sjæl hævede sig Billeder frem af ganske modsat Art, at Paul ved selve Modsætningen til Jochum Ras steg op for hende som Gjenstand for en ny, dybere og stærkere Inderlighed, Længsel og Sorg, og at hun blev greben af en ejendommelig Angst med Hensyn til sig selv. Thi hidtil havde hun, uden at være sig det bevidst, følt sig som tilhørende Lyset, som staaende i godt og kjærligt Forhold til noget Fjernt, der smilede til hende og betragtede hende som noget Værdifuldt; men nu fik hun en ligesaa uvilkaarlig, utydelig Angst for, at det var en Fejltagelse, at hun selv hverken havde Ret eller Værd, men var at bortgive som en følesløs Ting. Hun spurgte sig selv tvivlende, om Paul ikke var taget bort, netop fordi det Lyse og Glade

i hende skullde være et Luftsyn, det Virkelige Jochum Ras? Og var det derfor, at hun var sat paa Jorden? — Man er, som det synes, i de Egne ved selve Atmosfæren og Klimaet af en indesluttet Natur; man er sky for at udtale Følelser, især de stærke, man bøjer sig grublende sammen om dem, og for Aïs var desuden Alt dette saa nyt, den Tanke, at hun skulde gives hen i en anden Mands Arme, saa besynderlig i sit Afskrækkende, at hun ikke kunde have talt uden til en Moder, der spurgte med Kjærlighed, hvilket Mdm. Tolne netop ikke gjorde, medens Tolne gik og skottede til Datteren og Datteren skottede til ham.

Hvo kan maale hin Rædsel for en ikke elsket Mand og alle dertil hørende Følelser i en ung Kvindes Sind? Sagen kan synes ikke at maatte være saa forskrækkelig endda, siden den forefalder saa hyppig; men hvad gaar ikke i Løbet, hvilke fine Sjælens Spirer blive ikke knækkede, dræbte, saa at hele Samfundet, hvori det hænder, lider Tab og meddeler Skaden til den følgende Slægt! Alle Menneskehedens gode Genier bør paakaldes, naar det truer, og takkes, naar det bliver forhindret.

— Under disse Omstændigheder kom Skolelærer Mortensen en Dag i Besøg til Degnens, og man meddelte ham, hvad der var under Forhandling. Han var hverken for eller imod Sagen, men lykønskede, som Skik og Brug er.

Da han gik, fulgte Aïs ud efter ham, og saasom han jo var Pauls bedste Ven, spurgte hun ham, om man ikke havde hørt Noget fra Paul.

„Nej,“ svarede Mortensen, „ikke videre. Han sejler nu sin egen Sø. Han vilde ikke høre, hvad man sagde ham, og kunde ikke lide at blive mindet om Profeten Jonas. Men endskjønt Jonas Profete gik tilsøs for at undfly Guds Befaling og der for saa vidt ingen Lighed er mellem Jonas og Paul, tænker jeg, saa er der dog den Lighed, at Paul er gaaet tilsøs i Stedet for at blive Underforvalter, hvilket de, der her paa Jorden vare hans Formyndere, ønskede af ham, og jeg vil blot bede til, at han maa komme iland igjen paa en bedre Maade end Jonas.“

Idet han sluttede denne Tale, saa han igjen paa Aïs og

kom til at bemærke, at hendes Udseende var ganske forandret: i Stedet for den stille Ro, hun havde vist inde i Stuen, var hendes Ansigt nu ængsteligt og sorgfuldt og Øjnene vaade. Forlovelsesplanen med Jochum Ras, Spørgsmaalet om Paul og Taarerne i hendes Øjne fik et Sammenhæng for Skolemesteren, tændte et Lys for ham; thi saa gammel bliver en Militærperson aldrig, endog som Skolemester, at han ganske glemmer Kjærligheden og dens Symptomer.

Han sagde efter nogen Tavshed: „Har Du ellers hørt Noget om Kronometret, Aïs? Jeg tvivler om, at Paul har stjaalet det; thi hvorfor skulde han da være løbet bort med Kapitajnen, som havde mistet det? Eller tror Du kanske, at Paul er Tyv, siden Du spørger?"

„Nej," raabte Aïs hulkende, „det er jo min Skyld Altsammen!"

„Din Skyld, min Pige? Har Du da Kronometret? Ved Du, hvor det er?"

„Nej! Men han spurgte jo mig, om jeg vilde være hans Kjæreste."

„Og gjemme Kronometret for ham?"

„Nej, Herre Jesus, min Frelser, Skolemester, tal dog nu ikke om det syndige Kronometer!"

„Naa, hvad svarede Du da, da han gjorde Dig det Spørgsmaal? Svarede Du, at Du havde valgt Jochum Ras?"

„Nej, Kors fri mig, Skolemester! Saa ondt et Ord er aldrig kommet af min Mund!"

„Men hvad svarede Du da?"

„Jeg svarede slet ikke, Skolemester, og saa løb han sin Vej."

Mortensen tav. Han nænnede ikke at pine hende videre. Hendes hele Skikkelse, som hun stod der for ham, sagde Nok.

Endelig sagde han et „Naa!", der tilstrækkelig antydede, at han var fuldt inde i Sagen.

Det havde noget Trøstende for Aïs; nu vidste dog En Besked.

„Ja, men hvad saa?" spurgte hun.

„Hvad saa?" svarede Mortensen. „Sandelig, Paul kan

sige, som der staar skrevet udi Jeremias Profete, tolvte, syvende: Jeg haver forladt mit Hus, overgivet min Arv; jeg gav min Sjæls Elskelige i hendes Fjenders Haand. — Sandelig, sandelig!"

„Er det al den Trøst, De har, Skolemester?" spurgte Aïs grædende.

Mortensen betænkte sig længe og svarede endelig: „Hvis ikke dette hersens var med Kronometret og Herredsfogden, vilde jeg svare med Profeten: Du, Galims Datter, raab højt med Din Røst! Lad Lais høre Dig, Du elendige Anathot! Esaias tiende, tredivte. Det er udlagt: vi kunde skrive et Brev. Men nu ved jeg ingen Raad og Trøst uden hos En."

„Hvem er det?" spurgte Aïs.

„Det er den Ene, der har Trøst for alt Jorderige. Har Du bedet til Din Herre og Frelser, Aïs?"

Nej, det havde hun ikke særlig eller omstændelig i den Anledning.

„Saa bed, Barn! Bed, som det er lært os at bede: Ske Din Vilje i Himlen som og paa Jorden."

„Tror De saa, det bliver godt, Skolemester?"

Mortensen var ved at blive utaalmodig, men kom igjen til at se paa hende og svarede da: „Ja, saa vil det blive godt; paa den ene Led eller paa den anden; sandelig!"

Da han gik fra hende og kom ud paa Landevejen, standsede han et Øjeblik i Usikkerhed om, enten han skulde gaa hjem eller til Pirups Hvarre for at spørge om Nyt fra Paul. Tvivlen blev bragt til Ende af en Bonde, der kom nordfra og spurgte Skolemesteren, om han vilde age med ad Hune til. Det tog Mortensen imod, og paa Højden af Pirups Hvarre steg han af og gik igjennem Klitten.

Andersen havde intet Nyt, og efter Sædvane talte de to Mænd kun lidt sammen, medens de spiste deres Natter (Aftensmad) og røg deres Pibe. Siden det var blevet lovlig sildigt til at gaa hjem, og man ikke rutter med Heste og Vogn, tilbød Andersen sin Gjæst Natteleje paa Gaarden, og det tog Mortensen imod, men vilde dog først gaa et Ærinde. Han havde ikke set sin Skolebygning, siden han var draget derfra; nu kunde han i Mørket, uden

selv at blive set, se den engang endnu. Saa gik han da igjen over Klitten, og da han var Skolebygningen paa et halvt hundrede Alen nær, satte han sig paa en Tue, et af Klitverdenens smaa Forbjerge, og stirrede paa det Fag Vinduer, som var oplyst, men hvor der indenfor var en anden Skolemester.

Mortensen tænkte vel først paa de mange, forholdsvis lykkelige Aar, han havde tilbragt der „i fredelig Virksomhed", paa Sorger og Ærgrelser, paa den ulykkelige Katekisation og paa den ubegribelige Afskedigelse, saa paa Paul og hans Bortrejse og Aïs, og hvad der skulde blive af den Sag; derpaa gik, mens han sad saa fredelig og godt i Stilheden, Tankerne maaske end længer tilbage, til Kasernen, til Ungdommen, og igjen til de to Unge — vist er, at Lyset allerede havde været slukt længe, og at det var blevet fuldstændig Nat, inden Mortensen, ganske stiv og forkommet af den fugtige Natteluft, rejste sig for at vende tilbage til Gaarden.

En rask Vandring mellem Sandbakker gjør snart varm igjen, og Mortensen havde allerede sagtnet sine Skridt til det sædvanlige, afmaalte Tempo, da han pludselig standsede: Tæt foran ham vare to Skikkelser ifærd med Noget. Hvad Ugjerning var eller blev her begaaet? Dette var Mortensens øjeblikkelige og meget naturlige Tanke; thi hvad Beskæftigelse kunde ærlige Folk have i Mulm og Mørke i Klitten? Ej heller var det, som Mortensen efterhaanden skimtede, egnet til i betydelig Grad at forandre hans Mening. Den ene Person forsvandt saa pludselig og lydløst, som om han var sunken i Jorden eller i Havet, og den anden blev staaende ubevægelig. Lidt efter bevægede sig Noget, der ikke havde fjerneste Lighed med et Menneske; det var firkantet og havde hverken Hoved, Arme eller Ben, men skred frem alligevel, ud af Sandbakken. Som gammel Underofficer lod Mortensen sig ikke forskrække af det Sælsomme, gav sig ikke i Fantasiens Vold, men saa til med skarpt Blik og opdagede da, at det Firkantede havde stor Lighed med en Balle Tvist, og Bevægelsens Aarsag forstod han deraf, at den forsvundne Person kom tilstede bagved. Det kom ud af Klithøjen; der var et Hul, et Skjul derinde! — „Hvor

mange var der saa?" spurgte en Stemme, og den kjendte Mortensen meget godt; det var Rasmus Jochumsens. — Den Person, som var kommen ud, svarede: „Der er fem endnu," og den Stemme tilhørte Jochum Ras. — „Skal a it hente en endnu?" spurgte Jochum dæmpet. — „Nej, der kan it med Tryghed være mere mellem Tørven, og Kjøbmanden vil jo heller it have mere end een ad Gangen. Luk nu godt igjen."

De to gik bort med deres Byrde, og Mortensen blev tilbage med en klar Forestilling om, hvad han havde været Vidne til. Fra et Skib, som en Tid tilbage var strandet, var der blevet noget Gods „tilovers", og man gjemte det her, til man lidt efter lidt kunde faa det afsat. Men Mortensen var ikke den Mand, som vilde gaa bort med halv Besked. Trods Nattens Fugtighed og Kulde blev han paa Stedet til Daggry for at tage Kjendingsmærker, og havde han kunnet tvivle om, at det var en Tvistballe, man havde bragt ud af Højen, saa kom den fulde Bestyrkelse ved Morgenskjæret; thi Ballen havde været beskadiget, og de to Mænd vare komne til at træde lange Trævler og Tjavser Garn ud.

Den uvilkaarlige Tilfredsstillelse, Mortensen følte ved at være kommen i Besiddelse af en saadan Hemmelighed, forandredes dog, allerede inden han naaede Hjemmet, til en Følelse af Besvær. Hvad skulde han bruge den til? Skulde han forhindre Forlovelsen mellem Aïs og Jochum? Men han var ingenlunde sikker paa, at Degnen, eller i det Mindste hans Kone, vilde være saa retfærdig at tro ham uden Bevis. Og naar Beviset skulde føres, efterat der privat var talt om Sagen, vilde det naturligvis glippe; thi de Skyldige vilde faa Tid til at flytte Sagerne. Og angive det til Øvrigheden og føre Fader og Søn i Ulykke var Noget, Mortensen aldeles ingen Lyst havde til; han vilde, især i en tidligere Tid, gjerne have angivet det hele Land og set det ligelig tugtet og befriet fra Synd; men angive en Enkelt — nej!

Saadan gik det til, at han trods sin Viden og trods den Magt, denne gav ham, Intet foretog, og imidlertid skrede Underhandlingerne om Forlovelsen frem. Det gik langsomt; men det gik fremad, og endelig blev Dagen

bestemt, da Jaordet skulde gives. Da det kom saa vidt, da den truende Ulykke rykkede saa nær, besluttede Aïs, at hun vilde have en Højesteretsdom derfor. Hun vilde gaa til Præsten i Ingstrup og spørge ham om, hvad hun turde og skulde gjøre.

VI.

Ekkoet.

Et Skib bestemt fra Alkmar til Riga og ladet med Ost, Salt og Genever, sejlede over Nordsøen. Efter noget haardt Vejr var det blevet en jevn vestlig Kuling; Kapitajnen havde gjort sit Bestik, fundet sig næsten i Højde med Skagen og gav Ordre til Styrmanden om at lægge Kursen Ostnordost for at staa forbi Skagen og saa ind i Kattegattet. Denne Regning havde Kapitajnen, som det undertiden kan hænde, gjort uden at tage den overordenlig stærke Strøm tilstrækkelig med i Regnskabet, og medens han troede at være naaet næsten op til Skagen, var han i Virkelighed omtrent i Højde med Jammerbugten og styrede nu lige ind paa Land uden at vide det. Der var ingen overhængende Fare herved, hvis man blot nærmede sig Land i klart Vejr og itide kunde se den flade Kyst; men det kom med diset Luft og stigende Kuling, Dagen sank, og stadig gik Skibets Stævn med Ostnordost.

Det var det Skib, hvor Paul var ombord. Han fik henad Aften en Fornemmelse af, at det ikke var rigtigt med Kursen, og vovede en svag Bemærkning derom til Styrmanden, men blev tilbagevist med en kort, sømandsmæssig Indbydelse til at holde sin Flab. Skibet vedblev altsaa at søge Kattegat ad en Vej, der rigtignok var den nærmeste i lige Linje, men hvor det uundgaaelig maatte støde paa Hindringer.

Da hans Vagt var forbi, blev Paul i Uro paa Dækket. Uagtet det syntes ham urimeligt, at Kapitajn og Styrmand kunde tage saa stort fejl, vidste han dog fra Barndommen af, at den Slags Urimeligheder forefaldt; men paa den anden Side indrømmede han, at han selv kunde tage fejl, og at hvilketsomhelst Sted ud for den jydske

Vestkyst kunde minde om de Egne, hvor han havde sejlet med Peer Jæger. Vilde han havt Mod til at lægge Kursen mod Nord og maaske styre ad Norge til? Nej, han var usikker, men urolig og blev paa Dækket. Imidlertid steg Vinden mere og blev til en svær Kuling, næsten en Storm; Sejlene bleve mindskede, men Kursen holdt fast.

Saa gav det henad Morgenstunden et Stød i Skibets Bund, og det Stød kjendte Paul instinktmæssig. Det var Hilsen fra den yderste jydske Revle; Skibet havde rørt den, men var hurtig blevet løftet over den og løb nu imod den anden. Hele Mandskabet havde med Lynets Hast forstaaet, at der var Noget i Vejen, og kom paa Dækket; men der var et Øjebliks forrædersk Tryghed, Skibet syntes at glide over det dybe Hav, kun Pauls Øjne, skærpede ved Anelsen, opdagede igjennem Mørket en hvid Stribe forude, og idet han med rivende Hast huskede gamle Ting og navnlig Maaden, hvorpaa Baaden engang var kantret for Peer Jæger, sprang han hen til Rorgængeren og paalagde ham for Livs og Døds Skyld at sætte lige ind, ikke lade Skibet vende Siden til Bølgeslaget. Uvilkaarlig adlød Rorgængeren. Men i næste Øjeblik hævede sig lige bag ved Skibet en uhyre Bølge, et Vandbjerg med fraadende Kam og en ejendommelig sugende, klukkende Susen, som om det var et levende Uhyre, der vilde drikke Skibet ind. Den tilsyneladende saa nære Fare skræmmede Rorgængeren mere end den større, men fjernere og usikre; han slap Roret og entrede op i Masten, Skibet vendte Siden til, fik Bølgens forfærdelige Slag og laa i næste Øjeblik som Vrag paalangs med Revlen.

I samme Nu, som Paul havde mærket Roret forladt, var han sprunget op ad Vantet og hang nu paa Læsiden. Rorgængeren, der var entret op paa den modsatte Side, var allerede vasket overbord tilligemed hele Mandskabet. Inden Paul endnu vidste, at han var den eneste Levende paa Skibet, havde han uvilkaarlig bundet sig fast.

Der hang han nu. Skibet laa saaledes, at hver indgaaende Bølge krængede det mod Land, og ved hver tilbagegaaende Bølge gyngede det udefter — en uhyre

Vugge, som Havet traadte og Stormen sang sin Sang over. Men med Paul, der hang i Tovværket paa denne særegne Vugge, blev leget den Leg, som kaldes Himmelspræt; han bevægedes i en stor Bue og blev overskyllet eller dyppet snart til den ene Side, snart til den anden Side, var det ene Øjeblik i faa Favnes Afstand fra den hjemlige Strand, fra sine egne Klitter, i næste Øjeblik vippet udad mod det fraadende Hav.

Det var blevet Daggry, og Folk havde samlet sig paa Stranden; men der var ingen Mulighed for at komme ud til Skibet, saalænge det saadan tumledes af Vind og Vove. Man talte kun om, hvor længe vel den ene Mand, der hang i Takkelagen, kunde holde Livet i sig.

Det blev lysere, og et Par af de skarpe Øjne syntes at skulle kjende Manden derude. „Hvad? Er det it Paul Hvarre? Jo (saa bandede han) er det Paul Hvarre!"

Man blev snart enig om, at det stærkt lod til at være Paul Hvarre, og En sagde: „Nu blæser det ham et Stykke" — thi man var selvfølgelig ikke ubekjendt med nogen væsenlig Omstændighed af Pauls Liv i Præstegaarden og altsaa heller ikke med hans Udfordring til Ekko'et. Ordet var ved at udøve en lammende Magt; hvad man saa for sig, blev næsten ikke noget Virkeligt, men noget Spøgelseagtigt, et Optrin af Skæbnen, der vilde have sin Vilje.

„Aa, Sludder!" raabte Peer Jæger; „Ingstrup Nisser skal it raade paa Blokhus Strand, saalænge a har Vejr i Livet at blæse igjen med. Lad ham faa et Raab ud, for at vi kan se, om der er Liv i ham! Alle Mand, en to, tre — Hurra!"

„Der er Liv i ham endnu," sagde Peer Jæger, da Paul trods Stormen havde hørt Raabet og bevægede Armene.

Det Tegn paa Liv gjorde Virkning selv paa de Overtroiske; der var Nogen at frelse; Kystfolkets Instinkt kom til Magt.

Noget efter, under en af Svingningerne indad, hørte Paul et nyt Hurra, og han forstod, hvad det betød. Paa Stranden blev dannet det bedste Tov, der gives i Verden, en Kæde af trofaste, stærke Menneskehænder. Han løsnede Baandet, hvormed han havde bundet sig fast,

for ved næste Indslingring at være beredt — Øjeblikket kom: Menneskekæden med Peer Jæger i Spidsen foer ud i Havet, Paul lod sig falde i den indstyrtende Bølge — — „a har ham i Kardusen!“ raabte Peer Jæger, Kæden løb tilbage gjennem Brændingen, og et Øjeblik efter laa Paul gispende paa Sandet.

Faderen havde set et Skib staa paa Stranden, men vidste intet Videre om Skibbrudet, da man kom med Sønnen hjem til Pirups Hvarre. Saa fik Paul igjen af den alvorlige, indesluttede Mand en Modtagelse, som da han var bleven bragt hjem fra Skudtørven; men efter faa Øjeblikkes Forløb blev det igjen tungt og trist paa Gaarden: Der laa jo i Luften en truende Ulykke, hidrørende fra Kronometret og Skjulestedet. Det var forgjæves, at Paul erklærede sig uskyldig, og at Faderen troede det, Ingen af dem kunde finde en Forklaring, der vilde tilfredsstille Øvrigheden.

Ved Middagstid kom Jochum Ras til Gaarden og sagde, som sandt var, at det vel kunde se ud, som om Venskabet ikke var stort imellem dem, og det kunde de tale om ved Lejlighed, hvis den fandtes; men nu vilde han dog vise sin gode Vilje ved at melde, at Sognefogden beredte sig paa at søge efter Paul og tage ham.

Fader og Søn saa ikke Andet deri end, at Jochum var baade ærlig og snild, at han sagde Sandt om Sognefogden og ikke vilde have Paul arresteret, for ikke selv at blive trukket med ind i Sagen, fordi han flere Aar tilbage havde kjendt Skjulestedet, ja kjøbt dets Indhold. Det var dem ikke til nogen Nytte, om ogsaa Jochum blev draget med i Forlegenheden, og de fandt det derfor bedst, i al Stilhed at benytte hans Vink. Paul vilde bort strax; han vilde gaa til Løkken og se efter et Skib, og hvis der intet fandtes, var han i det Mindste i en anden Jurisdiktion og kunde faa Tid til at naa Frederikshavn eller Skagen. At han vilde til Løkken først, hidrørte mest fra, at han undervejs kunde komme til Saltum og se Aïs og give hende Stenen. Det sled baade i Fader og Søn, at han saadan skulde blive Flygtning i sit eget Fædreland; men der var nu Intet ved den Ting at gjøre. Faderen

gav ham de faa rede Penge, han ejede, og fulgte ham et Stykke paa Vej gjennem Klitten.

Da Paul kom til Saltum og udenfor Degneboligen spurgte en af Folkene efter Aïs, blev der svaret, at hun ikke var hjemme, og saa besluttede han at gaa til Ingstrup Præstegaard: Der vilde man ikke forraade ham, der kunde han tale endnu engang med Skolemesteren, og naar det blev mørkt, kunde han vende tilbage til Saltum og træffe Aïs.

Da han nærmede sig Ingstrup og saa Ganhøjen, gik han derop for at opdage, om Nogen fulgte ham; men saa langt, han kunde overse Egnen sydpaa, var den tom. Idet han nu stod deroppe, mindedes han, hvad han havde lidt, siden han paa dette Sted udfordrede Ekko'et, og kunde trods al Forstandighed ikke værge sig mod den overtroiske Fornemmelse, at han havde begaaet en Forsyndelse, paadraget sig en skjult Tilværelses Vrede. Han havde ikke meget Haab om at blive lykkelig paa sin nye Rejse, men vilde dog gjerne have en saadan mægtig Fjende mindre eller, som man i den hedenske Tid vilde udtrykt sig, have Fred med sit Fødelands Landvætter. Sørgmodig som et Barn — fordi hans største Sorg var den, der gjør det menneskelige Hjerte mest barnligt — vendte han sig imod det hvide, kolde, ensomme Kirketaarn. „Kunde det ikke blive nogenlunde godt igjen, naar jeg beder om Forladelse?" sagde han; men hans Mumlen døde hen i det store Rum.

„Det var dog ikke saa ilde ment dengang," sagde han højere og blev næsten bange for sin egen Stemme; men Intet svarede.

Endelig tog han Mod til sig, skjønt det var den Slags Mod, hvormed følger en Følelse af, at Haarene rejse sig, og raabte højt: „Kan Du blive god igjen?"

Det svarede i samme Tone, kun med dybere Stemme: „Kan Du blive god igjen?"

Han havde ventet Ekko'et, han vidste paa en Maade, at det var Ekko, og dog følte han det næsten som Svar paa sit Spørgsmaal og fandt nogen Trøst deri. Han raabte igjen: „Ja, det vil jeg!" Men da han hørte Svaret: „Ja, det vil jeg!" lød det meningsløst, ikke som Andet end

Ekko. Men saa vilde han dog i det Mindste, før han gik bort, lade Luft og Ekko være med i en Velsignelse og raabte: „Herren velsigne Hende!“ — Det svarede igjen, dybt og højtidelig: „Herren velsigne Hende“; men der fulgte et lydeligt „Amen!“ efter, skjønt fra den anden Side. Ved dette uventede Ekko vendte Paul sig mod den Side, hvorfra Lyden kom, og i den begyndende, lette Skumring opdagede han til sin Forskrækkelse, men ogsaa til sin Glæde Skolemester Mortensen og Aïs. Han foer ned ad Højen; men enten Vendelbo-Naturen eller Tanken om, at der dog ikke var Grund til at være tryg og glad, fik hastig Magt, og han nærmede sig dem med tilsyneladende Koldsindighed.

„Men, Paul, hvordan kommer Du her?“ raabte Skolemesteren.

Paul fortalte ham i Korthed, at han var strandet, og da kunde Mortensen ikke lade være at udbryde, at han dog sandelig havde faaet i alle Maader Lighed med Jonas Profete, undtagen deri, at han hverken ved at rejse bort eller ved at komme hjem havde havt Ærinde for Vorherre. Men midt i, at han udviklede dette, huskede Mortensen formodenlig, at Paul dog kunde have et Ærinde alligevel, og at han og Aïs kunde have Trang til at tale sammen; han fremtog sit Lommetørklæde og gav sig til at bruge det med stor Lyd, medens han vendte sig lidt til Siden.

„Goddag, Aïs,“ sagde Paul; „hvordan staar det til?“

„Jo, Tak, Paul, og velkommen hjem!“

„Tak, Aïs.“

Derpaa blev der Tavshed. Mortensen tog paany til Lommetørklædet og blev ligesom af Beskæftigelsens Styrke og Vanskelighed trukken et Par Skridt længer bort.

Endelig sagde Paul: „Har Du endnu min Ravknap, Aïs?“

„Ja, jeg har, Paul.“

„Gud ske Lov, jeg har ogsaa Din Gave; nu kan vi bytte.“

Hendes Haand rystede, medens hun fremtog Knappen, der hang i en Lidse om hendes Hals.

„For ser Du, Aïs, det var det, jeg skulde sige Dig, Du tog fejl, da Du gav mig den.“

„Gjorde jeg?“ sagde hun svagt.

„Ja, for det er ikke Glas, men en Ædelsten.“

„Og er det derfor, at Du vil give mig den tilbage, Paul?“

„Ja, det er bare derfor, Aïs.“

„Men saa skal Du beholde den! Jeg har jo engang givet Dig den!“

„Ja, men Du vidste ikke, hvad det var; den Sten er over tusinde, ja sine to tusinde Daler værd!“

„Jøsses! Men desto bedre, Paul! Det er Din Ejendom!“

„Nej,“ svarede Paul, „for Du kan sælge den og blive en lykkelig ... en rig Pige; men det kunde jeg aldrig, Aïs.“

„Hvorfor ikke det, Paul?“

„Nej, det kunde jeg ikke, og derfor skulde Du havt den tilbage, om jeg selv ikke var kommen herned paa Stranden hovedkulds.“

„Ja, men jeg vil it have den, Paul!“ raabte Aïs med Taarer i Øjnene.

Eftersom Striden blev saa højrøstet, traadte Skolelærer Mortensen igjen til, og da han paa Forespørgsel havde faaet at vide, hvad der var i Vejen, faldt det end ikke ham, den Nidkjære, ind, at Stenen var Andet end Havets Gave, og han sagde: „I er nogle Narre; I kan jo beholde den begge To.“

„Ja, det kan vi jo,“ havde Aïs nær sagt.

Paul trak Mortensen i Ærmet lidt tilside og sagde: „Jøsses, Skolemester, det gaar aldrig an. Husk paa, at de beskylder mig for at have stjaalet Kronometret, og Sognefogden er ude efter mig!“

Da sagde Skolemester Mortensen: „Kan Du huske den Bøn, som Tobiæ Søn bad, der han havde bejlet til Sara, Raguels Datter, og blev ført til Brudekammeret med hende?“

„Ja, det kan jeg vel.“

„Saa spørger jeg Dig nu, Paul Andersen, om Du ogsaa kan bede en saadan Bøn, hvis Du faar den Pige, som staar der og hedder Aïs?“

Dertil svarede Paul med stor Bestemthed: Ja.

„Saa gak kun hen og kys hende; thi saa var hun Dig tillavet af Evighed, og lad mig sørge for Sognefogden."

Dermed vendte Mortensen sig fra ham og gik op paa Højen og stillede sig der som en Vagtmester.

Hvad Skolemesteren havde opfordret Paul til, var langt lettere sagt end gjort; men da han igjen stod for Aïs, kom trods hans Beklemthed Ordene. Han sagde: „Jeg har været en stor Synder, Aïs, for jeg har trot, at hele Verden hang fuld af Aïs'er; men nu ved jeg, at der i den hele Verden ikke er mere end een Aïs, og det er Dig, og jeg holder saa grumme meget af Dig, Aïs, aa, saa meget, at jeg har tænkt, jeg skulde dø af det."

Derpaa svarede Aïs ikke; men eftersom hun blev staaende ganske stille, saa skete det af sig selv, at Paul fulgte Skolemesterens Raad og kyssede hende. Og større Lyksalighed har Verden ikke, end der var over de to unge Folk ved Foden af Ganhøjen.

Efter en kort Stunds Forløb viste der sig hos Mortensen en vis Uro eller Bevægelighed; han syntes at ville ned, men gik tilbage igjen. Aabenbart saa han Noget i Skumringen, og snart blev ogsaa fire Mænd synlige: det var Sognefogden, Rasmus Jochumsen, hans Søn og endnu en Mand, hvem Sognefogden havde taget med som Vidne. Sandt at sige var det aldeles ikke disse Mænds Hensigt at finde Paul, og baade Jochum Ras og hans Fader havde kun sluttet sig til Toget for tilsyneladende at vise sig ivrige, men i Virkeligheden forebygge en Paagribelse, hvorved der jo maatte rippes op i Sagen. Man var bøjet af til Ingstrup i det Haab, at Paul var gaaet til Løkken, og saaledes stødte man nu imod sin Vilje lige paa ham. Men først stødte man dog paa Skolemesteren, der gik nedad Bakken de Kommende imøde.

„God Aften," sagde han, „hvad søger I gode Mænd her paa Egnen?"

Sognefogden svarede: „God Aften, Skolemester. — Ja, vi søger Paul Hvarre, og han maa danse med os, naar vi griber ham, for den Sags Skyld, De ved nok, Skolemester, om Kronometret. Man maa jo gjøre sin Pligt, skulde a sige."

„Ja; han staar derhenne," sagde Skolemesteren.

„Naa, gjør han det? — Der staar jo ellers en lille Pige, skulde a sige, hvis mit Syn it slaar fejl."

„Ja, han har just nu faaet sig en Kjæreste af Ekko'et her paa Ganhøjen."

„Ja, aa, ja," svarede Sognefogden i den uforlignelige Tone, der baade kan tilkjendegive: „Det er meget rigtigt" og „Det er da noget forbistret Snak."

„Ja, for det er et meget mærkeligt Ekko her paa Ganhøjen; det ved I vel, I gode Mænd?"

„Ja, aa, ja," svarede Sognefogden.

„Aa, ja, vel er det det," sagde Rasmus Jochumsen, da Skolemesteren ved at vende sig til ham syntes at ønske ogsaa hans Samstemning.

„Skulde vi ikke spørge det, hvordan det egenlig hænger sammen med det Kronometer?" vedblev Mortensen.

Eftersom Sognefogden ikke havde travlt og heller ikke vilde være krakilsk, skjønt Spørgsmaalet var besynderligt, svarede ham med Hænderne foldede over sin store Stokkeknap: „Aa, jo, jo; gjør det it Godt, Ondt gjør det vel heller it. Man har jo altid Lov at spørge sig for paa høflig Maade, skulde a sige."

„Ja, vi kan jo prøve det, I Mænd," vedblev Mortensen; „Ekko'et er meget mærkeligt, saare mærkværdigt. Hvis jeg nu gaar derop og raaber Klit, hvad tror I saa, det svarer?"

„Det svarer vel Klit igjen, skulde a sige," sagde Sognefogden.

„Nej, det svarer: Tvist."

Derpaa blev der ikke svaret et Ord. Man udtalte ikke engang Forundring over et saa mærkeligt Ekko eller en saa mærkelig Paastand. Alle begreb med deres gode Vendelbo-Natur hurtig og bestemt, at der stak noget Andet under, og for de To, der ganske sikkert havde Tvist i Klitten — thi hvad Sognefogden og Husmanden havde, er ikke oplyst — maatte Ordet lyde med ganske særlig Betydning. Dog, om ogsaa Øjenlaagene hastig skøde op og ned, saa forraadte de dog ellers ingen Sindsbevægelse.

Skolemester Mortensen vedblev: „Men naar jeg saa

spørger videre og raaber Tvist, hvad tror I saa, Ekko'et svarer? — Aa, Paul Andersen," raabte han, „spring Du ind og hent et Par af Præstens Karle til Vidner paa, hvad Ekko'et svarer, og hvor det maaske siger, at vi skulle begive os hen!"

Paul gik op imod Præstegaarden, medens alle fem Mænd stode i den dybeste Tavshed.

„Naa, Jochum Ras," vedblev Skolemesteren da, „nu spørger jeg Dig, hvad Du tror, at Ekko'et svarer, hvis jeg raaber Tvist?"

Jochum tav.

„Det skal jeg sige Dig, Jochum Ras, og hør vel efter. Det svarer med Esaias Profete sextende, syvende: Derfor skal den ene Moabit hyle over den anden, de skulle Allesammen hyle; hvilket er udlagt: Nu skal Alt komme for Dagen — at sige, hvis vi ikke faa at vide, hvem der stjal Kronometret og henlagde det i det Skjulested i Klitten, som blev angivet at indeholde Paul Andersens Gods."

Fader og Søn begreb overordenlig godt: Hvis ikke En paatog sig den Skyld, der var lagt paa Paul, kom Tvisten og Mere for Dagen. — Rasmus Jochumsen stod ganske som en Ræv i Saxen: tilsyneladende uden Lyst og Vilje til at komme løs og uden en Bevægelse, der vilde indeholde Anerkjendelse af, at han var i Saxen. Jochum indtog nøjagtig samme Holdning. Men ud maatte de; det var dem tydeligt, at Skolemesteren vidste Alt, og siden han ikke længer var Skolemester, men befandt sig i et andet Sogn, kunde han tale, og allerede hørtes tunge Træskotrin fra Præstegaarden.

Jochum spurgte sagte sin juridiske Fader: „Hvor meget kan det blive?"

„Tre Gange fem Dage Vand og Brød," svarede Faderen rask, men sagte.

„Og det Andet?"

„Ja, det er slemt; saa ryger baade a og Du."

„Naa," sagde Skolemesteren, da Præstens Karle ikke blot hørtes, men bleve synlige.

„Ja," sagde Jochum, „a skal jo it nægte, siden Skolemesteren ved Besked, at a havde Kronometret; men a

har det it; det blev borte i den Klit, som vi sagde, var Paul Hvarres Skjul. Og derfor kunde a it svare til det."

„Saa kan det gjøres med to Gange fem Dage eller med mindre," sagde Faderen, der strax indsaa og paaskjønnede den kloge og forholdsvis heldige Vending, som hans Søn gav Sagen.

„Og Paul er altsaa uskyldig?" vedblev Mortensen.

„Ja, det skal a it nægte," svarede Jochum.

„Det have I nu hørt, alle I gode Mænd," raabte Mortensen og tilføjede til Sognefogden: „Ja, saa er der Intet at spørge Ekko'et om, for det var det, vi skulde vide; og det er vel ikke værdt at fritte mere end nødvendigt?"

„Nej, aa, nej," svarede Lovens Redskab i jevnt bifaldende Tone som den, der ikke havde forstaaet et Ord mere, end han skulde forstaa.

Derpaa vendte Skolelærer Mortensen sig til Jochum og sagde: „Du er nu falden i det Klithul, Du gravede til en Anden, og vær nu glad, Jochum, at en Anden ikke er kommen i det, Du har gravet for Dig selv. Du haver profiteret daarlig af Din Skolegang hos mig, mens jeg endnu var Skolemester, men tag dog dette med, hvad der staar udi Esaias Profete halvtredsindstyvende, ellevte: Vandre I kun i eders Lys og i Gnister, som I have optændt, dog dette skal ske Eder af min Haand: I skulle ligge i Smerte. — Saa siger jeg Eder Godnat, I gode Mænd."

Alle Fire, Sognefogden, Jochum, hans Fader og Husmanden, sagde Godnat igjen i en Tone, som om Intet var forefaldet, og vendte om ad den Vej, de vare komne. Mortensen gik tilbage til Paul, standsede foran ham og sagde derpaa med lysende Ansigt: „Saa er det nu opfyldt, hvad der staar skrevet hos Esaias Profete, fem og fyrretyvende, andet: Jeg, jeg vil gaa for Dit Ansigt og gjøre de krogede Veje rette; jeg vil sønderbryde Kobberdøre og sønderhugge Jernstænger! — Og det haver jeg Uværdige gjort for Dig, Paul, for Din salig Moders Skyld, og fordi Herren tilkjendegav, at Du skulde være som Jonas og vorde frelst. Og efterdi jeg nu tror at have handlet efter bedste Skjøn efter Herrens Tegn, ville vi ydmygelig takke Ham og bede Ham, ogsaa tage vor

liden Skyld for en større Skyld, hvorpaa vi i Hans Navn ville gaa til Saltum, Amen!"

Nu kan denne Fortælling afkortes betydelig og bringes til en brat Slutning ved at forbigaa Alt, hvad der blev fortalt og forklaret, stridt og bedet, inden det kom til den Afgjørelse, som Læseren dog forudser, nemlig at Paul og Aïs fik deres Vilje.

Der er kun at tilføje, at Paul begik en Utroskab, idet han ikke benyttede sig af den heldige Forandring i hans Formuesvilkaar til Virkeliggjørelse af hans Ungdoms- eller Barndomsdrøm: Anlæget af et Teglværk ved Pirups Hvarre. I enhver anden Fortælling end en, der mulig skal kritiseres af Vendelboer, kunde en Forfatter være gaaet lidt udenfor Sandheden og have tillagt sin Helt ogsaa dette ædle Træk. Men det er altfor bekjendt paa Kysten, at det Teglværk, som nu virkelig findes paa Pirups Hvarres Grund, lige ved Foden af Bredbjerg, hidrører fra Hr. Kjøbmand Klitgaard i Blokhus, hvorvel Forfatteren maaske tør paastaa, at Hr. Klitgaard oprindelig fik Ideen fra Paul eller hans Fader, Andersen. Naar Paul selv opgav Tanken, var det dog ikke uden Kamp, og for en stor Del var Skolelærer Mortensen Skyld i Udfaldet; thi han satte sig med Hænder og Fødder imod, at Paul skulde „tilbage til Stranden". Han sagde: „Glæd Dig ved Dit Kikaion som Jonas Profete og frist ikke Gud længer, men bo inde i Landet som Jonas og vær tilfreds, hvilket han ellers ikke var." Desuden ønskede baade Aïs og hendes Forældre, skjønt af andre Grunde, at Paul skulde sætte Bo i Saltum, og Enden blev derfor, at han kjøbte en Gaard dersteds. Men Sømmelighedshensyn forbyde Forfatteren nøjagtig at angive dens Beliggenhed: Fremmede kunde falde paa at kigge ind for at se Aïs. Derimod maa man gjerne spørge sig for; thi det Svar, man faar paa sin Spørgen, vil rimeligvis ikke lede Nogen paa rette Vej. Egnens Folk ville maaske endog, i den Tro, at den Fremmedes Spørgsmaal staa i Forbindelse med en Tanke om at rippe op i en gammel Sag angaaende strandet eller opdrevet Gods, ganske fornægte, at de have kjendt eller kjende Paul og Aïs. Men selve Pirups Hvarre kan ikke fordølges eller bortviskes,

saalænge blot Havet vil skaane Stedet, og Ganhøjen staar ogsaa endnu og faar Ekko tilbage fra Ingstrup Kirketaarn, hvilket Enhver kan rejse hen og prøve. Dog ønskes først, at det her Fortalte maa finde et venligt Ekko i Læsernes Sind.

NEMESIS-BILLEDER

FORSKJELLIGE FASER AF NEMESISIDEENS OPFATTELSE

(Nr. 1—3: 1870)
(Nr. 4—6: 1877)

1.

En Mand forførte sin Forlovede, men giftede sig, efter nogen Vaklen, med hende, tildels af Hensyn til hendes betydelige Familieforhold.

Hun tilgav ham aldrig, at hendes Skjæbne havde vaklet ved Randen af den dybeste Skam, og at hun, selv efter Giftermaalet, i sit Sind ikke følte sig som andre Hustruers rette Jevnlige. Det brød fra hendes Side ikke ud i ligefrem Bebrejdelse; men hun blev tavs og haard imod ham og fandt sin eneste Tilfredsstillelse i at være smilende overfor andre Mænd og lade ham mærke det.

Der var en Mand — en gift Mand —, som droges stærkt til af den virkelige eller tilsyneladende Interesse, som hun viste ham, og efter nogen Tids Forløb kom hendes Ægtefælle til den Overbevisning, at han maatte hævne sig, og efter hans Lands Skik maatte det ske ved en Duel, en Duel paa Liv og Død. Han fandt imidlertid, at der var en Uretfærdighed heri; thi det kunde endnu oven i Kjøbet lykkes hans Fjende at dræbe ham, og for at bøde herpaa udtænkte han et Middel, der ikke var ligefrem Brud paa Duellens Æreslove.

De to Modstandere bleve stillede overfor hinanden saaledes, at de i en Afstand af halvhundrede Skridt kunde gaa frem og skyde, hver med sin dobbeltløbede Pistol, efter Behag, aldeles som i Krig eller paa Jagt. Den Fornærmede gik rask paa; hans Modstander skjød et Skud uden at træffe og maatte nu holde godt Hus med sit sidste Skud. I en Afstand af tyve Skridt tilraabte den Fornærmede sin Fjende: „Hævnen er bagved Dig!“ Hans Fjende vendte Hovedet; i samme Øjeblik tog han Sigte og skjød ham.

Alle fandt, at dette var gjort godt, koldblodig, energisk, og man tilføjede, at der var en Nemesis deri; thi havde den Faldne ikke vidst sig skyldig, vilde han ikke være bleven saa paavirket af Raabet: „Hævnen er bagved Dig!“ Det var en Slags Gudsdom, den Krænkede havde sejret; man troede at have seet selve Nemesis, i Betydning af Hævngudinden, der bryder sælsomt frem udefra.

Ogsaa gik Sejrherren efter Alt, hvad der kunde skjønnes, stolt omkring, skjøndt ikke glad. Det beskjæftigede ham, at han ikke kunde faa det samme Syn som før paa sin Fjendes Brøde.

En Dag traf han paa Gaden en Amme med et lille Barn. Barnet var saa smukt, drog ham til med en saadan sympathisk Magt, at han standsede for at kjærtegne det og spurgte Ammen, hvis Barn det var. Hun nævnte Navnet: det var hans faldne Fjendes.

Han gik videre, uden at enten Ammen havde mærket nogen særdeles Bevægelse hos ham, eller at han selv følte sig overmaade ilde berørt. Kun forekom det ham, at Barnet fulgte ham. Det slog han hen som noget Urimeligt; men Forestillingen herom kom igjen og blev stærkere og stærkere: det lille Barn vilde ikke netop gjøre ham Fortræd; men det gik bagved ham og kom bestandig nærmere. Fornemmelsen steg, han kunde ikke lade være at se sig om, og saa forøgedes hans uhyggelige Følelse derved, at han aldrig kunde vende sig tilstrækkelig; thi hvorledes han end vendte sig, blev der altid en Plads bagved ham, hvor Barnet var, og efter nogen Tids Forløb begyndte Barnet at voxe, alt mere og mere, indtil det blev hans Fjende, der skreg: „Hævnen er bagved Dig!“ — I denne Tilstand af Rædsel døde han for sin egen Haand.

2.

Jeg har kjendt en gammel Jøde, der havde det fornøjelige Mundheld: „Wie man Gott gewöhnt! Vænner

jeg Gud til at lade mig fortjene og bruge ti Daler om Ugen, saa faar jeg ti Daler om Ugen; vænner jeg ham til blot at lade mig tjene fem Daler om Ugen, saa faar jeg ikke mere end fem Daler om Ugen. Wie man Gott gewöhnt!" — Det Morsomme er, at den Gamle havde Ret, men aldeles ikke Ret overfor den Gud, han selv troede eller mente at tro paa, den vilkaarlige Gud Jehova. Thi Han lader sig ikke vænne til Noget. Men den Gudsmagt, som er i Nemesis, i Loven om Aarsag og Virkning, lader sig vænne til det, min gamle Blodslægtning ventede sig af ham, nemlig i den Forstand, at naar et Menneske vænner sig til en Flid, Orden og Dygtighed, der indbringer ham ti Daler om Ugen, saa faar han dem Uge for Uge. Men min fornøjede Gamle lod Noget ude af Agt, noget Eget ved selve Nemesis. Et Menneske staar nemlig ifølge Ordenen ikke ene i Verden, med den Opgave at tjene ti Daler om Ugen. Ikke at tale om hans Forpligtelser, saa er han integrerende Del, afhængig af det Samfund, hvori de ti Daler skulle tjenes, og han er solidarisk med, afhængig af alle Samfundets Chancer — der igjen i det Vide, Umaalelige ere afhængige af alle nærværende og alle foregaaende Slægter —, og en Dag viser denne Afhængighed eller Solidaritet sig synlig i, at, som det hedder i Handelssproget, Konjunkturerne ere ugunstige (Konjunkturerne, hvilket ægte Nemesis-Ord: Foreningen af gode og onde Betingelser!) Saa faar han ikke de ti Daler, og det gik netop mit muntre, fortræffelige Paradigma saadan: En Dag var det rent galt med Lammeskindene, som han plejede at kjøbe og sælge, hans Gud kom ud af Vanen med de ti Daler og kunde ikke bringes ind i Vanen igjen. Hvad gjorde saa min prægtige Gamle? Han havde regnet galt med Jehova, men uden at vide det regnet rigtig med Nemesis og Solidariteten. Uden nu at vide, at det var Solidariteten, han henvendte sig til, gjorde han det alligevel ganske rigtig. Han begjærede Optagelse i „Meyers Minde", en Solidaritetsstiftelse, en Fribolig for fattige Jøder. Han sagde, om end i andre Ord: Jeg kan ikke mere; men jeg har arbejdet trolig og honnet for mig og min Familie; jeg har opdraget

mine Børn, saa godt jeg kunde; jeg har efter Evne bidraget til Samfundets gode Chancer; lad mig nu have Nytte af en Anstalt, der er stiftet imod onde Chancer, Konjunkturernes Ugunst. — Man undersøgte, om han sagde sandt, og da det fandtes saa, kom han i „Meyers Minde“.

Derinde opgav han ikke sit Mundheld, fordi, naar man engang har vænnet sig til et saadant, beholder man det, som bekjendt, uden at tænke derover. Men engang, da jeg traf ham og lempelig bragte dette „Wie man Gott gewöhnt“ paa Bane, svarede han: „Na, wie man Gott gewöhnt! Det er dog sandt! Før tjente jeg ti Daler om Ugen; hvad tjener jeg nu? hvad koster jeg? hvad bruger jeg? Fem Daler om Ugen! Men da jeg tjente ti Daler om Ugen, hvad maatte jeg saa ikke døje! Løbe omkring fra Morgen til Aften, i Regn og Kulde, i Hede og Blæst! Var det ikke værdt at blive af dermed for fem Daler om Ugen? Jeg er gaaet paa Akkord. Jeg faar mine ti Daler om Ugen, men kun Halvdelen i Penge — wie man Gott gewöhnt!“

Men hvorfra kom det Sind, der kunde tage Tingene saadan? — I Kraft af Nemesis, fra samtlige virkende Omstændigheder i Blodet og i Tiden.

3.

Jeg levede i min tidlige Ungdom et Aars Tid i Hus med en gammel, brav, stræbsom, men ikke overmaade begavet Jødekone, som havde til Mundheld: „Die ganze Welt ist eine Stadt“[1]) (med Tonen paa eine). Første Gang jeg hørte det, overraskede det mig overordenlig, fordi jeg netop paa den Tid var stærkt beskjæftiget med Geografi og satte en Stolthed i at vide, at der var mange Stæder, og hvor de laa. Men samtidig kunde jeg dog ikke undlade at give Agt paa Anledningerne, hvorved hun brugte Ordet. Navnlig var det engang, da Noget,

[1]) Hele Verden er een Stad.

som En havde begaaet i Skjul, paa en ret mærkelig Maade blev opdaget ved Sladder og Snak fra den ene Samfundskreds til den anden. Det syntes saa urimeligt, at hvad fjerne Jøder vidste, skulde komme til herboende Kristne og videre til Jøder, og derfor sagde hun: „Die ganze Welt ist eine Stadt", ɔ: Sladder og Rygte gaa uden Afbrydelse eller Hindring.

En anden Gang gik et stort Handelshus her i Byen fallit. Det overraskede hende ligesaa meget, som det vilde overraske en Engelskmand, hvis Bank of England gik fallit. „Hvordan er det dog muligt?" spurgte hun. Der blev svaret: „Det er muligt, naar man har Hamborg-Vexler, og Hamborg-Huset gaar fallit! Det er muligt, naar man ved Præsenteringen ikke har Kjældere med saa meget Sølv og Guld, at man kan maale det i Skjæpper, som Huset Meyer & Trier i gamle Dage — og de gik dog fallit! Muligt? Det er muligt, naar man har Hamborg-Vexler!" — Hun sagde: „Die ganze Welt ist eine Stadt!" hvormed hun upaatvivlelig mente, at Alt hænger sammen, er solidarisk.

En tredje Lejlighed til at bruge Ordet var, at en af hendes Broderdøtre vilde rejse til Amerika for at gifte sig med sin der bosatte Forlovede. Beslutningen og Vovespillet overfor den uhyre Rejse forbavsede og foruroligede hende; men efter lang Tids bevæget Tale derom sagde hun: „Naa, die ganze Welt ist eine Stadt! Man kan ogsaa blive lykkelig i Amerika, naar man bringer Lykken med sig."

Sæt, beder jeg, istedenfor hendes Udtryk „Lykken" det, hun vel egenlig mente: Lykkebetingelser, saa have vi Nemesis, og ifølge Loven om alle Menneskers Solidaritet maa Lykkebetingelserne finde deres Jordbund at voxe i, naar Mennesket efter alle sine Betingelser selv vælger Jordbunden. Thi at Forlovelsen, den Forlovede, hans Virksomhed og hans Valg af Opholdssted dog ikke er noget Tilfældigt, men, endog hvis det er Letsindighedsværk, er Virkning af noget Foregaaende, af Noget, der konstituerer baade ham og hende, vil næppe nægtes.

Man tilgive denne Digression som Indøvelse i Nemesislære, og jeg slutter nu Beretningen om min gamle, rare

Jødekone. Hun kunde trods yderste Anstrengelse ikke ernære sig selv videre end, at det netop slog til, og i en meget streng Vinter kom hun i Forlegenhed. Den lille Sum, der var henlagt til Huslejen, gik op i Brændsel og enkelte Klædningsstykker; af sin gifte Datter vilde og kunde hun ikke laane, da Datteren sad med mange Børn og en svagelig, skjønt stræbsom Husbond. Hun besluttede sig da til det tunge Skridt at melde sig hos Menighedens Repræsentanter for at deltage i Lodtrækning om Huslejehjælp. Der er nemlig, eller der var dengang, Lejligheder, ved hvilke man lod de lige Værdige, der vare tilstede i for stort Antal, trække Lod om „Portionerne".

Hun kom hjem stille og glad: hun havde trukket et heldigt Lod. Men saa beskjæftigede det hende i Samtale med Datteren: hvorfor hun havde faaet det. Hendes religiøse Forestillinger gik ikke langt ud over Ceremonivæsnet. Hun kjendte fra Højtiderne, og især fra Paaske, meget godt Jødernes Gud, den store, stolte Jehova; men det var langt fra hendes Tanke, at han, der havde gaaet som Røg- og Ildstøtte, han, der havde slaget Farao, han, der passede Folkets store Anliggender, skulde havt Tid, Lejlighed eller blot Tanke om at være tilstede ved Lodtrækningen. Paa den anden Side vilde hun ikke indrømme noget Tilfældigt i hendes Held; thi hun vidste, at hun, som aldrig havde tigget, altid arbejdet og altid været honnet, havde fortjent Hjælpen, og hun vilde skylde Nogen, ikke Noget dens Komme. „Ved Du hvad, Rebekka," sagde hun endelig til Datteren, det gaar ikke til med Lodtrækning. De siger det nok! Men de ved, hvem der skal trække det rigtige Lod, det passer de! Ved de ikke meget godt, hvordan jeg slæber og slider, og hvem jeg er, og hvem Du er? De ved det, Rebekka, om ogsaa jeg og Du er ganske smaa og Repræsentanterne store! De ved det, de faar det at vide. Die ganze Welt ist eine Stadt."

Og efter min Mening havde hun Ret, skjønt paa egen Maade. Menighedsrepræsentanterne havde ganske vist ikke haft deres Haand bag ved Lodtrækningen og begaaet en Uret for Billigheds Skyld. Men det var Samfundet, der

ordnede Loddet til hendes Gunst for saa vidt, at formedelst dets Organisation og hendes Forhold til det, maatte Heldet være kommet, om ikke netop i denne, saa i en anden Skikkelse. Den Tid kom, da Hjælpen udeblev for hende — ikke en Understøttelse af nøjagtig samme Art; men det, hun indstændig ønskede, vilde ikke ske, og hvad hun af al sin Sjæl og Magt, i Angst, vilde have bedet om ikke at maatte ske, det skete. Det kastede hende, saavidt man kunde skjønne, ind i sig selv. Om hun søgte en Aarsag til Virkningen, ved jeg ikke, og Andet mærkedes ikke, end at hun led uden at forstaa, men var blid derved. Hvo tør vove sig til at søge Tankeform for en gammel Kvindes Følelser, naar hun hovedrystende ser ind i sin Sorg og bæver af Smerte? Det varede ikke længe, før hun faldt i sin sidste Sygdom. Saa kom de gode Kvinder, der tage sig af de Syge og de Døende, og saadan var den fattige Gamles Virkning paa dem, at de bleve endnu kjærligere end sædvanlig; der var i hendes Væsen Noget, der ligesom ved Gjenspejling faldt tilbage fra dem paa hende i Form af Kjærlighed. Ud af hende selv samlede Samfundet det bedste af den Olie, som det dryppede paa hendes Smerte, indtil hun gik bort „til sit Sted".

Men jeg maa tilføje, fordi det er sandt, at da den gamle, fromme Madam Israel sagde til hende: Rachel, kan Du kjende mig? Vi har været Børn sammen — saa svarede den gamle Syge enten med Opbydelse af al Høflighed eller maaske (hvad jeg lader staa hen) med bevidst, dybere Mening: „Man træffes igjen .... Die ganze Welt ist eine Stadt."

4.

I min dramatiske Digtning, „Svedenborgs Ungdom", skreven 1862, optræder en Ritmester Sparre, der i et Slag er bleven saaret ved Kongens, Karl den 12tes, Side og er hjemsendt for at blive lægt og med det Samme

samle nyt Mandskab til Krigen. I en Samtale med Svedenborg siger Ritmesteren:

Der er noget ved Eder, saa man kan fortælle Eder Alt. — For otte Aar siden blev jeg sendt hjem i et Ærinde for Kongen, og i Stokholm blev jeg bekjendt med en Familie. Hustruen var ganske ung, og saa smuk og mild og elskelig — da blev jeg forelsket for første Gang i mit Liv og vel mulig for sidste Gang. Men jeg sagde hende Intet. Jeg praler ikke af Heltemod; men saasom jeg har fulgt Kong Karl, kan Enhver vide, at jeg ikke er bange. Dog til hende vovede jeg ikke at kny om, hvad jeg følte, og jeg siger Eder, jeg kunde have givet mit Liv for at faa Lov at sige hende: Jeg elsker Eder til min Død! Da jeg kom for at tage Afsked, sagde jeg heller Intet; men idet hun gav mig Haanden til Farvel, var jeg saa betagen af Sørgmod og Beundring og Hengivenhed, at jeg bøjede Knæ, inden jeg kyssede den. Jeg var kun to og tyve Aar, Hr. Assessor Svedenborg. I det Øjeblik kom hendes Husbond, og jeg tænkte, jeg havde rejst mig saa hastig, at han Intet havde set. Ej heller sagde han Noget, men førte mig til et Selskab, og der fornærmede han mig pludselig saaledes, at jeg maatte gaa ud for Haanden med ham. Jeg skjød ham en Kugle gjennem Armen. Han er senere ... død — ikke af den Kugle. Men jeg tænker tidt paa, hvad Ulykke jeg vel har foraarsaget hende og ham — tilmed da jeg aldrig har kunnet udspørge, hvor hun i denne ulykkelige Tid er bleven af, hvordan hun, der var vant til Rigdom, maaske nu lider Nød! — Og ser I, da Kuglen nys ramte mig, saa, i samme Øjeblik, kom Tanken om hende og ham til mig, eller det var, som om jeg indtil da ikke havde tænkt paa Andet, og det syntes mig, det var hans Kugle.

Svedenborg.

Det sidste Ord, I sagde, gjorde mig til Eders Ven. Thi det viser, at Eders Øje er aabent for den store Retfærd i Himlen og paa Jorden.

5.

I Romanen „Hjemløs“, der blev skrevet 1853—57, er der en Samtale mellem de Castro, Otto og Mendoza, under hvilken de Castro udvikler Læren om Nemesis eller Shekhina og først fremhæver Mængdens dunkle, mystiske Opfattelsesmaade: Man antog, at Gud var overalt, men dog særlig tilstede hos Jøderne; han havde som Sky- og Ildstøtte vist dem Vej ud af Ægypten, havde taget Bolig i Tabernaklet og senere i Templet. Denne Gudsmagt, der boede hos dem og var ligesom en Del af Jehova, kaldte de Shekhina. Paa Pintsefesten, kort før det andet Tempels Fald for Titus, traadte Præsterne ind i Templet og fornam her først en utydelig Larm, saa et Raab som af tusinde Stemmer: „Lad os drage bort herfra!“, og Templets store Malmport, som tyve Mand knap kunde bevæge, gik op af sig selv. Det var Shekhina, som forlod den til Undergang viede Helligdom. — Men, vedbliver de Castro, Profeter og Lærde havde imidlertid opfattet Shekhina paa en aandfuldere Maade. Den var Menighedens hellige Aand, en særegen Midler mellem Gud og Menneskene. Det kan bedst forstaaes ved et Exempel. Rabbi Jonathan siger, at enhver Dommer, som dømmer retfærdig, foranlediger Shekhina til at bo i Israel, og en uretfærdig Dommer jager den bort. Da David havde syndet med Bathseba, veg Shekhina i sex Maaneder fra ham. Shekhina er altsaa den høje Nemesis, dels Retfærdigheden, de gode Gjerningers Løn, de ondes Straf, dels det Ideale, som Menneskene frembringe i deres Sjæl og omkring sig ved virkomt Samliv med Gud.

Otto gjør den Bemærkning, at der synes ham ikke at være Naade i den Lære, hvorpaa de Castro udbryder: O, er Retfærdigheden ikke Naade nok — ikke den Retfærdighed, som Menneskene kjende, og som bestaar i at hugge Hovedet af Synderen, men den mageløse, høje Retfærdighed, som gjennemtrænger al Verden, og hvorved Intet gaar tabt! Den Spise, hvoraf vi næres, efterlader sit Spor i vor Organisme, og saaledes ogsaa hver Tanke, hvormed vi have næret Sjælen. Hver god Handling brin-

ger Shekhina til at voxe i os, og hver ond Gjerning er ikke blot en udsendt Pil, der engang farer tilbage paa os selv, men i selve Tilblivelsens Øjeblik gjør den os ringere. Mennesket staar til Ansvar, ikke alene for hvert overflødigt Ord, det haver talt, men for hvert overflødigt Ord, det haver hørt; men at staa til Ansvar er det Samme som at være forringet eller straffet. Der gives end ikke en ligegyldig Ting ɔ: en Ting, der hverken skader eller gavner. Selve Hvilen, der ikke har det Formaal at styrke os til ny Virksomhed, er et uerstatteligt Tab af Tid. Og i en saadan Verden, hvor i Sandhed hvert Hovedhaar er talt og lyder Retfærdighedens Lov, er det ikke Naade nok at være kaldet til at leve i den?

Otto spørger igjen: om der da ikke er Frelse, og de Castro svarer: Jo; efter Fejl og Synd bestaar Naaden i, at Alt omkring En er saa velordnet og grundet paa Retfærdigheden. Paa Grund deraf kan man ikke befinde sig vel med sin Daarlighed, og man drives fra alle Sider frem mod det Bedste. Bestandig sidde vi ubarmhjertige Mennesker tildoms over En eller Anden, ere ofte, uvilkaarlig førte af selve Retfærdigheden, uretfærdige imod ham, og pludselig ere vi ude af Dommerkredsen og sidde paa de Anklagedes Bænk. Selv bidrage vi ved vor Strenghed mod Andre til, at den høje Retfærdighed voxer; vi slaa Andre, og Slaget rammer senere vor egen slettere Natur, indtil det gaar op for os og vi komme til at elske den skjønne Retfærdighed, der tugter. I denne Kjærlighed er Naaden. Som den sande Bøn er sin egen Bønhørelse, saaledes er Naaden Sjælens yderste, anstrængte Opsving mod Gud, Tilkaldelsen af Shekhina ... for dem, der kunne svinge sig op og kunne kalde.

Samtalen fører det med sig, at Otto spørger: De tror altsaa ikke paa Mirakler?

Efter nogen Nølen siger de Castro: I én Henseende maa jeg svare Nej, i en anden Jo. Jeg har i mit Liv følt mig saa afhængig af det Usete, saa forunderlig hjulpen, at al mathematisk Forstandighed stod stille. Jeg beklager ethvert Menneske, der ikke har følt noget Lignende. Skulde jeg forklare det i nøgterne Udtryk, maatte

jeg først gjentage, hvad jeg har sagt før: at den himmelske Retfærdighed er forskjellig fra den jordiske, der slaar Hovedet af Synderen. Nemesis tilsigter med al sin Strenghed noget positivt Godt. Der er i Tilværelsen en overskydende Sum af Kjærlighed, som gjør, at vi lønnes lidt mere, end vi menneskelig taget have fortjent, og straffes lidt mindre, end vi have fortjent, og deraf opholdes Verden. Kjærlighedens Fond bliver aldrig tømt, fra alle Veje, selv de forfærdeligste, er der Adgang til det, og dette synes mig Verdens største Under. Men jeg har i den moralske Verden aldrig ved Siden af denne Formildelse — som vi fra den menneskelige Retfærdigheds Standpunkt maa kalde det — kunnet opdage det ringeste Vilkaarlige; tvertimod synes mig Alt, hvad der angaar vor Sjæls Udvikling, Frelse eller Fortabelse at bero paa den uryggeligste Gjengjældelseslov, paa det Ondes Skadelighed for den, der tænker, taler eller handler ondt, og det Godes Gavnlighed. I den Henseende kunne vi aldrig være i Tvivl. Et kjende vi visselig ikke: Tilblivelsen og dens Modstykke, Døden. Men imellem disse to Yderpunkter er Alt fast og sikkert: en Verden paa det inderligste og fineste gjennemtrængt og gjennemvævet af en moralsk Lov. Vi kunne krænke den, den er elastisk og giver efter; vi kunne trænge den tilbage; men vore Kræfter finde engang et Ophør, og da kaster denne elastiske Magt os igjen tilbage, og vi staa fjernede fra vort Udgangspunkt, med tabt Tid og tabt Kraft og maa søge en ny Kraft og en ny Tid, og denne nyere Tid eller dette nye Tidsbegreb er Evigheden.

6.

Endelig er i „Nemesis“ — 2den Del af Livs-Erindringer og Resultater — godtgjort ad sproglig-historisk Vej, at Ordet eller Navnet Nemesis, i nær Slægt med Shekhina, betegner en Urtids Forestilling om den guddommelige Aande, som er i Naturen og gjør den fødende, nærende

og vidende, og om en hellig Retfærd i Tingenes Gang, og endvidere, at Nemesis som Naturens store Orden viser sig i Mennesketilværelsen som den Enkeltes Samvittighed og Samfundssamvittigheden, hvorved Alle ses som solidariske: skulle svare til Livet En for Alle og Alle for En.

Men deraf følger ogsaa, at en vis Art Nemesis-Historier ikke kunne skrives, nemlig saadanne, som gaa ud paa at gribe Nemesis i Gjerningen, fæste den til Øjeblikket, hvorimod Nemesis-Historier, -Biografier og -Digte maa blive saadanne, hvori der er klar Sans for den vidunderlige Fornuft og Orden, som lever og hersker indenfor den af Evigheden omsluttede Tilværelse.

FRA FREDERIKSBERG HAVE

(1870)

Det var otte Graders Kulde, med klart, næsten stille Vejr, lidt over Kl. 2 om Eftermiddagen. Jeg kom gaaende ind i Frederiksberg Have, følte mig gjennemkuldet og blev endnu mere kold ved at se Frederik d. 6tes Broncestatue staa der med bart Hoved. — Uden at se mig videre om gik jeg til Højre, ad Gangen, der slaar en stor Bugtning og derved fører til Venstre, det vil sige: mod Sydvest. I det Øjeblik, jeg kom i sidstnævnte Retning, skinnede Solen paa mig, jeg saa op, og hvilket Syn nu og længe, medens jeg gik fremad! Alle Træerne stode med hvide Grene, bedækkede dels med Rimkrystaller, dels med Sne. Til dette forunderlig Fine, Skjære, Jomfruelige, Feagtige, svarede de graa Stammer som en let Legemlighed, bærende den fuldstændige eller eventyrlige Aandighed. Hist og her skimtes paa Buske, naar man kom ganske nær, lidt af Efteraarets gule Løv under Snedækket. Det gjorde et besynderligt Indtryk: det var Virkeligheden, som dog blev modsagt og gjendrevet af det fagre Skin, ligesom paa Theatret en af Maskinfolkene, der kommer for nær til Kulissen, bliver gjendrevet af Landskabet, som Kulisserne fremstille. Et Par Skridt videre frem var der en endnu skjønnere Skuffelse. Et ungt Grantræ stod med sine Grene dybt tyngede af Sne; kun enkelte grønne Pletter forraadte, at det var et Grantræ. Solen, der allerede var ved at synke, sendte i dette Øjeblik gyldne Straaler til Træer, og derved kom en Mængde smaa Snepartikler til at tindre som Lys. Grantræet saa pludselig ud som et Juletræ, der fik sit Julelys indvendig fra. Jeg standsede helt betaget deraf og vilde langsomt og fuldstændig have Synet i mig; men saa kom der ved selve min Standsning eller ved de

faa Skridt, jeg havde gjort, en uendelig lille Forandring, men dog stor nok til, at det ikke længer saa saadan ud — den Slags Skuespil maa gribes i et Nu, ingen Standsning, videre. Men der kom Erstatning. Gangen udmundede i en aaben Plads; paa den lysblaa Himmel stod Maanen i svag Glans, og jeg saa i vid Omkreds Træernes Toppe: De vare alle gyldne, ikke stærkt gyldne eller tindrende som i stor, leende Glæde, men blidt lysende som i et forunderlig stille Smil. Det var, som om de havde et Syn, et Syn af Fred og Hellighed. Jeg kunde sige mig selv: Det er Solen, der endnu skinner paa dem. Nej, sagde det Hele, det er dem, der se Solen og Mere til. Endnu nogle faa Skridt, saa var der ikke længer Naturstilhed, blaa Himmel, overjordisk Skjær i Snekulden, men Bevægelse, Liv, Menneskeglæde. Paa Kanalen, i Træernes Skygge, gled en Mængde Skøjteløbere mellem hverandre, uden stor Larm, men med den særegne, dæmpede Lyd, som hører den Slags Glæde til. Der var baade Herrer og Damer, og paa mig gjør det et højst behageligt Indtryk at se Damer løbe paa Skøjter. Det er en Emancipation af den rette Art, en virkelig Frigjørelse fra forrige Tiders Opfattelse af den stillesiddende indesluttede Kvinde. Hvorsomhelst unge Mænd og unge Kvinder komme sammen, blander sig rigtignok altid noget Erotisk i Atmosfæren; men selve dette faar noget eget, rettelig Begrænset ved sig under aaben Himmel, i den frejdige Bevægelse og i den stærke Kulde. Naturen synes her ikke at ville løbe bort med Aanden; men det er Aanden, der holder Liv i Naturen, har Foraaret med sig i Vinteren. Hver rød, blaa, brun eller grøn Kjole, der gled forbi, syntes mig et Foraar af Sundhed og Frodighed — o, der faldt En! .... det har man ingen Medlidenhed med; det bæver lidt i de Øvrige, men i næste Øjeblik føler de sig desto stoltere opret paa Skøjterne. Der er en Anden, hun kommer glidende som en Svane, men lidt ængstelig, og nu er hun lige ved at falde; men en ung Herre, der synes at være hendes Broder, er ved Haanden netop i rette Tid. En løber ganske alene; rimeligvis er hun kun i Øjeblikket fra sit Selskab. Men Skikkelsen tager sig under denne korte Ensomhed saa

sikker, selvbevidst ud, Maaden, hvorpaa hun holder Muffen ind til Brystet, vækker en Forestilling om Varme, og hendes Fødder ere saa nydelig smaa. Idet hun bøjer om ad Sidekanalen, falder en bred, gylden Solstribe over hendes Hat og Slør — far hen, Du ranke, smalfodede Kvindegaade! Tre kommer farende med hverandre i Haanden: en Dame mellem to Herrer — ja, saa er det ingen Kunst eller en meget stor Kunst, efter Omstændighederne. To kom, med hinanden i Haanden, et ungt Menneske i den graa Studenter-Skyttedragt og en ung, virkelig smuk Dame. De gled, som om ingen Andre vare paa Isen eller i Verden. Hvor han saa lykkelig ud! Var det et lignende Menneskesyn, nær eller i det Fjerne, som Trætoppene saa, da de smilede?

Den 29de Decbr. 1870.

EN FRANSK LANDSBYFEST

(1871)

Jeg kom — det er nu over en halv Snes Aar siden — til Dijon med Toget, der over Culoz skulde til Genf. I Dijon var foruden Tid til Middagsspise en halv Times Ophold, som jeg benyttede til at spadsere op og ned paa den brede, luftige Perron. En Mand kom, slet klædt, i en gammel Pijækkert og med en gammel, bulet Hat paa Hovedet, fulgt af en Drager, der bar en Vadsæk. Manden tog imod Vadsækken, sagde et enkelt Ord, hvortil Drageren svarede med et spørgende Udtryk. Manden gjentog Ordet, Drageren saa igjen og rystede paa Hovedet, hvorpaa Manden med et Udtryk af Ærgrelse vendte ham Ryggen, kastede Vadsækken paa en Bænk og gav sig til at spadsere op og ned ligesom jeg. Vi kom forbi hinanden, og det syntes mig, jeg skulde kjende ham. I London havde jeg hos en Forretningsmand adskillige Gange set en Mand, der idetmindste stærkt lignede ham, en rig Kulmine-Ejer og Fabrikant ved Navn Elliots. Vel saa den Mand, jeg nu havde for mig, fattig ud; men da jeg anden Gang kom forbi ham, lagde jeg Mærke til hans Linned: det var baade hvidt og fint. Hans usømmelig fattige Dragt forklarede jeg da af den Tilbøjelighed, som mange Engelskmænd have, naar de rejse, og som hidrører fra deres utaalelige Ringeagt mod „Fastlandsfolk“, nemlig slet ikke at bekymre sig om deres Dragt, men „slide deres gamle Klæder paa Kontinentet.“ Jeg kan, som alt tilstaaet, ikke lide dette; men selv uden Hensyn dertil havde jeg ingen Anledning til at hilse paa Mr. Elliots, eftersom vi aldrig vare blevne forestillede for hinanden, og et fornuftigt Menneske, der kjender Engelskmændene, vil, naar denne Ceremoni ikke er bleven iagttaget, vogte sig for at hilse og faa sin Høflighed anset som Paatrængenhed. Han ved-

blev imidlertid at gaa op og ned, øjensynlig fordybet i vrede og mismodige Tanker. Tilfældigvis kom han til at se paa mig, og jeg bemærkede da et pludseligt Glimt i hans Øjne, som om en Gjenkjendelsestanke slog ham; men i næste Sekund vare vi forbi hinanden, og da den lille Bod, hvor der sælges Bøger og Aviser, i samme Øjeblik blev aabnet i den anden Ende af Perronen, gik jeg derhen. Med Et saa jeg Mr. Elliots ved Siden af mig, og med ligesaa gentlemanly Frihed, som om han havde været ordenlig klædt, spurgte han paa Engelsk, om vi ikke havde mødt hinanden i London. Jeg svarede, at jeg antog det. Med et Udtryk af Fornøjelse, der ligefrem forskjønnede hans store, brede Ansigt, raabte han: „Gud ske Lov, at jeg igjen hører Engelsk! Gud ske Lov, at jeg igjen kan aabne min Mund og tale som et Menneske! Hvor skal De hen? Til Kjulods?“ — „Ja, over Culoz til Genf.“ — „Det skal jeg med! Rent ud sagt, det er en Lykke for mig at træffe Dem — for jeg antager, at De ikke har Noget imod, at vi blive sammen.“

Dette Udbrud var saa usædvanligt fra en Engelskmands Side; det er saa sjeldent, at en Engelskmand vil tilstaa at behøve et andet Menneske, og da det ganske sikkert ikke var min Person, men min Evne til at forstaa Engelsk, der gjorde mig nødvendig og behagelig for ham, spurgte jeg ham, da vi sad sammen i Vognen, hvorfor han rejste ene i Frankrig.

„Men det er ikke med min gode Villie!“ raabte han; „hvis De tror det, tager De storlig fejl. Nej! De ved maaske, at jeg havde Aktier i en Kulmine og i en Fabrik. Jeg havde — det er forbi. Jeg har solgt mine Aktier. Disse strikes behagede mig ikke; England taber ved dem sin Overlegenhed over Fastlandsindustrien, og hvad Kulminerne angaar, saa sover man aldrig rolig, man ved ikke, hvad Øjeblik en sløv Arbejder aabner Sikkerhedslampen, og — bums! — Explosion! — og man faar ikke Udbytte, før Gruben er udgravet igjen, om den nogensinde kan udgraves. Nej! Nej! Jeg er over den Alder, da man holder af Livets Feber. Jeg sagde til mig selv, som Shakespeare siger: Enhver Mands Liv har en Flodtid, der løfter ham til Lykken, og jeg tilføjede

paa egen Haand: En forstandig Mand venter ikke, til det bliver Ebbe. Saa solgte jeg. Saa havde jeg mine tre Procent Konsols til anstændig Kurs — og saa blev jeg syg. Ikke sengeliggende, men ilde tilpas, gnaven, mismodig af Dovenskab, naturligvis! Jeg spurgte Doktoren. Han sagde: Rejs! — Hvorhen? — Til Frankrig, det er et smukt Land, til Sydfrankrig, til Schweiz, til Alperne, spadser op ad Alperne. — Men jeg kan ikke Fransk. — Saa rejs med En, der kan Fransk; farvel! — Vel, jeg saa mig om efter en Rejsefælle, der kunde Fransk. Traf De nogensinde paa Mr. Edmonton, James Digby Edmonton? Prægtig Fyr; havde levet et halvt Aar paa Guernsey; talte Fransk som De Engelsk. [Men dersom man tror, at det er en Kompliment, naar der bliver sagt, at man taler Engelsk, som en Engelskmand taler Fransk, saa tager man storlig fejl]. Han skulde bruge Druekuren. Jeg ved ikke, hvad der fejlede ham, han saa ud som Sundheden selv; men Doktoren vidste vel bedre. Vel, det var for tidlig paa Aaret til at faa Druer i Paris, og man raadede os til at rejse Druerne imøde, og vi kom til Dijon. Men der var heller ingen Druer endnu. Saa fik Edmonton den Idé, at medens Druerne modnedes, kunde han drikke Vin. Jeg maa nu sige Dem, at Mage til Pomard, som man faar i Dijon, er der ikke i hele Verden, og stakkels Edmonton var forsaavidt undskyldt. Der er i Sandhed ingen bedre Druesaft. Men Edmonton begik den Fejl at paastaa, at Pomard ligesom anden fransk Vin kan drikkes som Mælk. Det er en Overdrivelse; for Pomard er Bourgogne, og Kræfter har den baade til det Gode og til det Onde, og eftersom stakkels Edmonton efterhaanden gav sig til at drikke urimelig meget — sandt at sige, hele Dagen, undtagen ved Frokosten, saa drak han Champagnekognak —, fik han en Dag Delirium. Har De nogensinde set en Mand gaa saadan og fange Fluer? Det er stygt. For ikke at faa ham paa et fransk Hospital telegraferede jeg til en af hans Søstersønner i London, og man hentede ham igaar. Men jeg havde glemt at telegrafere efter en ny Rejsefælle, der kunde Fransk, og egenlig kjendte jeg da heller ingen i Hast. Hør nu, hvad jeg siger: Jeg har været i Afrika, inde i Sahara; men jeg har aldrig vidst, hvad en Ørken var,

før jeg var ene mellem lutter Franskmænd. De franske Ord, jeg i gamle Dage har lært, lyde ikke rigtig Fransk, naar jeg siger dem, og naar de Andre sige dem, lyde de ikke, saa jeg kan kjende dem. Jeg kunde ligesaa godt lytte og høre efter Ørkenens Vind eller Regn eller Tagdryp eller Hanegal eller Frøkvækken. Jeg var stum, jeg var døv, jeg var i et Menneskehav af lutter Døvstumme, lige til jeg nu mødte Dem. Gud velsigne Deres Forældre for, at de lod Dem lære Engelsk og formodenlig ogsaa Fransk."

Han sagde Alt dette med tørt Lune, og i den Stemning, som derved opkom, lykkedes det mig ad Omveje og med spøgende Vending at faa ham sagt, at han dog egenlig burde vise sig med en anstændigere Hat. Skjønt det kniber, er Sligt dog ikke saa vanskeligt at faa sagt til èn formuende som til en fattig Mand.

Han aftog Hatten, saa paa den, strøg den og bulede den ud, og indrømmede, at den ikke var et Haar bedre, end efter Omstændighederne kunde ventes, og at den unægtelig kunde trænge til en Afløsning i Genf.

Jeg har dvælet noget længe herved; men det har især sin Grund i, at denne lille Omstændighed — som det ofte kan gaa paa Rejse og paa selve Livets Rejse — ved Sammenkjædning førte til Noget, der rigtignok heller ikke er stort, til det Hele, jeg nu har at fortælle. Tidlig næste Morgen i Genf gik vi nemlig ud for at søge en Hat, og den Hattemager, vi traf, havde arbejdet i London og talte godt Engelsk. Han var meget ivrig for at vise sin Sprogkundskab og bragte den navnlig i Anvendelse ved at gjøre Mr. Elliotts opmærksom paa Byens og Omegnens Seværdigheder. Blandt Andet udhævede han, at der samme Dag var Fugleskydning i Ferney, og raadede os til at tage derud.

„Hvad er Ferney?" spurgte Mr. Elliotts.

„Ferney! Men det er det Slot, hvor Voltaire boede!"

„Ferney .... Ferney .... hvad hedder Ejeren?"

Hattemageren sagde ham det.

„Ham kjender jeg! Det vil sige, ham har jeg Anbefalingsbrev til .... Stakkels Edmonton skulde været Tolk. — Skal vi tage derud?"

Det vilde jeg gjerne, og en Vogn var snart rede i Hotellet.

Ferney ligger i det franske Landskab Gex, en halv Mils Vej fra Genf, paa en Slette, og man mærker undervejs ikke, at man kjører fra Schweiz ind i Frankrig, undtagen ved en Bom, hvor man maa betale Bompenge, omtrent 2 Mk. 8 Sk. for Heste og Vogn — et Tryk paa Færdslen, som om Frankrig i sin Stolthed og Lykke vilde gjøre Indgangen til sig vanskelig. Saadan tog det sig ud dengang. Nu standser man maaske ved Bommen med andre Følelser; men selve Bompengene ere næppe blevne nedsatte.

En smuk gammel Lindeallé fører til „Slottet", en middelstor, hvid Bygning uden nogen usædvanlig Arkitektur; den nuværende Ejer har kjøbt det med Have, Park og Jorder for 200,000 Frcs. Det Skjønneste er Beliggenheden. Man overser et vidtstrakt, frodigt Land med Skovgrupper, Agre og hvide Bygninger, og fra Slottets Sydside, hvor en Have pranger med Vindruer, Abrikoser, Ferskener og Blomster, har man en pludselig Udsigt til Alperne med Montblancs vældige, tindrende Snekuppel. Naar man er de høje Bjerge for nær, tynge de Fantasien; men i denne Afstand, set paa Slettens Rand som en forunderlig, blaa Bølgerække med snehvide Toppe, faar Bjergmagten en Tilsætning som af Oceanet: Hvergang man paany ser op, synes Bølgen at bevæge sig hen imod En. Men har man faaet Bjergmassen fast i Øje, saa at man ser dens mørke, urokkelige Tunghed, saa smiler det fra de hvide Toppe, det er, som om de følte Frihed, Friskhed og Lyksalighed ved at være saa højt oppe mod Himlen.

Slottets Ejer var ikke hjemme, og Husfruen antog formodenlig, at vi mest vare komne som andægtige Valfarere til „den store Filosofs", „Digterkongens" Hjem. Paa Grund af, at vi havde Anbefalingsbrev til hendes Ægtefælle, vilde hun dog ikke, som det nok ellers er Skik, lade en Tjener føre os om, men gjorde os den Ære selv at være Cicerone. Jeg kan ikke huske alle Enkeltheder. Tilsidst kom vi ind i en rummelig Stue, der havde et rigtig hyggeligt, gammeldags Præg. Det havde været

Arbejdsværelse og tillige Sovekammer. Der stod en Himmelseng med svære, blommede Gardiner. „Det er hans Seng,“ sagde Husfruen, „det er de samme Gardiner.“

Jeg befandt mig aldeles ikke vel mellem Husfruen — der saa ud til ikke at have læst en Linie af Voltaire, men satte høj Pris paa ham som den verdensberømte afdøde Besidder af hendes Slot — og Mr. Elliotts, der med britisk Ærbødighed for et stort Navn saa andægtig paa Sengen, hvori den store Mand havde sovet, men samtidig var underlig tilmode ved at være ligesom i Antikristens Helligdom; thi skjønt uden omfattende Dannelse havde han den engelske almindelig-religiøse Dannelse og vidste, at Voltaire var Fader til Voltairianerne, Fritænkerne eller endog Atheisterne. Jeg trængte til at være ene, til at samle i min Bevidsthed, hvad jeg huskede om den mærkværdige Afdøde, hvad jeg kunde finde Spor til at have lært af ham, at skylde ham en taknemlig Tanke for; men jeg kunde i Hast ikkun finde hurtig henglidende Tilknytningspunkter for Antipathi eller Sympathi. Et Øjeblik erindrede jeg Frederik d. 2dens Kammerherre, et andet Candide eller la Pucelle, saa igjen Karl d. 12tes mageløst tiltrækkende Historie .... Kalas' og Sirvens Forsvarer .... men saa igjen Mme. Pompadours Sanger. Jeg stræbte at gjenkalde mig et af de utallige Exempler paa, at han med sit Vid og Lune, med sin forbavsende, geniale bon sens havde bragt mig til at le med Tankeklarhed, med beriget Sans; men Intet vilde falde mig ind, hvorimod Billedet af ham selv, hans siddende Statue i Théatre francais med dets yderst skarpe, gjennemborende, spottende Blik opsteg for Erindringen og syntes at spotte os og Enhver, der med Gemyt eller Pietet besaa det Sted, hvor han havde sovet. Men et tilfældigt Blik ud af Vinduet befriede igjen fra denne Slags Erindring: Synet af de fjerne Alper med Snetoppene gav Sindet Magt eller Tilskyndelse til at se ham fjernet og i Almindelighed og holde fast ved, at det dog havde været en stor og vidtskuende Aand, et mægtigt Redskab for Friheden, imod Uvidenheden, Hyk-

leriet, Fanatismen, en nedbrydende Kæmpe, der har været med om at skaffe os Andre Plads til at drage Aande.

„Han var jo en stor Gudsfornægter — var han ikke?" sagde Mr. Elliotts.

„Det kommer an paa, hvad man forstaar ved Gud. Han mente, at der er en Guddomsmagt, endogsaa en personlig Gud, og derfor bekæmpede han Atheisterne."

„Saa? Ja, men hvad gjorde han ved Troen og Aabenbaringen? Var han en troende Mand, var han en Kristen? Det vil De ikke sige, at han var, for det var han ikke!"

Jeg tav.

„Og man skal have Troen for at udrette noget Godt," tilføjede Mr. Elliotts sententiøst.

„Gjælder det om Dem selv?"

„Ja, hvad Godt jeg udretter, om jeg udretter noget, kommer af min Tro."

„Det er Emilie," sagde Husfruen, idet hun pegede paa et Dameportræt med store, brune Øjne, og samtidig bad os undskylde: Nogen kaldte hende ud.

„Hvem er Emilie?" spurgte Mr. Elliotts.

Jeg havde ikke Lyst til at fortælle ham Voltaires Kjærlighedshistorie, der jo er ligesaa besynderlig og uregelmæssig som hans Aand og hans Værker; men han pinte mig til det.

„Hvem var hun med de stolte, brune Øjne?"

„Det var den Kvinde, Voltaire elskede."

„Var han gift med hende?"

„Nej."

„Naa, det var paa Fransk. — Men som en Lady ser hun ud."

„Ja, hun ejede et Slot, der hed Cirey, i Bourgogne."

„I Bourgogne! Det bringer mig til at tænke paa stakkels Edmonton. Det maa være et dejligt Land! Hun var altsaa rig?"

„Ja, hun havde sin egen, personlige Formue, da hun blev skilt fra sin Mand, en Officer og Marquis de Chatelet."

„Naa, hun var skilt fra sin Mand!"

„Ja, de vare blevne enige om at ophæve Samlivet; men Katholikerne kunne jo ikke skilles."

„Nej, det kan de nok ikke. Vel, og hun boede paa sit Slot, og der kom Voltaire . . . ."

„Nej, deres Kjærlighed begyndte i Paris, og saa ombyggede Voltaire Slottet Cirey og indrettede det med Bibliothek, fysisk Laboratorium og en meget smuk Have . . . ."

„Kunde han gjøre det? Var han da rig?"

„Ja, han havde jo paa en Maade været Kjøbmand ligesom De; han var i Kompagni med Spekulanter og Arméleverandører, ejede Andel i Skibe og Ladninger og samlede sig derved en meget stor Formue. Derfor sagde han ogsaa: Først maa man være Millionær, saa Digter."

„Det har jeg aldrig vidst," sagde Mr. Elliotts, som om han vidste alt det Øvrige. — „Saa var der da et Herreliv paa Slottet!"

„Ja, et Aandsherreliv. Der skrev han sine bedste Værker. Der tydeliggjorde han for Franskmændene Deres Landsmand Newtons berømte astronomiske Opdagelser. Der skrev han en Afhandling for at besvare den af det franske Akademi udsatte Prisopgave om Ildens Egenskaber, og Emilie skrev i al Hemmelighed om det Samme og løste Opgaven ligesaa godt som han . . . ."

„Hun . . . . hans . . . . hans Elskerinde?"

„Ja, hun havde udmærkede Kundskaber i Mathematik og Fysik, og desuden oversatte hun den tydske Filosof Leibnitz's Værker paa Fransk."

„Det var som Pokker!"

„Og saa havde de et Theater, hvor de spillede Voltaires egne Stykker."

„Ja, han har vel aldrig kjendt Sorg, den Mand, siden han ikke kom til Troen."

„Aa, jo. For hun blev ham utro."

„Blev hun ham utro?" raabte Mr. Elliotts med et Sæt.

„Ja, han tog hende med til den afsatte polske Konge Stanislaus Leczinsky, Ludvig den 15des Svigerfader, der holdt Hof i Nancy, og der ved Hofet var en fransk Digter, St. Lambert, om hvem der blev sagt, at han havde et Blik, som ingen Kvinde kunde modstaa, og der

hændte det efter nogen Tids Forløb, at Voltaire overraskede sin Emilie og Hr. Lambert i hinandens Arme."

„Naa! Hvad gjorde Voltaire?"

„Han tilgav."

„Tilgav? Vel, det vil sige, han blev bragt til at tro, at han havde set fejl."

„Nej; hun tilstod, og efter en Tids Forløb maatte hun trods al sin Stolthed tilstaa mere end det."

„Mere end det? — Naa? — Saa skiltes de da?"

„Nej, saa var det, at Voltaire tog sig af hende for at værge hende mod Sorg og Skam, paa den besynderligste Maade fik hendes Mand kaldt til, var som en Fader imod hende. Men da saa det Hele var overstaaet, vilde Mme. de Chatelet aabenbart ikke leve længer. Hun drak i et betænkeligt Øjeblik, mod Lægens Raad, et Glas iskoldt Vand og døde næsten øjeblikkelig."

„Herregud! Er det foregaaet med hende der! Den smukke Dame! .... Det er en underlig Historie, en sørgelig Historie, en styg Historie .... og alligevel ikke ...."

Mr. Elliotts sank helt sammen i sig selv, som om denne Begivenhed førte til Noget i hans egen Erindring. Han sagde endelig: „Vel, han maa dog have lidt, den Mand! Og han maa have holdt af hende som en Gentleman .... mere, mere! .... eller anderledes! — Han var en Mand af Verden, og han kunde tilgive .... Vi er strengere i England .... vi kunde ikke gjøre det .... vi er ikke bedre .... jeg ved ikke! — Jeg tror dog, at vort Hykleri er godt for Noget. Vi holde officielt paa, at hver Mand og hver Kvinde skal blive fast ved sin Ungdoms Elskede, og det er Lykken .... men hvis den gaar itu? .... Vel, Livet er ikke lysteligt."

Husfruen kom tilbage. Hun var aabenbart i Forlegenhed med, hvorledes hun skulde beskjæftige, behandle og beværte os, og da hun havde tilbudt os Forfriskninger, som vi ikke trængte til, sagde hun, at hendes Mand maaske ikke vilde komme hjem førend Aften, fordi der blev holdt Fugleskydning, og han var forrige Aars Fuglekonge; men om vi ikke vilde begive os ned til ham,

Stedet var ikke langt borte, og der var et Par Folk, som kunde vise os Vej.

Det var jo netop den Fest, vi havde ønsket at overvære, og vi toge med Tak imod Tilbudet. Vi stode i det Øjeblik ved Vinduet. Hun viste os en Kone og en ung Pige, der stode paa Terrassen nedenfor, og sagde, at det var vore Vejvisere. „De Stakler," tilføjede hun, „de have faaet Sorg. Den lille Pige skulde giftes, og Alt var istand; men nu er hendes Kjæreste tagen til Soldat. Han og hans Familie havde troet, at de kunde skaffe 2000 Francs til at løskjøbe ham; men det er slaaet fejl for de brave Folk, de have havt Uheld. Hvad skal der nu blive af hende og ham! Han kommer maaske til Algier eller, hvad værre er, til Paris!"

Sandt at sige, gjorde denne Meddelelse om Sorg formedelst Militærtjeneste ikke noget synderligt Indtryk paa os — eller jeg maa da først tale om mig og derpaa om Mr. Elliots, da jeg oversatte ham den lille Beretning —, før vi kom ned og rigtig saa Pigen og hendes Moder. Moderen havde ganske sølvgraat Haar og havde i Ansigt og Holdning noget dybt Alvorligt og Retskaffent, noget — om jeg saa maa sige — Selvvidende, Selvstyrende, Protestantisk, Noget, der uvilkaarlig, her i Nærheden af Alperne, bragte Tanken paa Valdenserne, der jo have kæmpet og lidt inde mellem Bjergene. Pigen derimod var fuldstændig fransk, men i god Betydning: let, yndefuld, med brune Øjne og lange Øjenhaar, jomfruelig og dog med et erotisk Udtryk, med Evne til Smil og Skalkagtighed, der paa egen Maade forhøjedes ved et let Slør af Alvor eller Sorg. Hun saa ud som skjæbnebestemt til en Mands Lykke eller sin egen Ulykke.

De hilste os stille, og vi fulgte med dem uden at komme i nogen Samtale. Der var kun et eneste Emne at bringe paa Bane, og det havde vi ingen Ret til at røre ved, tilmed da der i Begges Væsen var Noget, som tilbageviste Uvedkommendes Medlidenhed.

Fra en Sidevej kom en ung Karl. I Afstand syntes han mig at ligne en af vore Bønderkarle, der i min Barndom red Sommer i By. Han var i rund Frakke eller Kjole og i Knæbenklæder; ved Knæerne var røde Sløj-

fer, i Skoene ligeledes, og om den store runde Hat havde han et stort, trefarvet Baand ligesom et Skjærf, hvis Ender naaede ned til Skuldrene. Det Alvorlige i hans smukke Ansigt med Dun om Mund og Hage, den fuldstændige Betagethed, hvormed hans Øjne fæstedes paa den unge Pige, dannede en sær Modsætning til den glade Dragt. „Jeg søgte Eder!“ raabte han; men da han formodenlig fik et Vink om, at vi hørte til, gik han tavs hen ved Siden af Moderen, og vi fortsatte Vejen alle Fem, uden at der hørtes en Lyd.

Det blev mig pinligt; jeg følte mig tilmode, som om vi gik, ikke til en Fest, men til noget Sørgeligt, og for at bryde den trykkende Tavshed sagde jeg næsten tankeløst til Karlen, at det var et smukt Skjærf, han havde om sin Hat.

Han svarede: „Man pynter sig, naar man skal til Fanen; det er Skik og Brug.“

„Naar skal De da afsted?“

„Iaften. Imorgen tidlig skal jeg møde i Depotet.“

Tavsheden faldt igjen uimodstaaelig over os.

Det samme Menneskelige, Smertelige eller Uheldige, der virker forholdsvis lidet paa os, naar det rammer hverdagslige eller simple Naturer, kan gjøre et stort, sympathisk Indtryk, naar man ser finere, skjønnere Naturer under dets Magt, og der var i de Tre, som de gik der med os, trods al den ringe Kundskab, vi havde om dem, Noget, der i høj Grad greb paa denne Maade.

Jeg sagde til Mr. Elliotts: „Der er to Ungdoms-Elskende, som skulle skilles fra Lykken. Hvo der havde et Par tusinde Francs at undvære!“

Han svarede ikke direkte, men vendte sig til mig med det Spørgsmaal: „Hvorfor bryder De Dem saa meget om de to Mennesker?“

„Hvorfor? — — Det har jeg nogen Vanskelighed ved at forklare. — Jeg tror, de bringe mig til at tænke paa Noget, der siges i Jødernes Kabbala.“

„Det lyder hemmelighedsfuldt. Hvad er da det?“

„Der bliver sagt, at før Sjælene stige ned paa Jorden, ere de hos Vorherre; men hver Sjæl er baade Mand- og Kvindekjøn. Naar Gud befaler det, skilles de to Kjøn,

og hvert tager Bolig i sit Legeme. Men de beholde, om end et dunkelt Minde om deres Fortid i Himlen, og de søge hinanden ligesom med lukkede Øjne, og de Lykkelige paa denne Jord ere de, som saaledes søge og finde hinanden og paany blive til Et. — Det er derom, at den Karl og den Pige minde mig."

„Det var dog en dejlig Fortælling!" raabte Mr. Elliotts; men næsten i samme Øjeblik trak hans Ansigt sig mismodig sammen, og han sagde: „To tusinde Francs! Firsindstyve Pund! Renten af næsten tre tusinde Pund i Konsols! Det er ikke at lege med! Og var det endda i England og Folk, man kjendte! .... I dette velsignede Land tage de aarlig maaske hundrede tusinde Mand til Soldater .... Pigerne græde maaske nu over hele Frankrig .... Hvorfor finder Folket sig deri? Hvorfor have de ikke Hverving som hos os? .... Firsindstyve Pund — og naar de saa faa Børn, skulle de tale det fordømte Snak, som jeg ikke forstaar! Nej!" Og ved det sidste Ord slog han sig paa Lommen, som om han vilde lægge Laas for den.

Vi saa nu i Afstand en Skov og kunde høre Skydning, saa at vi ikke kunde gaa fejl, og da Mr. Elliots aabenbart havde Hast med at komme bort fra Folkene, toge vi Afsked. Jeg spurgte, om vi skulde se dem igjen derinde, og Moderen svarede: Ja, de vilde til Festen. Hun vilde, antager jeg, hellere lade det unge Par tilbringe de sidste Timer mellem Folk end i sørgmodig Ensomhed hjemme hos hende.

Medens vi gik videre, skottede Mr. Elliotts engang tilbage og sagde: „Frankrig er ikke et Land for mig. Det gjør mig trist. Den Historie, De fortalte om hende, Damen, gjør ondt, og de Folk der bagved, og jeg selv — jeg er ikke rig nok, og jeg har ikke Hjertelag for de Franske, nej, jeg har ikke Hjertelag!"

Jeg kunde maaske have sagt, at hans „Tro" altsaa ikke forslog til at give ham Hjertelag; men jeg havde ingen Ret til en saadan Ytring, og der er, mig bekjendt, ingen Kirke eller Menighed, som i det Praktiske forlanger, at en Engelskmand skal give to tusinde Francs,

for at en ham ubekjendt fransk Knøs ikke skal blive Soldat.

Snart vare vi inde i Skoven og fik andre Ting at beskjæftige os med. Vi kom forbi Boder med Varer tilsalg og med Beværtning ligesom ved et Marked. Det kostede os ingen Møje at finde Slottets Ejer; den Første, vi spurgte, førte os til ham: en lille, rund, vever Mand, der i Øjeblikket havde store Pligter at varetage, men desuagtet fik Tid til, idelig afbrudt som en kommanderende General paa Valpladsen, at forestille os for Ferney's Maire, hvis Navn jeg har glemt, og for Departementets Underpræfekt, hvis Navn, tror jeg, var Tizet, samt paalægge os som Pligt at blive ved Festen og som hans Gjæster deltage i Banketten, der skulde følge paa Skydningen. Mairen førte os nærmere til Skydepladsen, medens han fortalte, at det egenlig var en Mindefest for Voltaire. Det var ham, der havde skabt Landsbyen Ferney, indkaldt Gartnere, Vævere, Uhrmagere, bygget Huse til dem, givet dem Haver, oprettet Skoler og sørget for Selskabelighed, blandt Andet ved at indstifte denne Fugleskydningsfest, der tillige var en Slags Høstfest. „Hvor ene og arbejdsomt han end levede, især da han blev ældre,“ sagde Mairen, „holdt han dog af Menneskene. Han var praktisk human.“ Og idet Mairen saa paa mig med et Blik, hvis Betydning jeg først senere kunde ane, tilføjede han: „Han var en ivrig Bygmester, og Ordene: Frihed, Lighed, Broderskab i vor Revolution har han jo stor Del i.“ Det forstod jeg ikke, og da Mairen mærkede det, brød han af. Vi vare nu midt imellem de Skydende. Der blev nemlig ikke skudt som hos os, langsomt, En efter En, fra en Anlægspæl; det gik til omtrent som i en Fægtning, i en Blænkerkjæde. Fuglestangen stod paa en aaben Plads i Skoven; man stillede sig ved et Træ, og Skuddene faldt fra mange Punkter, meget hurtig efter hinanden. Hvorledes man holdt Orden, kan jeg ikke sige; men det var højst livligt, og rimeligt er det jo ogsaa, at man først henad Slutningen, da kun Pladen var tilbage og den nye Fuglekonge maaske allerede bestemt, tillod sig denne utaalmodige, men maleriske Uorden.

Kl. $4^1/_2$ blev Pladen endelig nedskudt. En Officer, le

lieutenant des pompiers, altsaa hvad vi kalde Brandofficer, lod sine Folk, Brandfolkene, træde i Gevær. De vare uniformerede som Nationalgarden, men med Hjelme. Medens de præsenterede og Trommerne hvirvlede, blev det røde Baand bundet om Fuglekongen og Gevinsten, Sølvskeer og Gafler, hængt i Baandet. Derpaa begyndte Musiken at spille en underlig, gammel Dansemelodi fra Voltaires Tid, la farandole. Man dannede Kjæde, en Kjæde af omtrent 400 Mennesker, Officerer og Blusemænd, Rige og Fattige, Underpræfekt og Arbejdere, og foer dansende afsted. Efterhaanden udviklede Danseiveren sig til en sand furia francese; idet vi kom ud af Lunden og Kjæden lige var bleven sluttet, brast den, og et Stykke af den, bestaaende af en hundrede Mennesker, tørnede mod en af Træboderne og omstyrtede den. Beboerne eller Besidderne stode lykkeligvis udenfor, men skreg højt, medens Musiken spillede i alt hastigere Takt og Kjæden dansede videre som besat. I Norden, tror jeg, vilde en saadan rasende Dans ikke let have faaet Ende, fordi hos os kommer en saadan furia kun frem som Udbrud af en Sjælemagt, en Lidenskab, noget Dæmonisk. I Syden er det anderledes; der er Dæmonen ved saadanne Lejligheder tilstede for Spøg; med artistisk Sands er man sig bevidst, at man opfører et Skuespil, og kan holde op, naar det skal være. Dansen standsede ligesom paa det Sekund, Programmet havde fastsat, og man begav sig rolig tilbords.

Bordene vare dækkede i Hesteskoform paa en grøn, aflang Plads i Skoven. De omgivende Træer vare gamle Elme, der i Afstand lignede Ege og gave Stedet noget særeget Hyggeligt. Men det Smukkeste var Grupper af Damer, Klynger og Rækker af Bønderpiger, der sad omkring Pladsen og ved vor Ankomst rejste sig og fik Lighed med et levende Blomsterhegn.

Underpræfekten indtog selvfølgelig Ærespladsen med den gamle Fuglekonge ved sin ene og den nye ved sin anden Side. Næst ved den nye Fuglekonge sad Mairen; derefter fulgte jeg, saa Mr. Elliotts, og ved hans højre Side sad en meget gammel, men livlig Mand, der havde tjent som Uhlanofficer under den første Napoleon. Den

gamle Officer var meget døv, hvilket viste sig heldigt; thi han begyndte en Samtale, og da Mr. Elliotts svarede ham paa Engelsk, at han ikke forstod Fransk, tog Officeren Anledning til at fortælle om sine Felttog. — „Hvad er det, den Gamle siger?“ spurgte Mr. Elliotts mig. — Han fortæller Dem om et Indhug under Slaget ved Wagram.“ — Mr. Elliotts vendte sig til Officeren og sagde nikkende: „Yes, humbug!“, og da den Gamle forstod dette som Tegn paa Deltagelse og Bifald, fortalte han om et Rytterangreb paa en Karré under Slaget ved Eslingen. Mr. Elliotts holdt ved med at nikke, tage Del, føre fransk Konversation paa denne Maade, indtil to Ting begyndte at sysselsætte ham. Den ene var, at vore Vejvisere saas blandt Tilskuerne lidt til Højre for os. Synet af dem var ham aabenbart ubehageligt; han vendte sig om imod mig, næsten med Ryggen til den gamle Officer. Et Øjeblik efter rejste Hr. Tizet sig og udbragte Kejserens Skaal med de faa Ord: A l'Empereur! Ingen rejste sig, og der ytredes intet Tegn paa Bifald, med Undtagelse af, at en Trommeslager i Bluse, aabenbart en forhenværende Soldat, der stod inde i Hesteskoen ligeoverfor Underpræfekten, slog en Hvirvel og tilføjede nogle Takter i ejendommelig Rhytmus.

„Hvad betyde de Slag, de Takter?“ spurgte Mr. Elliotts mig; men jeg kunde ingen Oplysning give ham.

Hr. Tizet opfordrede nu En af Bordselskabet til at synge en Sang og udbragte derefter en Skaal. Dennegang lød der Bifald, Haandklap; akkompagneret af Trommeslageren slog Selskabet de ejendommelige Takter.

„Men hvad betyder det dog?“ sagde Mr. Elliotts og bad mig spørge min Sidemand, Mairen.

Jeg spurgte. Han svarede: „Har De hørt dem før?“

„Nej.“

„Det er en Skik, vi har her paa Egnen.“

Det oversatte jeg for Mr. Elliotts, der var meget mere tilfredsstillet med Svaret, end jeg vilde have troet. Han sagde med et betydende Nik: „Jeg tror, jeg ved Besked; jeg har Bekjendte her.“

„Saa? Bekjendte? Hvorfor taler De da ikke til nogen af dem?“

„Aa, De ved jo, at jeg ikke kan tale deres ford— Sprog! — Jeg kan ligesaa gjerne blive inkognito . . . . det nytter ikke . . . .“

Noget overrasket sagde jeg: „Inkognito?“

„Ja; hys; her er Frimurere; jeg kan mærke det.“

En ny Sang blev sunget og en ny Skaal udbragt. Derpaa kom de samme rhytmiske Haandslag og Trommeslag, der paany bragte Mr. Elliotts til at fare op og gjorde ham alt uroligere og begyndte at virke underlig ogsaa paa mig, fordi en Hemmelighed syntes skjult bag ved dem.

Endelig rejste Hr. Tizet sig og udbragte med faa Ord Dagens Hovedskaal: for Voltaires Minde, og idet han sluttede, begyndte Trommeslageren en mægtig Hvirvel. Alle havde rejst sig og stode pludselig hver med sin Serviet kastet over den venstre Skulder, og da Hvirvlen var endt, kom, ledsagede af Trommeslagene, de fælles, rhytmiske, mysteriøse Haandklap.

Jeg maa tilstaa, at jeg, endog uden at kunne tillægge det nogen bestemt Mening, var bleven imponeret af det pludselige Syn: saagodtsom den hele Forsamling i Hvidt; men min Ledsager var i endnu højere Grad greben, ja betagen. Han slog mig paa Skulderen, saa det rungede i mig, med Udraabet: „De er Alle mine Brødre!“ og i næste Øjeblik, forsaavidt jeg ikke formedelst Hurtigheden maa sige: i samme Øjeblik, stod han oprejst, med Servietten over sin venstre Skulder og slog med Andagt Slagene som de Andre. Men da de Andre satte sig, blev han staaende, hans Bevægelse var overordenlig; han begyndte at tale; men da han hørte sig selv tale Engelsk, brød han af, famlede efter Fransk, gjorde de underligste Miner og blev blussende rød i Hovedet. Da de Andre saa ham med Servietten over Skulderen, ifærd med at tale uden Tilladelse, var der først et Øjebliks Uro, en Udvexlen af Blikke; men med den hurtige franske Sans begreb man omtrentlig Situationen og hilste ham med de mysteriøse Klap.

„Tal dog for mig!“ raabte han til mig — „nej, De kan ikke! . . . . De ved ikke! . . . . Hvad skal jeg gjøre? . . . . Hvorledes skal jeg takke og sige . . . . — Stop!“

Og med bævende Haand greb han i Brystlommen, udtog nogle Papirer, skrev et Par Ord og vinkede ad den unge Pige.

Hun nærmede sig med en Betænkelighed, der gjorde ham utaalmodig; men endelig kom hun, og han gav hende Papirerne.

Hun saa i dem, forstod dem ikke, og gik efter nogen Nølen til Underprefækten, der syntes ligesaa nysgjerrig som alle Andre.

Hr. Tizet saa paa Papirerne, og nogle af dem forstod han godt: det var otte Tipundsnoter; men det lille beskrevne Papir kunde han ikke forstaa og bad mig om at læse det. Der stod paa Engelsk: „En Broder løskjøber en Broder."

Jeg oversatte det.

Hr. Tizet rejste sig, gav Trommeslageren et Vink og sagde med det dramatiske Udtryk, som kun en Franskmand har ved saadanne Lejligheder: „To tusinde Francs, med Devise: En Broder løskjøber en Broder."

Alle rejste sig, med Blikket saa disciplinarisk fæstet paa Hr. Tizet, som i en Bataillon Geledderne, naar der er kommanderet: Ser til Højre! eller: Ser til Venstre!

Hr. Tizet sagde, idet han løftede Haanden: A notre frêre anglais! Batterie! (For vor engelske Broder! Haand-Slag!) Saa klappede de Alle, ledsagede af Trommen, langsomt, tre Gange, i den hemmelighedsfulde Takt, og da Slagene vare forbi, tilføjede Trommeslageren en umaadelig Hvirvel, medens hans Øjne vare fæstede paa Mr. Elliotts med et Udtryk, som om han vilde hvirvle ham ind i den syvende Himmel.

Derpaa sagde Hr. Tizet et Kommandoord, som jeg ikke forstod. Men Alle toge hinanden i Haanden, omtrent paa den Maade, som naar man i Dans gjør Kjæde, og da den engelske Broder saaledes var kommen med i Kjæden, gjorde man i Tavshed tre Bevægelser, der syntes mig at vise i en forunderlig Symbolik, hvor stærk og god Menneskeheden er, naar den slutter sig sammen.

Og saa — ja, i et dansk Selskab vilde man muligvis have sat sig ned og fortsat Gildet; men her ventede man kun paa, at det Disciplinariske eller Reglementsmæssige, der

passede til Øjeblikket, skulde være iagttaget, for derpaa at lade sig føre af Øjeblikkets Tilskyndelse. Man sprang op og samlede sig om Engelskmanden, og det Mærkelige var, at havde han ikke kunnet tale til Franskmændene, saa kunde de tale til ham og gjøre sig forstaaelige, idetmindste saa det ganske saadan ud, og han sagde da ogsaa senere, at det var meget behagelige Mennesker at tale med. Imidlertid varede dette kun kort, Trommen gav Tegn, man dannede Procession og satte sig i Marche. Først gik Underpræfekten med den nye og den gamle Fuglekonge; i næste Række stillede man Engelskmanden med den unge Pige paa højre og hendes Brudgom paa venstre Haand. Jeg fik Moderen. Mr. Elliotts var øjensynlig i Førstningen ikke rigtig tilpas ved at faa sig og sin lille Handling anbragt i Optog, men fandt sig dog snart i det. Mørket faldt paa, medens den lange Procession bugtede sig gjennem Skoven, og det blev mig paafaldende, at den var tavs. Hjemme vilde man have sunget; her hørtes ikkun nu og da militæriske Kommandoord. Saadan kom vi til Ferney, og i Bælgmørke stillede vi os op paa et Sted, som jeg vidste var en Gade, men hvor jeg tillige følte Borde. Med Et kom der fra en Gadedør Mennesker med store, brændende Fyrregrene, og jeg saa da, at der langs Gaden var dækket med Vinflasker og Glas. Vi vare udenfor den nye Fuglekonges Hus.

En Haand tog i min Arm; det var Engelskmanden. „Kom," sagde han, „nu er det Tid for os at tage afsted."

FRA PARIS

(1871)

Skildringen: Fra Paris 1868[1]) blev trykt i 1869, da Louis Napoleon var Kejser og boede i Tuilerierne.

Ethvert Barn ved, at han en Dag i Aaret 1870, midt i sin omringede Hær, lod det hvide Flag hejse paa Sédans Vold og selv begav sig til Bismarck og Kongen af Preussen som Krigsfange, og ligesaa uudslettelig er det gravet ind i Alles Minde, at snart efter blev Paris belejret, maatte tvunget af Hungersnød overgive sig i Begyndelsen af 1871, og at Staden kort derpaa, inden Tyskerne endnu havde forladt den nærmeste Omegn, blev paany belejret eller angrebet af en fransk Hær, fordi „Kommunarderne“ havde taget Magten i Byen og vilde gjøre Frankrig til en socialistisk-føderativ Republik.

Paa denne Tid, i Maj 1871, var jeg i London og havde som alle Andre Sind og Tanke fæstet paa Paris, ønskede at komme derover eller idetmindste komme nær, men blev holdt tilbage af, at jeg intet egenligt Ærinde havde, og at Forholdene vare altfor ugunstige for en blot Tilskuer. Man kunde forudse, at der snart maatte komme en Ende paa den frygtelige og unaturlige Tilstand, Borgerkrig under Fjendens Øjne; men hvo kunde undgaa at imødese selve Afgjørelsen, om den end bragte Fred og „Orden“, med Angst?

Det havde nogen Lighed med 1848, da vi stirrede paa Junikampen i Paris. Dengang som nu havde de formuende Klassers Misfornøjelse fremkaldt en Omvæltning; det var de Dannede og Velhavende, der undergravede Louis Philippes Throne, det var Nationalgarden, der styrtede ham, og det var de samme Klasser, der med skjult, ubetvingelig Animositet mod Louis Napoleon, til Trods for, at hans Regering berigede dem, tvang ham fremad

[1]) Se nærværende Bind, Pag. 115 fg.

til Undergang. Og ved begge Lejligheder viste det sig, saasnart Samfundets Disciplin var bleven opløst, at dets Bestanddele fore mod hinanden i to Hære, den ene, der vilde gjenoprette Disciplinen ved Hjælp af de tilvante Anskuelser, den anden, der vilde virkeliggjøre nye, dunkle Ideer uden Disciplin, forvandle Tilværelsen ved et coup.

Man kunde ved Hjælp af sin Hukommelse og forstandig Tænkning regne sig til at finde en saadan Lighed; men for den umiddelbare Sans stod det Nye alligevel aldeles særeget og sælsomt. Tre og tyve Aar tilbage havde der under fredelige ydre Forhold været Diskussion mellem de to Dele; der var blevet gjort Forsøg paa en Ordning; der havde fra den ene Side vist sig Overmod og Hjertenskulde, fra den anden Side en stigende Utaalmodighed, og man havde kunnet forudse det Øjeblik, da det maatte komme til en Styrkeprøve. Men nu havde Paris ligget tilsyneladende stille og udmattet under en Tilskikkelse, der var lige frygtelig for Alle. En Morgen havde man da fra Versailles sendt Bud efter nogle Kanoner paa Montmartre; kun Mangel paa tilstrækkeligt Forspand havde foranlediget, at man ikke strax fik dem, og de faa Timers Ophold havde medført først en lille Bevægelse, en lille Ild, der syntes at kunne været slukket med en Spand Vand, og saa en stigende Brand, en rasende Rejsning med Mord nok saa uhyggelige som mange af dem, der havde besudlet Paris Bartholomæusnatten eller i Septemberdagene 1792.

Under de mange Samtaler, som bleve førte — og hvad kunde man tale om uden om dette? — ytrede sig sædvanligst en Blanding af ringeagtende Medynk med og Domfældelse af Frankrig: Folket havde ved sin Forfængelighed og Æresyge kastet sig letsindig ind i en Krig, og nu var det blevet saa forvildet, at indenfor Paris's Mure viste sig et dyrisk Raseri, og udenfor, i Versailles, havde man ikke Mod og Kraft til at vove en Storm; det sad Tyskerne i Forter omkring Byen og saa skadefro paa — saaledes havde Gud tugtet det letfærdige og usædelige Folk.

En aldrende Læge, som jeg traf sammen med, tog Sagen pathologisk. Det er en Art Afsind, sagde han, Føl-

gen af et altfor stærkt Stød paa Nervesystemet. Naar man tænker sig et saa stolt og indbildsk Folk blive saa fuldstændig slaaet, se hele sin berømte Armé i tysk Fangenskab, saa at man endog maa laane Krigsfanger for at danne en ny Hær, saa begriber man det. Var den første Napoleon, som han truede med, kommet herover og havde han taget London, saa vilde halve England være kommet i Bedlam. Og saa en By paa to Millioner blive belejret et Fjerdingaarstid, lide Sult, æde Rotter, høre evindelig Kanontorden, evindelig se Blod, føle sig afmægtig, leve i det afmægtige, rasende Had og miste Troen paa alle sine Førere, føle Jorden vakle under sig og Himlen gynge som et Loft i Jordskjælv — de maa blive hjernesyge! Paa mit Ord, det er Afsind; men der er Methode deri, som Shakespeare siger.

En saadan Forklaring tiltalte et Øjeblik, fordi den beskjæftigede, var interessant, men gjorde ikke Tingene hyggeligere, og ved at holde den fast og se ind i Sygdommen blev man selv næsten syg og foretrak at tage Begivenhederne uden Forklaring, i deres brutal-dramatiske Virkelighed.

Saa kom da Afgjørelsen. De londonske Blade meldte næsten Time for Time, hvorledes Versailles-Hæren var trængt ind fra Vest, i Nærheden af Stjerne-Triumfbuen, og hvorledes Kampen bølgede i langsomt fremskridende Strøm mod Øst. Den Kunst at give saadanne Beretninger have de Engelske udviklet med paafaldende Dygtighed. Hvor der leveres et Slag, hvor en By stormes, hvor en Opstand betvinges, gaa deres reporters med i de forreste Rækker og optegne i Kugleregnen, hvad de se og høre. Saaledes Korrespondenten til Daily News af 26de Maj. Han meldte Tirsdag den 23de om Eftermiddagen; Kl. 5, at nu var han midt i Ilden ved det nye Operahus. Det trefarvede Flag blev plantet paa Taget ved den vestlige Side, medens det røde Flag endnu vajede paa den østlige Side, fæstet til en Apollostatue. En Mand steg opad en Stige for at tage det røde Flag bort, medens man sloges nedenfor. Kommunarderne strede „som vilde Katte". Et Par Timer efter meldte han, at en af deres Afdelinger var taget i Flanken, var sammenpresset i Rue

Royale, som brændte. Henad Morgenstunden, Onsdagen d. 24de, vedblev hans Melding: Tuilerierne brænde! Kommunarderne havde, da de paa dette Punkt maatte vige, stukket Slottet i Brand, sagde man. Skridt for Skridt veg de rasende Mennesker; Blodet, der strømmede hen ad Rendestenene, vidnede om, hvor de havde staaet. Gjennem Luer, der strakte sig fra Tuilerierne til Hôtel de Ville, trængtes de sammen paa den store Kirkegaard Père Lachaise, som da efterhaanden blev deres Grav.

Endelig, paa den fjerde Dag, d. 27de, var den egenlige Kamp tilende. Trods de mange tusinde Lig, der bedækkede Gader og Kirkegaarde, vare endnu mange flere Tusinder overlevende, Mænd, Kvinder og Børn, som man gjorde til Fanger. Endnu strede Enkelte til deres sidste Aandedræt under Soldaternes Bajonetstik; men tilsidst var ogsaa dette forbi, og „Ordenen herskede i Paris“. Gjennem Tilfredsstillelsen, hvormed de engelske Korrespondenter meldte Ordenens Sejr, begyndte nu at vise sig en vis Sympathi for de Overvundne, dels formedelst den udviste rasende Tapperhed, dels formedelst det, de maatte lide. Det blev berettet med Ynk, at en stor Skare af Fangne førtes igjennem Gaderne under Hug af flade Klinger fra den ridende Eskorte, og paa begge Sider stode i lange Rækker de forbitrede Borgermænd med Hustruer og Døtre og spyttede paa dem; Fangerne sluttede sig tæt sammen, Arm i Arm, under denne Forsmædelse. Men værst var dog, hvad der meldtes til Daily Telegraph i Brev af 27de: at man havde stødt tre fangne Officerer ind i det brændende Hôtel de Ville. Jeg tog min Tilflugt til Doktorens Ord som til en Trøst og sagde: De ere syge Allesammen; de ere ikke helt tilregnelige.

Rejsende, som kom over, sagde, at skjønt der nu var Ro i Paris, burde man ikke rejse dertil, fordi Ligene og Blodet i den varme Foraarssol truede med at frembringe Pest. Men snart kom Andre og erklærede, at Alt var ryddet og rent, der var ingen anden Ubehagelighed end Belejringstilstand, og saa tog jeg derover.

Hvor det ved en saadan Lejlighed kan vise sig, at Forestillinger, man har efter Andres, om end nøjagtige

Skildringer, ikke svare til Virkeligheden eller ikke forebygge, at man bliver overrasket af det, Ens egne Øjne se.

Det var naturligt at forestille sig, at naar man kom ind i et Land, hvor der nys var blevet holdt en Slags Hexesabbath, hvor Furier af al Art vare farne gjennem Luften og havde slaaet ned, vilde alle Folks Miner og Adfærd bære Præg deraf. Men paa dem, som ikke ere personlig ramte, er der efter faa Timers Forløb intet Mærke, Livets daglige Fornødenheder kræve den vante daglige Orden, og desuden følger efter Lidenskaben en Slaphed, der ser ud som Ro. Ved Landstigningen i Calais og paa Jernbanen, Time efter Time, var det, som om Historien havde slugt sig selv. Alle talte om Alt undtagen netop det, som var i Luften og i Sindene. Saaledes kom vi til Compiegne: der, ved Stationen, exercerede tyske Soldater; vi kjørte tæt forbi en Linie, der præsenterede Gevær for Officeren. Jeg vidste jo, at Tyskerne havde sejret og endnu holdt en Del af Frankrig besat. Jeg vidste det, som man ved med Fantasien eller med simpel historisk Tro; men i dette Øjeblik, da jeg selv saa det, kom en Overraskelse en Fornemmelse, der i Ord vilde lyde omtrentlig: Saa er det dog sandt! Den franske Jord, som Pikkelhue-Soldaterne traadte paa, syntes at vaande sig og meddelte Pinen til Sindet. I hele det skjønne Frankrig sad en blodig Klo — nu vidste jeg det, som man ved seende og følende.

Paa Stationen i Paris søgte Toldbetjentene i vore Kufferter efter Cigarer med en Omhu og Ro, som om det var et Oldtidssagn eller en ondskabsfuld Digtning, at Soldater og Kommunarder havde spiddet hinanden ved disse Borde, og da jeg i Mørket kjørte gjennem Gaderne, brændte Lygterne saa rolig, og der var saa fredeligt, som om Kejser Louis Napoleon selv samme Dag havde holdt hin Tale, hvori han sagde til Senatet og Deputeretkamret: Sørg De for Lovene, jeg svarer for Ordenen!

Jeg boede i en af de nye Gader udenfor Stjerne-Triumfbuen, og da jeg tidlig næste Morgen gik til Byen, stod Buen for mig. Den var altfor fast bygget, til at den kunde have faldet omkuld af Sorg og Skam, da Tyskerne

droge forbi og igjennem den i Triumf. Men for Forestillingen var den blevet en pjudsket Fugl. Den havde været i Ilden; thi paa dens Tag havde Kommunarderne anbragt Kanoner, og Versailles-Hæren havde besvaret Skudene. Alligevel var kun paa et eneste Sted et hvidt Mærke, en Splint sprængt ud ved en Kanonkugle — intet Hædersmærke, men et stygt Saar, en Rift af Familietvist. Havde Buen været levende, vilde den have grædt som en mishandlet Kvinde.

Udenfor strakte sig den brede, stolte Vej: Avenue de la grande armée, som Napoleon havde kaldt den — ad den var nu Tyskernes store Armé rykket frem. Indenfor skraanede den skjønne Allé i næsten uoverskuelig Længde gjennem Champs Elysées ned mod Tuilerierne. Solen skinnede paa de frodige, foraarsgrønne Træer, Naturen smilede i Morgenstilheden; jeg var bange for det Øjeblik, da jeg skulde være nær nok og faa Syn paa Tuileriernes Grushob. Hvilken Overraskelse, da jeg endelig vovede Blikket: Slottet stod der, langt skjønnere end før. De hæslige, bratte, høje Tage vare borte, bortbrændte, og Murenes fine Linier, Renaissancens Mure, stode frigjorte. Maatte det være et Varsel! Maatte Frankrig, gjennem Nederlag, gjennem Vold, gjennem Brodermord frigjort fra det højt ragende, rugende, tyngende Imperatorvæsen, gjenfinde sin Renaissance! Det være saa! Naturen, der svulmer i de herlige Træer og lyser over Vejen, forkynder det!

Fra de høje Kastanietræer i Champs-Elysées kom jeg ud paa Place de la Concorde. Ved første Øjekast laa den i al sin kokette Skjønhed. Obelisken med de gyldne Hieroglyfer, Bronce-Lygtepælene, Statuerne, Fontainerne — hvor Vandet rigtignok ikke sprang — de skjønne Bygninger, der fjernt omgive Pladsen, Alt frembragte paany Indtrykket af en stor, rig Nations Balsal eller Salon. Ved nøjere Eftersyn opdagedes Kuglemærker paa Obelisken, et Par Lygtepæle vare knækkede, den store Bygning mod Nord, Gardemeuble, var bedækket med hvide Pletter som en Skive, og en af de store, kvindelige Statuer, der forestille franske Byer — Strasborg — havde faaet et Kanonskud. Men alligevel tindrede Helheden

ligesom stille glad i den fine, klare Luft. Jeg havde endnu ikke mødt Mennesker. Med Et blev jeg opmærksom paa en lille Gruppe Blusemænd ikke langt fra Broen. Da jeg kom nær, saa jeg, at de stirrede paa en svag Sænkning i Jorden. Hvad er det? spurgte jeg. Man svarede: Her ere Lig blevne nedkastede; nu synker Gruset ind.

Jeg gik hastig tilbage og skraaede over mod den store Jernport til Tuileriernes Have. Den var lukket og tildels spærret med svære Planker; indenfor skimtede jeg i Forbigaaende en Række Kanoner og Grupper af graa Heste, der bleve fodrede mellem Dynger af Halm. Jeg havde en Fornemmelse af, at hvis man blev staaende og kigede ind, kunde man let faa Noget i Øjet.

Oppe over Rue Royale hævede sig en hvid Røg eller Damp. Da jeg kom ind i Gaden, saa jeg Rækker af Skildvagter og paa Hjørnet af Faubourg St. Honoré en Mængde Brandfolk ved en stor Brandtomte. Derfra steg i Morgensolen Damp af Vandet, hvormed man havde slukket. En Gruppe Soldater med halv fældede Bajonnetter kom mig i rask March imøde. Da de vare ganske nær, saa jeg i deres Midte en ung, høj, sortskjægget Mand, i fin, sort Kjole, men uden Halstørklæde og barhovedet, og den ene Side af hans sorte Benklæder var flænget. Dette pludselige Syn, dette Billede i dets Sammensætning af skjærende Kontraster, fortalte i rivende Hast sin Historie: en af Kommunardernes Førere, nys opdaget og paa Vej til Standretten. Men hvem var det, og hvorfor netop i sort Kjole, som Franskmænd sjelden bære uden til Bal eller fint Salonselskab? Skjønt han hastig gled forbi, fæstede hans Skikkelse sig saadan i mig, at jeg vilde kunne kjende ham igjen nu. Med det svære, kulsorte Haar og Skjæg, de smækre Hofter og brede Skuldre, lignede han mere en Mand fra Syden end en Pariser. Næsen var temmelig lige, men styg, Ansigtet graat, Øjnene sløve, og det Stive, Stillestaaende i Fysiognomiet dannede den sælsomste Modsætning til den hurtige Gang. Han havde en Hast, som ikke var hans egen; han var blevet til en Mekanik, hvis Indre hvirvlede i Kreds om, at alt Haab var ude. Hvem kunde han dog være? Tilhørte han en i

Øjeblikket uklar og miskjendt Idé, der skulde gjenopstaa i Fremtiden? Vilde han ligesom André Chenier før Henrettelsen kunne banke paa sin Pande og sige: Der var dog Noget herinde! — eller var han blot en af de Dannede, der fristede af selve Dannelsen og af det Begjær og den Misundelse, som Paris vækker, havde vendt sig til de Udannede, foregøglet dem et jordisk Paradis og brugt dem som Middel til selv at nyde, og var hans fine, halvt sønderrevne Dragt Symbol paa, at han kom fra Fest og Nydelse, der havde kostet Blod og Brand? Jeg lagde ikke selv Mærke til, at jeg var vendt om og som trukken af en Magnet fulgte efter — da stod pludselig, som sprungen op af Jorden, en Politisergent foran mig og spærrede Vejen. — Deres Pas, sagde han. — I en By, der er erklæret i Belejringstilstand, gaar fornuftigvis en Fremmed ikke omkring uden sit Pas, og jeg rakte ham mit. — Hvor bor De? — Der og der. — Naar kom De? — Iaftes. — Behag at skrive Deres Navn her. — Han rakte mig et Blyant og en Lommebog, sammenlignede mit Navn med min Underskrift paa Passet og gjorde Plads. — Kan man tale til Dem? spurgte jeg. — Hvordan mener De? — Kan man spørge Dem om Noget? — Hvorfor ikke? — Hvem var den Mand, Soldaterne gik med? — Med en utaalmodig Mine slog han med Haanden ud i Luften og forlod mig.

Jeg vendte om, gik forbi Brandtomterne, op til Madeleine-Kirken, hvor Arbejdsfolk begyndte at samle sig for at udslette de mange hvide Pletter, Kuglemærkerne. Derfra til Højre ad Boulevarden og saa igjen til Højre, ned ad Rue de la Paix for at naa Vendôme-Pladsen. I gamle Dage sang vi hjemme:

Paa Vendôme, hvor Støtten knejser,
Knæle for den store Kejser!

Den knejsede ikke længer; det var ganske rigtigt, som der havde staaet i Bladene, at de havde taget Søjlen bort. Kommunens Minister for de offentlige Arbejder, Kunstneren Courbet, havde dekreteret, at den skulde ødelægges, fordi ethvert triumferende Tegn paa, at det ene Folk havde i Krig sejret over det andet, skulde

forsvinde fra Jorden; Folkefreden skulle afløse Folkekrigene og de herskesyge Erobrere overgives til Glemsel. Hvilken rigtig Tanke, men hvilket Øjeblik til at udføre den! Og saa havde man borttaget den skjønne Søjle, men end ikke med et Rids beskadiget det svære, firkantede Fodstykke, hvis Ornamenter i Basrelief vise en fantasifattig Dynge af Vaaben og af Harnisker, der se ud som halshuggede Kroppe. Ved en Skjæbnens Ironi var Brutaliteten bleven, Skjønheden forsvunden.

Jeg var efterhaanden blevet saa nedstemt, at jeg længtes efter lidt menneskelig Samtale; men jeg vidste, at ingen af mine nærmere Bekjendte vare i Paris. Tanken faldt paa en Mand, jeg kun havde kjendt svagt. Han havde engang været Udgiver af et Blad for Ungdommen, havde giftet sig ind i en Chokoladefabrik, var blevet Rentier, en meget flink og artig Mand. Der viste sig en Fiacre, og jeg kjørte til ham. Hans Hus overraskede mig ved at staa endnu, og endnu mere behagelig overraskede han mig ved selv at komme ud og lukke op. Et Besøg, et Ansigt fra gamle Dage, syntes at være for ham en ligesaa behagelig Overraskelse, og snart sad vi sammen med livlige Spørgsmaal og Svar.

Naar er De kommet hjem igjen til Paris?

Men jeg har slet ikke været borte!

Har De været her hele Tiden, under begge Belejringer?

Ja, under begge!

Hvad De maa have oplevet! Har De lidt meget?

Comme ça, comme ca![1])

Jeg tog Maal af ham; han var hverken bleg eller mager, og jeg vovede Spørgsmaalet: Har De .... har De været nødt til at spise Rotter?

Ja, min Tro, har jeg, og været glad til, naar jeg kunde faa en!

Paany Virkeligheden! Det var ganske anderledes at høre en Mand selv sige det end læse derom i Aviserne.

Han vedblev: Eh, eh, min Kjære, Udenforstaaende gjøre sig ikke rigtig Forestilling om, hvad det er, naar man med Penge i Lommen kommer ned paa Torvet, og der er tomt, og man søger en Restauration, og den er luk-

[1]) Som man tager det.

ket. Saa ser man underlig paa hinanden, og saa tænker man paa at overgive Byen."

„Ja, ja. Men under Kommunen — led De megen Overlast?"

„Nej."

„Plyndrede man Dem ikke? Truede man Dem ikke?"

„Man udskrev Skatter og Afgifter og Tvangslaan, og jeg betalte."

„Men Skud og Skrig og Ildebrand!"

„Paris er en stor By, og her er afsides. Man hører Intet, naar man bliver hjemme."

Dette var mig det mest Paafaldende, men ikke det Hyggeligste af, hvad jeg endnu havde stødt paa i Paris. Her var Virkeligheden i ny Skikkelse, i Personliggjørelse af det Gaadefulde, der havde beskjæftiget mig saa meget i denne Sag: Hvorledes var det gaaet til? Hvorledes var det muligt, at i en By, der talte over en Million Indvaanere, nogle Faa havde samlet nogle Tusinde, maaske højst hundrede Tusinde, og havde behersket Alt? Hvorledes vare de Nihundredetusinde komne ud af det med de Hundredetusinde, som holdt dem omfattede og indespærrede og for Verden gjorde hele Paris til Et? Hvad betød dette Exempel paa, at man havde kunnet leve stille, fredelig og under en Slags Orden? — Jeg udtalte omtrentlig dette, hvortil Manden svarede i stigende Sindsbevægelse: „Kalder De det Orden at leve i bestandig Angst? Kalder De det Orden, at man er som ude i en Skov og maa sidde oppe i et Træ for ikke at blive bidt af Ulve og Slanger? At De ser mig med Klæder paa Kroppen og med Mad i Huset, er jo det pureste Tilfælde ...."

„Der er dog en anden Person, en berømt Person, som ogsaa er bleven skaanet ...."

„Hvem er det?"

„Frankrigs Bank. Den kunde de jo have plyndret."

„Min kjære Herre," sagde han med dæmpet Vrede, „vil De forsvare Kommunen?"

„Nej; men jeg vilde gjerne vide, hvad den var, i det Værste og i det Bedste."

„Det Bedste! Det skal jeg sige Dem: Raseri, som naar

Hunde blive gale! Det Ynkeligste, Skammeligste, mest Forvorpne, som Solen nogensinde har skinnet paa! Ikke Mennesker, Umennesker — det var Kommunen!“

Næste Dag var det Søndag og igjen meget smukt Vejr. Alle, som have været i Paris i den „gode“ Tid, ville erindre, hvorledes om Søndagen den hele Befolkning, Fornemme og Rige saavelsom den store Mængde, var i Bevægelse, kjørte eller gik, især i Retning af Champs Elysées og Boulogneskoven, hvor det larmede og klang, hvor der udenfor alle Caféer og Restaurationer sad fornøjede Mennesker. Dette var den første Søndag, Pariserne i mange Tider havde havt til at nyde i Fred, og da jeg henad Formiddagen kom ind ved Triumfbuen, saa jeg rigtignok Kjørevejen, der ellers var fyldt med Ekvipager, aldeles tom; men Sidegangene vare sorte af Mennesker. Langsomt arbejdede jeg mig op til Place de la Concorde, Rue Royale, Boulevarderne — Alt en mylrende Strøm. Jeg gik ned ad Rue Richelieu, gjennem Palais Royal, ad Rue Rivoli tilbage til Place de la Concorde — hele Vejen samme Trængsel, en Strøm, der syntes at gaa i en umaadelig Kreds. Men Alle vare sortklædte, og der hørtes ikke et Ord. Der var ingen Stole udenfor Caféer og Restaurants, og alle Butiker vare lukkede. Jeg saa ingen Børn, hørte intet Udraab — bogstavelig den dybeste Tavshed. Denne Stilhed virkede efterhaanden med en Blanding af Tryk og Højtidelighed. Folket var ude mellem Ulykkens Mindesmærker; men det standsede ingensteds. „Skjønt seende, de saa dog ej,“ og der var i denne Ikke-Seen mere Bevidsthed om Ulykken, end nogetsomhelst Udtryk af Nysgjerrighed vilde have forraadt. Den uoverskuelige, tavse Mængde gled forbi som dunkelt vidende om, dunkelt betagen af en Skyld, som valfartende uden at have et Maal. Tavsheden voxede over mig, indhyllede mig, fyldte mig med en særegen Kjærlighed til Paris som den Stad, der paa sin Bekostning gaar forrest med at gjøre vor hele Slægts Forsøg, vover Alt, fra det Latterlige til det Sublime, lider mere end vi Andre, men ogsaa lever mere end vi.

Staar Indtrykket af denne Dag som noget af det Største og Dybeste, jeg nogensinde har modtaget ved Syn paa

Omverdenen, saa blev det dog i visse Maader overtruffet af en ganske lille Scene, som jeg oplevede næste Dag. Det var igjen tidlig om Morgenen, i Rue Rivoli, tæt ved Finansministeriets store Brandtomt. Igjen kom en Gruppe Soldater med halvfældede Bajonetter mig imøde; men dennegang havde de imellem sig en ganske ung Kvinde. Hun var temmelig høj, kraftig bygget, med stort og solbrændt, men behageligt, jomfrueligt Ansigt. Efter Skjøn, efter et vist Præg af Nethed eller Velhavenhed, maatte hun høre til den højere Arbejderstand. Hun var i højhalset, brun Kjole og havde i højre Haand et stort, hvidt Lommetørklæde. Det syntes at være al den jordiske Ejendom, hun havde kunnet medtage, da de greb hende og førte hende til Krigs- eller Standretten. Men hvad der aldrig lader sig beskrive, var denne unge Kvindes Gang mellem Soldaterne. Jeg kunde med fuldeste Sandhed sige, at hun gik som en Dronning; men det vilde være udsat for Misforstaaelse, som om der var noget Kunstlet, Theatralsk ved hende. Hun var hverken udfordrende eller skamfuld, men gik frem rank og fast, uden at se eller fornemme sig set, hyllet i sig selv, løftet ud over den Verden, for hvem hun nu var et besejret Udskud, men overfor hvilken hun vidste at have villet og givet sig idealt hen. Charlotte Corday kunde gaaet mellem Jakobinerne, Jeanne Darc mellem engelske Soldater paa samme Maade. Hun gjenvakte hos mig i al dens Styrke Tanken om, at midt i Forvirringen, Vildheden og Rædselen havde der været et Ideal. Hendes Skyld laa paa den fine Grænse, hvor Kjærlighed og Had mødes. Thi det er naturligt, menneskeligt, at man i sin Kjærlighed til de Fattige og Lidende kan blive grebet af Had til de Rige, ligesom at de, der elske det borgerlige, velstaaende Samfunds Orden og Skjønhed, kunne gribes af Had til dem, der rokke ved det. Kommer det til den Afgjørelse, hvor det blotte Had staar imod det blotte Had, saa skal hver følge sin Fane og vove det Yderste for den. Det havde hun gjort, antager jeg efter hendes Ansigt og hendes Gang. Nu gik hun forbi og efterlod en uforgængelig Uro i mig. Thi jeg hører til dem, der kunne tale mer eller mindre kjønne Ord om Idéen; men jeg har ikke vovet mig selv. Jeg ved, at jeg ikke har

fuld Ret til at ligge i en god Seng og sidde ved et godt Bord, mens der sultes og fryses udenfor; men jeg har ikke kunnet gaa fra Bordet og fra Sengen. Det nytter ikke, at jeg siger til mig selv, at jeg hverken er Præst, Bisp eller Apostel og ikke har den hele Forpligtelse. Jeg har den, men kan ikke løse den, ikke vinde Livet ved at hengive det. Paa sin Maade har hun betalt sin Gjæld, og hvad der saa gjøres ved hende, kan hun ikke være fortabt. Hvad skal der blive af mig?

AVROHMCHE NATTERGAL

(1871)

Dette er Beretning om en stakkels gammel eller aldrende Jøde, der hængte sig af Kjærlighed, men blev skaaren ned og dog blev hængende alligevel.

Det anses for rigtigst at fortælle en saadan Sag omstændelig og begynde med Begyndelsen, nemlig med Leizer Suss.

Nu er der vel Faa, som huske Leizer Suss, dels fordi han er død for mange Aar siden, dels ogsaa fordi han borgerlig ikke var kjendt under Navnet Suss, men kaldtes Lazarus, hvilket er Oversættelse af Leizer. Tilnavnet Suss havde han enten arvet eller faaet tilfældig; thi det betyder paa Dansk Hest, og egenlig dum var han dog ikke. Han var i visse Maader agtet i Menigheden, nemlig formedelst sin Fromhed, d. v. s. orthodoxe Iagttagelse af alle Ceremonier, og paa Grund deraf havde man, da han var en fattig Mand, betrot ham at være Schauchet, ɔ: Slagter og Forhandler af Kjød, der tillidsfuldt kunde spises af Menigheden. Forresten er der Lidet at sige om ham. Han gik saagodtsom ubemærket ud af Verden, men efterlod en aldrende Enke med sex Børn, en Datter og fem Sønner, hvilke sidste han alle havde sørget for, nemlig opdraget efter Loven til deres trettende Aar og saa sendt ud at ernære sig selv, en hos en Kjøbmand i Altona, de andre hos Handlende her i Byen.

Aar gik hen, og Familien levede lykkelig, efter den latinske Regel: *bene vixit, qui bene latuit*, den lever vel, som lever ubemærket. Moderen blev gammel, omtrent tresindstyve Aar, men rask og rørig og noget herskesyg; Datteren, Gitte, blev henved fyrretyve, stadig ugift, enten fordi hun var uformuende og kun en Schauchets Datter

— Mangler, som hendes smukke, brune Øjne ikke kunde bøde paa — eller fordi hun „ikke var virksom nok for sin egen Lykke". Der var vel endel Grunde, og tilsammen bleve de kaldte Guds Vilje. Brødrene bødede derpaa med stille Venlighed, en sjelden Gang med Skjemt, hyppigere med Gaver. Ved deres Flid og Sparsommelighed kunde de af deres stigende Løn eller Indtægt give et stigende Bidrag til Moderens og Datterens Underhold. Alle fire, som vare her i Byen, samledes hos Moderen Fredag Aften ligesaa sikkert og regelmæssig, som hun tændte og velsignede Sabbathlysene.

Med Undtagelse af den lempelig stigende, svagt stigende Velstand var siden Faderens Død ingen anden Forandring foregaaet end, at Familien havde ændret lidt paa sit Navn, og Anledningen dertil var kommen fra Altona, hvor, som alt bemærket, den ældste af Sønnerne, Michael, var anbragt. Han skulde nemlig optages som Associé af „Huset" — det var en Ekviperingsbutik —, og saa sagde Husets „Chef", der ogsaa hed Lazarus, en Dag til ham: „Du hedder Lazarus. Naa, det er et godt Navn — jeg skal ikke sige Andet. Men man kan ogsaa faa for Meget af det Gode! Lazarus & Lazarus — sig, hvad Du vil, det tager sig ikke ud paa et Skilt."

„Men Lazarus & Ko.," sagde den vordende Associé beskedent.

„Lazarus & Ko. Og naar man saa spørger: Hvem er Ko.? — Lazarus! — Vend og drej det, som Du vil: Lazarus & Lazarus!"

„Ja, men —" sagde Michael og vovede ikke at fuldføre Meningen, som var: „Kan jeg saa ikke blive Associé?"

Efter en lille Pavse vedblev Chefen: „Hør, sig mig, havde Din salig Fader intet andet Navn end Leizer?"

Michael blev rød og svarede ikke.

„Naa, det er jo imellem os, og det skal ikke forstyrre Din salig Fader i hans Grav. Men blev han ikke sommetider kaldt Leizer Suss?"

„Det er nok muligt," svarede Michael.

„Naa, saa har vi det jo! Hvem siger, Du skal holde paa hvert Bogstav i Din Faders Navn, tilmed da han selv aldrig med sin gode Vilje bar det! Vi sætter et a i Stedet

for et u. Sass er et godt Navn. Lazarus & Sass — det la'er sig høre, det ta'er sig ud!"

Derved blev det, og da Michael, som nu var Familiens Hoved, kaldte sig Sass, antog den ene af Brødrene efter den anden og endelig Moderen, først med lidt Ængstelighed, men endelig, da Ingen gjorde Indsigelse, med Frejdighed Navnet Sass. Det er muligt, ja rimeligt, at man i Menigheden spottede lidt over Navneforandringen; men Indsigelse gjorde man som sagt ikke.

Den Eneste, som ikke kunde lide Forandringen, var Avrohmche Nattergal. Han var fra sin tidlige Ungdom vant til at komme i Familien; han var om Fredag Aften ligesaa sikkert tilstede som nogen af Sønnerne; han havde set dem alle voxe op — han var otte Aar ældre end den ældste Søn —, han havde leget med dem, delt Sorg og Glæde med dem alle. Der havde engang været Tale om, at han skulde have Gitte; men det var gaaet over uden at efterlade nogen Forstyrrelse. Nu, da det nye Navn kom tilligemed adskillige nye Møbler og en vis ny „air", ligesom en større Fordring eller Pretention, forekom det ham usikkert, utydelig, at han gled tilside, ikke længer hørte saa fuldstændig til som forhen, at hans ubetydelige Livsstilling blev mere set end før. Men han kunde ikke gribe det; det var en usikker Fornemmelse, som kom det ene Øjeblik og var borte det andet. Derfor kunde han ikke lide Navnet Sass; men han vogtede sig vel for at sige det.

„Hvilken var da hans Livsstilling?" vil man spørge. Tillad mig, ikke at falde med Døren ind i Huset, men at forberede Læseren ved at berette, hvorledes han kom i den.

Han var Søn af en Mand, der i Menigheden hed Reb Schaie, med Tilnavnet Pollok, en af de Sidste, der her gik i Kaftan og Pelshue og med langt Skæg. Men skjønt Reb Schaie saaledes i det Ydre lignede en „forløben Polak", var han en forstandig og virksom Mand i Samfundet og drev en ikke ubetydelig Skind- og Pelshandel. Han førte Bøger — hvad den Tids Handel kun højst ufuldkomment kjendte til — og var i det Hele en yderst nøjagtig, alvorlig og streng Mand. Han vilde naturligvis

have Sønnen i sin Forretning; men hos hans Abraham (Avrôhom, Diminutiv: Avrochmche) udviklede sig en bestandig stigende Lidenskab for Musik og Sang. Ej blot vilde han saa ofte, han kunde finde Lejlighed, høre Musik; men der undslap ham nu og da Ytringer, der tydede paa, at han ønskede, ja begejstret haabede, selv at kunne lade sig høre — at kunne gaa til Theatret. En Tidlang behandlede Faderen dette som en Barnagtighed, som et Drømmeri, der vilde gaa af i „Geschäftet"; imod sin Sædvane kunde han endog spøge med Sagen og sagde ironisk: „Avrohmche bliver endnu Hrasan" (Forsanger i Synagogen). Men en Aften, da Tilfældet førte ham op til Sønnens Kvistværelse, overraskede han Avrohmche i Tricots, med Baret paa Hovedet, udførende en Bravurarie, medens den gamle Musiklærer Leibche Schwein, ogsaa kaldet Levin Snus, spillede paa Guitar. Reb Schaie jog Leibche Schwein ned ad Trapperne og sagde til Sønnen: „I strikkede Underbuxer og Hat med Fjer! Hvorfor ikke med Storkors af Dannebrogen? Na! Den Meschuggàs skal mine Øjne se! Ved Du selv, hvor gal Du er? Jeg siger Dig blot et eneste Ord; hør mig: De, som ikke i Theatret vil pibe ad Din lange Næse og Din skæve Mund, ved Du, hvad de vil pibe af? Ved Du det?" — „Nej, Fader." — „Ad Dine skæve Ben!"

Disse grusomme, men ikke ganske uretfærdige Ord tilintetgjorde et Ideal, et Haab, et Livsformaal i Avrohmches Indre. Han var kun nitten Aar, men var fra dette Øjeblik af ikke længer ung. Han viste sig ikke fortvivlet, klagede til Ingen; idet en Drivfjer var bleven knækket i ham, syntes tillige Erindringen om, at han havde havt denne Fjer, at være bleven slukt; men med det Samme var ogsaa Noget af selve Livet slukt. Imidlertid, en dyb, stille Lidenskab blev tilbage hos ham: Længslen efter at høre Musik, og da Faderen, for at han ikke skulde lønne en Musiklærer, holdt ham endnu mere knapt end forhen, faldt Avrohmche paa at leje en Loge og sælge Billetterne for selv at kunne gaa frit. En Tidlang havde han ogsaa Held; men ligesom Planten for at sætte Blomst og Frugt nødvendigvis maa have en vis Sum af Varme, saaledes behøver enhver Forretning, hvor beskeden den end er,

i Længden en vis Sum af Tid og Omhu. Alle Billetter til en Theaterloge gaa ikke altid af som varmt Brød; man maa være om sig; der er Konkurrenter, Chancer og Konjunkturer ogsaa i det Geschäft, og Avrohmche var ofte paa det Grusomste delt mellem Pligterne mod sin Faders Handel og sin egen Loge, hvoraf Følgen blev, at begge passedes slet. Uden at kjende den sande Grund fik Faderen alt mere og mere Anledning til Misfornøjelse; men endelig kom det Hele for Dagen: Avrohmche havde gjort Gjæld til et langt større Beløb, end en enkelt Plads i Theatret vilde have kostet, og man henvendte sig til Faderen om Betaling. Reb Schaie betalte Gjælden, gav Avrohmche en Sum Penge og sagde til ham med dæmpet Stemme, paa Tysk-Hebraisk, der med dets hemmelighedsfulde, forbandelsessvangre Klang havde en Magt, som Ordene paa Dansk ikke formaa at udtrykke: „Gaa ud af mit Hus! For Theatrets Skyld vil Du endnu komme til at søge et Søm at hænge Dig paa! Du er unyttig og ubrugelig paa denne Jord! Gaa!"

Paa den Tid var det, at Leizer Suss og hans Kone viste sig som Avrohmches bedste, maaske eneste Venner. Det hændte ved den Lejlighed endog Leizer Suss, at han gjorde noget Usædvanligt: Han gik lige op til Reb Schaie for at foreholde ham hans Haardhed imod Sønnen og faa det Hele gjort godt; men han kom meget slukøret tilbage og talte aldrig om, hvad der var forefaldet. Men til Avrohmche sagde han: „Du skal alligevel ikke lide Nød, saalænge jeg har et Stykke Kjød." Baade han og Konen hjalp nu ogsaa efter Evne Avrohmche til at lægge en Livsplan. Da der ikke var Haab om, at han kunde opgive sin Lidenskab, blev det fundet i sin Orden, at han ganske helligede sig Theatret, ikke selve Skuepladsen, men en eller flere Loger og Strækningen over til Lille Kongensgade. Der var med den vundne Erfaring og nogen Udholdenhed et Livsophold at vinde, og — kort og godt — han blev Billetsjover. Nu er det sagt, og efter en Indledning tager det sig ikke saa slemt ud og vil ikke forringe Læserens Deltagelse for Avrohmche Nattergal. Det er sandt: Hvorfra kom dette Tilnavn Nattergal? — Det var for hans mislykkede Sangs Skyld. Jøderne have i mærkværdig Grad

Evne til at give den Slags ironiske Tilnavne. Men Mdm. Sass omsatte og udstrakte undertiden Navnet med en vis Malice, der ikke betød noget egenlig Ondt, men kun viste, at Venskab ikke gjorde hende blind for Vennens smaa Ufuldkommenheder. Hun sagde: Natten gal, Dagen ikke klog.

Leizer Suss døde, og en Tid efter døde ogsaa Reb Schaie og efterlod Sønnen en lille Formue, mindre, end man havde ventet, men dog stor nok til, at han med sine smaa Fornødenheder kunde have trukket sig tilbage fra det offenlige Liv og levet af sine Renter. Men dels har Kunsten, selv i sin yderste Forgaard, en Tillokkelse, som de Færreste, der engang have fornummet den, kunne unddrage sig, dels er det overhoved vanskeligt for en Mand at forlade sine Sædvaner og sin Virksomhed. Der er Sindsbevægelse ogsaa i Spillet med Loger; der er Triumfer, som, skjønt smaa, dog gjøre Hjertet godt; der er Aftener, da man har en vis Betydning, lever med i det Liv, som banker saa stærkt paa Scenen, faar Skjær paa sit Ansigt af Blusset derinde. Og Adgang til alt Andet er lukket, eller man har hverken Begær eller Kraft til at aabne sig en ny Vej. Derfor vedblev Avrohmche Nattergal at være Billetsjover.

Der var maaske et Øjeblik, da han kunde have opgivet denne Stilling, nemlig kort efter Faderens Død, da han troede at burde, til Gjengjæld for alt bevist Godt, skaffe Gitte gift ved at tilbyde hende sin Haand og sin Arv. Men Gitte vilde ikke, og Moderen tvang hende ikke, maaske fordi hun endnu med Haab saa andenstedshen for sin Datter: Tilbud og Afslag bleve udvexlede i al Fredelighed, og Avrohmches Forhold til Huset blev uforandret.

Han boede i Pilestræde paa tredje Sal i en Mellembygning hos en Snedker eller nøjagtigere: tæt op til et Snedkerværksted, og deraf havde hans Klæder altid en lille Hølvspaanlugt, hvorfor hans Rivaler ved Theatret kaldte hans Loge Ligkassen. Han hævnede sig, ikke uden Malice og Vid, ved passende Lejligheder, men foretrak at mumle sine træffende Bemærkninger stille hen for sig med et lille Smil, i Stedet for at sige dem højt. Han var

tilfreds med Bevidstheden om, at han kunde gjore Gjengjæld, og han følte desuden som from Jøde og som den, der ikke var blevet Billetsjover af Valg, en indre Værdighed, der hævede ham over Drillerierne og selve hans Bestilling.

Hvo der paa den Tid, vi nu ere naaede til — henved hans halvtredsindstyvende Aar — mødte ham: i lang Frakke eller om Vinteren i ligesaa lang Kavaj, noget ludende, bleg, med et blidt, svagt, stillestaaende Smil, med Hænderne over hinanden inde i Ærmerne, med en ejendommelig lille Bevægelse af Hovedet til Siden, som om han bestandig og halvdulgt slog Takt, og med et Blink fra Øjet eller Øjelaagene i samme Takt, vilde uvilkaarlig have modtaget Forestilling om et Menneske, hvis Skæbne var fuldfærdig, som stille og fredelig trippede en kortere eller længere Vej til sin Grav.

Aldeles ikke! Stormen i Avrohmches Liv skulde endnu komme, og den foranledigedes ved et eneste uforsigtigt Ord eller ved uforsigtigt Brug af et eneste Ord: Suss.

En Aften, da han kom til Sass's, havde de skiftet Pige, og idet Avrohmche saa det nye Ansigt i Døren, begreb han hurtig, hvad der var foregaaet, og ligesaa hurtig fik han formedelst sit gamle Nag til det for ham altid nye Navn Sass det maliciøse Indfald at spørge: „Er Mdm. Suss hjemme?“ Det slap ham saadan af Munden. Han vilde egenlig ikke fortælle Pigen, at hendes Herskab med Rette skulde hedde Suss; han mente maaske halvt, at hun skulde overhøre det, og dog behøvede han i det dæmoniske Øjeblik en Fortrolig, ligesom Kong Midas' Barber, der maatte forraade, om end blot til en lille Tue paa Marken, at hans Herre havde Æselsører. Det var ham en Fornøjelse at sige Ordet, han fik Luft; men allerede i næste Øjeblik, da Pigen stilfærdig havde svaret: „Jo, Mdm. Sass er hjemme,“ fortrød han det, dels fordi han følte Svaret som en fortjent Irettesættelse, dels fordi han blev bange for, at hun skulde berette det til sin Husmoder. Men nu var det for silde. Han kunde blot gjøre Ondt værre ved at bede Pigen ikke sige Noget, og der blev desuden ikke Tid dertil; thi i næste Øjeblik var han inde i Stuen. Hele Aftenen og de følgende Dage

var han ulykkelig. Han sagde til sig selv: „Naar jeg nu kommer næste Gang, saa ved jeg, hvordan jeg bliver modtaget. Hun lader, som hun ikke ser mig, og nyser jeg, saa spør hun: „Hvem er det? Aa, det er Pollok" — for saa siger hun ikke Avrohmche. Og naar hun ud paa Aftenen skærer en Appelsin for, saa la'er hun Stykkerne gaa rundt til den Side, hvor jeg ikke er, og saa er der intet til mig. Hvad bryder jeg mig om Appelsinen? Men det er Minen! Det er hendes Ansigt! Underlivet kryber sammen paa mig af Angst. Og saadan holder hun mig i otte, fjorten Dage, maaske længer, indtil der kommer et godt Stykke og jeg beder hende meget om at gaa. Og saa siger hun maaske: „Naa, lad Mdm. Suss engang igjen gaa paa Komedie!" og saa faar jeg et Øjekast — to Synaale i Hjertet! Det har jeg for min forbandede Mund!"

Han vovede ikke at gaa derop og turde dog ikke blive borte, og endelig maatte han til det. Han fandt den samme jevne, næsten ligegyldige Modtagelse som ellers, og han troede først, at det var Havblik før Stormen, at man omhyggelig havde forberedt sig, for at et Lyn skulde komme desto mere overraskende og knusende; men det blev ham dog snart umiskjendeligt, at Barometret tilforladelig stod paa godt Vejr, og saa følte han en stor Lettelse og Taknemlighed, Taknemlighed imod Himlen og imod Pigen, der aabenbart havde tiet. En af de nærmest følgende Aftener gjorde han sig et Ærinde derop og bragte Pigen som Foræring en Firskillings Julekage. Dengang vare rimeligvis baade Tjenestepiger og Julekager bedre, end de ere nu; thi Pigen tog med Tak imod Gaven, og da hun skulde lyse Avrohmche ned og lukke ham ud ad Gadedøren, takkede hun endnu engang.

„Ingen Aarsag," sagde Avrohmche; „De er en god Pige. Jeg siger Dem ikke, hvorfor De er en god Pige. De er en god Pige. Hvad hedder De?"

„Emilie."

„Emilie. Det er et godt Navn. Hvor gammel er De?"

„Nitten Aar."

„Nitten Aar," sagde Avrohmche og saa for første Gang rigtig op i det rare, ungdommelige, friske Ansigt. Han

tilføjede i naiv Tilfredsstillelse: „De ser ogsaa ud som en god Pige. I Sandhed! Hvor er De fra? Er De her fra Byen?"

„Nej, jeg er fra Nakskov."

„Fra Nakskov? Hvad var Deres Fader?"

„Han er Felbereder."

„Han lever endnu? Hvorfor blev De ikke hjemme?"

„Fader giftede sig igjen, og min Stedmoder vilde helst have mig ud."

„Stakkels Pige! — De er en god Pige. — Bliv ved at være en god Pige."

„Det skal jeg nok," svarede hun; men om Begge mente det Samme derved, er usikkert. Avrohmche mente, at hun skulde vedblive at tie med Ordet Suss.

Uden at han kunde gjøre sig rigtig Rede derfor, var Avrohmche denne Aften og de følgende Dage tilmode, som om han havde oplevet Noget, noget Usædvanligt. Det er sandt, at han var bleven befriet fra en stor Angst og Fare; men det var dog ikke dette alene. Hvor højst ubetydelig Samtalen med Pigen end havde været, var den dog noget ganske Nyt i hans Liv. Naar talte han med Nogen undtagen om Billetter eller om de træge Ubetydeligheder, som vare Gjenstand for Underholdningen hos Mdm. Sass? Naar spurgte han med Interesse om Noget, naar bragte Svaret paa hans Spørgsmaal en saadan blid Livlighed til hans Sind som fra denne Pige, der var fornøjet og fornøjelig i Kraft af Ungdommen? Der kommer en Tid i enhver Mands Liv, da Ungdommen virker paa ham med en Magt, som han intet Begreb havde om i sin egen Ungdom; men paa Avrohmche virkede denne Magt saa meget stærkere, som han var aldeles uvant med, at Nogen saa paa ham og talte til ham med en saadan Velvilje og tillige var saa kjøn. Det lyste i det aldrende Menneskes Sind, som om han paa underlig Maade havde mødt en Søster, han ikke turde kjendes ved — og heller ikke vilde kjendes ved; thi det var uendelig langt fra hans Tanke, at der imellem ham og en kristen Tjenestepige eller Kvinde kunde være nogetsomhelst nærmere, endsige hjerteligt Forhold.

Og dog var det ham paany en Vederkvægelse, hvergang

han paany kunde blive lyst ene ned af Pigen og faa en Samtale, der næsten bestod af de selvsamme Ord som den forste Aften. For ham, der blot vilde hore hendes Stemme og engang imellem skotte ind i hendes friske Ansigt, var det næsten aldeles ligegyldigt, hvad han spurgte om, og hvad hun svarede, og han mærkede ikke, at han gjorde sig latterlig ved altid at gjentage det Samme. „De er fra Nakskov?" — „Ja." — „Og Deres Fader er Felbereder?" — „Ja." — „Og De har en Stedmoder, der ikke vil have Dem hjemme?" — „Ja." — „De er en god Pige. God Nat!" Og naar hun saa med sin leende, klare Stemme sagde „God Nat!", var han lykkelig over at tage denne Klang med sig.

Han havde faaet Noget udenfor sit sædvanlige, tørre Liv at tænke paa og længes efter og blev yngre derved. Han gik mindre ludende, saa paa Folk med større Frejdighed og aflagde en Gnavenhed, som efterhaanden med Alderen var kommen over ham og allerede ofte havde skilt ham ved Kunder. Han kostede sig en ny Frakke, og skjønt der var god, naturlig Grund dertil — den gamle var saa gammel! — vakte det dog Opmærksomhed baade paa Hjørnet af Lille Kongensgade og i Kompagnistræde, hvor Mdm. Sass boede. „Hvad gaar der af Nattergal?" sagde man. Om enhver anden, endog halvfemsindstyveaarig Mand, der saadan havde forandret sig, vilde man have sagt i det Mindste for Spøg: Han er forelsket, han gaar paa Frierfødder; men overfor Avrohmche faldt ikke engang en saadan Spøg Nogen ind, skjønt det var Alvor, medens Avromche selv ikke havde fjerneste Anelse derom. Han mærkede blot for første Gang i sit Liv Glæde af at leve, eller for første Gang siden hans tidligste Ungdom var der i hans Sjæl en Længsel med Behag. Fjeren, hans Fader havde knækket, havde, skjønt paa egen, underlig Maade, faaet ny Spændkraft. Og det var kommet saa blidt og lempelig, var saa lidet ledsaget af Uro, var saa naivt, at han selv ikke lagde Mærke dertil uden for saa vidt, at han følte sig glad. Saadan er maaske Skoven tilmode en Novemberdag, naar Solen skinner som om Foraaret.

Paa den Tid blev „Svend Dyrings Hus" opført første

Gang og gjorde som bekjendt ikke blot stor Lykke, men vakte en overordenlig Sindsbevægelse, især hos den kvindelige Del af Publikum. Flere Damer, sagde man, havde faaet ondt af Rørelse. Den følgende Fredag Aften, da Sønnerne samledes hos Mdm. Sass, havde de alle set Stykket og vare henrykte derover eller grebne af den offenlige Henrykkelse; men de vare enige om, at Moderen ikke burde gaa og se det: hun vilde ikke kunne taale Sindsbevægelsen. Avrohmche stod meget upartisk overfor Stykket; det fyldte, ja overfyldte Logerne og var for saa vidt godt; men fra en anden Side betragtet, for hans æsthetiske Vedkommende, var det slet, fordi det ikke var en Opera, og fordi den Musik, det indeholdt, var ham uforstaaelig; hans Hjerte var, kunstnersk taget, aldeles fyldt af „Den Stumme", der opførtes paa samme Tid, men fremfor Alt af „Slummer-Arien", og han betragtede Publikums Begejstring for „Svend Dyrings Hus" som en Raptus. Men han ønskede, at Mdm. Sass skulde gaa i hans Loge og se det og blive greben af de Andres Raptus, dels fordi det nu var ham mere kjært end nogensinde før at bringe en Glæde ind i dette Hus, dels ogsaa fordi han, ved at byde Mdm. Sass og Datteren Billetter og bringe dem til og fra Theartret, kom i det Mindste et Øjeblik i Huset som en Mand af Betydning. Han gjorde derfor med usædvanlig Ivrighed Indsigelse mod Sønnernes Mening: at Moderen ikke kunde taale det.

„Taale det?" sagde han; „hvad er der at taale? Hvad er der at besvime for? Jeg forstaar det ikke! Der besvimede en Kone ved Siden af, det er ganske sandt! Men hvorfor besvimede hun? Fordi hun var en tyk Bryggerkone, og fordi Henriksen havde pakket for fuldt. Henriksen er en Retseiach[1]). Men vil jeg pakke for fuldt, naar en god Ven gaar der, og vil ikke Mdm. Sass i min Loge faa en god Plads paa første Bænk og intet Tryk, hverken forfra eller bagfra eller fra nogen af Siderne? — Taale det? — Snak!"

Men en af Sønnerne gjentog sin Paastand og styrkede den ved Henvisning til Stykkets Indhold. Han anførte temmelig nøjagtig:

[1]) Et hensynsløst, brutalt Menneske.

„Det kan hver Moder vel sige ved sig,
Hvad Mælk mine Bryster kan give Dig.“

„Hvor kan Moder taale at høre det og se det? tilføjede han.

„Hvorfor ikke?“ raabte Avromche. „Behøver Nogen i Logen at være et Fruentimmer justement for at vide det? Er jeg et Fruentimmer, og ved jeg ikke, at En, der er død og borte og lagt i Graven og ikke er Andet end et Spøgelse, ikke har Mælk i Brystet? Ved jeg det, saa ved Din Moder det ogsaa og besvimer ikke.“

En anden af Sønnerne sagde med stille Alvor: „Moder vil tænke paa salig Fader, olov ha scholaum[1]). Der, hvor den Døde gaar ud, og hvor Hr. Dyring rækker efter hende og be'er hende om at blive, der vil Moder tænke paa salig Fader, som han var i sine Ligklæder.“

„Vorherre bevare's!“ raabte Avrohmche. „Det maa ikke ske! Ikke for min Neschommo[2])! Men er Din Moder ikke en forstandig Kone? Vil hun ikke være fornuftig og sige sig selv: Den ene af Konerne maa bort, ellers faar Manden to Koner, og hvem skal bort? Hvem anden end den, som er død og begravet?“

Al Avrohmches Veltalenhed havde maaske dog ikke hjulpet, hvis ikke Sønnerne selv havde valgt en Bevisførelse, der netop førte til det Modsatte af, hvad de havde ventet; thi Kvinderne kunne jo netop godt lide Sindsbevægelse, skjønt de ikke tilstaa det ligefrem. Mdm. Sass sagde med Værdighed: „Jeg vil ikke tænke paa Eders Fader, olov ha scholaum. Hvorfor skulde jeg det? Det er en Mands Kone, der er død og kommer ind paa Theatret — hvad kommer det mig ved? Jeg vil gaa!“

Under denne Samtale havde Tjenestepigen gaaet ind og ud, og hun, som aldrig havde været i et Theater, fik en endnu mere broget Forestilling om Skuespil i Almindelighed og „Svend Dyrings Hus“ i Særdeleshed end nogen anden Dødelig fra Provinserne. Det hemmelighedsfuldt Afskrækkende og umaadelig Tillokkende forøgedes, om mulig, da Mdm. Sass kom hjem ledsaget af Gitte og Avrohmche, medens Sønnerne vare samlede for at mod-

[1]) ɔ: Med ham være Fred. [2]) Sjæl.

tage hende som efter en Rejse. Hun raabte stolt, idet hun kom ind ad Døren: „Besvimede jeg? Fik jeg ondt? Sig Du det, Gitte! Ikke engang jeg græd — hvad er der at græde for? Men for Skams Skyld tørrede jeg Øjnene og snød min Næse, da de Andre græd. Ach, men dejligt er det — skjønt saadan forlibt, som hun er — naa, det var vel i den Tid! — men det med det stegte Æble, det forstaar jeg ikke . . . .“

„Det stegte Æble!?“ skreg Avrohmche.

„Naa, mahnschten[1]) stegt, mahnschten ristet! Rister han ikke et Æble? Hvor bliver det af? Det kommer slet ikke frem . . . .“

Hun mærkede paa Sønnernes forlegne Miner og paa Trækningerne i Avrohmches Ansigt, at hun havde sagt en Dumhed; men hun anede ikke, hvori den bestod, og hendes Værdighed som Moder tilstedte ikke, at den blev dvælet derved, at hun i sine Børns Nærværelse fik sin Forstand beriget paa Selvfølelsens Bekostning, og der blev talt om andre Ting, om Spillet, Dragterne, Ridderne, de stakkels Børn, den onde Guldborg o. s. v.

Det forekom Pigen, at man maatte kunne give Aar af sit Liv for at faa noget saa Vidunderligt at se; men hvorledes skulde det gaa til, hvorledes kom man derhen? Fordi Avrohmche Nattergal havde givet hende en Julekage, skyldte han hende dog ikke en Komediebillet. Rigtignok var hun i Besiddelse af hans farlige Hemmelighed; men hun vidste det ikke selv, hun havde ikke hørt eller i det Mindste ikke forstaaet den dybe Betydning i Forskjellen mellem Suss og Sass, og selv om hun havde kjendt Hemmeligheden, vilde hun næppe have tænkt paa at bruge den, endog for at faa en Billet. Men hos Avrohmche var Følelsen af hans Gjæld ikke blot usvækket, men stegen; i Taknemlighedens Sølv var indblandet Forelskelsens Guld, skjønt han ikke vidste det, og en af de næste Aftener, da han igjen var saa lykkelig at blive lyst ene ned, sagde han: „Ved De, hvad riste er? Ved De, hvad det er at riste Runer? Riste? At riste dem?“

„Ja, det er at skære dem.“

[1]) Lige meget, ligegyldigt.

„Ikke stege dem, vel? Saa kan De ogsaa gaa og se Stykket. Vil De gaa? Vil De have en Billet?“

„Oh, Hr. Nattergal!“ raabte hun og havde nær tabt Lyset, idet hun uvilkaarlig vilde folde Hænderne.

„Naa, jeg hedder i Grunden ikke Nattergal. Jeg hedder Pollok. Men det gjør Ingenting. Vil De sige Nattergal, saa sig Nattergal; men egenlig er det Pollok.“

Vistnok uden at mærke nogen Forskjønnelse ved Forandringen sagde Pigen: „Om Forladelse! O, Hr. Pollok, hvor De er god!“

Og hun sagde det med en saadan Inderlighed i Stemmen og med et saadant Blik, at hvis Avrohmche havde været en ung Mand og ikke udviklet efter det Portræt, hans Fader engang gav af ham, kunde der nok være Anledning til at tro, at ogsaa hos hende Taknemlighedens Sølv var blandet med et vægtfyldigere Metal. Avrohmche saa ikke sig selv, men blot hende, og med de Ord: „Vi tales nærmere ved derom!“ skyndte han sig lykkelig bort.

Sagen viste sig vanskeligere, men ved selve Vanskeligheden frydefuldere for Avrohmche end først tænkt. Der var Meget at overlægge, mange Samtaler at føre. Emilie kunde kun komme ud hveranden Søndag, og hun vidste knap, hvor Theatret, endsige hvor Logen var. Det kom derfor af sig selv, at Avrohmche tilbød at hente hende, at vente udenfor Gadedøren, bringe hende baade til og fra Theatret. Hendes egen Moder vilde, hvis hun havde levet, ikke ønsket hende uskyldigere Ledsagelse — og for Avrohmche var det et sildigt, men virkeligt Stævnemøde med al dets Længsel og Hemmelighedsfuldhed — ogsaa han var endelig ung og lykkelig!

Emilie havde klædt sig paa som til Bal, i nedringet Jakonets Kjole, men med et lille Silketørklæde blufærdigt om Halsen. Hun saa saa nydelig, næsten dameagtig ud, at Avrohmche var ganske stolt af at føre hende ind i Logen; men, for at hun ikke skulde falde Publikum altfor meget i Øjnene, anbragte han hende paa anden Bænk og stod selv bagved tredje Bænk, bøjende sig ned til hende, forklarende, hvad der foregik, og forberedende paa, hvad der vilde komme. Høflig eller taknemlig for

hans Opmærksomhed, hvor trættende den end var, vendte hun sig saa tidt som mulig om imod ham, og ved denne Bevægelse gled det lille Silketørklæde hyppig tilside, uden at hun i Varmen gav Agt derpaa. Avrohmche, som følte, at derved blev aabnet for hans Øjne Noget, der ikke ærlig tilkom dem, bragte stadig og samvittighedsfuldt og ganske lempelig Tørklædet tilbage paa dets Plads. Denne Maneuvre fik hurtig noget Paafaldende for en ung Person eller Herre, der sad i Sidelogen tæt op til Emilie, og hvis Øjne ikke vare saa samvittighedsfulde som Avrohmches. Først troede han, at det var en gammel, skinsyg Ægtemand, der havde ført sin unge Kone i Theatret; men snart gjenkjendte han Nattergal, og Sagen blev ham uforstaaelig eller rettere pikant: det syntes at være en ung, rar, koket lille Pige, hvem Billetsjoveren ukaldet dækkede til. Da Tæppet var faldet, begyndte han en Samtale med Emilie, og imellem alle de pæne Folk, der saa ud som et stort Selskab af Venner og Bekjendte, antog hun, ikke at skulle forraade, at hun ikke hørte til, men svarede venlig og taknemlig, næsten hjertelig, hvilket igjen blev i høj Grad misforstaaet af den unge Person. Avrohmche kunde ikke forbyde hende at svare, kunde heller ikke give hende noget Raad eller Vink, og han følte desuden alle Skinsygens Kvaler, hvad enten den unge Person talte med hende eller ikkun saa. Han ønskede sig blot ti Mænds Kraft og Mod til at kvæle ham eller i det Mindste kaste ham ud.

Tæppet gik igjen op, og medens Stykket skred frem, berørte det Avrhomches Indre paa en Maade, han aldrig før havde havt Anelse om. En dybt skjult, smertelig, pludselig vaagnende, poetisk Sans forraadte ham, at der hist nede udviklede, rørte sig en sympathetisk, omsiggribende Aand eller Stemning — vi kalde den romantisk —, som han forlængst var voxet fra, eller som man med Rette eller Urette nægtede hans Sjæl at være delagtig i, medens Emilie og selv den afskyelige unge Person efter Verdens Mening hørte til. Han følte det med usigelig Vaande, han var tilstede som ved en Dødsdom over sig selv eller som ved sin egen Begravelse. Aldrig havde Scenen gjort det ved ham som nu.

„Alle de smaa Billeder vendte sig omkring“ —

Ridderne og Damerne og de unge Forelskede huskede pludselig hans Faders Ord og sagde til ham: „Hvorfor vil Du blive pebet ud? For Din krumme Næses og Din skæve Munds og Dine skæve Bens Skyld!“ Og saadan, som de beskreve ham, saadan saa han sig, afskrækkende og fremmed imellem dem, jammerlig forskudt. Men den Musik, som han havde ladet haant om, fordi den ikke var som „Den Stumme“, kom saa og betog hans Organisme, gav ham en kunstig Ungdom, tumlede med ham, som om han hørte til, skjønt han ikke hørte til. Hvorfor skulde han ikke blive lykkelig? Han kunde gifte sig med Pigen — ja, han kunde tilbyde Felberederdatteren Ægteskab! Han vilde blive forskudt af Menigheden; men i sin Sjæl vilde han ikke ophøre at være Jøde — og om saa var! Hvad havde han havt Andet end klam Taage i sit Liv? Hvem skyldte han Noget? Lade hende, der nu engang til Velsignelse eller Forbandelse var det eneste Solglimt i hans Tilværelse, blive reven bort fra ham — det syntes ham sindsforvirrende. Han behøvede ikke at blive i Kjøbenhavn, han kunde tage ud paa Landet og leve med hende paa et stille, skjult, billigt Sted. Han var dog i det Mindste en solid Mand; hvad var den Vindbeutel ved Siden af? Han kunde blive lykkelig, han vilde! Beslutningen manglede kun Ord for at være uigjenkaldelig — saa faldt Tæppet.

Hvor var Virkeligheden? I Logen med Pigen og den Ømhed og Skinsyge, hun vakte, og hvor han, skjønt saa tæt ved hende, ikke kunde finde et rigtigt Ord at sige hende, men med Mishag hørte sin egen Stemme: „Er det godt? Morer De Dem? Synes De om det?“, medens han vilde sige: „Tal til Ingen! Se paa Ingen! Bliv min Hustru!“ — eller paa Scenen, som igjen aabnedes, og hvor han igjen led af Alder og igjen blev ung og paany tog sin Beslutning? I Sandhed, Stormen var kommen over Avrohmche Pollok! O, alle medfølende Hjerter, I vilde have grædt ved at se ind i ham og let ved at se paa ham.

Fortumlet af saa uvante Sindsbevægelser førte han

efter Stykkets Slutning Emilie ned som fra en oprørt Sø i Havn. Men den unge Person gik tæt hos, og da der paa nederste Trappe ved Forsalen blev stærk Trængsel formedelst Sammenstød med Strømmen fra Parterret, skar samme Person sig ind mellem Avromche og Emilie og bød hende Armen. Avrohmche udstødte et Skrig, et Raab, hvis Indhold kun kan forklares af, hvad han i sit Indre nys havde oplevet, eller maaske tillige af, at han derved haabede paa Sympathi, skaffede sig en Ret. Han raabte: „Stop! Hjælp! Han ta'er min Kone!“ Den unge Person gled bort som en Aal; men fra Forsalen var i samme Nu flere hundrede Øjne med et Blik fæstede paa den velbekjendte Pollok eller Avrohmche Nattergal, i et rivende hastigt, tavst Sekund blev han en lille Historie at tage med hjem til Thebordet eller andensteds.

Faa Sekunder efter vare de ude. Avrohmche gik tavs over Torvet; Øjeblikket var kommet; der maatte tales; men der var endnu saa mange Mennesker omkring ham; han vilde over i Vingaardstræde og der faa hendes Underskrift paa det Dokument, han selv havde sat sit Segl paa. I samme Øjeblik, som han vilde til det og vendte sig helt om imod hende, saa han, at hun græd.

„Hvad er det?“ raabte han bestyrtet; „hvad græder De for?“

„Fordi De gjorde mig den Skam at kalde mig Deres Kone.“

Han forstod ikke, at enhver ung Pige, der offenlig og mod sin Vilje bliver fremstillet som gift, kan føle sig beskæmmet, og at Kjøbstadpigen skarpt følte, at hun havde været med i en lille Skandale. Han opfattede det som en Erklæring om, at hun ansaa Giftermaal med ham, Jøden, som en Skam, og i samme Øjeblik var han, om end ikke helbredt, saa dog fuldstændig nedfalden fra sin Himmel. Han sagde ikke et Ord mere, ikke engang Godnat, da de skiltes.

Han sagde ikke Godnat til hende og ikke Godaften til Snedkersvenden, der efter Sædvane kom ud paa Trappen og rakte ham den lille Lygte — thi efter gammel, streng Skik maatte Ingen have ubedækket Lys i eller

ved Værkstedet, og en Svend havde Logi deroppe som Nattevagt.

Saasnart Avrohmche kom ind i sin Stue, gav han sine Følelser Luft:

„Ausgefallene Schtrof'![1]) Jeg maa have syndet i Moders Liv, at jeg skulde blive ikke blot meshugge,[2]) men meschugge metorf![3]) Skrige det ud til dem Allesammen! Hvor var min Seichel?[4]) Har jeg nogensinde havt nogen? Er jeg født blind og døv og gal? Schema Jisroel! Det bliver min Død! Hvor kan man leve, naar man har været en saa verschwärzter Narr? Hvor kan man? Oi! oi! oi! De har Alle hørt det, og de har hørt endnu Mere! Imorgen har jeg endnu Børn i Byen! Og hvordan kan jeg bevise, at det er Digt og Schkorum[5]), at jeg løj mig selv paa? Føre hende frem og lade hende sige endnu engang — — sau m'hrulle und sau m'hrulle![6]) Nej, det ene m'hrulle er endnu værre end det andet — — Havde hun blot villet! — Men jeg vilde, jeg Hramor[7]), jeg Posche Jisroel![8]) Og det skal jeg op med? Det kan jeg ikke op med! — Avrohmche, Avrohmche, Du er paa en Minut blevet et ulykkeligt Menneske! Oi! oi! Oi und Weh!"

Der indtraf ved denne Lejlighed noget Særeget: Han kunde føle sin Ulykke; men han kunde ikke rigtig forstaa den; Noget inde i Hovedet var nær ved at knække, hvergang han fuldelig vilde se og fatte sin Skæbnes Dobbelthed: at han havde kompromitteret sig overfor Publikum og Menighed for en Lykkes Skyld, og at Lykken havde forvandlet sig til Ulykke og Ydmygelse, medens Prostitutionen blev, ja ovenikjøbet forøgedes. Hans Tanke jog i Cirkel omkring Dobbeltheden, vilde ind i Centrum deraf, men skreg af Smerte, inden den naaede saa vidt, og jog ud i Periferien igjen.

Alt dette foregik ikke i Stilhed; gjennem den tynde Væg kunde Snedkersvenden høre ham fare op og ned, tale højt, stønne og klage, og da han allerede paa Trappen havde bemærket Nattergals lidende Udseende, gik han ind til ham.

---

[1]) Ausgefallene Strafe, en Straf eller Ulykke, der falder ned fra Himlen, saa pludselig som et Lyn paa en klar Dag. [2]) Forrykt. [3]) Splitergal. [4]) Fornuft, [5]) Usandhed. [6]) Ødelagt paa den ene Maade og paa den anden Maade. [7]) Asen. [8]) Israels Forhaaner.

„Fejler De Noget, Hr. Polak?" spurgte han, idet han stak Hovedet ind ad Døren.

Avrohmche greb sig til Hovedet og svarede: „Tandpine — ja, Tandpine! Skrækkelig!"

„Er det en Kindtand?" spurgte Svenden, idet han kom nærmere.

„En Kindtand? Det er værre end en Kindtand! Det er en Schikse!"[1]) svarede Avrohmche, ligesom lettet ved at kunne udtale sig til et andet Menneske uden at forraade sig.

„Naa, saa er det en Hundetand?"

„Naa, det vil jeg ikke sige. Men jeg er selv som en Hund, jeg pines som en Hund, oh, oh!"

„Men hvor gjør det da ondt?" spurgte Svenden, idet han løftede Lygten mod Avrohmches Ansigt.

„Det er Gigt. Man bliver gammel. Jeg er en gammel Hest, en stor Hest, og jeg skulde ligesom de andre gamle Heste trækkes ud paa Amager. Og de vil trække mig ud — pas paa!"

„Ja, De maa vel have den ud; men det kan De jo ikke faa gjort før imorgen."

„Imorgen! Gid det aldrig vilde blive imorgen!" svarede Avrohmche med en Gysen.

„Naa, naa, Hr. Polak! — Vil De ikke bruge Noget?"

„Bruge Noget? Er der Noget at bruge? Hvad forstaar De Dem paa det? En ung Mand og en smuk Mand som De er lykkelig — jeg mener," tilføjede han, idet han nogenlunde fattede sig, „en ung Mand med saa gode, smukke Tænder."

„Da har jeg dog ogsaa prøvet det."

„Har De? Hvad gjorde De saa? Jeg siger Dem: De har ikke prøvet det!"

„Jo, jeg holdt Brændevin til Tanden."

„Brændevin til Tanden," sagde Avrohmche langsomt. Han følte instinktmæssig Trang til Varme og Oplivelse, og Raadet forekom ham godt. „Hvor faar man lidt Brændevin? Har De lidt?"

Med den stille Tilfredshed, som Lægfolk føler ved at give Raad i Sygdomstilfælde og faa det antaget, gik Sven-

[1]) Kristenpige.

den ind og hentede en blaa Lærke og et tykt, bredfodet Halvpægleglas.

Avrohmche vilde, idet han tog Glasset, sige den jødiske Bøn; men han fik en rædselsfuld Fornemmelse af, at han ikke turde, at han i Tanke og Vilje havde svigtet sin Gud og sit Folk, og fortvivlet tømte han Glasset uden Indledning. Da han var kommet sig efter den første Virkning af den uvante Drik og følte Varme i alle Aarer, sagde han: „Det gjorde godt alligevel."

„Der kom ikke Meget til Tanden," sagde Svenden.

Avrohmche svarede med underlig Latter: „Det kom ikke til Tanden og dog til Tanden!"

„Ja, godt gjør det allenfals," sagde Svenden, idet han skænkede sig selv et Glas og tømte det.

„Hvordan skulde det komme til den rigtige Tand?" vedblev Avrohmche. „Naar det kunde komme til den rigtige Tand, saa var jeg ikke her og De ikke her, og saa behøvedes det ikke."

Svenden forstod ikke denne dunkle, talmudiske Tale og nøjedes med at svare: „Prøv da en lille en endnu."

„Ja, men en ganske lille en."

Avrohmche tog igjen en Slurk og tilstod med Tak til Svenden, at det nu var meget bedre, hvorpaa Svenden ønskede ham Godnat og gik ind.

Men da Svenden var borte, var ogsaa den menneskelige Deltagelse og Øjeblikkets Adspredelse borte, og den frygtelige Virkelighed brød ligesom ganske ny og med feberbringende Magt frem for Avrohmches af Drikken ophedede Bevidsthed. Det forekom ham umuligt, at det kunde være, som det var, og han kunde dog ikke nægte det. Det blev ligesom et Væsen, der var sammen med ham i Værelset og det ene Øjeblik skjulte sig i en af Krogene, det andet Øjeblik sprang imod ham, vilde gribe ham i Struben, kaste ham i Gulvet. Imens fore Tanker og Erindringer afsted som i den vildeste Runddans, og han saa de forskjelligste Ting paa engang: Emilie paa Torvet, glidende bort som en Skygge, den unge Person i Logen, leende ham i Ansigtet, Mængden i Forsalen uendelig dybt nede; det brummede og lo, og det skingrede med Musiken af „Svend Dyrings Hus" og Oprørsscenen i „Den Stumme",

og midt i det stod eller gyngede hans Fader i Luften, dødbleg, og sagde til ham: „Du vil endnu for Theatrets Skyld søge efter et Søm at hænge dig paa! Du er unyttig og ubrugelig paa denne Jord!“ Og naar dette gled bort et Øjeblik, saa kom Rædselen for den Dag imorgen i Skikkelse af et andet Spøgelse, der foer frem af Krogen.

Det var ikke til at udholde og ikke til at ryste af. Han kunde ikke engang faa Magt til et Skrig, men stod famlende midt i den halvmørke Stue, som under et Mareridt, med et eneste, halvtydeligt Ønske: at slippe bort fra Livet, der ikke ydede ham nogen Tilflugt.

Hvorledes kommer Selvmordstanken? Lægerne sige, at den er en Sygdom, en Art Vanvid. Men i hvilket Øjeblik og hvorledes slaar vor hemmelighedsfulde indre Organisme over fra Enhed med sig selv til den Tvedragt, som er Vanvidet, og som giver Tilskyndelsen? Og hvorledes kan selve Vanvidet føre et Menneske til at hænge sig, et Foretagende, der i fornuftige Folks Øjne er vanskeligt og fordrer en besynderlig Forstandighed? Ved alle andre Dødsmaader har man en Slags Øvelse. Enhver har prøvet at stikke eller skære sig, at drikke Noget, hvoraf man faar ondt o. s. v.; de, der skyde sig, have tidligere afskudt en Bøsse eller Pistol; men at hænge sig selv op paa et Søm eller paa en Knage er Noget, der ligger udenfor al Øvelse, og dog udføre Folk det i Afgjørelsens Øjeblik med en Sikkerhed, der er ligesom en uhyggelig Genialitet i Vanvidets Stund.

Hvorledes kom Avrohmche Nattergal til at hænge sig? Han stod ved Vanvidets Rand; men han var endnu ikke tumlet ud over Randen. Hans døde Fader pegede paa et Søm at hænge sig paa; men Avrohmche havde næppe nogensinde taget det for stort Andet end et billedligt Udtryk. Han ønskede sig bort fra Livet, men havde endnu ikke mistet Selvopholdelsesdriften, den instinktmæssige Kjærlighed til sig selv som levende Person. En tilsyneladende Ubetydelighed gjorde Udslaget. Han saa, medens den skrækkelige Runddans gik for sig, Noget paa Væggen, noget Fast, ligesom et Menneske. Det var hans egen gamle Frakke, som hang der; men ham syntes det med Et, at han havde Selskab, at noget Menneskeligt var ham

nær, og han fik et eneste, stort Ønske: at kunne nærme sig det. Efter en Tid, der forekom ham uendelig lang, med Opbydelse af alle Kræfter, fik han gjort et Skridt hen imod Frelsen og greb i den — saa var den en Tomhed, ikkun Hylstret til et Menneske, maaske hans egen Fader. Igjennem de skuffede eller skræmmede Fingerspidser steg en Fornemmelse op til Hjernen og fuldførte Vanvidet. Med uforklarlig Hast og Sikkerhed huskede han, at Pigen nylig havde spændt nye Snore til at tørre Tøj paa udenfor Vinduet, og med ligesaa stor Bestemthed huskede han, at der under Loftet var et stort Søm. I et Nu havde han Snoren og — var hængt.

Men ogsaa denne Gang havde han gjort mere Larm, end han selv vidste af, og næppe hang han, før Svenden var inde hos ham og fik ham ned.

Avrohmche var altsaa ikke hængt tildøde, men dog mere død end levende. Svenden kaldte Folk til og fik ham bragt paa Hospitalet.

I Byen erfarede man det Sælsomme, at han var bleven gift, næsten samtidig med, at han var bleven bragt paa Hospitalet enten i Vanvid eller i Feber. Det Sidste slugte det Første; naar En rammes af en hverdagslig Ulykke, holder han op at være interessant. Ikke ganske saa gik det med Sass'es. Medlidenheden med ham, fordi han var syg, maatte rigtignok kæmpe haardt med Uviljen over, at han saa stille og snu havde giftet sig; men selve Giftermaalet havde dog noget storartet Urimeligt og Utroligt ved sig. Man skaffede sig fra Byen de allerpaalideligste Oplysninger, uden at de gave Lys. I hans Logi blev sagt, at han havde været vild og forsøgt at tage Livet af sig; men baade Snedkersvenden og hans Mester og hele Familien bleve i højeste Grad forbavsede, da der blev spurgt om hans Kone. Ogsaa i Forsalen havde man vel set Nattergal og hørt hans Erklæring; men Ingen havde i Trængselen opdaget hans Kone. Om end Nogen havde set Emilie mellem andre Kvindeskikkelser nær ham, var hun den, man mindst vilde tænkt sig som hans Ledsagerinde gjennem Livet. Nogle Folk sagde skødesløst, at det vel ingen Anden end Gitte Sass, Avrohmche var bleven gift med, og Familien Sass, der søgte efter hans

Kone ude i Byen, blev til sin Forbavselse vist hjem i sit eget Hus. At hun ogsaa i visse Maader var hjemme hos dem, i Køkkenet, at et lille Spørgsmaal her kunde ledet dem paa Spor efter Sandheden, faldt dem ikke ind.

Imidlertid laa den, som bedst kunde have oplyst Alt, hvis han havde villet, paa Hospitalet, og da man i Førstningen virkelig ikke vidste, hvorledes det stod til med hans Hoved, tilstededes intet Besøg. Han laa hen, beskyttet mod Verden af selve sin Sygdom, af Hospitalet som af en Helligdom, og i den snart paafølgende Lyksalighedstilstand, den Følelse af Kraftløshed og af nyt Liv, der i Reglen følger med en Rekonvalescens, stod det Indtrufne for ham uden Braad, hyllet i et besynderligt Slør. Han vidste med Velbehag, at han ikke var gift og ikke havde forladt Menigheden; Enhver kunde komme og forske: om han saa selv havde sagt det, var det dog ikke sandt. Hvorfor havde han da sagt det? Det løb lidt rundt for ham. Han haabede, at Emilie vilde tie om hans Kjærlighed, ligesom hun havde tiet om Ordet Suss; men alligevel trykkede dette Punkt ham mest; han vidste ikke af, at han aldrig havde forraadt sin Kjærlighed til hende eller Nogen.

Paa den anden Side fik Mdm. Sass Tid til at sunde sig, til at overvinde den første Uvilje over hans Snuhed, til at tvivle om den og til at betænke mange Muligheder. Om han end ikke var gift, kunde han dog gifte sig; man havde set saa Galt før; der var baade Enker og aldrende Piger, som en Schathren[1]) kunde foreslaa ham. Folk i Byen vidste jo meget godt, at han havde en Kapital. Hvordan havde hun kunnet glemme det, gaa omkring med aabne Øjne og overse det? Den nye Frakke! Hvis den ikke var Tegn paa, at han havde holdt Bryllup — og det var dog vel overvejet, ikke sandsynligt — saa var den Tegn paa, at han kunde „forandre sig". Hun forstod ikke sig selv. Der skete hende kun Ret, hvis han nu var gift; hun havde selv fortjent den Ærgrelse at se baade ham og hans Penge blive trukne over i en anden Familie, der aldrig havde taget sig af ham, der ikke vilde have aabnet

[1]) Ægteskabsmægler.

sin Dør for ham, dengang han blev forskudt af sin egen Fader. Men var han nu virkelig gift, eller var han ikke gift? Derpaa kom foreløbig Alt an.

Endelig kom Øjeblikket til at spørge; hun sad hos ham, og hun spurgte, eller rettere, hun spurgte ikke, hun sagde: „Avrohmche, alle Mennesker sige, at Din Sygdom kommer af, at Du gaar for Lud og koldt Vand og Ingen har til at tage sig af Dig."

„Hvem skal tage sig af mig?" svarede Avrohmche med stor Mathed og beregnet, stor Uskyldighed. Men strax blev han yderlig bange; hun kunde svare: „Skal ikke vor Tjenestepige Emilie?" Angsten gjorde ham saa døende bleg og blaa, at Mdm. Sass, af Frygt for, at det var Sygdommen, der kom over ham, holdt op med Samtalen. Men da hun kom hjem, sagde hun: „Han er ikke mere gift end bag paa min Haand!"

Ved næste Besøg sagde hun:

„Avrohmche, kan Du taale, at jeg taler med Dig om Din Fremtid?"

Fremtiden havde han Intet imod, naar man blot lod Fortiden i Fred. Han svarede: „Fremtiden er, at der skal holdes Levaie"[1].

„Snak, Sniksnak! Der er Ingenting i Vejen med Dig! Du har aldrig set bedre ud end nu."

Avrohmche brød ikke sit Hoved med at udfinde den dobbelttydige Kompliments sande Mening; han laa som en Snegl og lyttede.

Hun vedblev: „Vi har før talt om Din Fremtid — kan Du huske? Da min salig Mand levede?"

„Gebenscht soll er sein![2] Hvis Nogen er i Gan Eiden[3], saa er han."

„Med Guds Naades Hjælp, det er han. Ved Du, hvad han vilde sige, hvis han levede?"

Nu kom Angsten igjen af al Magt over Avrohmche; han ventede det Svar: „Salig Leizer vilde sige, at Du ikke maa gjøre Dig til Nar med vor Tjenestepige." — Han formaaede kun at sige: „Han vilde tale blidt."

Hun svarede med et langsomt, betydende Nik: „Han

[1]) At Liget skal bæres til Graven. [2]) Velsignet skal han være. [3]) Edens Have, Paradis.

vilde tale blidt. Han vilde sige: Avrohmche, Du er for god til at gaa der om Aftenen i Regn og Kulde og blive syg og dø paa et Hospital. Du skal have Nogen til at være om Dig og tage sig af Dig og være god mod Dig i Dit eget Hus. Du skulde gifte Dig, Avrohmche."

Det rykkede nærmere, nu var det kun et Haarsbred borte, nu vilde det komme haanligt, sønderknusende: „Med vor Tjenestepige." Han stønnede: „Med mig er det forbi," og lukkede Øjnene for Lynet.

„Snak, Avrohmche! Det er aldrig forbi. — Tror Du, at Isak, min Søn, er et ærligt og honnet og skikkeligt og stræbsomt Menneske?"

Hvad var det? Hun talte om sin Søn! Hendes Tanker vare ikke paa det frygtede Sted! Avrohmche aabnede Øjnene.

„Tror Du det?" spurgte hun.

„Und wie[1]) tror jeg det!"

„Og tror Du, at han er et dygtigt Menneske i sit Geschäft?"

„Kol Jisroel[2]) skal have en Søn som Isak! Kan jeg sige Mere?"

„Naa. Isak vil etablere sig. Du indskyder Din lille Kapital og gaar i Kompagni med ham, og for Resten vil Vorherre sørge."

Nu forstod Avrohmche fuldstændig. Han forstod, at han var frelst, han følte det som et Mirakel, og til Gjengæld for, at hans Vidtløftighed saa forunderlig var bleven skjult, fandt han det billigt, at han giftede sig med Gitte.

Han henvendte i Hast en Velsignelse til Gud og spurgte, næsten uden at tænke derover: „Hvad vil Gitte sige?"

„Gitte," svarede Mdm. Sass, „er en fornuftig Pige og har traadt sine Børnesko. Og hvor er jeg?"

---

1) **Og hvordan! Stærk Bekræftelse.** 2) **Al Israel.**

Dagen efter kom Gitte, alene.

Hun sagde uden Indledning: „Pollok, Moder siger, at vi To skulle gifte os."

Avrohmche svarede: „Hun har sagt det Samme til mig."

Hun vedblev: „Vi er nu ikke Børn længer, Pollok. De faar en stakkels, halvgammel Pige; naa, det ved De. Men der er Noget, jeg maa spørge om."

„Hvis jeg kan svare, saa spørg, Gitte."

„De kan svare. De er den Eneste, der kan, og den Eneste, der skal. Er det Synd at holde af en Kristen — jeg mener: holde rigtig af, være forelsket?"

Avrohmche havde trot sig fuldstændig sikker; nu kom Spørgsmaalet saa overvældende, at han nær var besvimet. Men det lykkedes ham dog at samle sig og opkaste en lille Forskansning: „Synd?" svarede han; „der er større Synder."

„Men hvis jeg havde været forelsket i en Kristen, hvad saa?"

„De?!" udbrød Avrohmche, og noget Nyt opsteg for ham: Han var Mand, han var Kvindens Herre og Dommer. Men ligesaa hastig blev han betænkelig: Var det ikke en Snare? Eller hvad var det for en Historie? Han vovede ikke at sige et Ord.

Hun gav ikke Agt paa ham, men vedblev: „Det vilde jo være Synd imod Gud, om jeg skjulte Noget for den Ægtemand, han giver mig."

Altsaa, det var Alvor, og Tanken betog Avrohmche.

„Hvem er den Mand?" raabte han; „hvad er det for en Mand? Hvordan er De kommen til den Mand?"

„Det var en Officer."

„En Officer! — For vore Synders Skyld er Soldater til, for vore store Synders Skyld er Officerer til! — En Officer! — Hvordan kom De til den Officer?"

„Det ved jeg ikke, Pollok. Det var vel g'sar-din[1]. Jeg kom gaaende paa Gaden, og lige med Et saa hans Øjne ind i mine Øjne! Jeg havde aldrig set ham før. Det var ganske Nyt. Det var, som han var bleven skabt lige i det Øjeblik og jeg ogsaa skabt i det Øjeblik."

[1]) Afsagt Dom, skæbnebestemt.

„Man gaar forbi en saadan Skabning — en Officer!"

„Gik jeg da ikke forbi? Jeg gjorde Plads saadan, at det var, som jeg gik ind i Husenes Mure; jeg blev til Ingenting, jeg blev til Luft, og jeg kom forbi."

„Naa; forbi er forbi. Saa var det forbi — ikke?"

„Nej. En Dag, som jeg sad allerbedst, stod han paa Gaden og saa op. Jeg troede, jeg skulde falde ud af Vinduet. Jeg kunde ikke gjøre ved det."

„Ausgefallene Schtrof!" raabte Avrohmche med et bittert humoristisk Ordspil[1]). — „Og saa begriber jeg: saa mødte De ham igjen paa Gaden?"

„Jeg mødte ham igjen paa Gaden."

„Og hvad sagde han?"

„Um Gottes willen, Pollok! Hvor kunde han have talt til mig? .... Jeg havde skreget! Jeg var død! .... Tale med en Officer paa Gaden! .... Jeg saa aldrig mere paa ham."

„Naa," sagde Avrohmche med et svagt Smil, „naar De ikke har talt med ham og ikke set paa ham —"

„Pollok, jeg skal sige Sandheden, derfor er jeg kommen. Jeg talte ikke med ham; men jeg tænkte paa ham, og naar jeg saa mødte ham, kunde jeg mærke, at han vidste det."

„Og De siger, De saa ikke paa ham!"

„Jeg saa ikke paa ham."

„Schkorum!"[2]) mumlede Avrohmche og gjorde en halv Vending mod Væggen.

„Jeg saa ikke paa ham, og jeg blev hjemme og gik aldrig ud alene."

„Meget godt. Saadan er det godt."

„Men han skrev mig til."

„Han talte ikke; men han skrev! — Hvad skal jeg faa at høre, Gitte? Hvorfor sætte Hei foran Vof?[3]) Sig dog hellere det Hele paa engang!"

„Jeg siger det jo, han skrev mig til!"

„Hvad skrev han?"

„Han skrev — hvad skriver man til en ung Pige? Han vilde se mig, han vilde tale med mig, han vilde møde mig."

[1]) Se Pag. 452. [2]) Løgn. [3]) Gjøre unyttige Omsvøb.

„Saadan skriver de til alle Piger. Det bryder man sig ikke om."

„Man bryder sig ikke derom. Pollok, dengang De tog Moder og mig til Theatret for at se Svend Dyrings Hus og de dernede talte om Runer, saa forstod jeg, hvad Runer var; men De forstod det ikke, Pollok."

„Sie was viel"[1], mumlede Pollok ved sig selv og vedblev efter en kort Tavshed: „Runer. I Stykket paa Theatret løber hun efter ham."

„Jeg løb ikke efter ham. Hvor kunde jeg? Hvordan skulde jeg blive borte fra Moder og mine Brødre?"

„Det er sandt. De er en god Pige, Gitte. De blev hjemme. Og saa var det endelig forbi, in Emmes[2]) forbi?"

„Saa fik jeg en Fredag Eftermiddag Brev fra ham, at nu skulde han rejse bort Søndag Morgen, og nu havde han et Ønske som en Mand før sin Død, at se mig en eneste Gang, og jeg skulde selv bestemme, hvilken Tid jeg vilde komme Løverdag Aften. — Og det kunde jeg, for den Aften skulde Moder i Theatret, og mine Brødre kom ikke hjem. Og han bad som en Mand før sin Død."

„Runer!" sagde Avrohmche; „den verschwärzte Skrivning! De forbandede Runer! Herren forbande den, som først opfandt dem! Omein!"[3])

„Naa, og saa gik De?"

„Nej, for da jeg skulde skrive og bestemme Tiden og Stedet, var det blevet Eref[4]), og Moder havde tændt Schabbaslysene, og saa tør man jo ikke skrive."

„Og saa skrev De ikke, virkelig ikke?" spurgte Pollok, skjønt han fandt det naturligt.

„Jeg havde Pennen i Haanden; men da jeg vilde sætte den paa Papiret og for første Gang i mit Liv være mekhalle Schabbas[5]), stod Fader op i sine Ligklæder."

„Naa?"

„Naa. Og Løverdag Aften, da jeg turde skrive, var det for silde til at skrive, og det var ovre, og jeg takkede Gud."

„Naar skete det? Hvor længe er det siden?"

---

[1]) Hun ved meget ɔ: kun lidt. [2]) I Sandhed. [3]) Amen! [4]) Helligaften. [5]) Bryde Sabbathloven, der forbyder enhversomhelst Haandgjerning.

„Det var, dengang De friede til mig første Gang, for tyve Aar siden."

„Tyve Aar!" skreg Avrohmche og rejste sig op i Sengen. „Gitte! I den almægtige Guds Navn! — Jeg har været forelsket i en Kristenpige, og det er ikke tyve Dage siden!"

„De, Pollok? — Stakkels Avrohmche!"

„Vil Du tilgive mig det, Gitte? — For hendes Skyld vilde jeg hænge mig — jeg var gal, splittergal; men det er sandt — — derfor ligger jeg her! Men nu er det ovre, Gitte; vil Du bære over med mig og tilgive mig?"

„Stakkels Avrohmche, min Husbond i Guds Navn! Lad os huske de Døde og holde sammen, til Bal Hamoves[1]) kommer."

Nogen Tid efter indfandt Avrochme sig i sit gamle Logi for at flytte Adskilligt til den nye Bolig, der var bleven beredt for ham. Han saa ud som i Tiden før de store Begivenheder, kun mere bleg, men behageligere bleg. Svenden kom ind for at hilse paa ham til Afsked og gjorde i sit stille Sind den Bemærkning, at han saa ud, som om han var bleven hvidtet indvendig, men blev forlegen, og Avrohmche var ogsaa forlegen. Men endelig brød Avrohmche overtvers og sagde: „Naa, jeg var gal, bindegal, og vilde gjøre en Ende paa mig selv, og De frelste mig og skar mig ned — — — og jeg er dog bleven hængende! — Men nu hænger jeg rigtig!"

[1]) Dødens Herre eller Engel.

BREVE

HAUCHS DØDSLEJE.

Rom, d. 28de Februar 1872.

Jeg kommer nu fra Hauch. Allerede i Florens hørte jeg af Landsmænd, at han var meget syg, og da jeg nu, strax efter min Ankomst, aflagde et Besøg hos Familien, var det mere for at vise en skyldig Opmærksomhed og gjøre Forespørgsel end i Haab om at se ham, og egenlig heller ikke med Ønske om at se Digteren ligge paa et smerteligt Dødsleje, maaske med næsten udslukt Bevidsthed. Men det viste sig anderledes, end jeg havde antaget. Vel venter man fra Dag til Dag hans Død; men skjønt han har ligget tilsengs siden Begyndelsen af Februar, dør han ikke af nogen Sygdom, Livet forlader ham stille og langsomt, og han ved det og ønsker kun Afgjørelsen. Fruen gik ind og spurgte, om han vilde se mig, og han tillod det. Han var blevet meget mager og havde temmelig langt Skjæg; men han var tillige blevet, om jeg saa tør sige, smuk. Hauch har aldrig, saa længe jeg har kjendt ham, været en smuk Mand; men nu er det, som om hans indre Væsen har faaet fuld Magt over de ydre Træk og har idealiseret dem, og næppe vilde Nogen ved at se ham falde paa, at han er en Olding paa over 80; han ser ud, som om han var 60. Der syntes mig endnu at være saa megen Livskraft i ham, at jeg ikke kan tro, at han vil faa sit Ønske opfyldt: at dø om en Dags Tid.

Han sagde: „Jeg burde maaske ikke ladet Dem komme ind og se noget Afskrækkende."

Jeg kunde med Sandhed forsikre ham, at det ikke var Tilfældet, og han sagde: „Det glæder mig. Jeg har altid

troet, at det maatte være stygt at se et Menneske ligge og dø."

„Men hvorfor saa bestemt tale om at dø? Der kan jo være Haab om lykkelige Aar endnu."

„Skulde et Menneske, der lider som jeg og ser paa Livet som jeg, ikke ønske at dø?"

„Føler De Smerter?"

„Nej; men jeg overlever mig selv, og det er det, som altid har forfærdet mig. Legemet bliver mig en Byrde. Og det er meget lettere at dø, end saa Mange antage. Jeg ved, at jeg har Udødeligheden i mig og skal gaa ind til et andet Liv. Det ved jeg, det føler jeg med største Sikkerhed. Hils Alle hjemme i Danmark!"

Jeg sad med hans Haand i min, og ved de sidste Ord trykkede han saa varmt og kraftig som en Mand, der skulde leve længe.

Fruen kom ind og antydede, det var bedst, at jeg gik, for at han ikke skulde overanstrenge sig med at tale.

Jeg rejste mig; men da vi atter vare ene, sagde han: „De gaar vel fra mig for sidste Gang," og da jeg allerede var i Døren, hørte jeg ham sige med ubeskrivelig blid, men fast, kraftig Stemme: „Gud være med Dem! Hils hjemme!"

Jeg gik tilbage til ham og sagde: „Farvel saalænge, Hauch!"

Han gav mig igjen Haanden og sagde: „Jeg dør rolig. Jeg har faaet meget arbejdet, og alle Mine ere forsørgede. Man har været god imod mig. Jeg har Ingen at klage over. Jeg vil komme til at ligge ved Cestius's Pyramide. Jeg vilde maaske have foretrukket Bøgeskoven; men det er jo aldeles ligegyldigt, hvor Legemet kastes hen. Gaa med Gud og hils Danmark!"

Dette er saa nær som muligt, hvad der blev sagt. Men hvad jeg aldrig kan gjengive, er Indtrykket, som jeg modtog af Blik, Stemme og den hele Personlighed. Jeg var saa greben af det Simple, Alvorlige og Storslaaede, at, da jeg kom udenfor, syntes mig det hele store Rom lille i Sammenligning med denne Mand paa hans Dødsleje.

CZAREN I PARIS OG I ALBERT-HALL.

London, d. 19de Maj 1874.

Tre Gange før har jeg set Kejser Alexander den 2den under Omstændigheder, der vare noget udenfor det Dagligdags, nemlig i Paris 1867, da han besøgte Kejser Napoleon den 3dje for at se Verdensudstillingen.

Den første Festlighed eller det første Skue, hvortil Louis Napoleon førte sin Gjæst, var Væddeløbene i Bois de Boulogne. I og for sig vare disse Væddeløb ikke af stor Betydning, hverken som Nyt for Selvherskeren eller som fransk Nationalfest; men de gave en Lejlighed til saa at sige at forestille den russiske Kejser for Publikum, for Paris, for den Verden, der var samlet i Paris, og som nu skulde se det Særegne: hvorledes den Hersker, der var overvundet i Krimkrigen, ført af Omstændighederne, af den Napoleonske Stjerne, kom til Frankrigs Hovedstad og med politisk Venskabelighed bidrog til at kaste Glans over det nye Dynasti.

Vejret var saa gunstigt, som vel kunde ønskes. Julisolen straalede paa de utallige Menneskemasser; men en lille Regn havde forfrisket Luften, og det var vanskeligt at sige, hvad der tog sig friskest ud, enten de grønne Træer, Skovgrupperne, der omgave det Hele, eller Toiletterne, der i Afstand vare som umaadelige Blomsterbede foran og paa begge Sider af den kejserlige Pavillon.

Alle Øjne vare fæstede paa Glasdørene, hvorfra Suverænerne skulde træde ud paa Estraden. Man ventede og ventede. Endelig aabnedes Dørene, de to Herskere traadte ud Side om Side og gik langsomt frem mod de to Lænestole paa Estradens Rand. Kejseren af Rusland var meget

højere end Kejser Napoleon. Det første Syn af ham bragte mig til at tænke paa Baron Blixen-Finecke; men allerede ved næste Blik forsvandt Ligheden, fordi Kejseren ikke i Holdning, Væsen og Træk havde det ejendommelig, næsten kvindelig Graciøse, der udmærkede hin nys afdøde danske Adelsmand. Kejseren var tung og havde i sit Væsen noget Tungsindigt, der hurtig og uvilkaarlig meddelte sig. Men medens jeg gjorde denne Iagttagelse, eller medens dette Indtryk kom til mit Sind, var der et Andet, som i langt højere Grad sysselsatte Fornemmelsen. Det var Publikums Tavshed. Aldrig har jeg hørt en saadan Stilhed. Ordet at høre en Stilhed kan syntes ufornuftigt; men jeg lyttede til den, jeg optog den i mig; dens politiske eller moralske Betydning var saa stor, Modsætningen mellem de Hundredetusinder og deres Lydløshed var saa sælsom, at Stilheden frembragte samme Virkning paa Sansen som en mægtig Larm: en Blanding af Beundring og Angst. Kejseren af Rusland var det synlige Tegn paa Stilhedens Virkning; thi efterat han havde gjort et Par Skridt ned imod denne uoverskuelige, forfærdelig tavse Mængde, kom der aabenbart Forvirring over ham, han gik i Bue istedenfor ligefrem og kom til at staa paa Estradens østlige Rand. Kejser Napoleon var ved at sætte sig, savnede sin Gjæst og maatte gaa hen at hente ham og bringe ham til hans Plads.

Hvad betød nu hin Tavshed? Hvad var der i den? Det er blevet gjentaget tidt nok siden Mirabeau, at Folkenes Tavshed er Kongernes Læremester; men hvad Lærdom indeholdt netop denne? Naar man dengang spurgte sig for hos stille, iagttagende Folk, var Svaret paa rede Haand. Det franske Publikum eller de dannede Klasser vilde med deres fine Instinkt ikke gjøre sig solidariske med Kejser Louis Napoleon. De indrømmede, at han var en Kjendsgjerning, en Magt, noget Betydeligt, ja Skjæbnesvangert; men de indrømmede ikke, at han var den lovlige Bærer af Nationens Fane, og de vilde ikke, ved begejstret at acceptere det Skuespil, han bød dem, og ved at lade ham tilflyde personlig Hyldest, sammenblande ham med Fanen. Der kunde indvendes: Men disse formuende eller rige, mere eller mindre dannede Klasser

have høstet Nytte af hans Statskup og ere i bestandig stigende Velvære som Følge deraf. Og vi kjende deres Liv; det er egenlig ikke af den Art, at man kan tiltro dem synderlig ideal Sans og mene, at de nu staa der og tie og dømme fra et ophøjet Standpunkt. Maaske; men det er aldrig til at udregne, hvad ideal Magt til at dømme der kan være i Menneskesind, som ikke have samme Magt til at handle, og desuden bevæger sig tidt gjennem store Menneskesamlinger en Aand, som hver Enkelt i Mængden aldeles ikke er sig bevidst. Hertil kommer, at disse formuende, dannede, nette Mennesker, som vare samlede i Tusindvis, rigtignok aldrig selv gjøre en Revolution, men i deres inderste Væsen ere revolutionære. De have et Mundheld, som siger: le mieux est l'ennemi du bien, Bedre er Fjende af Godt; men de handle tvertimod det. Deres Sind er altid à la recherche de l'absolu[1]. Det er altid Mode hos dem at være misfornøjet, frondere med, hvad der bestaar og er nogenlunde godt; de berøve derved det Bestaaende dets Selvtillid og række Vaaben til dem, som ville levere det en Kamp i Gaderne, og hver Gang saa den første Krudtrøg kommer til dem, tro de i et kort Øjebliks Rus: Ah, der er det Forjættede, det Absolute! Det er saa; det er kommet over dem med Nødvendighed, som Følge af deres Historie. De ere en revolutionær Atmosfæres Børn, Børn af noget Løsrevet. De have noget forholdsvis Betydeligt i sig: noget Elektrisk, Længsel efter Begejstring. De længes efter en Mand, en Statue, et Billede, som de kunde knæle for og tilbede, som kunde sende dem til nye, store Gjerninger, men som de ikke have Magt i dem selv til at frembringe. Men hvis det kom! Saa vilde vi for en Gangs Skyld tale Tysk og sige: Dann mögen die Doria feste stehen![2]

Man kan spørge: Hvorfor mon Politiet ikke havde arrangeret Begejstring for Kejserne? Det kan jeg naturligvis ikke sige: men der er Mulighed for, at man havde troet at kunne regne paa et frivilligt Udbrud denne Gang, ved denne store Lejlighed, hvor Tilskuerne efter Behag kunde hilse enten Autokratiet og de store Skjæbner eller den Liberalisme, der for Alvor førte Rusland ud af Trældom-

[1] I Søgen efter det absolute (Titlen paa en Roman af Balzae). [2] Saa maa Doriaerne staa fast (Doriaerne genuesisk Dogeslægt. Citatet er af Schillers Fiescos Sammensværgelse.)

men. Men, som sagt, de havde ikke Sans derfor, eller de vilde ikke. For sin Person var jo iøvrigt Kejser Napoleon vant til Tavsheden. Det blev sagt mig, og selv saa jeg det f. Ex. i Rue de la Paix, da han kjørte til Jernbanestationen for at modtage Sultanen. Han kjørte i aaben Vogn, alene og uden Eskorte. Der var mange Folk paa Gaden; men ikke En hilste ham. Kun Politiofficianten, der i dette Øjeblik befandt sig i Gaden, gjorde Front og tog til sin trekantede Hat, og Kejseren aftog sin Hat saa alvorlig og høflig, som om et helt Folk havde hilst ham. Hver Gang han saaledes kjørte ud alene, erklærede Pariserne med en vis Beundring, at han dog idetmindste havde Mod, siden han saadan vovede sig ud imellem dem. Hvilket Forhold imellem en Suveræn og hans Folk! Det var jo i visse Maader korrekt, eftersom han var Imperator, eftersom han kun ved Hærens Hjælp var blevet den borgerlige Stats Herre. Men alligevel, hvor besynderligt eller hvor mærkeligt eller hvor naturligt, at han med alle sine Anstrengelser ikke kunde slette Mindet ud, men maatte møde det ved hvert Skridt endog i de Gader, hvorover han kastede baade gylden Glans og Guld! Hvis han i Fortrolighed havde kunnet tale til Kejseren af Rusland om dette Tavshedens Spøgelse, kunde Czaren med Føje have spurgt: Hvorfor skulde jeg da ud imellem disse Folk? Og saa kunde L. Napoleon, maaske med Sandhed, have svaret: Jeg spiller jevnlig Plat og Krone om det Hele, og det morer mig engang at have en russisk Selvhersker med.

Endnu kan spørges: Men efter Tavsheden, hvad skete saa? — Saa begyndte Væddeløbene.

Næste Gang, jeg saa Kejseren af Rusland, var ved det Bal, som Staden Paris eller maaske rettere Seinepræfekten, Baron Hausmann, gav Kejserens Gjæster i Hôtel de Ville.

Jeg vil ikke opholde mig ved den Pragt, Glans og Smag, hvormed man havde udstyret den berømte gamle Bygning — der nu ikke er stort Mere end en Brandtomt — og gjort den til et Fepalads. Hovedsagen for min Erindring er de høje Herskabers Procession gjennem den store, gyldne Balsal. Efter Ceremonimesteren eller Hofmarchallen og hans Stab, der gjorde en bred Gade i Trængselen, gik først

Kejser Alexander med Kejserinde Eugénie. Han var stadig tung og tungsindig at se til, og han og den smukke fine. lille Kejserinde gik ved Siden af hinanden som to Automater. Hvordan mon det har staaet for hendes Erindring, stakkels Kejserinde, da han nu i disse Dage høflig besøgte hende her i Chislehurst? Efter ham fulgte — ikke i Chislehurst, men i Hôtel de Ville — Kongen af Preussen med en Dame, maaske Prinsesse Mathilde, og saa Kejser Napoleon alene. Han standsede ved en Herre, der stod tæt op til mig, spurgte venlig til hans Befindende og gjorde derpaa et Spørgsmaal om en Person, hvis Navn var mig ubekjendt. Det tog kun faa Sekunder, men Tiden forslog til, at der inden i mig aftegnede sig et Fotografi af L. Napoleon. Det er bekjendt nok, at man ikke i hans Udseende fandt det Ørneagtige, Heltemæssige, Geniale, som Navnet Napoleon vækker eller i forrige Tider vakte Forestilling om. Heller ikke tog han sig ud i Hofdragten, den store, sorte Kjole, Knæbenklæder og Silkestrømper. Mest betydende var han altid tilhest eller tilvogns, fordi han, skjønt lille, da gjorde Virkning ved den forholdsvis store Overkrop og det svære Hoved, hvorimod han her, tilfods, i Silkestrømperne, havde dels noget Spinkelt, dels noget Disharmonisk ved sig. Men som Helhed var der i hans Fysiognomi, i de graa Øjne, i Stemmen, i Gangen, noget paafaldende Blødt, Kløgtigt, Indsmigrende — Fløjlspoter og det, disse skjule. Forøvrigt saa han anstrengt-fornøjet ud. Det forekom mig, at der i Øjeblikket var Noget over ham, som om han kæmpede med en fysisk Lidelse. Mulig havde jeg tildels denne Forestilling som Følge af Samtaler med en af hans Læger, Dr. Vernois ved Hôtel Dieu. Kejseren led allerede af den Sygdom, der blev hans Død; men man ansaa den endnu ikke for farlig. Den kan helbredes, sagde Dr. Vernois, og det er ikke den, vi frygte; hvad vi frygte for eller af ham, er et Coup de tête, d. v. s. en pludselig, urimelig Beslutning. Det sagde Lægen i 1867.

Der syntes at være sørget for, at Kejser Alexander skulde have Oprejsning for den Mangel paa Opmærksomhed, han havde mødt hos den store Mængde under aaben Himmel. Alt som han skred frem i Salen, blev han modtaget med

et dæmpet og dog lydeligt, hyldende, beundrende: Vive l'Empereur! og den samme Hylding gjentoges for Kejser Napoleon. Imod Kong Vilhelm af Preussen var Alt tavst; det var, som om han ikke var tilstede, eller som om han ikke kunde tælles med mellem de „Allerhøjeste". Hvor vanskeligt det end var at tro det, tog det sig ud som en bestemt Tilsidesættelse, og jeg maa tilstaa, at hvorledes jeg end var sindet mod Nordslesvigs tyske Herre, saa syntes jeg ikke om denne Uhøflighed eller denne Demonstration mod en Gjæst. Men det er ogsaa min Skyldighed at sige, at den preussiske Konge bar det godt. Der var et mærkelig smukt, overlegent Smil om hans Mund, medens han gik frem mellem denne Skare af Hofmænd — enten fordi han bar en kongelig Stolthed i sig, eller fordi han vidste, at alle Kjærtegn mod Kejser Alexander, alle Forsøg paa at fjerne ham fra Preussen, vilde være frugtesløse, eller fordi han tænkte paa sin Hærs Krigsberedthed, eller af alle disse Grunde tilsammen. For mig staar den Aften som den mærkeligste, mest uudslettelige af alle historiske, levende Billeder, som jeg har set. Noget kom til. Idet jeg fulgte Processionen og søgte at holde mig i Linie med de Kejserlig-Kongelige, stødte jeg paa en Menneskestrøm, der trængte mig tilside og langt bort, og det varede en Stund, inden jeg igjen fik Øje paa Toget. Det var da ved at forlade Salen, Fyrsterne vare allerede borte. Men i den lange Suite saa jeg en høj, smækker Mand i hvid Uniform, og som bar sig ad paa en, som det syntes mig, kaad Maade. Han bøjede sig forover, som om han skød og trængte paa, uagtet selve Majestæterne vare foran, og samtidig vendte han Ansigtet til Siden eller lidt tilbage med et Udtryk, som om han gjorde en hensynsløs, lystig Bemærkning til En, der fulgte efter. Jeg sagde til mig selv: Det er vist en Officer, der kommer fra Middagsmaden og har gjenfundet sin Page- eller Kadet-Tid. Men i næste Øjeblik kom jeg til at se ind i hans blaa Øjne og blev saa frapperet af deres Intelligens og Energi, at jeg spurgte den Første den Bedste af de dekorerede og broderede Folk omkring mig: Hvem er Herren i den hvide Uniform? — Mais c'est Monsieur de Bismarck! — Ah!

Strax efter var det hele Tog ude af Døren. Tæppet faldt.

Hvad Mening man end dengang havde om de franske Forhold, kunde det ikke falde nogen Dødelig ind, at Tæppet skulde gaa op for en følgende Akt, hvor han, som nu var Vært, med en hel fransk Hær var Fange ved Sédan. Og dog vare de paa Vejen dertil.

Tredje Gang saa jeg den russiske Kejser, eller fik et Glimt af ham, ved den store Revue i Boulogneskoven. Vi kom for sildig, kunde ikke finde nogen gunstig Plads og kjørte endelig hen bagved den kejserlige Loge, hvor vi hørte Musiken og engang imellem saa Bajonetter og Sabler blinke. Til Gjengjæld droge Herskaberne og lidt efter Størstedelen af Tropperne tæt forbi os, da de forlode Revuen. Hvad der efterhaanden blev os Alle paafaldende, medens Regiment efter Regiment kom forbi, var, at næsten alle højere, beredne Officerer havde Mave. En i Selskabet gjorde den Bemærkning, at det egenlig var i sin Orden, eftersom Louis Napoleon som Præsident, da han forberedte sig til at blive Kejser, begyndte med at traktere Hæren paa Satory-Sletten. Men hvad enten man som Spøg eller for Alvor fandt god Grund for dette sælsomme Syn, saa stemte det ikke med den store Beundring og Respekt, hvormed man ifølge Tradition mente at skulle se paa en fransk Hær. Jeg siger ingenlunde, at jeg deraf uddrog nogen Anelse eller Spaadom for en Fremtid; men jeg beholdt et ubehageligt Indtryk.

Endelig kunde vi kjøre videre, og vi naaede langsomt ned til en Plads, hvor en umaadelig Mængde Ekvipager vare kjørte sammen fra alle Sider og syntes at danne en uopløselig Knude. Med Et hørtes Trompetstød, og en Eskadron afrikanske Jægere kom ansættende paa deres prægtige graa Heste. I et Nu, og uden at jeg endnu i dette Øjeblik begriber, hvorledes det gik til, havde de sprængt Vognmassen til alle Sider og fore videre som besatte. Det Rygte spredtes da som Lueild fra Vogn til Vogn, at man havde skudt paa Kejseren, at Kejseren var skudt, at Eskadronen var faret afsted for at hævne ham og nedsable de Røde. Vi kjørte videre. Alle spurgte Alle, og Ingen gjemte noget Rygte for sig selv. Men inden vi naaede ud af Skoven, vidste vi med temmelig Sikker-

hed, at Kejseren ikke var skudt. Det var ikke den franske, men den polske Tavshed, der havde givet Lyd: det var Polakken Berezowsky, der havde skudt paa Czaren.

Da vi naaede Arc de l'Etoile, kom vi paa Siden af en Vogn, hvor Bismarck sad, selvfjerde. Han saa ud, som han frøs. Og det var ingenlunde at undres over; thi ved det lille Pistolskud var en ny, tung, bebudende Lydløshed kommen tilstede. Den elegante, skuelystne Verden var forsvundet til alle Sider, og istedenfor den var der etsteds, maaske fjernt, maaske ganske nær, Noget ligesom et vildt Dyr, og selve Jorden, man kjørte paa, syntes ikke at være fast, men at gynge som Havet.

Berezowsky blev, som man vel erindrer, stillet for Retten, og det hellige Rusland erfarede til sin Forbavselse, at dette Menneske, der havde villet myrde dets Czar, var blevet kjendt „skyldig med formildende Omstændigheder" og dømt til nogle Aars Fængsel.

Nous sommes vengés [1]), skal Kejseren af Rusland have sagt, da Telegrafen meldte ham Katastrofen ved Sédan, og dersom han har sagt det, har han rimeligvis ved dette Ord ligesaa meget tænkt paa Opholdet i Paris som paa Krimkrigen.

Og nu gjensaa jeg ham iaftes, da Dronning Victoria, vel ikke personlig, men ved sin danske Svigerdatter, indførte ham for et udvalgt engelsk Publikum i Albert Hall, det store, skjønne Amfitheater, en Efterligning af Roms Kolosseum, der er bygget til Erindring om Prins Albert og helliget de skjønne Kunster, især Musik.

Kejser Alexander tager sig her, efter Alles Paastand, aldeles fortræffelig ud. Istedenfor det Tunge, jeg saa i Paris, er der, siger man, noget Mægtigt og usædvanlig Majestætisk over ham, og istedenfor tungsindig er han vemodig. Det er en Forskjel i Ord, der fører over fra Prosa til Poesi, og saavidt jeg i Afstand har kunnet se, er han idetmindste livligere, ja yngre end for syv Aar siden. Men hvorfor skulde der ikke være et ligesom indenfra kommende Skjær over ham? Det er jo for hans eller Ruslands Vedkommende næsten som efter den første Napoleons Fald, da der blev sagt: „De gamle

[1]) Vi ere hævnede.

Tiders Orden er vendt tilbage", og da Alexander den 1ste stod i Glorie. Han er „hævnet" og har ikke blot faaet kastet sig i Skjødet en simpelt menneskelig Hævn over den ene af Vestmagterne, men har paa aktiv og værdig Maade hævnet sig paa den anden, har som den væbnede Civilisations Fører i Asien taget betydeligt af det engelske Navns Glans og sat England i den halvkomiske Situation, at det imod sin Vilje maa være Barnepige eller Guvernante for det urolige Afghanistan. Og medens hans Diplomati og hans Hær indgyde Beundring, blandet med Angst, kastes der i Øjeblikket en besynderlig, halvmystisk Glans over ham derved, at Alle, der hade eller frygte Tyskland, se hen til ham som den eneste Magt, der direkte eller indirekte kan og vil lægge en Tømme paa den berlinske eller bismarkske Hensynsløshed. Han er baade en yderst farlig Mand, „hundrede Legioners Herre", og en Velgjører, en Fredens Bærer. Han er Khivas Overvinder, Sønderriver af Parisertraktaten og Svigerfader til en engelsk Prins, der efter Omstændighederne ogsaa kan være blot Hertug af Koburg. Han er noget Kolossalt-Politisk med forunderlig stort Hjerte, den store, hellig Troende og den store Emancipator, den vældige Folkefader og en Husfader saa blød som nogen engelsk paterfamilias — de engelske Bladreferenter saa forleden med Undren og Ærefrygt, at dette umaadelige Styrkens Taarn havde Taarer i Øjnene, da det nærmede sig Landingsbroen ved Dover og gjensaa sin Datter. Og det Brædt, der blev kastet ud fra Broen, var vel et almindeligt Brædt, beklædt med Rødt, men det var tillige beklædt med den Erklæring, som det engelske Folks store Organ, „Times", havde afgivet et Par Dage i Forvejen: at England var blevet forledt og forlokket til Krimkrigen af Frankrig, den Don Juan.

Hvorfor skulde denne Mand ikke se frejdig og fornøjet ud her?

Man kan sige, at England ved denne Lejlighed ikke spiller den heldigste Rolle; man kan give det Gloser og pege hen paa, at det gaar tilbage. Alligevel føler jeg en Tilfredsstillelse — og jeg tror en berettiget — ved

at se hen, trods Alt, til dette Folk som stort og beundringsværdigt. Det ligner selve Livet deri, at man ikke kan bringe det i System. Man kan udpege en eller anden Egenskab som betegnende for det, og de fleste Fremmede forsøge Sligt; men altid er der en modsat Egenskab, der har lige saa megen Ret. Man kan sige, at det er et Kræmmerfolk, og det er sandt i den Grad, at dets Kjøbmænd sælge dets Fjender Vaaben og Munition; men det har samtidig et Aristokrati, som i Personlighed, Sundhed, Arbejdskraft og Fædrelandskjærlighed vanskelig finder sin Mage. Og naar man saa vender om og siger: Ja, det er dog egenlig et aristokratisk Folk, saa møder man den Kjendsgjerning, at der i intet andet Land er et saa velorganiseret, fremskridende Demokrati. Man kan sige, at Folket ønsker Fred for enhver Pris, og det er ganske vist ikke krigersk; men det er mandigt og modigt, og skjønt det nu bærer sig ad som en Mand, der er mæt og ønsker Ro i sin Lænestol, ved dog Enhver, at det kan bryde frem „som en sulten Skotte og en tørstig Irlænder“. Man kan sige, at det ofte viser en Mangel paa Kløgt og Aand, der grænser til Stupiditet, og dog har det Tænkere, Forskere, Opfindere, der ikke staa tilbage for nogen anden Nations, og med alle sine Dumheder er det dog kommet ganske godt frem i Verden. Der er megen Nød, Smuds, Forbrydelse at paavise, og alligevel frembyder Jorden ikke paa lignende Udstrækning en saadan Sum af menneskeligt Velvære og menneskelig Værdighed som den, der findes paa denne Ø. Endelig kan man sige, at det er et hyklersk Folk, og skjønt det har frembragt de mest hensynsløse Fanatikere og de blødest troende og mest hengivelsesfulde Menneskevenner, er det sandt; overalt er her noget Hykleri i Luften. Men det staar i Forbindelse med en værdifuld Egenskab: Disciplin. Der er en Tvang, som Alle underkaste sig, idetmindste i det Ydre, for at beholde deres Plads i det givne, regulerede, sociale Liv, for at være anerkjendte Dele af et Hele, som de respektere. Vel frembringe Folk, der underkaste sig en saadan halvfrivillig Tvang, ikke megen Elektricitet i Luften omkring sig, snarere noget Kjedsommeligt; men kunde man i

dette Øjeblik samle 10,000 dannede Franske, der saadan som disse Engelske vare disciplinerede under noget Fælles, som de bare i sig og følte udenfor sig, saa vilde der være et større og lysere Haab for Frankrig.

Der var i selve Hallen Tid nok til at anstille deslige Betragtninger; thi det store Rum fyldtes langsomt, og blandt de Kommende var der Mangfoldige, som ved deres Personlighed henledte Tanken paa et eller andet Betydeligt eller Særegent i det engelske Samfundsliv. Til de særlig behagelige Syn hørte naturligvis Damerne, om ikke alle ved Skjønhed eller Toilettets Rigdom og Smag, saa dog hyppig formedelst deres Gang — en Egenskab, der maaske især betegner en virkelig Dame. Noget Smukt at se til var ogsaa Koret, bestaaende af omtrent 1000 Personer, Damerne delte i to Partier, et i Hvidt og Blaat, et andet i Hvidt og Rødt.

Punktlig Kl. 8, uden Hensyn til den manglende Czar, begyndte Koncerten, og først Kl. 10 indfandt de store Gjæster sig.

De anmeldtes af en Larm, der udefra slog imod Bygningen: Mængdens Hurraraab. Der er ved saadanne Lejligheder noget Rørende ved den ubekjendte Mængdes Raab udenfor. Den ejer saa Lidt paa Jorden, men tager Del i Alt, er altid som det antike Kor tilstede med sine Sympathier, Instinkter, Anelser, men er rigtignok ogsaa tilbøjelig til, med samme Raab at hilse en Livingstone, en persisk Schah og den unge Nilhest i zoologisk Have.

Herinde rejste man sig, og det vilde rimeligvis være det Samme som at tale til en Blind om Farverne, hvis jeg for dem, der ikke have oplevet noget Lignende, vilde forsøge at skildre det Indtryk, som en saadan pludselig, tavs Rejsning af mange Tusinder gjør, denne Raslen, dette Bølgeslag, hvori der er Hjertebanken.

Kejseren, iført mørk Uniform med røde Rabatter, kom rask frem og indbød med en Haandbevægelse Prinsesse Alexandra til at tage Plads paa hans højre Side; men en lille Hindring indtraadte; thi hans Datter, Hertuginden af Edinburgh, med det lille, runde, mongolske, meget determinerte Ansigt, syntes at ville have denne Udmærkelses-

plads, og veg kun efter lidt Betænkning, hvori der syntes at være Elektricitet. Hun gik da om paa hans venstre Side. Hendes Ægtefælle, den meget blonde, kjønne, bredskuldrede Hertug af Edinburgh i Søofficersuniform, gik hen til hende med høflig Venlighed ligesom for at modtage en Befaling; men hun vendte ikke Øjnene fra Publikum, som hun syntes at ville beherske uden at kunne.

Trods Kejserens Haandbevægelse til Prinsesse Alexandra satte hun sig ikke, Alle bleve staaende, og nu indtraadte en dyb Tavshed, der kunde minde om Bois de Boulogne, men havde en ganske anden Grund: Orden, Disciplin: Alle vidste, at den russiske Nationalsang skulde synges, og da den var sunget, lød fra Orkestret en Stemme: Længe leve Czaren! — Da brød man ud i Hurraraab, i langsomme, vel afmaalte, mægtige Hurraer. Man gav af god Vilje tre; men nogle faa Ivrige fik endnu et fjerde revet med. Kejseren blev staaende, aabenbart i Forventning om flere Hurraer. Hvilken Mand har nogensinde faaet fire Hurraer? Men der var ikke Mere, og Hs. Majestæt satte sig med sin dansk-engelsk-russisk-tyske Familie.

Tiltrods for dette uventede Intermezzo kom der noget Højtideligt tilstede, navnlig fordi det Numer, der nu efter Programmet skulde synges, var overordenlig dejligt og betydeligt, en Bearbejdelse af russiske Kirkemelodier. Der var ligesom hellig Fred i Luften. Man kunde føle sig stemt til at sige, at den hele Scene og alle disse Dages Begivenheder betød en stor Alliance mellem Folk og Fyrster, en ny, bedre „hellig Alliance", og i selve Sangen stod da ogsaa etsteds:

Mercy and Truth are met together;
Righteousness and Peace have kissed each other.[1])

Udi denne Lignelse er vel Czaren Righteousness og England Peace, eller omvendt, eller Begge ere begge Délé og kunne ikke mere skilles.

---

[1]) Barmhjertighed og Sandhed har mødt hinanden, Retfærdighed og Fred har kysset hinanden.

Om nu dette var blot musikalsk eller tillige historisk, bar en Fremtid i sig? Vel, det er syv Aar siden jeg saa Scenerne i Paris; om syv Aar, hvis jeg lever, vil jeg fremtage disse Linier og sammenholde dem med Virkeligheden.
